CHRISTINE ANN LAWSON

BORDERLINE ANNEYİ ANLAMAK

ÇOCUKLARIN GERGİN, ÖNGÖRÜLEMEZ ve DENGESİZ İLİŞKİYİ AŞMASINI SAĞLAMAK

SFENKS KİTAP

Sfenks Kitap: 01
Psikoloji ve Psikanaliz Kitaplığı: 01

ISBN: 978-605-68005-0-4

Borderline Anneyi Anlamak: Çocukların Gergin, Öngörülemez ve Dengesiz İlişkiyi Aşmasını Sağlamak

Ingilizceden çeviren: Esra Altınbilek

Özgün Adı: *Understanding the Borderline Mother: Helping Her Children Transcend the Intense, Unpredictable, and Volatile Relationship*
© Jason Aronson, an imprint of Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc., MD, USA, 2000
© Berkman Padar Yayın Grubu, 2017

Bu kitabın yayın hakları Berkman Padar Yayın Grubu'na aittir. Yayınevinin izni dahilinde tanıtım amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında herhangi bir yolla çoğaltılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Murat Padar
Editör: Begüm Berkman Padar
Danışman: Sedef Ayhan
Kapak Tasarımı: thouandtimes.com
Sayfa Düzeni: Meral Gök

Birinci Baskı: İstanbul, Kasım 2017
Dördüncü Baskı: İstanbul, Nisan 2022

Baskı ve Cilt:
Deniz Matbaa Mücellit
Maltepe Mahallesi Hastane Yolu sok.
No: 1/6
Zeytinburnu/Istanbul
Tel: 0 212 613 30 06
Sertifika No: 48625

Sfenks Kitap
Altunizade Mah., Tophanelioğlu Cad. Köşklü Sok. No: 5/11
Üsküdar/Istanbul
Tel: 0 216 802 55 37
E-posta: iletisim@bpyayin.com
Sertifika No: 51923
www.sfenkskitap.com
/sfenkskitap

Sfenks Kitap, Berkman Padar Yayın Grubu Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

YAZAR HAKKINDA

Dr. Christine Ann Lawson, Indianapolis, Indiana'da, serbest klinik sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapmaktadır. Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR) uygulamasını geleneksel psikanalitik terapiyle birleştirerek çocukluk ve yetişkinlik travmaları üzerine çalışmaktadır. Zionsville, Indiana merkezli çalışan Lawson aynı zamanda Indianapolis'te Indiana-Purdue ve Butler Üniversitelerinde dışarıdan dersler de vermektedir.

BORDERLINE ANNEYİ ANLAMAK

Çocukların Gergin, Öngörülemez ve Dengesiz İlişkiyi Aşmasını Sağlamak

CHRISTINE ANN LAWSON

İngilizceden çeviren:
Esra Altınbilek

SFENKS KİTAP

Sınırda annelere
ve onların çocuklarına

İçindekiler

Teşekkürler xi
Önsöz xiii
Giriş xv

1. Hayal Ürünü Anneler 1
2. İçindeki Karanlık 25
3. Kimsesiz Anne 43
4. Münzevi Anne 61
5. Kraliçe Anne 77
6. Cadı Anne 93
7. Hayal Ürünü Çocuklar 119
8. Peri Masalı Babalar 137
9. Kimsesiz'i Onu Kurtarmaksızın Sevmek 157
10. Münzevi'yi Onun Korkusunu Beslemeksizin Sevmek 177
11. Kraliçe'yi Ona Kul Olmaksızın Sevmek 195
12. Cadı'yla Kurbanı Olmaksızın Yaşamak 211
13. Geriye Doğru Yaşamak 229

Kaynakça 243
Dizin 251

Teşekkürler

Bu kitabı birçok kişinin yardımı ve desteği olmasa yazamazdım. Bu konuda kitap yazmamın esas esin kaynağı Dr. John B. Scofield'dır ve bu yoldaki her adımda coşkulu bir danışman olmuştur. Kendisinden edindiğim bilgiler nedeniyle ona minnettarlığımı ifade etmeye kelimeler yetmez.

Metni daha anlaşılır kılmak için gözden geçirip düzeltmeye sayısız saatler harcayan Candace Tremps'in hüner ve sabrına gönülden müteşekkirim. Tom Mullen'ın hiç eksilmeyen iyimserliği ve rehberliği fikirlerimi düzenlediğim ilk aşamalar boyunca bana yol gösterdi. Sonradan, klinik jargonu temizlemedeki yardımı ise kitabın en çok ihtiyacı olanlar, yani sınırda anneler ve çocukları tarafından daha okunabilir hale gelmesini sağladı.

İyi dostlarım, psikoterapist Deborah Bowes ve Dr. Holly Cloonan ilk taslakları okudular ve bitiş çizgisine kadar beni şevkle desteklediler. Veronica Needler, Amy Armstrong gibi çalışma arkadaşlarım ve Dr. Dorothy Wittenberg ile Dr. Beth Dixon böylesi bir kitabın hastalara olduğu kadar klinisyenlere de faydalı olabileceğine beni ikna ettiler.

Sağaltımlarından, günlüklerinden ve hayatlarından parçaları kullanmama müsaade eden hastalar, siz okurlara kendilerinden en derin kısımları sunuyorlar. Gerçek kimlikleri dikkatlice gizlendi; tanınmayı önlemek için hasta öykülerinin karmaları oluşturuldu ve takma isimler kullanıldı. Bu kitabın, en derin saygılarımı kazanan bu fevkalade insanlara bir hürmet nişanesi olmasını umuyorum.

Klinik sosyal hizmet alanındaki eğitimciler ile liderlerin hakkını da teslim etmeliyim. Halk, klinik sosyal hizmet uzmanları arasında titizlikle eğitilmiş psikanalistlerin sayısının giderek arttığını öğrendiğinde genellikle şaşırıyor. Seventh Annual Conference of the National Membership Committee on Psychoanalysis in Clinical Social Work'te (Klinik Sosyal Hizmetlerde Psikanaliz Üzerine Ulusal Üyelik Komitesi Yıllık Konferansı) düzenlenen profesyonel yazınla ilgili uygu-

lamalı bir seminerde Dr. Jason Aronson'la karşılaşmasaydım bu kitap yalnızca bir rüya olurdu. Dr. Aronson'ın gösterdiği coşkulu ilgi beni şaşırttı ve onun bu konuya inançla atfettiği öneme derinden minnettarım.

Kitap üretim müdürü Judith Cohen ve titiz editörüm Sigrid Asmus'a, metni eksiksiz gözden geçirdikleri ve benim sayısız endişeme sabırla yanıt verdikleri için teşekkürü hak ediyorlar.

Son olarak, zihnimin bu meseleyle meşguliyetine anlayış gösteren; bana mekân ve zaman tanıyıp yazmaya ihtiyaç duyduğumda bilgisayarı bana bırakan kocam ve çocuklarıma teşekkür etmek istiyorum. Onların sevgisi beni ayakta tutuyor, benim sevgimin de onlar için öyle olduğunu umuyorum.

Önsöz

Hayatımızda anlamamız gereken ilk şey annemizdir. Onun yüzünü, sesini, sedasını, yüz ifadelerinin anlamını ve duygudurumlarının anlamını tanımak öyle evrensel, öyle doğal, normal ve sağkalım için öyle önemlidir ki üstünde durmayacağımız kadar kanıksamışızdır. Esasında başka birinin... ki bu kişi elbette genellikle eşimiz olur; belirli bir hareketine, ses tonu veya yüz ifadesine güçlü tepki verdiğimiz halde annemizi ne kadar iyi bildiğimizi unuturuz. Annemizi anlamak kendimizi anlamanın ilk adımıdır.

Bu kitap, Sınır (*Borderline*) Kişilik Bozukluğu'ndan (SKB) mustarip annelerle ilgilidir. SKB "kişilerarası ilişkilerde, kendilik imgesinde ve duygulanımlarda yaygın değişkenlik kalıbı ve belirgin dürtüsellik" olarak tanımlanır (APA, 1994, s. 650). *Sınır* terimi, özellikle terk edilme veya reddedilmeyle karşılaşıldığında, duygusal hallerinin psikoz ve nevroz sınırları arasında gidip gelebileceği anlamını taşır. Dolayısıyla sınırda annelerin çocukları çelişkili ve kafa karıştırıcı bir duygusal dünyada büyürler.

Bu kitap aynı zamanda sınırda anneleri olan çocuklarla ilgilidir. Gelişim psikologları, çocukların, üç yaşından önce kendi inandıkları ile annelerinin inandığı arasında ayrım yapamamaları nedeniyle, kandırılmayı anlama güçlüğü çektiklerini artık biliyorlar. Aynı zamanda, annelerinin bir duyguyu ifade ederken başka bir duyguyu hissetmesindeki ya da düşmanlığın gülümsemeyle maskelenmesindeki uyumsuzluğu anlamıyorlar. Buna rağmen sağkalımları evrenlerini kontrol eden bu kişiyi anlayabilmelerine bağlı.

Sınırda annelerin yetişkin evlatları kendilerini anlamak için terapiye başlarlar. Annelerini anlamak imkânsız göründüğünden, parçalı, çökkün hissederler ve kafaları karışır. Karmaşık bir yapbozun parçalarını; kendilerinde ve annelerinde bir zamanlar bir bütünü oluşturan ancak sağa sola çevirdikleri halde birleştiremedikleri ya da ayıramadıkları parçaları terapiste getirirler. Müdahale edil-

mediğinde, sınırda anne ve çocuğu arasındaki gergin, öngörülemez ve dengesiz ilişkinin tahrip edici sonuçları olabilir. Sınırda kişilerin çocukları yalnızca SKB geliştirme riski altında değildir; bazı vakalarda hem annenin hem de çocuğun hayatı tehlikede olabilir.

Sınır kişilik bozukluğu olan annelerin yetiştirdiği çocukların hikâyeleri herkeste farkındalık uyandırmalıdır. Terapi esnasında bazı küçük çocuklar anneleri hakkındaki görüşlerini çizimlerinde resmettiler; yetişkin evlatlar günlükleri, fotoğrafları ve ses kayıtlarını paylaştılar. Yaşları ne olursa olsun bu çocuklar duyulma ve inanılma özlemindeydi. Özgürlüğe, tasdiklenmeye ve anneleriyle ilişkilerinin duygusal labirentinden kaçmaya özlem duyuyorlardı.

Bazı sınır kişilerin çocukları, çocukluğu, keyfi biçimde düşmanlaşan muhafızların yönettiği duygusal bir hapishane olarak deneyimler. Hisleri, toplama kamplarından sağ çıkan yetişkinlerin sözlerinde yankı bulur: "*Çok korkuyorduk... insanların hiçbir şeyi fark etmeyeceğinden, dünyadaki kimsenin bir şeyleri fark etmeyeceğinden; bizi, mücadelemizi, ölüleri... bu duvar öyle büyüktü ki bizimle ilgili hiçbir mesajın asla dışarı çıkamayacağından [korkuyorduk]*" (Krall ve Edelman, 1977, s. 7).

Sınırda kişinin çocuğunun duygusal dünyası karanlık ve ıssız topraklar olsa da çocuğun kalbinin temizliği, ruhunun direnci ve açık fikirliliği karanlığı aydınlatır. Kendini, çocuğun gözünden gören sınırda anne hayat kurtarıcı bir motivasyon yakalayıp tedavi arayışına girebilir. Çocuğunun gözlerinde zapt edilmemiş bir sevgi bulabilir. Tedavi olmadığında, anne bu bozukluğu bir sonraki nesle aktarma ve umutsuzca aradığı sevgiyi kaybetme riski altındadır.

Sınır kişilik bozukluğu belirtilerini tanımayı öğrenmek, bu annelere ve çocuklarına yardımın ilk adımıdır. Hikâyelerini dinlemeli, acılarından ders çıkarmalı ve bu anneler ile çocuklarını yüzüstü bırakmanın sorumluluğunu paylaşmalıyız. Auschwitz'in ünlü sağkalanı Primo Levi bizi uyarıyor: "Belki her birimiz bir Habil'in Kabiliyiz ve bunu bilmeden onu çayırda katlederiz" (Todorov, 1996, s. 137).

Giriş

Sınır kişilik bozukluğu (SKB) yaklaşık altı milyon Amerikalıyı etkileyen en yaygın kişilik bozukluğudur. SKB'den mustarip kişiler dengesiz, dürtüsel, özyıkıcıdır ve terk edilme korkuları vardır. Klinik olarak bu terim, aklıselimlik ve delilik arasındaki davranışları tarif eder çünkü ayrılık ve kayıp, intiharla ilgili ve psikotik tepkileri tetikleyebilir. Erkekler de SKB geliştirebilir ancak klinik popülasyonda kadınlar erkeklerin iki katı çoğunluktadır. SKB'den mustarip erkekler saldırgan ve şiddet dolu davranışlarından ötürü antisosyal olarak teşhis edilebilir ve bu nedenle ruhsağlığı sisteminden çok, yargı sistemine dahil olabilirler.

Sınırda anneleri olan çocuklar, duygusal açıdan dengesiz bir anneye güvensiz bir bağla hayatlarına başlarlar. Böylelikle bu çocuklar dürtüsel, öfkeli, zıtlaşmacı, saldırgan, çökkün ve şiddet dolu hale gelme riskindedir. Ayrıca kendileri de SKB geliştirme riski altındadır. Sınır kişilik bozukluğunun nesilden nesle geçebilmesi, teşhis ve müdahaleyi elzem kılar.

Bu bozukluk farklı belirti kümelerine sahip bireyleri içerdiğinden SKB'yi tanımak zor olabilir. Depresyon veya intihar hisleri gibi stereotipik nitelikler bulunmadığında, terapistler SKB'yi teşhis etmekte sıklıkla başarısız olur. 1980 yılına kadar birçok sınırda anne, manik depresif ya da şizofrenik tanısı konarak hatalı teşhis edilmiştir.

Sınırda anneleri olan çocuklar çoğu kez annelerini "gülünç, inanılmaz, rezil, absürt veya ahmak" olarak betimler. Hatta küçük çocuklar bu anneleri şu dört temel profilden birine uyabilecek, hayal ürünü bir anne gibi görürler: Kimsesiz anne, Münzevi anne, Kraliçe anne ve Cadı anne. Sınırda kişilerin bazı yetişkin evlatları annelerini gerçekten de bu kelimelerle tanımlamışlardır.

Halk masalları, nesiller boyunca çeşitli türde insanları sınıflandırmada ve anlamada çocuklara yardım etmiştir. Peri ve halk masalları çocuğun yetişkin dünyasına, bir yetişkinin çoğu kez görmekte başarısız olduğu bakışını yakalar.

Borderline Anneyi Anlamak, SKB'nin dört profilini, sınırda annenin çocuğunun algıladığı haliyle inceler. Çoğu vakada kız çocuklarla çalışılmıştır.

Anne ve kızı aynı cinsiyette olduğundan, kadınların kendi kimliklerini annelerinden ayırmaları özellikle daha zordur. Bu nedenle, ele alınan vakaların çoğu anneler ve kızlarıdır. Sınırda anneler elbette kız çocukları kadar oğlan çocukları da yetiştirirler ancak erkeklerin terapiye başlaması daha az olasıdır. Sınırda annelerin erkek çocukları SKB geliştirirse hapishane popülasyonu içinde yer almaları daha muhtemeldir. SKB geliştirmeyen erkek çocuk ise büyük olasılıkla hayırlı çocuktur. Hayırlı erkek çocuk, narsistik özellikler gösterme eğilimindedir ve yetişkinliğinde, sınırda bir kadınla evlenip kurtarıcı rolünü yeniden yaratabilir. Böyle erkekler sıklıkla annelerinin bozukluğunu kabul etmeye karşı aşırı savunmada olan başarılı profesyonellerdir.

Borderline Anneyi Anlamak, okurları kendilerini, "Bunu bilmek istemiyorum," diye düşünürken bulabilecekleri yere; sınırda kişinin çocuğunun duygusal dünyasına götürüyor. İçeriği bazı okurları derinden rahatsız edebilir. Sınırda anneyle büyüyenlerin, kitabın içeriğini hazmetmeleri için zamana ve mesafeye ihtiyacı olabilir. İnsan, karanlık ve acı dolu geçmişine hevesle bakmaz. Ancak bakma isteği, şimdiyi daha açık görmeyi ve kendi çocuklarımız için parlak bir gelecek yaratmamızı sağlar.

1

Hayal Ürünü Anneler

Peri masalları okurken, bu tür olayların gerçekleşemeyeceğine inanırdım, oysa şimdi ortasındayım, yaşıyorum masalı!

–Alice Harikalar Ülkesinde[1]

"Boğulmak gibi. Onda sizi içine çekebilecek ve tamamen yutabilecek bir karanlık vardır... ama bu anlaşılır gibi değildir... çünkü o annenizdir."

Laura'nın sesi ifadesiz ve mesafeli geliyordu. Sanki bir kuyunun dibinde sıkışmış gibi, çocuk sesiyle konuşuyordu.

"Çıkış yok." Kendi içine çekildi ve beni korkusuyla baş başa bıraktı. Ona vaktinde yetişebilir miydim, bilemiyordum.

Laura'nın annesi sıradan bir anne değildi. Sınır Kişilik Bozukluğu (SKB) olan anneler, ümitsizliğin soğuk karanlığına battıklarından, kafalarını suyun üstünde tutabilmek için çırpınırlar. Yakınlarda olan herhangi birine umutsuzca tutunurlar ve kendi çocuklarını da karanlığa çekebilirler. Sınırda anneler gergin, öngörülemez ve bazen de dengesizdirler. Çocuklarını bir gün melek gibi görürken; başka bir gün öfke veya alaylarıyla onların ruhlarını paramparça edebilirler. Çok çocuklu anneler, kendilerine ilişkin çelişen duyguları ayırarak ve bunları farklı çocuklarına farklı şekillerde yansıtarak bir çocuğu hayırlı, diğerini hayırsız olarak algılayabilirler.

1 Bu bölümün tanıtıcı başlıklarındaki alıntılar Lewis Carroll'ın *Alice Harikalar Ülkesinde* (1865) ve *Aynanın İçinden* (1871) eserlerindendir. Carroll, L. (2017). *Alice Harikalar Ülkesinde* (14.Basım). (T. Uyar, Çev.). İstanbul: Can Yayınları, s. 44. (ed.n.)

Sınırda anneler ümitsizliğe düşerek veya veryansın ederek duygusal sınırları aşıp geçerler. Bunun dışındaki zamanlarda ise sevgi dolu, destekleyici ve çocuklarını özenle yetiştiren anneler olabilirler. Araştırmacıların, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaklaşık altı milyon kişinin SKB'den mustarip olduğu yönündeki tahminleri doğruysa, sınırda ebeveynle yaşayan çocukların sayıları şaşırtıcı düzeyde olabilir (Santoro ve Cohen, 1997).

Sınırda annelerle büyüyen çocuklar ne kurgu ne de düşlem olan, hayal ürünü bir dünyada yaşarlar. *Sınır Ülkesi*, müşfik annelerin hikâye kahramanlarını; çaresiz kimsesizleri, korkmuş münzevileri, patronluk taslayan kraliçeleri veya kindar cadıları andırdığı duygusal bir dünyadır. Bu tuhaf derecedeki tehlikeli dünya, çelişkilerle ve öngörülebilirliğe karşı koyan duygusal fırtınalarla doludur. Yedi yaşındaki bir kız çocuğu, sınırda annesini, elindeki sihirli değneğini sallayarak onu kurbağaya çevirmek isteyen habis bir cadı olarak resmetmişti.

Sınırda ebeveynin, ötekilerin göremediği, hissedemediği veya anlayamadığı bir dünyaya sıkışıp kalmış çocuğu, umutsuzca kaybolduğunu hisseder. Laura annesini dönem dönem bir cadıya dönüşen, benmerkezci bir kraliçe olarak görüyordu. Aktrist Joan Crawford'un evlat edindiği kızı Christina Crawford (1978) da Laura'nın annesi gibi bir anneyle büyümüş ve deneyimlerini ünlü otobiyografisinde paylaşmıştı: "Her defasında paldır küldür uçuruma koşuyordum; hiçbir şeyin mantık silsilesinde olmadığı, sahtelik, öfke ve kargaşanın mutlak hüküm sürdüğü o karadeliğe, hiçbir yardımın ve huzurun bulunmadığı, önüne gelen her şeyi yıkan kargaşadan kaçışın olmadığı o yere. Kasırganın gözündeki tahtında, sihirli takıntı değneğini savurarak hüküm süren ise, bizzat kargaşanın kraliçesiydi: sevgili anneciğim" (s. 174).

SKB daha önceleri şizofreni olarak yanlış teşhis edildiği için, SKB'den mustarip anneleri olan yetişkin evlatların sayılarını tahmin etmenin güvenilir bir yolu bulunmamaktadır (Kroll, 1988). SKB ilk kez 1980 yılında, Joan Crawford'un ölümünden üç yıl sonra, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*'da (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı) resmi bir tanı olarak tanımlanmıştır.

Sınır kişilik bozukluğundan mustarip kişilerin sayısındaki artış göz önünde bulundurulduğunda, kafa karışıklıkları, ihtilaflar ve yanlış teşhisler şaşırtıcı değildir. SKB küçük yaştaki iki oğlunu boğan, kamuoyunda çokça kötülenmiş anne Susan Smith'ten, Galler'in merhum "şefkatli prensesi" Diana'ya kadar farklı

kişiliklere atfedilmiştir (Smith, 1999, s. 194). İç Savaş zamanında DuPont barut fabrikasının vârisi Charlotte du Pont ile 1963'te intihar eden ödüllü yazar Sylvia Plath'in de SKB'den mustarip olduğu düşünülmektedir. Ortak yanı bulunmayan bu kadınların hayatlarına damga vuran trajediler, anneden çocuğa geçen ve giderek yaygınlaşan bu bozukluğa pekâlâ atfedilebilir.

Duygu yoğunluğu, dürtüsellik, öngörülemezlik ve terk edilme korkuları sınırda kişilerle yakın ilişkide olanların başlıca gözlemleyebildiği bulgulardır. Sıradan tanıdıklar, çalışma arkadaşları ya da komşuların sınırda kişilerin duygu-durumlarındaki ani değişimlere, özyıkıcı davranışlara, paranoid çarpıtmalara ve takıntılı ruminasyonlara[2] tanık olma olasılıkları daha düşüktür. *Alice Harikalar Ülkesinde*'nin Alice'i gibi, Sınır Ülkesi'ndeki çocuklar da dünyalarındaki çelişkilerden dolayı şaşkındırlar ve aklıselimlik ile delilik arasındaki ince çizgide yaşarlar.

Öteki rollerde olağanüstü işlev gösterebilen sınırda kadının gözünü korkutan tek iş anneliktir. Terk edilme korkuları ve ayrılmayı, reddedilme ya da ihanet olarak tecrübe etme eğilimi, sınırda anne ve çocuğunu sağkalım mücadelesine hapseder. Çocuk duygusal açıdan tutukludur. Hayatta kalmak için ayrılmalıdır ancak ayrılık annenin sağkalımını tehdit eder. Sınırda annesi olan çocuklarda şu düşünceler yaygındır:

1. "Neyle karşılaşacağımı asla bilemiyorum."
2. "Ona güvenmiyorum."
3. "Öyle bir şeyin yaşanmadığını söyledi."
4. "Bana kendimi korkunç hissettiriyor."
5. "Diğer herkes onun harika olduğunu düşünüyor."
6. "Ya hep ya hiç."
7. "Çok olumsuz."
8. "Şalteri atıyor."
9. "Bazen ona katlanamıyorum."
10. "Beni deli ediyor."

2 Ruminasyon, "tek bir konu veya düşünceyle sürekli meşguliyet durumu" olarak tanımlanır ve Türkçede "(duygusal) geviş getirme" karşılığı da bulunmaktadır. (ç.n.)

"NEYLE KARŞILAŞACAĞIMI ASLA BİLEMİYORUM"

> ...oyunun kuralları falan da yok galiba, varsa bile kimse aldırmıyor... insanın aklını nasıl karıştırıyor bilemezsin...[3]

Erik Erikson (1950), çocuklarda ruhsal gelişimin ilk evresini "temel güvene karşı güvensizlik" olarak ifade etmiştir. Erikson, çocuğun ilk gelişimsel kazanımının, "annenin artık içsel kesinlik haline gelmesinden dolayı" (s. 219) onun yokluğuna aşırı kaygı duymadan dayanabilmesi olduğunu iddia eder. Çocuklarda güven ve emniyet duygusunun gelişimi için tutarlılık, devamlılık ve aynılık deneyimi elzemdir. Ne yazık ki sınır davranışın ayırıcı özellikleri tutarsızlık, öngörülemezlik ve uygunsuz aşırılıktır. Sınırda kişiler çocukluk döneminde istismar edilmiş, ihmal edilmiş veya örseleyici kayıplarla zarar görmüş olduklarından, terk edilmekten son derece korkarlar. Diğerleri üzerinde duygusal tahakküm kurmaya çalışırlar, hatta kendileri terk edilmemek için terk etmekle tehdit ederler. Kuralları ve beklentileri belirsiz, boş, mantıksız ve katıdır ya da öngörülemez biçimde dayatılmıştır. Sınırda annelerin çocukları, annelerinin davranışları değişken olduğundan kronik kaygı (anksiyete) bozukluğu yaşarlar.

Laura'nın annesi tutarsızdı ve bir yapı sürdürmekte zorluk çekiyordu. Laura çocukken annesinin hasta olduğu zamanlar haricinde bazı arkadaşlarıyla oynaması yasaklanmıştı. Annesi yorgun ya da hasta olduğunda "beni rahatsız etme" tek kuraldı. Ergenliğe geldiğinde annesi kural dayatmayı bıraktı. Laura bir ergen olarak yapı eksikliğinin tadını çıkarıyordu ancak çocukluğunda hüsrana uğramıştı ve kafası karışmıştı. Yetişkinliğinde annesini ziyaret ettiğinde annesi onu, "Neden beni hiç aramıyorsun?" diye azarlamış ancak Laura onu telefonla aradığında da rahatsız olmuş bir ses tonuyla, sabırsızca, "Ne? Ne istiyorsun?" diye sormuştu. Sınırda annelerle etkileşim, çocuğu genellikle suçluluk ve şaşkınlık duygularıyla baş başa bırakır.

Öte yandan Joan Crawford, çocuğun ihtiyaçları yerine kendininkilere uyan mantıksız kuralları sıkı sıkıya dayatıyordu. Christina annesinin günün her dakikasını planladığını, her öğüne ve bulaşıkları yıkamaya tam olarak yarım saat verdiğini anlatırken, katı kurallara rağmen annesinin duygudurumundaki çarpıcı dalgalanmalardan dolayı kendisine nasıl davranılacağından asla emin

3 Carroll, age., s. 102.

olmadığından yakınmıştır: "Sevgi dolu bir kucaklama mı gelecek yoksa suratımın ortasına tokat gibi bir söz mü çarpılacak, asla bilemiyordum." (Crawford, 1978, s. 13).

Sınırda kişilerin çocukları bir andan ötekine annelerinin onlar hakkında nasıl hissettiğini asla bilemezler. "Seviyor, sevmiyor" oyunu gibi, annelerinin duygudurumu da sevecenlikten hiddete aniden değişerek belirsiz ve emniyetsiz bir duygusal çevre yaratır. Winnicott (1962) çocuğun kaygıya kapılmaması için yeterli tutarlılık ve sakinlik sağlayan "yeterince iyi anne" (s. 57) ihtiyacının önemini vurgulamıştır. Çocuklar, duygusal dünyalarında bir yapının ve öngörülebilirliğin eksikliğinde, özsaygı ve emniyet algısı geliştirebilecekleri bir gerçeklik temeline sahip olamazlar.

"ONA GÜVENMİYORUM"

"Çalışmanın yararı yok," dedi: "hiç kimse olmayacak şeylere inanamaz."[4]

Sınırda kişiler ve çocukları arasında güven büyük bir sorundur. Çocuk, sınırda anneye çeşitli sebeplerle güvenemez: (1) Anne güdümleyicidir (*manipulative*). (2) Gerçeği çarpıtır, hatta apaçık yalan söyleyebilir. (3) Fiziksel olarak zarar verebilir. (4) Öngörülemezdir. (5) Aşırı tepki gösterir. (6) Dürtüseldir. (7) Yargılama yetisi zayıftır. (8) Güvenilmez bir hafızası vardır. (9) Tutarsızdır. (10) Aşırı müdahalecidir (*intrusive*). Sınırda kişilerin çocukları, Vankara Kedisi'ne içini döken Alice gibi, evcil hayvanlarına annelerinden daha çok güvenebileceklerini öğrenebilirler.

SKB sağaltımında uzmanlaşmış bir psikiyatrist olan Jerome Kroll (1988), "sınırda kişilerde görülen bilişsel model, mevcut konuya dikkat ya da odaklamada güçlük içermektedir [...] olaylara dengeli bir bakış açısı getirmeleri olanaksızdır" (s. 32) demiştir. Sınırda anneler çocuklarının ya da başkalarının nadiren onayladıkları kendi gerçekliklerini yaratırlar. Kendi bakış açıları ne kadar ölçüsüz olursa olsun, sınırda anneler, kendi görüşlerini, inançlarını ve hislerini dile getiren çocuklarını cezalandırabilirler.

Laura annesinin iflasın eşiğinde olduğu iddiasını sorguluyordu. Annesinin kayda değer bir geliri olduğunu bildiğinden, bir finans uzmanına danışmasını

4 Carroll, L. (2017). *Aynanın İçinden* (4.Basım). (T. Uyar, Çev.). İstanbul: Can Yayınları, s. 82.

önermişti. Annesi, "İşler nasıl yürüyor, hiçbir fikrin yok!" diye homurdandığında Laura hazırlıksız yakalanıp annesinin tepkisiyle küçük düşmüş hissetmişti. *Aynanın İçinden*'deki Alice gibi, Laura da kendi gerçekliğini sorgulamaya başladı. Beyaz Kraliçe, Alice'i, "Bana kalırsa, yeterince alıştırma yapmamışsın!" diye zorlamıştı. "Bazen, daha kahvaltıdan önce altı tane olmayacak şeye inandığım olurdu."[5]

Sınırda anneler çocuklarının bakış açısının yanlış olduğunu ima ederek bu bakış açısını reddederler. Laura annesinin son derece fakir olduklarına dair inancını paylaşmadığı için azarlanmıştı. Bununla beraber annesinin algısı, duygudurumuyla birlikte dalgalanıyordu. Laura'nın finans uzmanına danışma önerisiyle küçük düşürülmüş hissetti ve hemen ardından Laura'yı küçük düşürerek karşılık verdi. Ötekiler hislerini ve algılarını tasdik etmediğinde, sınırda anneler ihanete ve saldırıya uğramış hissederler. Ne yazık ki sadakatsiz olarak algıladıkları kişileri geri çevirerek, terk ederek, cezalandırarak veya yerden yere vurarak çocuklarına korkunç bir ikilem yaratırlar.

Laura'nın ergenliği boyunca, annesiyle arasındaki güven eksikliği annesinin onu kucaklarken koklama eğilimiyle kendini belli etmekteydi. Annesi Laura'nın alkol alıp almadığını ya da esrar kullanıp kullanmadığını ayırt edebilmek için böyle örtülü yollara başvuruyordu. Doğal olarak Laura da annesinin sarılmalarını samimiyetsiz buluyordu ve şüpheyi gizlemek için sevginin kullanılmasına alınıyordu.

Sınırda kişilerin çocukları, anneleri özel yaşamlarına zorla girdiğinde, onları güdümlediğinde, hislerini geçersiz kıldıklarında ve gerçekliği çarpıttıklarında çaresiz hissederler. Sınırda kişiler kendi algıları çarpıtılmış olduğundan gerçeği çarpıtırlar. Bir vakadaki bir sınırda anne, kızının, kendisinin eski kocası tarafından cinsel istismara uğradığını iddia etmişti. Annesinin böyle bir iddiada bulunması karşısında kız dehşete düşmüştü. Ancak anne kendi babası tarafından cinsel istismara uğramıştı ve kızıyla eski kocası arasındaki bir veda öpücüğünü cinsel istismar kanıtı olarak yorumlamıştı.

Çarpıtma, bireyin gerçekliğini yansıtan bilinçdışı bir bilgi işleme yoludur. Çarpıtma, hakikatin ortaya çıkmasından önce sınırda kişinin beyanını olduğu gibi kabul eden aile üyelerini yanlış yönlendirir ve kızdırır. Laura annesinin aşırı tepkilerinden bezince, annesinin "Korkunç bir şey oldu!" türünden beyanlarını önemsememeyi öğrenmişti. Sınırda kişiler felaketleştirme ve kolaylıkla panik-

5 Carroll, age., s. 82.

leme eğilimindedirler. "Her şeyi bırak ve bana HEMEN ŞİMDİ yardım et!" dediklerinde araba anahtarlarını kaybetmiş olabilirler. "Berbat bir baş ağrım var," aslında "Beni yalnız bırak'" anlamına gelebilir. "Trafik kazası geçirdim" ise alışveriş sepetinin arabayı çizmesi demek olabilir.

Bazı sınırda kişiler terk edilmeyi önlemek, özsaygıyı sürdürebilmek ya da çatışmadan kaçmak için gerçekliği bilinçli biçimde çarpıtabilir. Başkaları ise duygudaşlık uyandırmak, dikkati ve ilgiyi çekmek için yalan söyleyebilir. Ancak sınırda kişilerin bakış açısına göre, yalan söylemek hayatta kalmak için gereklidir. (Bütün sınırda kişiler bilinçli olarak yalan söylemeseler bile, hepsi çarpıtılmış algıyı tecrübe ederler.) Yalan söyleme ya da hırsızlık gibi, umutsuzluğun davranışı yönlendirdiği zamanlarda kabahatsiz hissederler ve suçluluk ya da vicdan azabı duymazlar. Bu sebeple nadiren özür dilerler ve ötekilerin onlardan neden pişmanlık bekledikleri hususunda kafaları karışabilir. Aynı durumda ötekilerin de hayatta kalmak için onların yaptıklarını yapacaklarına inanırlar. Açıklamaları az ve özdür: "Ama yapmak zorundaydım!" Dolayısıyla sınırda kişi yalan söylemenin sonuçlarına karşı kayıtsızdır çünkü başka bir seçeneği olmadığını hisseder.

Özellikle de yalan söylemeyi alışkanlık edinmiş sınırda anneler yıkıcıdır çünkü çocuklarının güvenini yıkarlar. Davranışları için nadiren özür dilediklerinden, çocuğun, annenin değil de kendisinin haksız olduğuna inanmasına sebep olurlar. Sağkalım içgüdüleri ötekilerin nefret uyandırıcı bulduğu birçok davranışa sebep olur. Sınırda kişi, incindiğinde veya korktuğunda, sağkalım durumunun tehlikede olduğunu hisseder; böylece ahlak geçici olarak askıya alınır. Christina Crawford (1997) çocuğun çıkmazını şöyle anlatır: "O an orada olmayan bir yetişkinin gözünde yalanı onun, doğruyu benim söylediğime inanmak sanırım imkânsızdı. Daima fazlasıyla ikna ediciydi" (s. 137).

Çatışmalar ve anlaşmazlıklar tırmanıp şiddete varabilir çünkü sınırda anneler kendi duygularının yoğunluğunu ayarlamakta zorluk çekerler. Sonuç olarak, bazı sınırda anneler ve çocukları arasında fiziksel kavgalar yaygındır. Kimi durumlarda çocukların polisi çağırması, pencereden atlayarak evden kaçması, komşuların evine sığınması, kardeşlerini kurtarması ve anne baba arasındaki fiziksel kavgalarda araya girmesi gerekmiştir. Bazı sınırda anneler, çocuklarına ne yazık ki en savunmasız oldukları gece vakitlerinde sözel veya fiziksel olarak saldırabilir. Bir vakada, hasta o kadar emniyetsiz hissetmiştir ki on sekiz yaşına gelip de evden ayrılana dek yastığının altında bir et bıçağıyla uyumuştur.

"ÖYLE BİR ŞEYİN YAŞANMADIĞINI SÖYLEDİ"

> Alice, karşılık vermedi; böyle durmadan bozum edilmeye alışmamıştı, yavaş yavaş sabrı tükeniyordu[6]

Sınırda kişiler, çocuklarının canlı biçimde anımsadığı acı tecrübeleri genellikle unuturlar. Çalışmalar gösteriyor ki süreğen yoğun duygulanımlar beynin hafızadan sorumlu bölgesine hasar vermektedir (Christianson, 1992). Süreğen duygusal gerginlik, beyni normalde gerginlikle baş etmeye yardımcı olan glukokortikoid hormonlarına aşırı düzeyde maruz bırakır. Hafıza işlevlerini kontrol eden hipokampus, çok sayıda glukokortikoid reseptörü barındırmaktadır ve bu nedenle hasara açıktır (Schacter, 1996). Sınırda anneler çocukluklarında ezici duygusal gerginlik yaşadıklarından, beyinlerinde hafızadan ve duygu düzenlemeden sorumlu bölgeler hasar görmüş olabilir. Çocukken istismara uğramış kadınların beyinlerini incelemek üzere manyetik rezonans görüntüleme kullanılarak yapılan çalışmalar sonucunda bu deneklerin sol hipokampuslarının, kontrol grubundaki deneklerinkinden gerçekten de daha küçük olduğu bulunmuştur.[7] Sonuç olarak sınırda anneler çocuklarının hatırladıkları tecrübeleri anımsamayabilirler. Sınırda anneleri olan çocuklar yoğun duygusal bir ortama gömüldüklerinde, bu yoğunluk dinmediği takdirde *onların* da bilişsel işlevlerinin hasar alabileceği bir kısırdöngü oluşur.

Sınırda anne yoğun duygusal durumları hatırlayamadığı için tecrübe yoluyla öğrenemez. Daha önceki sonuçları hatırlamadan yıkıcı davranışları tekrarlayabilir. Laura ve kız kardeşi kıyafetleri yanlış yere yerleştirme gibi bazı önemsiz olaylar karşısında annelerinin alevlendiği çeşitli hadiseler anımsıyorlardı. Anneleri, yıllar sonra davranışıyla yüzleştirildiğinde kontrolü herhangi bir zamanda kaybettiğini inkâr edip, "Sizin için yaptığım onca şeyden sonra ne cesaretle böyle şeyler yaptığımı söylersiniz," demişti. Terapistler sınırda annelerin, çocuklarının örseleyici anılarını genellikle doğrulayamadıklarını bildirmektedirler.

Tecrübe anımsanmadığında tecrübe yoluyla öğrenme imkânsızdır. Bu nedenle sınırda kişiler tekrarlayan, özyıkıcı davranışlara hapsolurlar. Sahip olduklarından

6 Carroll, *Alice Harikalar Ülkesinde*, s. 61.

7 Schacter'in (1996) Putnam ve arkadaşlarının 1986'daki çalışmasına yaptığı atfa bakınız: "The Clinical Phenomology of Multiple Personality Disorder. Review of 100 recent cases.," *Journal of Clinical Psychiatry* 47:285-293.

daha fazla para harcayabilirler, korunmadan cinsel ilişkiye girebilirler, çok fazla içki ya da sigara içebilirler veya aşırı yiyebilirler. Sonrasında korkunç hissetseler bile sonuçları anımsamadıklarından dolayı davranışı yineleyebilirler. Davranışları aile üyelerini telaşlandırır ve çocuklarını tehlikeye sokabilir.

Bazı yetişkinler çocukken annelerinin sarhoş halde araba kullandığı yolculukları veya sınırda kişinin dürtüsel harcamaları sonucunda elektrik, su gibi çeşitli hizmet bağlantılarının kesildiğini hatırlamaktadırlar. Bazıları da annelerinin hayatlarını gerçek anlamda kurtardıklarını hatırlar. Laura bir gece yanan halının kokusunu alıp, annesinin yatakta içerken düşürdüğü sigarayı söndürmüştü. Trajediye dönüşmesine ramak kalan bu olay sonrasında annesi ne yazık ki yatakta sigara içmeye devam etmişti.

Sınırda kişiler alkol ya da madde kullandıklarında psikotik hale gelebilirler. Christina Crawford (1978) annesinin korkunç gece ataklarına ait birçok hadise anlatmıştır. Bununla beraber, psikotik davranış yalnızca öfkeyle sınırlı değildir. Sınırda annenin ruhsal ayrışma (*dissociation*) sergilemesi, umutsuzluğa kapılması, kendine zarar vermesi veya intihar girişiminde bulunması da eşit derecede korkutucudur. Korku ve umutsuzluk psikotik kırılmayı da tetikleyebilir. Bir hasta, annesi kendini banyoya kilitlediği ve intihar tehditleri savurduğunda, henüz yedi yaşında olmasına rağmen onu sakinleştirmeye çalıştığı, rahatsız edici anılara sahipti. Diğer hastalar ise kaçmakla tehdit eden ve gerçekten evi terk eden annelerini anlatmıştı. Psikoz *herhangi* bir duygu zapt edilemez hale geldiğinde ortaya çıkabilir.

Çalışmalar gösteriyor ki çocuklukta kronik gerginliğe maruz kalan insanların omurilik sıvılarında, stresle ilişkili bir hormon ve nörotransmiter olan somatostatin yüksek düzeydedir (Heit ve ark., 1999). Çocukluktaki ağır gerginliğin beyin ve bağışıklık sistemi üzerinde uzun süreli etkileri olduğu görülmektedir. Bu nedende sınırda kişilerin çocukları yetişkinliklerinde çeşitli fiziksel ve duygusal bozuklukların riski altındadır. Aynı zamanda kolit ya da migren tipi baş ağrıları gibi stresle ilişkili fiziksel semptomlara da yatkındırlar.

Christina Crawford'ın (1978) ziyaret ettiği bir psikiyatrist ona baş ağrılarına neyin yol açtığını bilip bilmediğini sormuştu. Christina basitçe, "Evet. Annemden nefret ediyorum," demişti (s. 219). Adrenalin, savaş ya da kaç tepkisi için gerekli bir hazırlık olarak beyin damarlarını büzer ve kanı kaslara doğru gitmeye zorlar. Gergin bir etkileşimden sonra damarlar genişleyerek migren tipi baş ağrısına yol açar. Kandel ve Sudderth (2000) bazı araştırmacıların görüşünü şöyle açıklar:

"[M]igren aslında bir sinir sistemi bozukluğudur ve beyinde değişken bir eşiktir. İçsel ya da dışsal gerginlik kaynakları arttığında bu eşik aşılır ve migren tipi baş ağrısı ortaya çıkar. Bu, bedeninizin bir parçasının 'bu çizgiyi geçme' demesi ama sizin yine de geçmeniz gibidir" (s. 15).

Sınırda anneleri olan çocuklarda migren, çocuğu katlanılamaz bir öfke duygusuyla davranmaktan korumaktadır: Çocuk ağrıyla felç olur. Sınırda annenin öngörülemez davranışı adrenalin selini tetikleyebilir ancak çocuk olumsuz etkilerin sıkıntısını çekmeden savaş ya da kaç tepkisiyle yanıt veremez.[8] Sonuç olarak, sınırda kişilerin yetişkin evlatları, annelerini ziyaret ettikten ya da onlarla telefonla konuştuktan sonra baş ağrısı geliştirirler.

Kandel ve Sudderth (2000) "araştırmacılar, orta serebral arterdeki kan akış hızının migren atağı sırasında düştüğünü bulmuşlardır. Beyin bir şekilde, 'sarı ışık' yakar ve kan akışı yavaşlar" (s. 14) açıklamasında bulunmuşlardır. Sınırda anneleri olan birçok çocuk sürekli ikaz veren bir beyinle yaşamaktadır.

"BANA KENDİMİ KORKUNÇ HİSSETTİRİYOR"

> "Olur ya," diyordu kendi kendine, "belki de kısala kısala yok oluverirm, tıpkı bir mum fitili gibi."[9]

Terk edilme korkusu en yaygın SKB semptomudur ve tüm sınırda kişilerde görülür. Birçok araştırmacı ve klinisyen, sınırda kişilerin reddedilme ya da terk edilmeyle karşılaştıklarında "uçuruma düşmekten" korktuklarını gözlemler. Bu his bazen sağkalım kaygısı olarak tanımlanır. Sınırda kişi uyuşmuş, kopmuş ve gerçekdışı hisseder. Böylece sınırda kişiler terk edilmeyi önlemek için çok büyük çaba harcarlar ve aile üyeleri kendilerini denetim altına alınmış, sindirilmiş ve boğuluyormuş gibi hissedebilirler.

---

8 Otto Kernberg (1985) "kendiliğin ve önem verilen kişilerin aşırı zıt uçlardaki sevgi ve nefret imgelerini bir araya getirmek, iyi içsel ve dışsal nesne ilişkilerine açık bir tehdit olduğundan, katlanılmaz bir kaygı ve suçluluğu tetikleyebilir; bundan dolayı çelişen kendiliğin ve nesne imgelerinin etkin, savunucu bir ayrılması vardır; başka bir deyişle ilkel ayrışma ya da bölünme ana savunucu müdahale haline gelir" (s. 165) diye belirtmiştir.

9 Carroll, age., s. 16.

Sınırda kişiler, zorlukla nefes alıp verme ve ağlama gibi dramatik ya da histerik davranışlar sergileyerek aile üyelerini adrenalin seline maruz bırakabilir ve tedirginlik yaratabilirler. Hastalık ve kazalara aşırı tepki verme, dramatik öfke ya da çekilme gösterileri aile üyelerinde içe çekilmiş ve duygusal açıdan tükenmişlik hissi uyandırabilir. Sınırda kişinin çocuğu, annesinin muhtaçlığı kendi hayatını karartabilirmişçesine kıstırılmış ve boğulmuş hissedebilir.

Ayrılıkla yüzleşen iki yaşındaki bir çocuğun ebeveyne yapışarak tutunması gibi, sınırda kişiler de bırakmakta, vedalaşmakta, telefonu kapamakta, konuşmayı bitirmekte zorluk yaşarlar ve ilişkiler bittiğinde intihara meyilli hale gelebilirler. Sınırda kişinin "Beni bırakma!" mesajıyla karşılaşan kişi gerisingeri tutulmuş, alçalmış ya da aşağıya çekilmiş hisseder. Sınırda kişi terk edilme korkusu sonucunda özyıkımda bulunabilir ve ötekileri kontrol etmek için genellikle duygusal şantaj yapar. Anlaşılır biçimde, sınırda kişilerin çocukları utanç, suçluluk, kaygı ve öfke duygularını yönetebilmek için çırpınmaktadırlar.

Utanç

Çocuk sınırda anneyle anlaşmazlık yaşadığında ya da onun ihtiyaç ve arzularını doyuramadığında, sınırda kişi utandırma, cezalandırma, küçük düşürme veya yerden yere vurma girişiminde bulunacaktır. Fazlasıyla samimi bir röportajda Joan Crawford, sekiz yaşındaki Christina'yı yetiştirirken benimsediği acımasız felsefeyi açık etmişti: "Onu disipline sokmak kolay değil ancak bir şeyleri kendi yoluyla yapmakta ısrar ettiğinde buna mecbur kalıyorum. *Onurunu zedeleyerek onu cezalandırmayı oldukça etkili buluyorum.*" (Thomas, 1978, s. 168, vurgu eklenmiştir). Sınırda anneler kötülemeyi, yıkıcılığının farkında olmadan kullanabilirler. Bunu kasti biçimde kullananlar ağır rahatsızlığa sahiptir ancak tedavi arayışına gitmezler çünkü çocuklarına uygun gördükleri eğitimi vermenin kendi egemenlik hakları olduğuna inanırlar. Kendi görüşlerine göre, anne olarak görevlerini yerine getirmektedirler. Çocukluklarında onlara öğretildiği üzere, bir çocuğun uygun davranışı öğrenebilmesi için canının acıtılması gerektiğine inanırlar. Kendi aşağılanmalarını anımsayamayan annelerin çocuklarını aşağılamaları muhtemeldir.

Utanç kişinin varoluş hakkına sahip olma hissini söndürür ve çocuklarda özyıkıcı düşlemleri tetikleyebilir. Mary Todd Lincoln'ün üvey annesi ondan

şeytanın maşası olarak bahsetmiştir. Bayan Lincoln'ün biyografi yazarlarından biri, "utandırılmak ve aşağılanmak, insanın kendiliğine dair büsbütün rezil hissetmesidir" diye açıklamıştır (Baker, 1987, s. 30). Sınırda anneler ne yazık ki kendi utançlarını ötekilere yansıtırlar.

Kaygı

Sınırda kişilerin çocukları korku içinde büyür; annelerinin kendisini ya da onları yaralayabileceği korkusu içinde. Her iki durumda da sağkalımları tehlikede olabilir. Hastam Laura, kendisinin ya da annesinin başına çok kötü bir şey gelebileceği korkusu şeklinde tezahür eden ayrılık kaygısını yaşamadan evden çıkamıyordu. Bazı günler, "Umarım geberirsin!" diye haykırarak evden çıkıyordu. Ancak okula vardığında midesi bulanacak kadar rahatsız hissediyordu. Sınırda kişilerin çocuklarının zihinleri olası bir krizi savuşturmak ya da saldırılmayı önlemek için annelerinin duygudurumunu okumakla meşguldür. Duygusal enerjilerini birbiriyle çelişen konumlarda harcarlar; anneyle kavga etmeyle olduğu kadar, onu korumayla da. Başka herhangi bir şeye odaklanmakta güçlük yaşayabilirler.

Sınırda kişilerin ayrılık kaygısı yaşaması kısmen, istismar ve küçük düşürülme tecrübelerine dair rahatsız edici hatıraların sınırda kişi yalnız başınayken yüzeye çıkma olasılığının daha yüksek olmasına dayanır. Laura'nın annesi kızına, kendi babası tarafından tacize uğramasının hatıralarının zihninde gece boyunca canlandığını anlatmıştı. Bazen babasının ayak seslerini kendi yatak odası kapısının dışında duyduğunu sanıyordu. Sesler ve görüntüler ona kendini deli gibi hissettiriyordu. Kızına dışarı çıkmaması için yalvarıyordu ve bazen de evden çıkmasını engellemek için hasta numarası yapıyordu. Laura annesini yalnız bırakmaktan nefret ediyordu ama ondan uzaklaşmayı da son derece istiyordu.

Sınırda kişilerin çocukları korkarak büyüseler bile korkularını göstermemeyi öğrenirler ve acılı ya da tehlikeli durumlara kayıtsız görünürler. Ağlamayı reddedebilirler ve incinmiş ya da üzgün olduklarında kendilerini kapatmayı öğrenmişlerdir. Bir ergen hasta, "Bir süre sonra bağışıklık kazanıyorsunuz [...] artık hiçbir şey hissetmiyorsunuz," demişti.

Sınır Ülkesi'ndeki çocuklar için hislerini gizleme yeteneği uyumsaldır çünkü bazı sınırda anneler çocuklarını kontrol edebilmek için korkuyu kullanırlar.

Christina Crawford'ın annesi, kızının karanlıktan korktuğunu bildiği için onu ışıklar kapalı halde çamaşır dolabına kilitlemişti ve Christina, yaşadığı korkuyu hâlâ hatırlıyordu (Crawford, 1978). Sınırda anneler polisi aramakla, finansal desteği kesmekle, fiziksel zarar vermekle ya da sevilen nesneleri geri almakla tehdit edebilirler. Hem Laura hem de Christina, sevdikleri nesnelerin ceza olarak parçalandığına şahit olmuşlardı. Christina yılbaşı hediyelerini geri vermeye zorlanmıştı. Laura'nın annesi onun en sevdiği albümleri ezip parçalamıştı. Bunu tecrübe eden çocuklar, neyi sevdiklerini saklamayı öğrenirler. Ebeveynler çocuklarını kontrol etmek için korkuyu kullandıklarında kutsal güven bağını kırarlar.

Suçluluk

Laura üç yaşındayken annesi ona, "Tanrı kötü küçük kızları cezalandırır," demişti. "İyi" olmak, anneyle anlaşmazlığa düşmemek anlamına gelmekteydi. Yetişkinken annesi onu telefonlarına geri dönmeyerek, mektuplarına cevap yazmayarak veya e-postalarına yanıt vermeyerek cezalandırırdı. Laura'nın suçluluk hissi ve kaygısı katlanılmaz düzeye gelene kadar onu kendinden mahrum bırakır ve ancak ondan sonra yanıt verirdi. Laura, sanki annesi onun zihnini okuyabiliyormuşçasına, duygusal açıdan tamamen istilaya uğramış hissediyordu. Küçük çocukluk döneminden beri annesi onu kontrol etmek için korku ve suçluluğu kullanıyordu. Kızının gizlilik ihtiyacına saygı duyamamaktaydı ve olması gereken sınırlardan yoksundu. Telefon görüşmelerini dinliyor ve elde ettiği bilgileri daha sonra Laura'yı aşağılamak için kullanıyordu.

Sınırda kişilerin çocukları ayrılık suçluluğu çekebilirler. Christina Crawford'ın hissettiği kadarıyla annesi ondan tam bir adanmanın ötesinde, kendisine *dönüşmesini* istiyordu (Crawford, 1978). Christina annesine şefkat beslemesine rağmen kendine ait bir hayat istediği için suçluluktan kıvranıyordu. Sınırda kişiler ayrı olmayı ihanet olarak görür ve "Beni seviyorsan şunu yaparsın" ya da "Beni gerçekten sevseydin bunu asla yapmazdın" gibi yorumlarla sadakati sınarlar. Çocuklar kendi ihtiyaçlarını bir kenara bırakarak tam bir adanmışlıkla sürekli olarak sevgilerini kanıtlamak zorundadırlar.

Küçük çocuklar doğal olarak annelerinin sevgisinin geri çekilmesinden korkarlar. Sınırda kişiler ihanete uğramış hissettiklerinde iletişimi, desteği veya kaynakları kesebilirler. Yetişkin evlatlar annelerinin mirasından çıkarılabilir.

Fotoğraflar kaldırılabilir ya da tahrip edilebilir ve gücenilen kişinin adını anmak aile üyelerine yasaklanabilir. Sınırda anne çileden çıktığında, "Benim hiç çocuğum yok" ifadesiyle çocuklarını zihninden silip atma arzusunu dile getirebilir ki bu, çocuk için korkutucu bir duygusal tecrübedir.

Sınırda kişiler eleştiriye karşı olağanüstü biçimde hassastır ve çocuklarından bağlılık beklerler. Sınırda kişi çocuklarını çoğu zaman müttefik hale getirdiğinden, çocuklar babalarına sırt çevirmek zorunda kalsalar bile annelerinin tarafında olmaktan başka seçenek bulamazlar. Onu desteklemezlerse ödeyecekleri bedeli bilirler ve yok edici öfkesinden korkarlar.

Öfke

"Bazen onu öldüresim geliyor." Bu, bazı sınırda kişilerin çocuklarının içindeki öfkeyi yansıtan bir cümledir. Seri katil Edmund Kemper'ın psikiyatristi Kemper'a annesini neden öldürdüğünü sorduğunda, "Nefretle başa çıkamadım," yanıtını almıştı (Cheney, 1976, s. 132). Öfkelerinin yoğunluğu daha az olmasa da kız çocuklarının annelerine fiziksel saldırıda bulunma olasılığı daha düşüktür. Christina Crawford (1978) çocuğun cinai öfkesini şöyle açıklamıştı: "O anda ondan o kadar çok nefret ediyordum ki onu öldürmek istedim... Hayatımın geri kalanını hapiste harcamak bile benim için *fark etmezdi*" (s. 173). Hiç kimse sınırda kişilerin çocuklarının duygusal açıdan boğulduklarını anlayamadığından, bu çocuklar büyük hüsrana uğrayabilirler. Annelerinin gerçeği maskeleyen dış görünüşünün altında çocuklarını kendi karanlığına çektiğini hiç kimse görmemektedir. Bazı çocuklar kendilerinin yaşayabilmeleri için annelerinin ölmesi gerektiğinden korkarlar.

"DİĞER HERKES ONUN HARİKA OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR"

> "Saçmaladıklarını biliyorum" diye düşündü Alice, "bu yüzden ağlamak aptallık olur." Gözlerini sildi, elinden geldiğince neşeli bir sesle...[10]

10 Carroll, *Aynanın İçinden*, s. 71.

Marsha Linehan (1993b) *Cognitive-Behavioral Treatment of the Borderline Patient* (Sınır Hastanın Bilişsel-Davranışçı Tedavisi) kitabında sınırda kişinin özellikle iş ortamı gibi, kendinden emin ve denetimli hissettiği yerlerde ötekilere sergilediği normallik maskesini tarif etmektedir. Linehan, sınırda kişinin görünürdeki yeterliliği nedeniyle ötekilerin, onun diğer rollerle de eşit düzeyde baş etmeye muktedir olduğunu sandıklarını açıklamaktadır. Sınırda annenin çocuklarından şikâyet ettiğini duyan çalışma arkadaşları, annenin değil de çocuklarının sorunlu olduğunu sanırlar. Maalesef bu, çocukların şahsi deneyimlerinin ötekilerin gözünde pek de tasdik edilmediği anlamına germektedir.

Laura'nın arkadaşları annesinin onu neden deliye döndürdüğünü anlayamıyorlardı. Laura arkadaşlarını uzun süreliğine ağırlamaktan kaçındığı için annesinin saldırılarına asla tanık olmamışlardı. Laura onlara annesinin karanlık yüzünden bahsettiğinde, "Ama annen çok tatlı görünüyor!" diyorlardı. Laura'nın deneyimini tasdik eden tek kişi, kız kardeşiydi. Bir gün Laura'nın erkek arkadaşı evdeyken annesi "eteği[n]in çok kısa olduğunu düşündüğü için aklını kaçırdı." Laura utanmıştı ancak kendisi ve kız kardeşinden başka birinin de saldırıya tanık olması onu rahatlatmıştı.

Sınırda anne sosyal durumlarda çekici, nazik ve sevimli olabilir. Christina Crawford (1978) annesinin eğlence ortamlarında takındığı maskeden özellikle rahatsız oluyordu. Christina, çocuğun sınırda annenin özel ve toplumsal olarak ikiye bölünmüş kişiliğine dair hislerini şöyle özetliyordu: "Her şeyin tamamen sahte olduğunu haykırmak istiyordum" (s. 80). Dikkat çekicidir ki, Christina'nın tecrübelerine meydan okunmaya devam ediliyor. Fred Lawrence Guiles (1995), *Joan Crawford: The Last Word* (Joan Crawford: Son Söz) başlıklı biyografisinde, "Christina'nın hatıratındaki temel kusurlardan biri, Joan'ın hayatındaki bilinen hakikatlerin çarpıtılması ya da bazen bu hakikatlerin sorgulanabilir biçimde yorumlanmasıdır" (s. 158) diye iddia etmektedir. Guiles, hakikatin çarpıtılmasının, Joan Crawford'dan kaynaklanma olasılığını gözden kaçırmaktaydı. Duygusal güdümleme ve hakikati çarpıtma eğilimi sınır davranışın bir örneğidir.

SKB'nin yaygın biçimde görmezden gelinmesi, sınırda ebeveyn tecrübesi olan çocukların ümitsizliklerini devam ettirir. Gerçekliklerine aldırış edilmediğinde toplum tarafından tamamen terk edilmiş hissederler. Carl Jung (bkz. Stein, 1995) bir keresinde, "insan doğasını daha fazla anlamaya ihtiyacımız var çünkü var olan tek gerçek tehlike insanın kendi içindedir... İnsan ruhu üzerine

çalışılmalıdır; çünkü ortaya çıkan bütün kötülüklerin kökeni biziz" (s. 1) demiştir. Sınırda annenin içindeki, ötekilerin çok geç olana dek fark edemedikleri karanlık, çocukların yakasını bırakmaz.

"YA HEP YA HİÇ"

> ...hele bir keresinde, hatırlıyordu da, bir başına oynadığı bir kriket oyununda kendisine karşı hile yaptığı gerekçesiyle kulaklarını yumruklamaya kalkmıştı, çünkü bu tuhaf çocuk kendini iki kişi olarak düşünmeyi pek seviyordu.[11]

Sınırda kişinin duygusal termostatı iki ayar içerir: açık ve kapalı. Orta yol yoktur. SKB'den mustarip olup kendi tecrübelerini yazan Melissa Thornton (1998) şöyle anlatıyor: "[Sınırda kişiler] şeyleri temel olarak, iyi ya da kötü, üzüntü ya da mutluluk, siyah ya da beyaz gibi zıt kutuplara ayırır. Bir şeyin hem iyi hem de kötü olabileceğini kavrayamayan SKB'den mustarip kişi, spektrumun yalnızca uçlarını görebilir" (s. 16). Böylelikle, sınırda kişinin aynı anda bir bakış açısından fazlasını tecrübe edememesi, hikâyenin yalnızca bir yanını ve resmin yalnızca bir parçasını nakleder.

Çocuklar kendilerini ebeveynlerinin gözlerindeki aynadan yansıdığı gibi görürler. Bu nedenle sınırda kişilerin çocukları kendileriyle ilgili birbiriyle çelişen iki algı geliştirebilirler. Bunun sonucu olan kafa karışıklığı, suçluluk ve utanç, duvara kafa atmak, vurmak ya da kendini kesmek gibi özyıkıcı eğilimlerde kendini gösterebilir. Annenin, çocuğunun temelde iyi olduğuna inanması ancak kendi iyiliğine inanmasıyla mümkündür. Ne yazık ki bazı sınırda kişiler uğursuz olduklarına dair içsel bir kanaate sahiptirler.[12]

Çoğu sınırda kişinin çocuğu gibi Christina Crawford ve Laura da kendi kimliklerine ilişkin kafa karışıklığı yaşıyorlardı. Ümitsizlik ve çaresizlik, sınırda kişinin çocuğunu tüketebilir. Laura günlüğüne şunları yazdığında henüz lisede

11 Carroll, *Alice Harikalar Ülkesinde*, s. 17.

12 J. Gunderson (1984) bu durumu şöyle açıklamıştır: "[O]lağan eylem savunmaları ve ikame nesneler erişim dışındayken, uğursuz olduğuna inanış ve nihilist inançlar, sınır hastanın ulaştığı iki aşırı uç olur."

bile değildi: "Aklımı kaçırıyorum –aman Tanrım– canlı canlı gömülmek nasıl hissettiriyor, biliyorum."

"ÇOK OLUMSUZ"

"Sen zaten görmemişin birisin," dedi Düşes, "sözün doğrusu bu."

Alice, bu yanıttaki havayı hiç beğenmemişti; başka bir konu açmanın iyi olacağını düşündü.[13]

Sınırda kişinin olumsuz düşünceleri vardır çünkü kendisi ve ötekiler hakkında olumsuz hislere sahiptir. Hafıza güçlükleri, odaklanma zorlukları, kafa karışıklıkları ve dağınık (*disorganized*) düşünme, mantıklı yargılama yetisizliği, marazi içgözlem ve aşırı müdahaleci olumsuz düşünceler yaygındır (Kroll, 1988). Bazı sınırda anneler herhangi bir durumda olası en kötü senaryonun gerçekleşeceğini farz ettiklerinden, çocuklar umutsuzluklarını artıran ya da coşkularını yok eden gurur kırıcı yorumlara maruz bırakılır.

Laura sorunları ya da kaygıları hakkında annesiyle konuşmaktan kaçınıyordu. Annesinin ona "aşırı hassas olduğunu ve fazla kaygılandığını" ya da kendini daha kötü hissettirecek bir şeyler söyleyeceğini biliyordu. Çocuklar endişelerini sınırda ebeveynin ilgisine sunduklarında ya üzüntülerini artıran ya da endişelerinin tamamen göz ardı eden bir yanıt alırlar. Sınıfını geçemeyeceğinden kaygılanan bir çocuğa "O halde yaşıtlarınla arkadaş olamayacaksın, hep geride kalacaksın, neden bu yıl daha sıkı çalışmadın?" denebilir. Sınırda kişi çocuğun korkularını özümseyip "...ve daha sonra şu ve şu olabilir," ifadesiyle yoğunlaştırır ve çocuğa ne güvence verebilir ne de sakinleştirebilir. Glickauf-Hughes ve Mehlman (1998) sınırda annelerin kızlarının "hepsi[nin de] sakinleşmek için annelerine başvurdukları ve sonrasında daha kötü hissettikleri acı dolu hatıralar anlat[tıklarını]" (s. 297) belirtmiştir.

Laura on iki yaşındayken, arkadaşına tatilde eşlik etmek üzere davet aldığını gururla duyurmuştu. Annesi umutsuzca, "Ah, hayır! Şimdi sana yeni kıyafetler almak zorundayız ve hiç param yok!" diye karşılık vermişti. Laura'nın heye-

13 Carroll, age., s. 72.

canı kaygıyla yer değiştirmişti. Sınırda kişiler olumsuz neticeleri vurgulayarak çocuklarının coşkularını söndürebilirler. Bir hasta dört gözle beklenen gebeliğini duyurduğunda annesinin verdiği tepkiyle dehşete düştüğünü hatırlıyordu. Annesinin karşılığı, "Ah, hayır! Şimdi olmaz!" idi ve kızının korkunç bir hata yapıldığını ima etmişti.

Christina Crawford (1978) bir televizyon programında konuk oyuncu olarak rol almaya hak kazanıp bu heyecan verici haberi paylaşmak için annesine telefon ettiğinde, annesi görüşmenin ortasında telefonu kapamıştı. Şaşkına dönen Christina neyin yanlış gittiğini merak ederek gözyaşlarına boğulmuştu. Daha sonra, annesinin onun kariyerini aşırı derecede kıskandığını öğrendi. Bundan kısa bir süre sonra da başarısının tadını çıkarmasına annesinin asla müsaade etmeyeceğine ikna oldu.

Duygusal açıdan dengeli olan ebeveynler çocuklarının coşkusunu paylaşır ve korkularını dindirir. Ancak sınırda anneleri süreğen biçimde mutsuz olan çocuklar için bakımveren rolü tersine çevrilmiştir. Çocuklar annelerini sakinleştirmek için kendi korkularını bastırırlar. Normalde çocukları korkutabilecek durumlar onları korkutmayabilir çünkü hissetmemeyi öğrenmişlerdir. Dramatik (ve nadir görülmesi umulan) bir örnek de çocukların sınırda annelerini intihar girişiminden kurtarmasıdır.

Sınırda kişilerin, varoluşları hakkında ikircikli (*ambivalent*) duyguları vardır fakat mutlaka kendilerini öldürmek istemeleri gerekmez. Ancak yaşam korkuları, ölüm korkularından daha güçlü olabilir ve bu, onları kendilerine zarar verme açısından riskli konuma getirebilir. Kesme, yakma ya da kendine vurma gibi kendine zarar verme eylemleri, ölme arzusunu göstermez ve intihar davranışıyla karıştırılmamalıdır. Kendine zarar verme, bu tür davranışlarla güdümlenen aile üyeleri için rahatsız edicidir. Bununla beraber sınırda kişi, duygudaşlık ya da ilgi arayışı olmaksızın, sadece öznefretini ifade ediyor olabilir. Bazı sınırda kişilerin intihar girişimleri zaman zaman kazara başarılı olabilir.

İntihar davranışı, kişinin yaşamını sona erdirmek üzere bilinçli ve anlık bir girişimdir. İntiharla tehdit etme ve intihar niteliğinde hareketler öyle yaygın biçimde SKB'yle ilişkilendirilir ki bunların yokluğunda tanı gözden kaçırılabilir. Uzmanlar ve aile üyeleri, intihara meyil, özyıkıcı davranış veya depresyon olmadığında SKB'yi tespit etmekte başarısız olurlar. *Birçok sınırda kişi kendine zarar verme ya da intihar davranışında bulunmaz.*

Joan Crawford görünürde intihara hiç kalkışmadı ancak hem alkolizmi hem de ruhsal sağaltımı reddetmesiyle gelen özyıkıcılığı sinsiydi. Bununla beraber, Laura'nın annesi iki kez aşırı dozda uyuşturucu alarak kızının ayrılık kaygısını ve suçluluğunu şiddetlendirmişti. Annesinin hayatını ilk kez kurtardığında sekiz yaşındaydı. İntiharla tehdit eden ya da girişimde bulunan sınırda anneler çocuklarını duygusal açıdan hapsederler ve çocukları yetişkinken bile şiddetli kaygıdan mustarip olabilirler.

"ŞALTERİ ATIYOR"

"Hepimiz deliyiz burada. Ben deliyim. Sen delisin."

"Benim deli olduğumu nereden çıkarıyorsun?"

"Mutlaka delisindir," dedi Kedi, "yoksa burada ne işin var?"[14]

Sınırda kişiler bir ilişkinin bitmesi, sevilen bir kişinin ölümü, iş kaybı, reddedilme ya da terk edilme gibi gergin durumlarla karşılaştıklarında paranoid hale gelebilir ve gerçeklikle teması kaybedebilirler. Alkol ya da madde kullanımları varsa davranışları kendileri veya başkaları için hayati tehlike oluşturabilir. Bedenleriyle bağlantıyı kaybetmiş gibi hissedebilirler ve hafızaları zayıflayabilir. Zaman kavramını yitirebilir, mekân farkındalığını kaybedebilirler ve yönelimleri bozulabilir. Bazı sınırda kişiler yalnız kaldıklarında yüksek sesle konuşur veya başkalarının varlığında kendi kendilerine mırıldanırlar. Karşılıklı konuşma sürdürürken boş bakışlarla iç dünyalarındaki kargaşayla meşgul olabilirler.

Psikotik nöbete tanık olmuş herhangi bir kişi, bu duruma çok tanık olmuş bir çocuk olmadığı sürece bunu hatırlayacaktır. Çocuklar ise bu tür tecrübelere dair his ve hatıraları bastırırlar. Annenin görünümü onun ruh halindeki değişimi ortaya serer. Gözbebekleri, köpekbalıklarınınkini andırır şekilde büyür ve olası bir saldırıya veya gerçeklikten kopulacağına işaret eder. Eğer altta yatan his öfkeyse çocuk tehdit altında hissedebilir. Altta yatan his korkuysa çocuk panikleyebilir. Uyandırdığı duygular bunaltıcı olduğundan, psikotik nöbetler örseleyicidir. Sık

14 Carroll, age., s. 78.

gerçekleşirse çocuk ruhsal ayrışma yaşayabilir ve ortaya çıkışlarına aldırmaz görünebilir. Sıklığa göre çocuk bu tür tecrübelerin normal olduğuna inanabilir.

Laura'nın, annesinin içine batarak bir karadelikten aşağı doğru kaybolduğunu hissettiği zamanlar olmuştu. Annesinin çok içtiği ve şalterinin attığı akşamları korkuyla beklerdi. Psikotik nöbetler son derece rahatsız edicidir ve Laura onlar hakkında konuşmaktan hoşlanmazdı. Annesinin içinden anlamsızca mırıldanan, ağlamaklı, kendi çocuğunu tanıyamayan bir yabancı çıkmış gibi görünüyordu. Laura okul ya da en sevdiği televizyon programı gibi normal bir şeyleri düşünerek sakin kalmaya çalışırdı. Ancak "yabancının" hatıraları yaşamının geri kalanında onun aklından çıkmayacaktı. Psikotik ebeveynle yalnız kalmak, hangi yaşta olursa olsun her çocuk için korkutucudur.

Laura'nın yazı babasıyla geçirmek üzere gitmesinden bir gece önce annesi ağlayarak ve sürünerek onun yatağına gelmişti. Laura'nın babasının onu ne kadar özlediğini anlattığı mektubu okumuştu. Onları kendisine karşı kumpas kurmakla suçlamıştı. Laura'nın, babasına taşınmayı planladığından emindi. Laura masum bir mektup yüzünden annesinin gözünün korkması karşısında dehşete düşmüştü. Yıllar sonra Laura bu olaydan bahsettiğinde annesinin konuya dair hiç hatırası bulunmamaktaydı.

Sıradan anneler geceleri uyur; sınırda anneler uyumaz. Sınırda kişiler kendi düşünceleriyle baş başa kalmaktan korkarlar; bu nedenle aşırı müdahaleci, takıntılı düşünceler onları geceleri uyanık tutar. Radyodan ya da televizyondan gelen ses veya geç vakit telefon konuşmaları dikkatlerini kaygılarından ayırmalarını sağlar ve güvenlik hissi verir. Alkol ya da madde kötüye kullanımı huzursuzluğu (*agitation*) artırır ve kaygıyı tırmandırır.

Bütün sınırda anneler çocuklarını gecenin ortasında uyandırmasalar da Christina Crawford'un (1978) annesinin "gece baskınları" anlatısı, ünlü kitabının en hatırda kalır parçalarından biridir. Psikotik nöbet tarifi bir çocuğun dehşetini yakalar: "Ay, suratının bir kısmını aydınlatırken gözlerindeki o bakışı tekrar görebiliyordum. Kem, heyecanlı bir bakış..." (s. 57).

Gecenin sessizliği, sınırda kişinin ruminasyonlarının nahoş kıpırtılarıyla kırılır. Bir hasta, annesinin yatak odasına girdiğini ve uyuşturucu delili arayarak eşyalarını didik didik ettiğini hatırlıyordu. Başka bir hastanın annesi ise kendisi bu kadar üzgünken uyuyabildiği için babasını düzenli olarak uyandırıp azarlıyordu.

"BAZEN ONA KATLANAMIYORUM"

> Kraliçe öfkeden kıpkırmızı kesildi; bir süre Alice'e yiyecekmiş gibi baktıktan sonra gürledi: "Çabuk şunun kafasını uçurun! Çabuk!"[15]

Sınırda kişilerin çocuklarının bir kısmı, annelerinden nefret ettikleri için değil ancak onlarla yaşamak imkânsız göründüğü için gizlice annelerinin ölmesini dilerler. Laura yetişkinliğinde bile halen annesinin hayatının hengâmesinin içine çekiliyordu. Annesi dünya üzerinde onun cinai öfkesini kışkırtabilen tek kişiydi. Bununla beraber annesinin bir gün kendini öldürebileceğinden korkardı. Linehan (1993b) şöyle açıklıyor: "Sınırda kişilerdeki ölüm arzusu genellikle anlaşılır bir durumdur çünkü bu, yaşamlarının halihazırda katlanılmaz olmasına dayanır" (s. 125). Laura annesinin taşkınlıklarından, duygudurum dalgalanmalarından, depresif nöbetlerinden ve kendi çatışmalı hislerinden usanmıştı.

Laura annesinin "veryansın ettiğini" anlatmıştı. Herhangi bir şey annesini ateşleyebilirdi ve evde fırtınalar estirebilirdi. İkaz sinyali "bakış"tı. Bu, "Seni gebertebilirim" anlamına gelen delici, tehditkâr ve düşmanca bir bakıştı. Laura çocukken, annesi kelimelerinin gücünün farkında olmadan bunu gerçekten söylemişti.

Sınırda kişilerin çocukları ve kasırgadan sağ çıkanların pek çok ortak yanı vardır. Sağkalım güvenli bir yer bulmaya, gözden ırak olmaya ve fırtınanın gözüne kanmamaya bağlıdır. Annesi Laura'nın yatak odasında bulaşık bulduğunda ya da araba anahtarlarını bulamadığında aynı fırtına tetiklenirdi. Laura bir şey söylememesi ya da onun yoluna çıkmaması gerektiğini iyi biliyordu. Annesi soluklanmak için sakinleşiyordu ama ardından "Beni hasta ediyorsun" (Laura'nın çoktan içselleştirdiği bir inanış) gibi bir cümleyi tekrarlayarak her şeye baştan başlayabiliyordu. Laura annesinin sözlerinin tamamını anımsayamıyordu çünkü onun sesini dışarıda bırakmayı öğrenmişti. Laura küçükken veryansınlar onu korkutuyordu ancak büyüdükçe onlara karşı bağışıklık kazanmıştı.

Kızgınlığın çabucak unutulması çocukların kafasını karıştırır. Sınırda kişiler için "şimdi" her şeyden önemlidir. Laura'nın annesi bir an kızını pataklayıp paylarken, bir an sonra ona sarılabilirdi. Bir gün kızını onu başından atmakla

15 Carroll, age., s. 98.

tehdit etmiş, valizini toplamış ancak aynı günün devamında onsuz yaşayamayacağını söylemişti. Çelişki, kafa karışıklığı doğurur; çocuklar tuzağa düşmüş, güdümlenmiş ve kışkırtılmış hissedebilirler. Hüsranlarını genellikle, "Anneme katlanamıyorum işte," şeklinde ifade ederler.

Sınırda kişiler sevdikleri şeyleri kaybedeceklerinden korksalar da öfkeleri sıklıkla ötekilerin sevdiği şeylerin yıkımına yol açar. Kendilerinin canı nasıl yandıysa aynı yolla ötekilerin canını yakma eğilimindedirler. Sınırda kişiler, sevilen nesneyi son derece kıskandıkları için, iyi olan ve çocuklarının sevdiği şeyleri yıkıp yok edebilirler. Kendilerinde olmayan bir şeyi başkalarına veremezler.[16] Bazı boşanmış sınırda anneler, öfkelendiklerinde babayı veya çocukları cezalandırmak için çocukları babalarıyla irtibattan mahrum bırakırlar.

Yunan mitolojisindeki Medeia gibi, koca ya da erkek arkadaşın terk edişine karşılık vermek için doğanın temel ilkelerine meydan okuyarak, çocuklarını fiziksel olarak kurban eden Medeia Anne senaryosu en trajik olandır. Medeia Anne'nin terk edilme korkusu çocuğunun hayatını tehlikeye sokar.

"BENİ DELİ EDİYOR"

> Alice olağanüstü şeyler beklemeye kendisini öyle alıştırmıştı ki, yaşamın böyle alışılmış biçimde sürmesi ona çok tatsız, çok anlamsız geldi.[17]

Sınırda annelerin çocukları beklenmedik olanı ummayı öğrenerek yaşamlarının kargaşasına uyum sağlar. Sevgiyi korkuyla ve nezaketi tehlikeyle bağdaştırırlar. Delilik normalleşir ve kargaşasız bir hayat sıkıcı gelebilir. Sağlıklı sevgiyi tanımadan büyüyebilirler. Sevginin iyi bilinen bir tanımı şu şekildedir: "Sevgi sabırlı ve naziktir; sevgi kıskanmaz veya övünmez; kibirli veya kaba değildir; hırçın veya kırgın değildir; yanlışa sevinmez ama doğruya sevinir. Sevgi her şeye katlanır, her şeye inanır, her şeyi ümit eder, her şeye dayanır" (1. Korintliler, 13: 4-7).

16 Alice Miller (1985) şöyle yazmıştır: "Dünyaya gelip de soğukluk, umursamazlık ve körlükle tanışan; tüm çocukluk ve gençliklerini bu havada geçirmiş, sevgiyi hiç tatmamış ebeveynler sevgi bahşedemezler... sahiden, nasıl yababilirler ki; sevginin ne olduğu ve ne olabileceği hakkında bir fikirleri yokken?" (s. 2).

17 Carroll, age., s. 18.

Sınırda anneler çocuklarını diğer anneler kadar çok sevseler bile bilişsel işleyişlerindeki ve duygu düzenlemedeki eksiklikleri, sevgilerini bozan davranışlar yaratır. Çocuklarını sabırlı ve tutarlı biçimde sevmede güçlük yaşarlar. Sevgileri yanlış anlaşılmalara veya ihtilaflara katlanamaz. Kıskanç, kaba, hırçın, kırgın, kibirli ve bağışlamaz olabilirler. Sağlıklı sevgi güvene dayanır ve duygusal emniyetin esasıdır. Bu nedenle çocukları sağlıklı sevginin ne demek olduğunu bilmeden büyüyebilirler.

Sınırda annelerin çocukları için işler hiç normale dönmez. Linehan'ın (1993b) açıkladığı gibi: "Çocuklar ve bakımverenler zamanla karşılıklı olarak birbirlerinde ölçüsüz davranışlar şekillendirir ve pekiştirirler" (s. 58). Sınırda kişilerin çocukları ruhsal ayrışma yaşayarak ve etrafla ilişkiyi keserek uyumsuzlaşabilirler. Kendi bedenlerinde olmadıklarından utanmış, aşağılanmış, komik duruma düşmüş veya canı yanmış hissedemezler. Kişilik yitimi (*depersonalization*) ve ayrışma duyumu ne yazık ki onlara kendilerini deli hissettirir.

Sınırda anneler "Senin kafanla ilgili bir sorun var" veya "Sen aklını kaçırmışsın" ya da "Sen delisin!" gibi ifadelerle çocuklarının deli olduğunu kurnazca ima eder ya da onları açıkça suçlarlar. Kendi dağınık düşüncelerini çocuklarına yansıtırlar ve çocukları giderek, kendi akıl sağlıklarını koruma savaşını bırakırlar. Christina Crawford (1997) çocuğun cinnete doğru gidişini şöyle anlatır: "Deliliğe hiç zorlanmadan ulaşırsınız [...] bu bir gecede olmaz... Hiçbir zafere erişilmeyen, daimi bir savaştan yorulursunuz. Ateşkes ümit etmekten tükenirsiniz... Dünyayı kavrayışınızı yavaşça kaybedersiniz ve kendi ümitsizliğinizin uçurumuna sürüklenirsiniz" (s. 181).

Laura ortaokul döneminde on iki aylık bir süreç boyunca kişilik yitiminden mustarip olmuştu. Gerçekdışılığa dair hislerinden kimseye bahsetmemişti ve her şey yolundaymış gibi davranma becerisinde uzmanlaşarak sessizce ıstırap çekmişti. Hayal ürünü bir dünyada mutluymuş gibi yaparak bir peri masalını yaşıyordu. Alice'e dönüşmüştü:

"...Sen de gerçek olmadığını bal gibi biliyorsun."

"Gerçeğim ben!" dedi Alice, ağlamaya başladı.

"Ağlamakla gepgerçek olamazsın," diye atıldı Bücüş, "ağlanacak bir şey yok."[18]

18 Carroll, *Aynanın İçinden*, s. 70.

Sınırda kişilerin çocukları tavşan deliğinden geçmişlerdir. Kupa Kraliçesi'nin herkesin kellesinin uçurulmasını emrettiğini işitmişlerdir. Çılgın çay partisine katılmış ve Düşes'le kendi fikirlerine sahip olma hakkını tartışmışlardır. Bir an büyükken, hemen sonra küçük olma hissinden bitap düşmüşlerdir.[19]

19 *Alice Harikalar Ülkesinde*'nin yayımlanmasından iki yıl sonra "Lewis Carroll" (Charles Dodgson) bir arkadaşına hikâyenin garez (*malice*) hakkında olduğunu anlatmıştır ki bu, birçok sınırda kişinin çocuğunun bu kitabı okumaktan hazzetmemesinin nedenidir. Onlar bu durumu yaşamaktadırlar. Carroll'ın gizli anagramlarının detaylı çözümlemeleri için Richard Wallace'ın (1990) *The Agony of Lewis Carroll* (Lewis Carroll'ın Istırabı) eserine bakınız. Wallace şöyle der: "Charles Dodgson'ın eserlerini diğerlerinin yaptığı gibi çözümlemek, kişiyi birden çok yöne sürükler çünkü o, saçmalık yapısının içinde karmaşık bir gerçek anlam ağı inşa etmiştir" (s. 19).

2

İçindeki Karanlık

Alice kendini durdurmayı düşünmeden, dipteki derin kuyuya yuvarlanıverdi.

–Alice Harikalar Ülkesinde[20]

"Bir şey dinlemenizi istiyorum. Ne düşündüğünüzü öğrenmeliyim." Amanda çantasından küçük bir ses kayıt cihazı çıkardı.

"Dün annem aradı ve görüşmemizi kaydettim. Onunla konuştuktan sonra kafamın çok karıştığını hissediyorum, ne düşüneceğimi bilmiyorum..."

Çarpık, bölük pörçük görüşmeyi takip etmek zordu. Annesinin düşünce silsilesi sıklıkla tamamlanmamış cümlelerle, konudan konuya atlayarak ve azala azala yok olarak raydan çıkıyordu. Sınırda kişinin düşünce akışı, bir nehir gibi çağıldayabilir; kıvrılarak uzayabilir, bükülüp eğrilebilir, aynı geçit boyunca ve aynı taşların üzerinden durmadan akabilir. Kayıtta Amanda'nın sesi, annesinin saçmaladığını düşünüyormuş gibi ilgisiz ve rahatsız olmuş geliyordu.

Annesi, aklında kimin olduğunu belirtmeden, aniden, "Kızın ismi *neydi*?" diye soruyordu. Amanda, "Hangi kız?" diye sorunca da annesi, "Sen *tam olarak* kimden bahsettiğimi biliyorsun! Benimle oyun oynama!" diyordu. Amanda annesiyle görüşmelerine içine kapanarak, kendi kendine çekilerek tahammül ediyordu. Kapatmak, kapanmak, "içe gitmek" tehditkâr durumlara karşı içgüdüsel sağkalım yanıtlarıdır. Sınırda kişinin sürekli fikir değiştirme eğilimi ile anlık, ani ve sert çıkışları çocuklarını tedbirsiz yakalayabilir. Gelgit dalgaları habersizce

20 Carroll, *Alice Harikalar Ülkesinde*, s. 10.

TABLO 2-1.
ANNESEL İŞLEV ÇEŞİTLERİ

	İdeal Anne		Sınırda Anne
1.	Çocuğunu rahatlatır	1.	Çocuğunun kafasını karıştırır
2.	Uygunsuz davranışta özür diler	2.	Özür dilemez veya uygunsuz davranışı hatırlamaz
3.	Kendine bakar	3.	Kendine bakılmasını bekler
4.	Çocuklarının bağımsızlığını destekler	4.	Bağımsızlığı ya cezalandırır ya da caydırır
5.	Çocuklarının başarılarıyla gurur duyar	5.	Çocuklarının başarılarına haset eder, onları görmezden gelir ya da alçaltır
6.	Çocuklarına özsaygı kazandırır	6.	Özsaygıyı yıkar, karalar ya da baltalar
7.	Çocuklarının değişen ihtiyaçlarına yanıt verir	7.	Çocuklarının, ihtiyaçlarına yanıt vermelerini bekler
8.	Çocuklarını sakinleştirir ve rahatlatır	8.	Çocuklarını korkutur ve üzer
9.	Mantıklı ve tabii uygulamalarla yetiştirir	9.	Tutarsızca ve cezalandırıcı biçimde yetiştirir
10.	Çocuklarının ötekiler tarafından sevileceğini umar	10.	Çocuğu başkası tarafından sevildiğinde dışlanmış, kıskanç veya küskün hisseder
11.	Asla terk etmekle tehdit etmez	11.	Çocuğu cezalandırmak için terk etmekle tehdit eder (ya da gerçekten terk eder)
12.	Çocuklarının temelde iyi olduğuna inanır	12.	Çocuklarının temelde iyi olduğuna inanmaz
13.	Çocuklarına güvenir	13.	Çocuklarına güvenmez

ortaya çıkar ve çocukları sert bir rüzgârın öfkesiyle süpürür. Doğal olarak, sınırda anne, çocuklarını dinlememekle suçlayabilir ve telefon görüşmeleri sıklıkla ve aniden bir tarafın ötekinin yüzüne kapamasıyla sonuçlanır.

Amanda anneleriyle yakın ve olumlu ilişkilerin tadını çıkaran arkadaşlarına haset ediyordu. Cristin Clark (bkz. Ellis, 1999) "ideal" anneyle ilişkisini *Blessings of a Mother's Love*'da (Anne Sevgisinin Lütufları) şöyle anlatır: "Annemin bana vermiş olduğu en büyük armağan, peşine düştüğüm her şeyi başarabileceğim inancıydı. Cesaretlendirici sözleri hayatımın en zor zamanlarında bana yardım etmiştir. O benim en büyük destekçim ve en iyi arkadaşım. Onun bana olan inancı, yeni şeyler denemek için ilham kaynağımdır... Onun koşulsuz sevgisi gerçek bir lütuftur" (s. 28).

Annelerin çok azı ideal annedir. Bütün annelerin kişilik kusurları vardır. Bununla beraber, sınırda annenin terk edilme korkusu çocuğun ayrılık ihtiyacına durmadan müdahale edebilir. Amanda'nın durumunda, sadece kendi düşüncelerini ifade etmesi bile annesini tehdit edebilir ve düşmanlığını tetikleyebilirdi. Amanda, annesinin bozulmuş zihnini, kayıt altındaki görüşmelerini yeniden dinleyerek işitebildi. Hayatında ilk kez annesinin mutsuzluğu için suçlanacak kişinin kendisi olmadığı olasılığını değerlendirdi ve suçluluk duygusunun baskıcı perdesi kalkmaya başladı.

Sınırda annelerin hiçbiri aynı olmasa da, belirti kümeleri, işlevselliğin çeşitli seviyelerini yansıtır (bkz. Tablo 2-1).

Kişilik bozukluğu, ötekilerle ilişkileri bozan normaldışı düşünce ve davranış kalıplarıdır. Kişilik bozuklukları tüm sosyal sınıfların, eğitim seviyelerinin ve mesleklerin sınırlarını aşar. Sınır kişilik bozukluğu olan kişilerin, bozukluğun belirlenmesini zorlaştıran farklı belirti birleşimleri vardır. Bu nedenle, aşağıdaki dokuz koşuldan herhangi beşi, SKB'nin varlığına karar vermekte kullanılır (APA'dan özetlenmiştir, 1994):

1. Gerçek ya da hayali bir terk edilmeden kaçınmak için hummalı çaba
2. İstikrarsız ve gergin bir ilişki kalıbı
3. İstikrarsız kendilik imgesi ya da kendilik algısı
4. Dürtüsellik ve özyıkıcı olabilecek davranış (para harcama, seks, madde kötü kullanımı, dikkatsiz sürücülük, tıkınırcasına yeme)

5. İntihar hareketleri, tehditleri veya kendine zarar verici davranış (kendine vurma, kendini kesme ve/ya yakma)
6. Abartılı duygudurum, ani duygudurum değişimleri
7. Boşluk hisleri
8. Uygunsuz, yoğun öfke
9. Gerginlikle tetiklenen paranoid düşünceler veya ruhsal ayrışma belirtileri (gerçekle teması yitirme)

Birçok sınırda kişi kendine zarar verici davranışta bulunmaz veya intiharla tehdit etmez. Bazı sınırda kişiler asla madde kötüye kullanımında bulunmaz çünkü ilaç alma korkuları vardır. Bütün sınırda kişiler başkalarına öfke göstermez; bazıları öfkeyi sadece kendilerine yönlendirir. *Birey olarak sınırda kişilerin kendilerine özgü belirti birleşimleri vardır ve işlev düzeyleri çeşitlidir.*

SINIRDA ANNELERİN KARAKTER PROFİLLERİ

Bütün sınırda kişiler korku, çaresizlik, boşluk hissi ve kızgınlık yaşasalar da bu duygusal durumlardan bir tanesi kişiliğe egemen olabilir. Bir yemek tarifindeki malzemeler gibi, ana malzeme veya ana duygusal hal, bireyin dokusunu, yani hissini tayin eder. Egemen duygusal hal kişinin karakterini şekillendirir ve çocuklukta deneyimlenen en yaygın ve zapt edilemez hissi yansıtabilir. Bu kitabın ilerleyen bölümlerinde dört tip sınırda anne, çocuğun bakış açısından tanımlanacak ve daha detaylıca tartışılacaktır. *Bir tipin nitelikleri diğerinde de bulunabileceğinden, sınırda anneler tek bir karakter tipinden daha fazlasının özelliklerini gösterebilir.*

Sınır hastalar üzerine uluslararası üne sahip bir uzman olan James Masterson (1988), onların hikâyelerini iki klasik halk masalı olan *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler* ile *Külkedisi*'yle kıyaslar. Sınırda anneler büyüleyici olabilseler de çocukları, içlerindeki karanlığın çaresiz tanıkları olarak kalırlar. Sınırda annenin kızgınlığı kendi çocukluğundan doğan acıdır. Çocukları da bu nedenle, korkuyla karışık bitmez bir merhamet hikâyesini yaşarlar. Sınırda annenin dört tipi, Kimsesiz, Münzevi, Kraliçe ve Cadı'dır. Bu kategoriler sadece bozukluğun tanımına yardımcı olmak için tasarlanmıştır ve birbirini dışlamamaktadır.

Kimsesiz Anne

Sınırda Kimsesiz'in içindeki karanlık, çaresizliktir. İçsel deneyimi kurbanlaştırmadır ve davranışı diğerlerinde duygudaşlık ve bakımverme hissi uyandırır. Kimsesiz, Külkedisi gibi, kısa bir süreliğine aklı başında göründüğünden yanıltıcı olabilir. İçsel açıdan ise düzenbaz olduğuna inanır ve baloya davet edilse bile değersiz hisseder. Külkedisi gibi, Kimsesiz de çocukluk döneminde istismar veya ihmal kurbanıdır, aşağılık muamelesi görmüştür ve duygusal olarak karalanmıştır. Kimsesiz'in çocuklarına duygusal iletisi şudur: *Hayat çok zor.*

Münzevi Anne

Sınırda Münzevi'nin içindeki karanlık, korkudur. Davranışı kaygı ve ötekilerden korunmayı uyandırır. Pamuk Prenses misali, Münzevi de dünyadan saklanan, korkmuş bir çocuk gibi hisseder. Güvendiği biri tarafından yaralandığı için herhangi birini dünyasının içine almaktan korkar. Tehlike gözetme hususunda tetiktedir ve batıl inançları olabilir. Münzevi'nin çocuklarına duygusal iletisi şudur: *Hayat çok tehlikeli.*

Kraliçe Anne

Sınırda Kraliçe'nin içindeki karanlık, boşluktur. İçsel deneyimi yoksunluktur ve davranışı itaati uyandırır. Talepkâr ve şaşaalıdır, ötekilerin gözünü korkutabilir. Kraliçe onlardan faydalanma hakkına sahip olduğunu hisseder ve kindar, açgözlü olabilir. Kraliçe'nin çocuklarına duygusal iletisi şudur: *Hayatta "her şey benimle ilgili".*

Cadı Anne

Sınırda Cadı'nın içindeki karanlık, yok edici öfkedir. İçsel deneyimi uğursuz olduğuna dair kanaatidir ve davranışları teslimiyeti uyandırır.

Cadı, diğer üç profilin herhangi birinin içine geçici bir benlik durumu şeklinde gizlenebilir. Öznefretle doludur ve öfkesinin hedefi olarak tek bir çocuğu seçebilir. Cadı'nın çocuklarına duygusal iletisi şudur: *Hayat bir savaş.*

Medeia Anne, Cadı'nın en patolojik (ve nadir) tipidir.

Sınır kişilik bozukluğu olan bireyleri tanımak zordur çünkü sınırda kişiler:

1. Sıradan tanıdıklara normal görünürler.
2. Kendilerine özgü belirti kümelerine sahiptirler.
3. Kendi çocukları da dahil, farklı kişilere farklı davranırlar.
4. Farklı içsel ya da toplumsal kişiliklere sahiptirler.
5. Yapılandırılmış çevrelerde ve belirli rollerde iyi işlev görürler.

Joan Crawford sınırda Kraliçe özellikleri gösteriyordu. Sınırda Kraliçeler güçlü, kararlı, özgüvenli görünür ve göz korkutabilirler. Prenses Diana da kraliyet ailesindeki konumuna rağmen, altta yatan çaresizlik hisleriyle duygudaşlık ve endişe uyandıran sınırda Kimsesiz özellikleri gösteriyordu. Bunu, "Tepedeki insanlardan çok, tabandaki insanlara yakınım," diyerek kabul etmişti (Smith, 1999, s. 9). Cam ayakkabı, Külkedisi'ne olduğu gibi Diana'ya da güzelce uymuştu ancak o, ayakkabıların içinde hiç rahat edemeyecekti. Biyografi yazarı Sally Bedell Smith şöyle anlatıyor: "Bu çok açıktı; peri masalı korkunç derecede kötü gitmişti. Kraliyet aşk eşleşmesi hüzünlü bir zina, ruhsal hastalık, ihanet, güvensizlik ve intikam hikâyesine dönüşmüştü" (s. 14).

Görünürdeki Normallik

Helene Deutsch'un 1942'de yazdığı makale, SKB'nin keşfine yol açtı. Onun "-mış gibi" kişilikler tanımı, sınırda kişilerin kendiliğe dair yetersizlik duyumlarını telafi için normalmiş gibi davranma becerilerini tanılar. Deutsch, "bu insanların verdiği ilk izlenim tastamam normalliktir... Teknik açıdan iyi eğitilmiş ancak

canlandırmalarının gerçekçi görünmesi için gerekli kıvılcıma sahip olmayan bir aktörün performansı gibidir" (s. 303) diye gözlemlemişti. Sınırda kişilerin görünürdeki yeterliliklerinin ve toplumsal kişiliklerinin arkasında oldukça sorunlu ruhlar yatar.

Thornton (1998) şöyle ifade ediyor: "Sınırda kişiler bazı kariyer tipleri ve durumlarda oldukça iyi işlev görürler. Nerede yapı varsa, orada sivrilirler. Bu, biri onların daha tehlikeli davranışlarına dikkat edene kadar bir sorun olduğunun fark edilmesinin uzun zaman almasının sebeplerinden biridir.. "(s. 22). Gunderson (1984) sınırda kişilerin kendiliğe dair duyumlarının ötekilerle ilişkilere bağlı olması nedeniyle, takıntılı biçimde sosyal olduklarını belirtir. Smith (1999), "[Prenses] Diana'nın emniyetsizliğinin ölçütlerinden biri, el çantasında sayısı dördü bulan, çok fazla cep telefonu taşıma alışkanlığı ve... gününün hemen hemen her boş dakikasını telefonda harcamasıydı" (s. 279) diye yazmıştır.

Sınırda kişiler genellikle onları yeterince iyi tanımayan kişiler arasında popülerdir. Laura'nın annesi lisede Ulusal Onur Topluluğu ve Öğrenci Meclisi üyesiydi. Bir biyografi yazarı (Guiles, 1995) "[Joan Crawford] kendi imgesiyle, ötekilerin onu nasıl algıladığıyla ilgili daima endişeliydi" (s. 75) diye belirtmiştir. Gerçekten de, onun karanlık yüzünü tecrübe etmeyen kişiler için inandırıcıydı. Sekreteri bir keresinde, "O ta en başından beri bir yıldızdı. Onu hemen fark ederdiniz... Onu kızgın olduğu birkaç hizmetçi dışında, herhangi birine zulmederken hiç görmedim" (s. 87) demişti. Benzer olarak, Prenses Diana'nın en yakınındakiler dahi onun içsel hengâmesini fark etmemiş görünüyorlardı: "Diana'nın göz kamaştırıcı toplumsal kişiliği sayesinde arkadaşları ve ailesi dahi onda ciddi bir sorun olamayacağına kanardı; bu, sınırda kişilerin ortak kaderiydi" (Smith, 1999, s. 12).

Farklı Çocuklarla Farklı İlişkiler

Sınırda anneler çocuklarının büyümesine izin vermekte güçlük çeker. Yenidoğanın bağımlılığı sınırda anne için fazlasıyla tatmin edici olabilir ancak çocuk giderek bağımsızlaştığında çatışma patlak verir. Daniel Stern'e (1985) göre bebek yaşamın ilk iki ayında bir "gelişmekte olan kendilik" (*emergent self*) edinir ve kendisi ile annesi arasındaki farkı giderek ayırt etmeyi öğrenir (s. 75). Sınırda

anne ile çocuğu arasındaki ilişki, çocuk yaklaşık iki yaşına gelip konuşmaya başladığında ve ayrı iradesini dışavurduğunda büyük ölçüde değişebilir. Çocuk artık bütünüyle bağımlı olmadığından ve tamamıyla kontrol edilemediğinden annenin kaygısı yoğunlaşır. Sınırda anne çocuğunun özerkliğini fark ettiğinde ayrılık kaygısı tetiklenir ve kişiliğinin farklı bölümleri ayrılıp çocuğa yansıtılır.

Christina Crawford ve erkek kardeşinin, kız kardeşlerine kıyasla anneleriyle daha farklı bir ilişkileri olmuştu. Guiles şöyle yazıyor: "Dışarıdan bakıldığında, durum bir aşırı uçtan ötekine dek gidiyordu; Christina ve Christopher annelerinin gerçek ya da hayali despotluğundan kaçmak için bitmez tükenmez bir mücadeleye hapsolmuşken küçük çocuklar Joan'ın yanından nadiren uzaklaşıyorlardı" (1995, s. 144).

Sınırda kişilerin yetişkin evlatları, annelerine ilişkin farklı algıları olan kardeşleriyle çatışma yaşayabilir. Bir hasta, erkek kardeşinin onu yaşlı annelerini ihmal etmekle suçladığından yakınmıştı. Hasta, annesi tarafından istismara uğramıştı ve çatışma ihtimalini azaltmak için teması en aza indirmişti. Bununla beraber hastanın erkek kardeşi hayırlı çocuk olarak tayin edilmişti ve annesinin, kız kardeşine dair olumsuz algılarını paylaşıyordu. Bundan dolayı, aynı sınırda anneyle farklı ilişkileri olan kardeşler arasında çatışmalar yaygındır.

Hayırlı olarak algılanan çocuklar genel olarak sadıktır ve annelerinin koruyucusudur. Christina ve erkek kardeşi gibi hayırsız çocuklar ise mahrum bırakılabilir, dışlanabilir ve yabancılaştırılabilir. Annesinin ölümünden sonra Christina (Crawford, 1988), erkek kardeşiyle birlikte annesinin mirasından çıkarıldıklarını ve kız kardeşlerinden birine de ikizinden çok daha az para kaldığını öğrenmişti. Sadakat görkemli bir şekilde ödüllendirilirken ihanetin bedeli sembolik olarak kelle uçurmadır; çocuk tamamen koparılır.

İhanetin sonuçları çocukları o kadar korkutur ki anneleri hakkında konuşmakta zorlanabilirler. Sınırda annelerin yetişkin evlatları terapiye başlarken çocukluk deneyimlerinden söz etme hususunda ilkin gönülsüzdürler. Hastaların bir kısmı, annelerinden söz ettikleri seansları takiben boğazlarında düğümlenme veya panik atak gibi psikosomatik belirtiler geliştirdi. Olumsuz hisleri açığa çıkarmak ağrılıdır ve sıklıkla "Bunu söylerken suçlu hissediyorum ama..." veya "Çoğu zaman aslında bu kadar kötü değildi..." gibi tekzipleri beraberinde getirir.

İhanet konusu sınırda anne ve çocukları arasındaki dinamikleri anlama açısından elzemdir. Sınırda kişinin ihanete duyarlılığı paranoid suçlamalarla, yok

edici öfkeyle ve gücendiren kişinin terk edilmesiyle sonuçlanır. Sınırda anneler çocuğun normal olan ayrılma ihtiyacını hatalı algılayıp ihanet olarak görebildiklerinden, çocuk sağkalabilmek için hislerini inkâr edebilir, reddedebilir veya bastırabilir. Hayırlı çocuklar kaynaşmış halde kalıp anneden ayrılamayabilir. Hayırsız çocuklar kendilerini bütünüyle uzaklaştırabilseler de çatışmalı ilişkiyi sürdürmeleri daha muhtemeldir. Anneleri onları ne kadar sık terk etmiş olursa olsun, yetişkin evlatların dahi anneyi terk etmeleri nadirdir.

SKB NASIL GELİŞİR?
KARANLIĞIN KÖKENİ

Her sınırda annenin kalbinde karanlık bir yer vardır. Kimsesiz'inkinde burası hüzünlü ve yalnız bir yerdir. Münzevi'ninki korkutucudur. Kraliçe'ninki boş bir alandır. Cadı'nınki ise nefretle kararmıştır. Sınırda bir annenin altı yaşındaki çocuğu bir keresinde kederle şöyle hayıflanmıştı: "Anneciğim beni kalbinin yalnızca bir kısmıyla seviyor." Sınırda annenin tüm kalbiyle sevemeyeceği doğrudur. Kalbinin bir kısmı *o* çocukken kırılmıştır.

Terapistler sınır hastaların aşağıdaki deneyimlerden bir ya da daha fazlasını tecrübe ettiklerini keşfettiler:

1. Ölüm ya da boşanma yoluyla anne ya da babanın terk etmesini takiben yetersiz duygusal destek,
2. Ebeveyn tarafından istismar, duygusal ihmal veya kronik karalama,
3. Sınırda annenin hayırsız çocuğu olmak.

Ancak bu etmenlere rağmen, deneyimler başlı başına kişilik bozukluğuna yol açmadığından kimin SKB geliştireceğini tahmin etmek imkânsızdır. Bahsedilen bu deneyimler, çocuğu SKB açısından riskli konuma yerleştirir ancak diğer etmenler ciddi bir kişilik bozukluğu geliştirme ihtimalini artırabilir ya da azaltabilir.

Çocuk çeşitli örseleyici deneyimlere maruz kalmış olsa bile belli koşullar göz önüne alındığında sağlıklı bir kişilik geliştirebilir. Çalışmalar, çocuklarda esnekliği

etkileyen en önemli etmenin, sevilme kanısı olduğunu gösteriyor (Werner, 1988). Ebeveyn terkinin, istismar ve ihmalinin etkileri, çocuğun hislerine eşduyumsal uyum sağlayan öğretmen, din görevlisi, komşu ya da akraba gibi sevgi dolu bir yetişkinle ilişki imkânının varlığında hafifleyebilmektedir.

Belirli bir örselenme sonrasında SKB'nin nasıl geliştiğini anlamanın yollarından biri, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının ne derece karşılandığını göz önüne almaktır. Örseleyici deneyimlere ilişkin hislerle çalışılmadığında, duygusal gelişim sekteye uğrar. Balint'in (1968) öne sürdüğü üzere, kişilik yalnızca örseleyici olaylardan değil, aynı zamanda diğer önemli kişilerden alınan psikolojik desteğin boyutundan da etkilenir. Bu nedenle ebeveynler hislerin bastırılmasını önlemek için çocukların yoğun duyguları ifade etmelerine müsaade etmelidirler. *Sıklıkla, örseleyici deneyim, üzerinde çalışılması bir yana, asla tartışılmaz.*

Ölüm ya da boşanma yoluyla ebeveynden birinin kaybı çocuk için örseleyicidir. Anlaşılır biçimde, ebeveyn de bu deneyimlerle harap olabilir. Çocuklar genelde ebeveynlerini desteklemek adına kendi üzüntülerini, öfkelerini ve suçluluklarını bastırırlar. Çocuğun hisleri dışa vurulmazsa, dışa vurulmamış keder bir yeraltı volkanı oluşturabilir. Duygusal açıdan meşgul, aşırı çalışan ve sağkalım mücadelesindeki ebeveyn, küçük olaylar sarsıcı tepkileri tetikleyene dek çocuğun sıkıntısını fark edemeyebilir.

Bütün çocukların şu duygusal ihtiyaçları vardır:

1. *Tutulmak* (güvenli, sevgi dolu kollar tarafından sarmalanmak)
2. *Aynalanmak* (ebeveynin gözlerinde kendinin olumlu yansımasını görmek)
3. *Yatıştırılmak* (sakinleştirilmek, teskin edilmek ve korunmak)
4. Bir miktar *kontrol verilmesi* (dışavurulan ihtiyaçlara öngörülebilir tepkiler almak için)

Terapistlerin örselenmenin etkilerini geriye dönük çalışma fırsatları vardır. Geçmiş tecrübelere bakıldığında açıkça görülmektedir ki örseleyici bir deneyimin ardından çocuğun ihtiyaçlarının karşılanma derecesi, ciddi kişilik sorunlarının gelişip gelişmeyeceğini tayin eder. Bu nedenle, sınırda kişinin içsel deneyimini anlamak, onun erken deneyimlerini ve bastırılmış hislerini anlamayı gerektirir.

Bowlby (1973) ayrılık kaygısı, keder ile yas ve savunmanın, bağlanmanın gerekli ve normal kısımları olduğu varsayımında bulunmuş; erken dönemde terk edilme sonucunda kaygılı bağlanma kalıplarının geliştiğini ve ölüm, boşanma yoluyla erken dönem kayıp deneyimlerinin veya duygusal ihmalin, terk edilme korkusunu tetiklediğini açıklamıştır. Bir yetişkin olarak, sınırda annenin davranışı çocuklukta duygusal ihtiyaçlarının ne derece karşılanmadığını ve bakımverenlerin ona ne şekilde karşılık verdiğini yansıtır. Örneğin, ebeveyni boşanan çocuğa sıklıkla, "Ağlama, iyi olacaksın. Sen koca bir kızsın. Babanın gitmesi onun seni sevmediği anlamına gelmez. Onu yine görebileceksin," denir. Çocukların kendi hislerini dışa vurmalarına izin vermek yerine onlara nasıl hissedecekleri söylenir. "Bu olanlar yüzünden üzgün olmaya hakkın var. Başka birçok hissin de olacak ve hepsini bana anlatmanı istiyorum. Lütfen ama lütfen, istediğin zaman bana gel ve nasıl hissettiğini anlat. Seni dinlemeye, seni kucaklamaya daima zaman ayıracağım ve çığlık atmana, ağlamana, nasıl hissettiğini bana anlatmana her zaman müsaade edeceğim. Hayatta üzücü şeyler olduğunda üzülmek normaldir," demek ise daha sağlıklı bir tepkidir. Katlanılamaz acı, dışa vurulduğunda ve tanındığında katlanılır hale gelir. Ancak sınırda kişiler çocukluklarında hiç böyle karşılıklar almamışlardır. Bu nedenle, çocukken ihtiyaçları olan şeyi; katlanılamaz acılarının tasdik görmesini sağlamaya çalışır halde geçmişte sıkışıp kalmışlardır.

Sınırda kişinin, çocuklukta neyin eksikliğini duyduysa onu elde etmeyi hedefleyerek davranışlarını bozuk plak gibi takıntılı biçimde sürdürdüğü görülür. Geçmişte Kimsesiz'in kucaklanmaya, Münzevi'nin yatıştırılmaya, Kraliçe'nin aynalanmaya ve Cadı'nın kontrole ihtiyacı olmuştur. Hiçbir çocuğun duygusal ihtiyaçları tamamen karşılanamasa da bu ihtiyaçların karşılanma derecesi, kişilik gelişimini önemli ölçüde etkiler.

Joan Crawford'un babası, karısını Joan doğmadan önce terk etmişti. Joan bir keresinde şöyle demişti: "Çocukluğumdaki bir olaydan dolayı kimseye güvenmeye cesaret edemiyorum" (Thomas, 1978, s. 78). Prenses Diana altı yaşındayken annesi tarafından terk edilmişti ve bir keresinde arkadaşına şöyle demişti: "(Annemi) her zaman gece elbiselerini toparlayıp arabaya yerleştirirken ve 'Canım, geri geleceğim,' derken hatırlayacağım. Merdivene oturup onun dönmesini beklemiştim ama o asla dönmedi" (Smith, 1999, s. 19). Görünen o ki Prenses Diana kendi kendine, matemiyle baş başa kalmıştı. Terk edilmenin ardından yalnız bırakılan çocuk kucaklanmak ve sakinleştirilmek üzere birinin onu fark etmesini arzular.

Arabaya binip giden ve asla dönmeyen zarif anneyi kaybetmenin acısını bir gün bütün dünyanın öğrenmesi ne kadar trajiktir.

Joan Crawford'un çocukluğuna ilişkin sahip olunan biyografik bilgiler, babasının terk etmesinin ardından annesinin hayata tutunma sorunlarıyla yıprandığını düşündürtmektedir. Joan Crawford'un sinema oyuncusu olarak başarısı, çocukluğundaki yoksunlukları yeniden deneyimlememek konusundaki ham kararlılığından doğmuştur. Karşılanmayan aynalanma ihtiyacı onu tüketmiştir ve kendine bir daha asla, onu reddedebilecek birine ihtiyaç duyma izni vermemiştir.

Linehan (1993b) SKB gelişimine götüren anahtar etmenin "duygusal tasdikten uzak çevre" olduğunu öne sürüyor:

> Tasdikten uzak çevre, özel deneyimlere dair iletişimin istikrarsız, uygunsuz ve aşırı tepkilerle karşılandığı çevredir. Başka deyişle, özel deneyimlerin dışa vurumu tasdiklenmez; bunun yerine cezalandırılır ve/veya önemsizleştirilir... Tasdiklememenin iki ana niteliği vardır. İlki, kişiye kendi deneyimlerinin; özellikle duygu, inanç ve eylemlerinin sebebi hakkındaki görüşlerinin, hem tanımlamada hem de çözümlemede hatalı olduğunu söyler. İkincisi, deneyimlerini toplumsal açıdan kabul edilemez nitelikler ya da kişilik özelliklerine atfeder... [s. 49-51]

Kaybın veya örselenmenin ardından çocuğun hisleri dışa vurulmadığında ya da tasdiklenmediğinde keder asla yatıştırılamaz. Çocuk duygusal olarak yetim kalmış hisseder ve kaybın acısını bastırır. Ne yazık ki terk edilmenin ardından çocuğun hislerinin tasdiklenmemesi bir felaket reçetesidir.

Kronik karalanma deneyimi yaşayan çocuklar, duygusal açıdan uyumlu bir bakımverenin yokluğunda SKB geliştirme riski altındadır. Fiziksel, cinsel ve duygusal istismar doğal olarak karalayıcıdır. Diğer karalanma deneyimleri sataşmaya maruz kalmak, alaya alınmak, aşağılanmak, utandırılmak ve taciz edilmektir. Karalanma deneyimi yaşayan ve tasdikten uzak çevrede yaşayan çocuklar er ya da geç ciddi kişilik sorunları geliştirirler. Kronik karalanma duygusal açıdan sağlıklı bir yetişkinin özsaygısını bile yıkabilir. Bir çocuğun karalanması ise özsaygının gelişmesine fırsat kalmadan ruhunu yıkabilir.

Linehan (1993b) tasdikten uzak çevrelerin, acılı veya olumsuz duyguların dışavurumuna izin vermediğini ifade eder. Duygusal tasdiğin bulunmadığı aileler, mutluymuş gibi yapmanın, mutlu olmaktan daha önemli olduğunu ve gerçekten nasıl hissettiğini dile getirmenin işleri kötüleştirdiğini öğretir. Ne yazık ki, Linehan'ın aktardığı türde tasdikten uzak etkileşimler birçok sınırda anne için tipik bir durumdur. Bu nedenle, annenin öfkesinin hedefi olan hayırsız çocuk SKB geliştirme riski altındadır. Hayırsız çocuklar, annelerinin olumsuz yansıtmalarından kaçamazlar. Trajik olarak, ölüm çekici bir kaçış haline gelebilir. Bir sınırda annenin hayırsız çocuğu olan bir ergen hasta şöyle yazmıştı:

> Benden ne istiyor? Onun hayallerini nasıl gerçekleştirebilir, onu nasıl mutlu edebilirim? Söyle bana. Bunu yapabilmek için ölüp bitiyorum... *ölüyorum*. Onun mükemmel kızı olacağım. Onun mükemmel her şeyi olacağım. Bunun için ölüp bitiyorum. Beni etrafında istemediğini biliyorum. Ortadan kaybolabilirim. Lütfen, bana inanın. Sessiz olacağım. Uslu duracağım. Burada olduğumu bile bilmeyecek. Ölmekte olduğumu bile bilmeyecek. Hatta halihazırda gerçekten öylece ölüverdiğimi bilmeyecek.

Haksız yere suçlanan hayırsız çocuk yargılanmadan cezaya çarptırılır, kefaletsiz mahkûm edilir ve ömür boyu hapsedilmiş hissedebilir.

Terapistler kimi zaman özdeğerlerinin tasdiklenmesi konusunda SKB'den mustarip kişiye güvenmemeleri hususunda aile üyelerini uyarırlar ancak küçük çocukların başka seçeneği yoktur. Öngörülemez biçimde Cadı anneye (korkutucu, öfkeli canavar) dönüşen iyi anneye (sevgi dolu, şefkatli kişi) tutunmak için her şeyi yapabilirler ve yapacaklardır. Olgunlaştıkça, ayrılma ihtiyaçlarından doğan çatışmalar sıklıkla yoğunlaşır.

Sınırda annenin farklı biri olmayı arzu etmesi gibi, çocuğu da farklı bir annesi olmasını arzu edebilir. Birçok sınırda kişi, çocuklarına davranışlarının ne kadar yıkıcı olduğunu fark ettiğinde sağaltım arayışına girer.

> [Bir sınırda anne, kızının ilk cümlesinin "Anneciğim iyi mi?" olduğunu söyledi. Anne durumu şöyle açıkladı:] "Ağlıyormuş gibi yaptığımda bile onun gözlerinden yaşlar fışkırıyor... Mutlu olduğumda ve kara kuyudan çıkmaya başladığımda sanki gölgemle baş etmeye çalışırken kaybettiği

> zamanı telafi edercesine ışık hızıyla büyüyor ve değişiyor. Bu dehşeti aşmaya kararlıyım, böylece ona bir yük değil, gerçek bir anne olabilirim." [Mason ve Kreger, 1998, s. 182]

Sınırda kişinin yetiştirdiği çocuk, çocukluğunu felaketin eşiğinde dengede durarak geçirebilir ve hayatının geri kalanında kaygı bozukluğundan mustarip olabilir.

SKB çeşitli durumlardan gelişebilse de sınırda anne tarafından yetiştirilmek çocukları SKB geliştirme açısından riskli duruma sokar. Sınırda anneler çocuklarının duygusal deneyimlerini tasdiklemeyebilir, hayırsız çocuğu karalayabilir, hayırlı çocuğa ebeveynlik edebilir ve çocuklarını duygusal ve fiziksel açıdan terk edebilir. Sınırda annelere ve çocuklarına erken müdahale, bu tahripkâr bozukluğun yayılmasını önlemede esastır.

BEYNİN İŞLEYİŞİ VE SKB

Doğumdan sonraki beyin gelişimi nöronlar arası bağlantılarda iletim ve yeniden iletim kurma sürecini içerir. Erken deneyimler bu iletim kurma kalıplarını şekillendirir ve sinaps (sinir hücreleri arasındaki bağlantı) sayısının yüzde 25'e kadar artmasına ya da azalmasına yol açar (Turner ve Greenough, 1985). Gerginliğin beyin üzerindeki uzun süreli etkileriyle ilgili çalışmalar (Heit ve ark., 1999) gösteriyor ki "erken dönemdeki stres, farklı sonuçları olan farklı nörolojik değişimler yaratabilir" (s. 5). Bu nedenle Kimsesiz gibi, erken dönem çocukluk deneyimlerinin boğucu bir mutsuzluk yarattığı sınırda kişiler, ürkek olmaktan çok, çökkün olabilirler. Münzevi gibi, erken dönem deneyimleri korku yaratan sınırda kişiler tehlikeye karşı aşırı sezgisel hale gelebilirler. Le Doux (1996), "Amigdalada kurulu olan bilinçdışı korku anıları beyne silinmez biçimde işler. Onlar muhtemelen ömür boyu bizimle kalacaklardır" (s. 252) demiştir. Duygu düzenleme bütün sınırda kişiler için sorun olsa da bireyin kişiliğine egemen olan belirgin duygu çeşitlilik gösterebilir.

Stone (Cauwels içinde, 1992), "sınırda kişi gergin ve tehdit altında hissettiğinde, alışkanlık belleği sistemi, bilişsel ve frontal lob etkisini kolaylıkla atlatır... Kişi ormandaki bir asker gibidir; ilk önce ateş eder ve soruları sonra sorar"

(s. 219) diye açıklar.[21] Ancak kendi çocuğuna nişan almanın trajik sonuçları vardır. Silah bir kere ateşlendiğinde, çocuğun güveni parçalanır.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) gibi, SKB de beynin duygusal gerginliğe doğal yanıtından kaynaklanabilir. Sınırda kişinin bozulmuş muhakemesi ve dürtüselliği, beynin savaş ya da kaç tepkisinden sorumlu bölümü olan amigdalanın işleyişindeki eksikliklerle ilişkili olabilir (Schacter, 1996). Böylelikle sınırda kişinin zihni kırmızı ya da yeşil ışıkta takılı kalmış bir trafik lambası gibi hatalı işler. Beynin aktardığı bilgiye güvenemeyerek, yanlış zamanlarda ışıkta durabilir ya da geçebilir. Kişi sinyalin yanlış olduğunun farkında değilse, beyindeki ya da trafik lambalarındaki hatalı sinyaller kafa karışıklığına, yaralanmaya ya da ölüme yol açabilir. Bu nedenle, sınırda anneye yardım, nörobilimciler, psikiyatristler ve klinisyenler arasında işbirliği gerektirir.

Sınırda bir annenin 50 yaşındaki sınırda kızı, bilişsel güçlüklerinin nedenini anlamak için tıbbi sağaltım istedi. Duygudurumunun ya da bilişsel işlevlerinin hiçbir psikotropik ilaçla iyileşmediğini aktardı. Çeşitli uzmanlara göründükten ve çelişkili görüşler aldıktan sonra, çok iyi bilinen bir tıp merkezine yatırıldı. Hiçbir hekim çocukluk döneminde süreğen gerginliğe maruz kalma hakkında hastayı sorgulamamıştı. Görünüşe göre, bilişsel ve duygusal güçlükleri TSSB ve çocuk istismarıyla ilişkilendiren araştırmalardan habersizlerdi. Bununla beraber hasta aylar sonra bronşit için steroid alırken işlevlerinde dikkat çekici bir iyileşme keşfedince şaşkınlık ve memnuniyetle, "Normal insanların nasıl hissettiğini artık biliyorum," dedi. Ancak sağaltım sonlandığında bilişsel sorunları ve depresyonu geri geldi. SKB'nin yarattığı beyin kimyasını anlamak, disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirir ve klinisyenler ile araştırmacılar arasında heyecan verici bir işbirliği cephesi yaratır.

21 Cauwels 1992 tarihli kitabı *Imbroglio: Rising to the Challenges of Borderline Personality Disorder*'da (Anlaşmazlık: Sınır Kişilik Bozukluğunun Meydan Okumalarına Karşı Gelme), Michael H. Stone'un, New York'ta 16 Mayıs 1990 tarihinde düzenlenen Amerikan Psikiyatri Birliği 143. yıllık toplantısındaki "Sınır Kişilik: Dürtü Spektrum Bozukluğu" sempozyumunda ortaya koyduğu sava atıfta bulunmaktadır.

SINIRDA ANNEYİ TEDAVİ ETMEK

Çoğu araştırmacı, sınırda kişilerin tedavi edilemeyeceğini savunmakla beraber, davranışlarını kontrol etmeyi öğrenebilecekleri ve yaşam kalitelerini önemli ölçüde iyileştirebilecekleri konusunda hemfikirdirler. Bazı çalışmalar (Gunderson, 1984) haftada üç ya da dört kez olmak üzere en az dört yıllık bir terapi gerektiğini ve bunun genellikle altı ile on yılı bulabildiğini öne sürmektedir. Başarıyla tedavi edilmiş sınır hastalar davranışlarını kontrol etmeyi, sonuçları tahmin etmeyi ve özyıkıcı eğilimleri azaltmayı daha iyi becerirler. Davranışsal değişim mümkündür ve bu yolla diğerleriyle ilişki kalitesi önemli ölçüde artar. *Ancak sınırda kişilerin uzun süreli tedaviye erişim gereksinimleri vardır.*

Sınırda yetişkin için psikoterapi ömür boyu ihtiyaçtır ve dermandan çok, yapı, içgörü ve idare becerisi sağlar. Kayıp, ayrılma veya gerginlik bir krizi tetikleyerek sınırda kişiyi tedaviye yöneltir (ya da geri getirir). Sınırda kişi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenebilir ancak altta yatan çaresizlik, boşluk, korku ve öfke hisleri sabit görünmektedir. Bu nedenle tedaviye ilişkin gerçekçi beklentilere sahip olmak elzemdir. Sınırda kişi, beynin hafıza işlevlerinden sorumlu bölümü hipokampustaki ve savaş ya da kaç tepkisini kontrol eden amigdaladaki hasarı telafi etmeyi öğrenmelidir. Başkaca engellere sahip bireyler gibi, sınırda kişiler de hafıza güçlüklerini telafi etmeyi ve duygusal tepkileri hafifletmeyi öğrenebilirler.

Doğru teşhisi bilmek, tedavinin ilk adımıdır. Bazı terapistler hastayı veya ailesini SKB tanısı hakkında bilgilendirmeye tereddüt ederler. Bununla beraber, kavrayış olmadan gelişme ortaya çıkamaz. SKB'den mustarip kişilerin yüzde onundan fazlasının intihar girişiminde bulunduğu düşünülürse, SKB hastalarının da tedavisi olmayan, yaşamı tehdit eden rahatsızlıklara sahip diğer hastalar kadar gerçeği bilme hakkı vardır (Cauwels, 1992). Diyabetik kişinin şeker alımını ve çıktısını ayarlamayı öğrenmek zorunda olması gibi, SKB'den mustarip kişinin de duygusal girdi ve çıktıyı ayarlamayı öğrenmesi gerekir. Kaygı ve depresyon giderici ilaçlarla birleştirilen psikoterapi, sınırda kişinin yaşam kalitesini anlamlı düzeyde artırır. Susan Vaughan *The Talking Cure* (Konuşma Kürü) (1997) kitabında uzun süreli terapinin beyindeki nöronları nasıl yeniden yönlendirdiğini ve kendilik algısında kalıcı değişim yarattığını anlatmıştır. İlaç tedavisi, sağaltım ilişkisine gereksinimin yerine geçmez.

Linehan (1993b) SKB için, "Diyalektik Davranış Terapisi" adında bir tedavi yaklaşımı geliştirmiştir. Yaklaşımında hastanın davranış değişimini, tasdikle ödüllendirir. Tasdikleme, karalanmanın panzehiri ve parçalara ayrılmış kendiliği tamir eden tutkaldır. Reddedilme, başarısızlık ya da terk edilmeyle karşılaşan sağlıklı birey, kendiliğin dağılmasını deneyimlemeksizin hüsran ve üzüntü hisseder. Sağlıklı bireyler reddedilme ve başarısızlığa dayanabilir çünkü özsaygıyı sürdürmek için yeterince tasdiklenme tecrübesine sahiptirler.

Sınırda kişilerin örseleyici çocukluk deneyimlerinin beyin kimyalarını değiştirdiğini anlamak ıstıraplarını meşrulaştırır ve içsel deneyimlerini tasdikler. Bununla beraber, bilişsel ve duygusal işlevlerdeki eksikliklerini nasıl telafi edeceklerini öğrenmelidirler. SKB hastasını çevreleyen sessizliğin, hiçbir sorun yokmuş gibi davranmaya ilişkin erken dönem deneyimini yeniden yaratması ironiktir. Birçok klinisyen gibi, Linehan da sınırda kişilerin tedavisinin güçlüklerini kabul eder. Değişim sürecinin yavaş ve yıldırıcı olduğunu açıklar ve hem terapistleri hem de aile üyelerini engebeli bir yola hazır olmaları konusunda uyarır. Ancak yol uzun ve zorlu olsa da yolculuğa çıkmaya fazlasıyla değecektir.

Masterson (1988) sınırda kişilerin, ergenlik döneminde sınır belirtiler gösterebilecek çocukları için erken müdahalenin önemini vurgular. Çalışmaları, çoğunun sınırda annesi olan sınırda ergenlerin uzun dönemli sonuçlarına ilişkin cesaretlendirici bulgular sunmaktadır.

Sınırda annenin davranışı çocukları için olduğu kadar kendisi için de korkutucu olabilir. Öznefretin kısırdöngüsü her yıkıcı davranışıyla pekişir. Sınırda kişinin içindeki iyi anne, çocuklarını incitmeyi hayal dahi etmez. Ancak Cadı ortaya çıktığında her şey mümkündür. Masterson'ın (1980) açıkladığı gibi: "[sınırda] kendi mücadelesinde boğulur: Fırtınalı bir denizde yüzemez halde çırpınır, üçüncü ve belki de son kez dibe batarken yardım için haykırır... [Tedavi] cankurtaranın elinde bir can yeleğiyle suya atlaması kadar gerçek bir kurtarma operasyonudur" (s. 49). Tedavi ne kadar erken başlarsa başarı olasılığı o kadar yüksektir. Tedavisiz bırakıldığında, sınırda anne ve çocuğu beraber boğulabilirler.

3

Kimsesiz Anne

Zavallı kız kasvetli mutfağına çekildi ve orada oturup, kız kardeşlerinin zalimliğini düşünürken gözyaşlarına engel olamadı.

-Külkedisi

"Çok yalnızım. Issız bir hayata mahkûmum. Sessizlik sağır edici. Karanlığa sövüyorum ama o hâlâ orada. Şimdi de boşlukla yüz yüzeyim... uçurumun esneyen ağzı... bitmez bir yalnızlık ve başarısızlık hissi. Benim gibi biri... ben böylesine iyi ve asil bir aileye mümkün değil, ait olamam."

Günlüğündeki bu kaydı Külkedisi yazsa şaşırtıcı olmazdı.

"Bu kadar yalnız olmaktan nefret ediyorum. Benim sorunum ne? Bu umutsuzluk hissi ne? Herhangi bir erkeğin refakatinden yoksun olmam, ıstırap çekmem gerçekten Tanrı'nın isteği mi?"

Bu umutsuz sözler "Bir Kadının Not Defteri"nde yazılıydı. Angela, onu anlamama yardımcı olacağı düşüncesiyle okumam için bana günlüklerini bırakmıştı.

"Yalnız olmak zordur, yok edilmiş hissetmemek. Ah benim yalnız, yaşlanan bedenim; o kadar boş yere, o kadar yapayalnız seven... Ah benim yeniden sevmeye çalışan bu boş kabuğum. Tanrım... beden/can/ruh ne aşağılanmalara katlanır. Yıkılmayacağım! Kırılan kalbimi bir şekilde bir arada tutacağım ki çarpmaya devam edebilsin."

Umutsuzluğunun derinliği korkutucuydu.

"Kırılmış parçaları tamire öyle çabalıyorum ki tutkal tutabilecek gibi görünen her şeye dört elle sarılıyorum."

Kelimeler sanki sayfadan kayıp gidecek, kenardan taşacaktı. Her akşam ne kadar alkol aldığını kaydetmişti; elyazısı, sarhoşluğunun seviyesini yansıtıyordu. Angela sınırda bir Kimsesiz'di.

Sınırda Kimsesiz'in çaresizliği ve umutsuzluğu onu diğer sınırda kişilerden ayırır. Sürüklendiğini, kendi umutsuzluğunun denizinde kaybolduğunu hisseder. Narin bir varlıktır, kolayca yaralanır, kırılgan dış yapısının altında keskin köşeler gizlenmiştir. Angela paramparça olduğunda kelimeleri cam kırığı gibi hissettirebiliyordu. Angela kendini, hayatını ve yalnızlığını anlamak için mücadele ediyordu.

Kimsesiz sıkça kurbanlaştırılır ve ötekilerde duygudaşlık ile endişe uyandırır. Sosyal açıdan etkin olabilse de, ihtiyaç duyduğu kişilerin çabucak aleyhine dönerek, arkadaşlarını ve aile üyelerini şaşkınlıkta bırakabilir. Kimsesiz kendi çaresizlik ve kurbanlaştırılma hislerini başkalarına yansıtır. Iskartaya çıkarılan arkadaşlar sıklıkla kendilerine, "*Bunu* hak edecek ne yaptım *ben*?" diye sorarlar.

Angela çocuklarını bir şımartan, bir ihmal eden, boşanmış bir anneydi. Depresyon nöbetleri dönem dönem onu tüketerek çocuklarına kendilerini terk edilmiş hissettiriyordu. Depresyon ve çekilmenin kısırdöngüsü başarısızlık ve ümitsizlik hislerini pekiştiriyordu. Çocuklarının sevgisini hak etmediğini hissediyordu.

Bütün sınırda kişiler kendi duygularında boğulabileceklerini hisseder ve sağkalım için mücadele verirler. Kimsesiz, onu destekleyecek ve su üstünde tutacak herhangi bir şeye tutunur. Çocukluk istismarı, terk edilme veya ihmalle örselenmiştir ve öfkesini üzüntüyle gizler. Ona kötü davranıldığında öfkesi diğerlerini hayrete düşürebilir.

Annesinin vefatının ardından Angela, teyzesi ile eniştesinin yanında yaşamış ve kendini istenmeyen bir misafir gibi hissetmişti. On iki yaşındayken amcası ona cinsel tacizde bulunmuştu. Çaresizlik hissi Angela'yı boğunca düşlem onun kaçışı haline gelmişti. Kitaplar, onu kendi gibi yalnız insanları, kahramanları ve mutlu sonları keşfettiği kurgusal dünyalara götürüyordu. Birçok Kimsesiz gibi, Angela da diğerlerine nadiren gösterdiği gizli bir düşlem dünyası yaratmıştı. Sınırda Kimsesiz için düşlem, gerçek olandan güvenlidir.

Kimsesiz'in yalnızlığı, depresyonu ve umutsuzluğu hiçbir ekonomik veya tarihi sınır bilmez. 1800'lerin devasa DuPont silah ve barut fabrikası vârisinin

karısı olan Charlotte du Pont, sınırda Kimsesiz'in özelliklerini gösteriyordu (Mosley, 1980). Ruhsal hastalığının doğası Du Pont'un yaşamı boyunca anlaşılmamış olsa da davranışları SKB'yi açığa vuran belirtileri ortaya koyuyordu. 6 Mart 1861'de teyzesine yazdığı mektup, Angela'nın günlüğündeki kayıtlara benzerliğiyle dikkat çekiyordu: "Yalnız bırakılmaktan her zaman aşırı nefret ettiğimi biliyorsun ve kuzenim Fanny yakında beni terk ettiğinde tamamen yalnız olacağım... Refakatçilere çok bağımlı olduğumdan, bunu yenmek benim için çok zor" (Mosley, 1980, s. 52).

Charlotte du Pont'un ıstırabı bir başka aile üyesine yazdığı mektupta da hissediliyordu: "Sanırım öyle yoğun bir karanlığa doğdum ki hiçbir ışık ona nüfuz edemez; bu yüzden kurtuluşun olmadığı bir umutsuzluk birikintisi içinde el yordamıyla geziniyor ve tökezliyorum. Diğerlerinin daha şanslı olması dileklerimle" (s. 71). Bir akrabası Charlotte'u "iğneli bir kelebek" olarak tanımlamıştı. Değişken, çapkın, kindar, sıkkın, huysuz ve ciddi düzeyde çökkün olabiliyordu. Kocasını tartışmaya kışkırtıyor ve vazolar fırlatarak, perdeleri yırtarak, tırmalayarak, tekmeleyerek ve ısırarak şiddet gösterip sonrasında "uyuşukluk" halinde çöküyordu (s. 55).

Charlotte du Pont beş çocuk annesiydi. Angela gibi hoşgörülü ve sevgi dolu bir anneydi ancak sıklıkla depresyona giriyordu. Sonunda, Philadelphia'daki bir akıl hastanesine gönderildi. Çıktıktan sonra kısa süreliğine eve dönüp hemen ardından Avrupa turuna çıktı. Amerika'ya döndüğünde, bir bakıcının onun yokluğunda çocuklarına fiziksel istismarda bulunduğunu fark etti. Bakıcıyı derhal kovduktan sonra çöküntü içinde, keder ve pişmanlıkla kontrolsüzce hıçkıra hıçkıra ağladı. Kocası onu akıl hastanesine geri götürdüğünde Charlotte "kaybolmuş bir ruh gibi inliyor ve acı acı bağırıyordu" (s.73) ve nihayetinde 19 Ağustos 1877'de orada vefat etti.

Charlotte du Pont'un yaşamının çokça trajik yönlerinden hiçbiri, çocuklarını korumakta başarısız olduğuna dair mutlak umutsuzluğundan daha dokunaklı değildir. Kendine bakamazken, güçlü bir aile tarafından reddedilmiş halde ve İç Savaş'taki ailevi kayıpların kederiyle, kendi parçalanmışlığında ölmüştür. Kişisel başarısızlık, kurbanlaşma ve reddedilme hisleri onu tamamen tüketmiştir.

KİMSESİZ'İN EGEMEN DUYGUSAL HALİ: ÇARESİZLİK

> [Külkedisi] itaat etti etmesine ama kendi de dansa gitmeyi çok istemişti, bu yüzden ağladı da ağladı...
>
> *–Külkedisi*

Kimsesiz, kuvvetli rüzgâra kapılmış bir kelebek gibi, yön seçme veya odaklanma gücü olmadığını hisseder. Sosyal durumlarda uçuşur, asla derinden bağ kurmaz. Uygunsuz biçimde açık olabilir, kendini çok fazla ifşa ederek ötekilerin aklını çeler, sonra kayıtsızlık havasıyla yürür gider. İltifat almaya çalışabilir ama sonra bu iltifatları reddeder, ilgi arar ama sonra saklanır, perişan halde şikâyet eder ama sonra yardımı reddeder.

Kimsesiz, ötekileri çaresizlik hissiyle baş başa bırakır. Bilinçdışında, güvende olduğunu hissetmek için çaresiz kalma ihtiyacındadır. Bir hasta, "*Aynı anda hem sizin yardımınıza gereksinim duymayı hem de kontrol altında olmayı kabul edemem,*" demişti. Bu acı verici dürüstlükteki açıklama, Kimsesiz'in temel çatışmasını yakalar.

Kimsesiz'in paradoksu, yardım aldığında kontrolü kaybetmektir. Kimsesiz, yardımı reddeden bir kurbandır ve çaresizlik, yakınlık ve kayıp karşıtı bir savunmadır. Bir biyografi yazarı (Smith, 1999) Prenses Diana hakkında şöyle yazmıştır: "Diana'ya yardım önermedeki sorunlardan biri, onun hem kırılgan hem savunmacı olmasıydı. Yatıştırılmak istiyordu ancak onu sakinleştirme çabalarını; özellikle de Charles'ınkileri sürekli olarak reddediyordu. Onu rahatsız eden şeyi dile getiremeyişinden kaynaklı, çoğu kez serzeniş bildiren suskunluklarını okumak özellikle zordu" (s. 120).

Aile üyeleri Kimsesiz'e tekrar tekrar can yeleği atar ve o onları geri attığında şaşkına dönerler. Sevenleri kıyıda durarak, "Boğulmak mı *istiyor*?" diye merak ederler. Sınırda bir Kimsesiz'in kızı şöyle yazmıştı: "Üzüntü beni suskunluğa sürüklüyor. Artık ona ne söyleyeceğimi bilemiyorum. O benim annem. Tabii ki onu seviyorum. Sadece, onu kurtarmaya çalışmaktan çok, hem de çok yoruldum. Kendimi zar zor kurtarabiliyorum."

Joan Lachkar (1992) kendini layık görmeyen sınırda kişilerin ıssızlığa çekilmeye yatkın olduklarını ifade eder. Kimsesiz, depresyona ve çekilmeye o kadar yatkındır ki diğerleri onu güvenilmez ve bazen de yorucu bulabilir. Bu tecrit dönemlerinde kendine zarar verebilir veya madde kötüye kullanabilir. Ancak özyıkıcılığı gizlidir. Kendine zarar verdiğinde yaraları pek görünmez. Alkol, seks, madde veya yemeği kötüye kullandığında bu, ilgi ihtiyacından çok feragat belirtir. İlgi çekmek istediğinde histerik hale gelir.

Kimsesiz, kararlarının sonuçlarını düşünemez gibidir. Kendini başarısız bir beceriksiz gibi görür ve diğerlerinin onayına aşırı bağımlıdır. Zararsız yorumları eleştiriymiş gibi yanlış anlar ve onu eleştiren kişileri, onlar onu reddetmeden önce reddeder.

Reddedilme ve terk edilme öfkeyi ve depresyonu tetikler. Öfkesi çocuklarına ya da partnerine yöneltilmiş olsa da Kimsesiz talihsizlikleri için kendini suçlar. Bitmez tükenmez bir kötü şansla mimlenmiş, lanetlenmiş, çarpılmış hisseder ve çöküntüye yatkındır. Altta hiçbir özdeğer temeli olmadığından küçük hatalara, önemsiz başarısızlıklara veya hafif hayal kırıklıklarına tahammül edemez. Masterson'ın (1988) ifade ettiği üzere, "Sağlıklı bir erkek ya da kadın, 'Pekâlâ, bu o kadar da iyi olmadığım durumlardan bir tanesi,' diyebilirken, sahte kendilik (sınırda kişi), 'Bütünüyle beceriksizsin ve beş para etmezsin,' der" (s. 70).

Kimsesiz'in zengin düşlem dünyası, onu erkeklerle ilişkilerinde var olandan daha fazlasını okumaya götürür. Bu nedenle kendine bir hayal kırıklığı tuzağı kurar. Angela, eski eşiyle on sekiz yaşında, hayatının yalnızlığından kaçmak için evlendi. Çocukluğundaki kurbanlaştırılmadan sağkalarak, gerçekten sevilmeyi hiç beklemeden "elindekiyle idare etme"nin güvenli olduğuna inandı. İlişkilerinde çok fazla şeyi çok çabuk verdi. Kimsesiz, umutsuz bir sevilme ihtiyacından dolayı erkeklerin onu kullanmasına müsaade eder. Ona ilgi gösteren erkeklere, müsaitliklerine veya uygunluklarına bakmadan karşı koyamayabilir. Savunmasızlığı, onu kolay bir kurbanlaştırma hedefi yapar. Açıkça ya da örtük biçimde baştan çıkarıcı olabilir veya erkeğin ilgisini hatalı okuyabilir. Sınırda Kimsesiz umutsuz bir romantiktir. Onu sevenler davranışları karşısında hüsran, rahatsızlık hissedebilir ve zaman zaman sarsılabilirler.

KİMSESİZ'İN İÇSEL DENEYİMİ: KURBANLAŞTIRILMA

> ...bütün işleri o yapmak zorundaydı; gün doğmadan kalkmak, su taşımak, ateşleri yakmak, yemek pişirmek ve yıkamak. Üstelik kız kardeşleri onu bezdirmek için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı.
>
> *-Külkedisi*

Külkedisi gibi, Kimsesiz de baskıcı çevrede itaatkâr davranışın en uyumlu tepki olduğunu öğrenmiştir. Çocukluğunda umutsuz duruma teslim olarak sağkalır ve güvenlik hissi paradoksal olarak teslimiyete bağlanır.

Kimsesiz, yetişkinliğinde daha bir şey olmadan önce *kendini olası en kötü sonuca teslim eder.* Bazı durumlarda kurbanlaştırılma ihtimalini artırır. Diğer durumlarda ise tepkileri diğerlerini hazırlıksız yakalar. Silahlı bir adam, bir dükkândan çıkmak üzere olan bir hastaya yaklaşmış, onunla arabasına gelirse onu vurmayacağına söz vermişti. Hasta tersçe, "Baksana sen... Beni vuracaksan, hemen burada yap. Seninle hiçbir yere gitmiyorum," diye karşılık vermişti. Karşılığı, korkuya kapılarak ona uymasını bekleyen adamı ürkütmüş, adam korkup dükkândan kaçmıştı.

Bir başka olayda bir hasta kavga eden iki adamın arasına girerek onları ayırmış, "Affedersiniz. İkinizden biri polisi aramamı ister mi?" demişti. Afallayan adamlardan biri ona bakıp, "Hanımefendi, siz delisiniz herhalde!" demişti. Kimsesiz'in korku tepkileri güvenilmez olduğundan ve ötekileri kurtarma zorunluluğu hissettiğinden, kolayca kurban haline gelebilir. Kendini, kaybedecek hiçbir şeyi olmayan bir kaybeden olarak görür.

Kimsesiz'in kendine ve eşyalarına bakmada zorluk yaşar, bu nedenle kolaylıkla kullanılır. Entelektüel kapasitesi ortalamanın çok üstünde olabilse de beceriksiz hisseder. Kontrolü çok kolay bıraktığından bir kurban gibi ölebilir.

Kimsesiz'in kırılgan tavrı, diğerlerinde bakımverme davranışı uyandırır. Arkadaşları ve ailesi onun fiziksel sağkalımı konusunda endişelenirler ve büyük miktarda parasal ve duygusal destek verirler. Onun tekrarlayan suistimallerden, aksiliklerden ve önlenebilir hastalıklardan kendini koruyamaması karşısında rahatsızlık duyarlar. Kendine bakamadığından, çocukları kendilerini boğulmuş hissedebilirler.

Birçok Kimsesiz gibi Angela da kendini duygusal açıdan beslemeyi asla öğrenememişti ve yeme bozukluğu çekiyordu. Tıkınma ve çıkarma onun doyuma ilişkin utancını ve ikircikli duygulanımlarını yansıtıyordu. Basitçe, iyi hisleri içe alamıyor veya onlara tahammül edemiyordu. Kendini hayal kırıklığından korumak için, ihtiyacı olanı reddetmeliydi. Sahip olmadığını kaybedemezdi.

İstifleyen sınırda Münzevi'nin ve gasp eden Kraliçe'nin aksine, Kimsesiz için aza sahip olmak fazlaya sahip olmaktan güvenlidir. Kimsesiz kekin kırıntılarını toplar, asla kendine ait bir dilim beklemez ve sunulursa da sertçe reddeder. Her ne kadar nadiren bir şey istese de ihtiyaçları karşılanmadığı zaman içerler.

Kimsesiz'in savunmasızlığı, tereddütlü tavırlarında açıkça görülür. İhtiyaçlarını dile getirmede zorluğu vardır, gereksiz derecede mahcuptur ve kolaylıkla utanır. Diğerlerine güvenmediği için yetişkinlerden çok, çocuklarla, terk edilmiş veya ihmal edilmiş hayvanlarla; suç, felaket ya da hastalık mağdurlarıyla özdeşleşebilir. Kendini kurtarmak için güçsüz fakat ötekileri kurtarmaya mecbur hisseder.

KİMSESİZ ANNENİN NİTELİKLERİ

Aşırı edilgen ve müsamahakârdır

Kimsesiz kendi çaresizlik hislerinin çocuklarının önüne nasıl engel koyduğunu göremeyen edilgen ve müsamahakâr bir annedir. Bir Kimsesiz anne, kızının on beşinci doğum günü için bir bira fıçısı almış ve onun ehliyetsiz araba kullanmasına izin vermişti. Kızı ev işlerinde yardım etmeyi reddediyor, okuldan kaçıyor ve annesinin kıt geliriyle geçiniyordu. İçerlemiş olsa da Kimsesiz anne kızının davranışlarına nasıl olanak yarattığını fark edemiyordu.

Kimsesiz'in çocukları annelerinin edilgenliğine içerleyebilir ya da onu kullanabilirler. Angela'nın kızı annesine acımış ve ev işlerinin çoğunu üstüne almıştı. Ancak oğlu annesinin sorumsuz davranışlarına hınçlanıyor ve bazen onu sözlü olarak taciz ediyordu. Angela onun bu davranışlarına tahammül ediyordu çünkü halihazırda kendisine kötü davranılmasını bekliyordu.

İstismara tahammüllü olduğundan Kimsesiz'in çocukları onun yargı yetisini sorgulayabilir. Anneleri kolaylıkla kurbanlaştırıldığından, çocukları tıp, sosyal

hizmetler, psikoloji ve psikiyatri gibi yardım sunan meslekleri kariyer edinip aşırı koruyucu olabilirler. Ferenczi'nin (1933) belirttiği gibi, "Daimi bedbahtlığından yakınan bir anne çocuğundan bir ömürlük hemşire yaratabilir" (s. 166). Bazı yetişkin evlatlar duygusal ve finansal açıdan Kimsesiz annelerini desteklerler.

Kimsesiz'in çocukları bizzat kurban haline de gelebilirler. Kimsesiz'in zayıf muhakemesi, çocuklarını güvenilmez bakımverenlerin elinde ihmal edilme, cinsel veya fiziksel istismar riskine atarak tehlikeli durumlara maruz bırakabilir. Duygusal geri çekilme dönemlerinde trafik kazaları veya ev kazaları meydana gelebilir. Bu nedenle, Kimsesiz'in çocuklarının güvenliği onların kendilerine bakabilme becerilerine bağlı olabilir.

Kendi yetkinliğini tasdiklemez, çalışmama eğilimindedir

Kimsesiz, eğitim, zekâ veya çalışma becerileri ne olursa olsun kendini yetersiz görür. Kendini başarısız bulur ki bu inanç da kendi kendini gerçeğe dönüştürebilir. Kendi yetkinliğini tasdiklememe eğiliminin, annelerinin çarpık inanışından gerçekliği ayırma becerisine sahip olmayan küçük çocukları üstünde olumsuz etkisi vardır. Kimsesiz'in düşük özsaygısı, ebeveyn, partner ve çalışan olarak başarısızlık hisleri yaratarak hayatının her alanına yayılır. Kendini algıladığından çok daha zeki ve kabiliyetlidir fakat sıklıkla işsizdir.

Kimsesizler mağdurlar, dezavantajlılar ve mazlumlarla özdeşim kurduklarından yardım sunan mesleklere çekilirler. Uzun saatler çalışan ve genellikle hak ettiğinden daha azını alan, işine kendini adamış çalışanlar olma eğilimindedirler. Sıklıkla kendilerini işlerine hapsolmuş hissederler ve çalıştıkları kurum ya da şirketler tarafından sömürülebilirler.

Kimsesiz'in çocukları yeterince iyi olmama iletisini içselleştirebilir ve kendi yeterliliklerini hafife alabilirler. Angela'nın kızı Sara hekim olmayı ümit ettiği halde annesi onun eğitim masraflarını karşılamak için hiçbir düzenleme yapmamıştı. Sara lise boyunca bir bakımevinde yarı zamanlı çalıştı ve sonunda hemşirelik okuluna gitti. Kimsesiz'in mesleki olarak az çalışması, parasal kaynakları azaltabilir ve eğitim fırsatlarını sınırlayabilir.

Kronik ya da tekrarlayıcı hastalıklardan mustariptir, sıkça tıbbi kontrollere gider ya da sağlığını tamamen ihmal eder

Ebeveynleştirilmiş çocuk, ebeveynin esenliğinden sorumlu hisseder ve kendi duygusal ihtiyaçlarını bastırır. Diğer çocuklar ise annelerinin bağımlılığına içerleyebilir. David alaycı ve içerlemişken, Sara annesinin fiziksel şikâyetlerine karşı kronik kaygı geliştirmişti. Kimsesiz'in çocukları yetişkinliklerinde duygusal açıdan kopuk hale gelebilir ya da endişeyle tükenebilir.

Charlotte du Pont'un en büyük kızı Anna'ya sıklıkla diğer dört kardeşine bakımveren rolü düşüyordu. Charlotte'un kocası, karısının öldüğünü öğrendiğinde ölümcül bir anevrizma geçirip Anna ve kardeşlerini bir anda yetim bıraktı. Çocuklar çeşitli aile üyeleri tarafından evlat edinilmeyi kabul etmeyerek, bunun yerine silahlandılar ve evlerinden ayrılmayı reddettiler. Ebeveyni öldüğünde Anna on yedi yaşındaydı ve kardeşlerine bakabilecek kabiliyette olduğunda diretti. Gerçekten de yeterli bir vekil anne olduğunda kanıtladı. Biyografilerinin yazarı şöyle anlatıyor: "İçinde yetiştikleri mutsuz koşullar onları ortak ıstırap ve sıkıntılar tarafından bağlanmış bir birlikte kaynaştırdı" (Mosley, 1980, s. 80). Kimsesiz'in çocukları, anneleri hayatın altında ezildiği için dolayı kendilerine nasıl bakacaklarını öğrenirler.

Kendini yatıştırmak için madde, alkol, para yemek ve/veya seksi kullanır

Kimsesiz madde, alkol, yemek, para ve/veya seksi kötüye kullanarak çaresizlik hisleriyle baş edebilir. Kaygıyı azaltmaya dair süreğen ihtiyacından dolayı bağımlılık davranışına meyillidir. Onun "ya hep, ya hiç" şeklindeki düşünceleri çocuklarının kafalarını karıştıran, aşırı dalgalanan davranışlarla sonuçlanır.

Angela'nın çocukları onun zayıf muhakemesinden endişeleniyorlar ve erkeklere karşı baştan çıkarıcılığını onaylamıyorlardı. Erkekler ondan parasal ya da cinsel açıdan faydalandığında oğlu hıncını zorlukla zapt edebiliyordu. İlişkiler sonlandığında Angela depresyona dalıyor ve intihar hisleriyle mücadele ediyordu. Böyle zamanlarda en fazla endişelenen genellikle on iki yaşındaki kızı

Sara oluyordu. David "[onları], kendi çocuklarını bile düşünmeden birkaç 'pislik' yüzünden kendini öldürmeye çalışmasından" dolayı kızgın ve incinmişti.

Bazı sınırda Kimsesizler bilinçdışında baştan çıkarıcı olabilirken, diğerleri cinsel saikli yorumlanacak diye erkeklerle her türlü etkileşimden kaçınabilir. Charlotte du Pont cilveli ve baştan çıkarıcı olarak görülüyordu, "ta ki Charlotte'un duygudurumunun anında değişebileceği keşfedilene kadar. Başta huysuz, sonra suçlayıcı davranırdı, en sonunda da neredeyse bir yılan gibi, yanaklarına yoğun bir kızıllık ve koyu gözlerine parlak bir şimşek akın ederek üzerlerine atılabilir, onları 'fazla ileri gitmekle' ve [kocasını] aptal yerine koymaya çalışmakla' suçlayabilirdi" (Mosley, 1980, s. 49).

Angela'nın günlüğündeki kayıtlar, reçeteli ilaçlara olduğu kadar, alkole de bağımlılık geliştirdiğini gösteriyordu. Sara annesinin madde kötüye kullanımına hınçlanmış ve kendi arkadaşları arasında da alkol ve madde kullanımına kuvvetle karşı çıkmıştı. Ancak David hem alkol hem de madde kötüye kullanmış ve esrar bulundurmaktan tutuklanmıştı. Yani Angela'nın kimyasal bağımlılığının çocukları üstünde derin ama çelişen etkileri olmuştu.

Bazı Kimsesiz anneler çocuklarına kendilerinden daha fazla para harcarlar. Angela kronik olarak borçtaydı ama çocuklarına tasarımcı kıyafetleri alabilmek için terapi seanslarını ayda iki kereyle sınırlamıştı. Bazı Kimsesiz anneler çocuklarının yokluk çektiklerini görmeye dayanamaz ve çocuklarının yoksun kalmadığından emin olmak için kendi maddi refahlarını riske atabilirler. Uzun süreli sonuçları göz önüne almadan takıntılı biçimde çocuklarını şımartabilir ve üniversite masrafları için kenara para ayırmada başarısız olabilirler.

Kimsesiz, kendine sevilme ümidi besleme izni tanımaz. Kusurlu ve değersiz hisseder, eğer olacaksa da yalnızca üstünkörü sevilmeyi bekler. Bekâr, boşanmış Kimsesiz anne kendini yatıştırmak için erkeklerle cinsel ilişki arayışında olabilir. Angela, tanıştığı ve randevulaştığı her erkekte kendisini beklenen hayal kırıklığına karşı şöyle savunuyordu: "*O halde yaşıyor olmak gerçekten iyi mi? Görebiliyorum, ah ama henüz azıcık, ama yine de ölmeye değer bir hayatın olasılığını görebiliyorum... Onu asla deneyimleyemeyebilirim ama o ışıldıyor, parıldıyor, yine de var oluyor.*"

Kimsesiz kendi muhtaçlığının, sevgiye dair umutsuzluğunun farkında olabilir ancak eninde sonunda diğerlerini uzaklaştıran kaygısını zapt edemez. Kendini tamamen kaptırır ve sonrasında kendini yalnız, terk edilmiş bulur.

Angela şöyle yazmıştı: "*Bazen ölüm, durumların resmen sıkıcı hale gelmiş tekrarından kaynaklı bitmez tükenmez acıya kıyasla kabul edilebilir bir alternatif gibi görünüyor.*" Kimsesiz'in takıntılı alkol, madde, para, yemek veya seks kullanımı yoluyla kendini yatıştırma girişimleri suçluluk ve depresyonda artışla sonuçlanır.

Terk edilme Kimsesiz ve çocuklarını tehlikeye atan intihar hisleri ve umutsuz davranışları tetikler

Kimsesiz, reddedilme veya terk edilmeyle karşılaştığında intihar hisleri veya kendine zarar vermeyi de içerebilen derin bir depresyon yaşar. Kimsesiz, ceza olarak ya da duygusal acıdan kaçmak üzere kendine zarar verebilir. Gerçek anlamda kendini dövebilir, kesebilir, kafasını duvara vurabilir veya saçını çekiştirebilir. Terk edilme aynı zamanda alkol ya da ilaç aşırı dozunu ya da farklı dürtüsel davranışları tetikleyebilir. Bazı Kimsesizler aşırı süratli araç kullanarak kaçış arayabilir. Ne yazık ki bazı çocuklar Kimsesiz annelerinin yaşamını tehdit eden durumlara tanık olur veya onları bunlardan kurtarmak durumunda kalır.

Kimsesiz'in terk edilme korkusu ötekilerle etkileşimiyle ilgili algısını çarpıtır ve sıklıkla etkileşimleri, reddedilme olarak hatalı yorumlar. Angela'nın şu günlük kaydı, terk edilmeye karşı aşırı hassasiyetini ve aniden umutsuzluğa dalışını gözler önüne serer: "*Arayacağını söyledi ama aramadı. Aslında bugün arayacağını söylemedi ama ben onun bunu kastettiğini düşündüm (ve ümit ettim). Karanlıkla yeniden yüzleşmelisin, korkmadan ve onunla savaşmaya hazır olarak. Geliyor/geldi.*"

Kimsesiz'in hislerinin yoğunluğunu anlamayanlar onu melodramatiklikle suçlayabilir ki bu ölümcül olabilecek bir hatadır. Birçok sınırda kişi gibi Angela da ilişkilerin onun için neden zor olduğunu anlamıyordu: "*İlişkilerim saha dışına göndermem gereken toplar gibi. Nadiren önüme geldiler ve geldiklerinde o kadar heyecanlandım ki ya çok erken yakaladım, ya gereğinden fazla koştum, ya yanlış değerlendirdim ya da yakalamaya çalışırken en iyi ihtimalle parmaklarımın arasından kayıp gittiler; en kötü ihtimalle ise nasıl yakalayacağımı öğrenmek için yeterince pratik yapamadığımdan onu fena halde incittim.*"

Terk edilme Kimsesiz'de intihar hislerini tetikleyebilir. Angela'nın kelimeleri bu hissi açıkça betimliyordu: *"Ah Tanrım, kimse yok... kimse... ve kimse ölümümün yasını tutmayacak."* Kimsesiz'in çocuklarını "unutma", ona olan sevgilerini hesaba katmama eğilimi Angela'nın yazılarında aşikârdı. Onlara bir yük olduğuna ikna olmuştu ve eğer ölürse çocuklarının rahatlayacağına inanıyordu.

Kimsesiz'in çocukları annelerinin olduğu kadar kendi sağkalımlarıyla da ilgili korkarlar. Angela'nın kocasının boşanma niyetini duyurmasından kısa süre sonra, Angela iki küçük çocuğunu arabaya doluşturmuş ve arabayı köprüden aşağı sürmekle tehdit etmişti. O dönem okulöncesinde oldukları halde David ve Sara bu deneyimi apaçık hatırlıyorlardı. Kimsesiz'in yetişkin evlatları anneleri böyle umutsuzluk davranışlarına yatkın olduğunda yoğun kaygı çekerler. Ancak bütün Kimsesizlerin kendilerine zarar vermediklerini ya da intihar eğilimleri hissetmediklerini hatırlamak önemlidir. Yine de reddedilme veya terk edilme, istemeden yaşamı tehdit edici dürtüsel davranışı tetikleyebilir ve çocukları ölümüne korkutabilir.

Çocuklarına değişimli olarak hoşgörülü ve ihmalkârdır

Kimsesiz, çocuklarının sevgisini hak etmediğini hisseder; bu nedenle hoşgörülü ve koruyucudur. Yine de kendi kalbinde yaşayan acıdan onları korumak konusunda güçsüzdür. Bazı Kimsesiz annelerin yeterince iyi birer anne olduklarını hissetmediklerinden, çocuklarının velayetini eski kocalarına bıraktıkları bilinmektedir. Kendi bakış açılarından bu en yüksek özveri eylemidir. Çocuklarının bakış açısından ise terk edilmedir.

Bütün sınırda kişiler gibi Kimsesiz de terk edilmekten kaçınma ihtiyacıyla hareket eder. Bu nedenle çocuklarıyla ilişkisinde, bağlanmalarını sınırsız doyumla güvence altına alması mümkündür. Diğer sınırda anneler çocuklarıyla etkileşimde katı ve kontrolcü olabilirler fakat Kimsesiz kontrolü fazlasıyla bırakır ve onları şımartır. Çocukları yetişkinlikte otorite figürleriyle etkileşimlerinde, "hayır"ı cevap olarak kabulde ve işlerin kendilerine düşen kısmını yaparken zorluk yaşayabilirler. Bununla beraber, bakımveren rolünü üstlenen çocuklar takıntılı biçimde kendine yeterli hale gelebilir.

Bağlanma araştırmacıları (West ve Sheldon-Keller, 1994) mutsuz bağlanmaları olan çoğu annenin, "mutsuz bağlanma deneyimlerinin etkilerini çocuklarına aktarma döngüsünü kırmadığını" (s. 51) öne sürer. Kimsesiz'in çocuklarına bağlanma kalıbı, onları kaybetme korkusuyla damgalanmıştır. Onlarla beraber kaygı ağına düşmeyi âdet edinebilir ki bu sonrasında çocuklarının yetişkinlikte sağlıklı ilişki kurma yetilerini bozabilir. Charlotte du Pont'un oğlu Alfred üzgün ve bunalımlı, "evdeki korkunç gerilim yüzünden sessizliğe gömülmüş ve içe dönük" olarak anlatılmıştır (Mosley, 1980, s. 88). Elbette Kimsesiz'in çocuklarının ihtiyacı, çocuklarına baktığı kadar kendine de iyi bakan bir annedir.

Kendini şımartmak yerine yoksun bırakması daha olasıdır

Kernberg (1985), yoksunluğun ıstırap korkusuna karşı bir savunma olabileceğini ifade etse de Kimsesiz için yoksunluk ümit etme korkusuna karşı bir savunmadır. Ümit acıtır çünkü hayal kırıklığına götürür. Angela şöyle ifade etmişti: "*Ümit edip de ardından sağ kalmayı ümit edemezsiniz çünkü ümitten ya da tükenmesinden sağ çıkamayabilirsiniz.*"

Kimsesiz, bir Spartalı misali sade ve sıradandır, ihtiyaçlarını hak ettiğini hissetmeyen bir minimalisttir. Onun haz veya doyumu deneyimleme yetersizliği çocuklarını sinirlendirebilir. Yetişkin çocuklar Kimsesiz anneyi tatile davet edebilir, ona yeni kıyafetler alabilir ya da onu akşam yemeğine çıkarabilir ancak sonunda ya önerileri reddedilir ya da annelerinin bu deneyimden keyif alamadığını keşfederler. Nihayetinde annelerine davetiye veya hediye vermeyi bırakabilirler zira yaptıkları hiçbir şey onu mutlu etmez.

Gunderson (1984) sınırda kişilerin kendilerini sıklıkla kurbanlaştırılmış ve incitilmiş gördüklerini gözlemlemiştir. Özellikle de Kimsesiz, yoksunluk ve özveri davranışı yoluyla kendini tekrar kurbanlaştırır. Angela kendini yenilgiye uğratan davranışı tarafından kapana kısılmışlık hissini şöyle anlatıyor: "*Ruhumun güçlü kuşu bazen doğrulup vahşice kanat çırpar; kafesinde şiddetle çırpınır, ta ki kanatları kırılana, yaralanana ve kanla kaplanana dek. Sonra uçmaya çalışmak için yeniden enerji bulana dek kafesine geri çöker.*"

Linehan (1993a) sınırda kişilere "ceza ve acıdan başka şeyleri de hak ettiklerine inanmanın genellikle zor geldiğini" (s. 74) ifade eder. Angela'nın sözleri

Charlotte du Pont'un teyzesine yazdığı bir mektuptaki sözlerini hatırlatır: "Sanırım adilane bir şekilde lanetliyim" (Mosley, 1980, s. 57). Kimsesiz lanetlendiğini; alnında kötü şans, talihsizlik ve ıstırap yazılı olduğunu hisseder. Istırap çekmeyi hak ettiğine inanır.

Gerçeklikten kaçmak için düşlemi kullanır ve peri masalı bir hayat özlemindedir

Kimsesiz'in karakteristik olarak zengin bir düşlem dünyası vardır. Trajik, tekrarlanan kurbanlaştırılma deneyimleri onu büyülü bir kaçış ve ıstırabına bir peri masalı sonu verme özlemiyle baş başa bırakır. Düşlem dünyası kalbinde ya da özel günlüğünde saklıdır. Beyaz Atlı Prens'le evlenmeyi düşlese de duygusal açıdan ulaşılmaz erkekleri seçer. Çocukları kinikleşebilir[22] ya da umutsuzluğuna ilişkin üzüntüsünü paylaşabilirler. Angela'nın günlüğündeki bir kayıt şöyleydi: "*Bir ruh ikizim olup olmadığını merak ediyorum. Ne kadar nefis bir düşünce; hepimizin bir kafa denginin olması. Benim iyi meleğim... prensim, şövalyem. Beni her şeyimle kabul edecek kadar sevebilecek misin? İyisiyle, kötüsüyle.*"

Kimsesiz'in düşlemi kullanması kendi ıssız dünyasından kaçış sağlar. Louise Kaplan (1978) bunu, "tamamen doyuma ulaştıklarını ve mükemmel şekilde tutulduklarını hayal ettiklerinde yere göğe sığamazlar [...] gözden düştüklerinde aşağılanmış ve değersiz hissederler. Kendi mükemmellik imgelerini sürdürmek üzere her şeyini veren, mükemmelce tutan partner olmaya zorlayabilecekleri kişiyi idealleştirirler" (s. 42) diyerek açıklamıştır. Ne yazık ki idealleştirmenin ardından hızlıca gerçeklere gözlerini açarlar çünkü gerçek insanlar mükemmel değildir ve hayal kırıklıklarına tahammül edilmelidir.

İyi şeyleri feda eder, kaybeder ya da yıkar; iyi şeylerin sonu vardır

Kimsesiz, doyuma layık hissetmediğinden kendi ihtiyacı olanları başkalarına verebilir. Kimsesizlerin değerli mülkleri yıkma ya da kaybetmede tekinsiz bir

22 Antik Yunan düşünürlerinden Anthisthenes'in ortaya attığı, Diyojen'in bu düşünce doğrultusundaki yaşamıyla ün kazanan kinizm öğretisi, insanın erdem ve mutluluğa hiçbir kural ve değere bağlı olmadan, tüm gereksinmelerinden sıyrılıp dünyevi hazları reddederek erişebileceğini savunur. (ed.n.)

bilinçdışı becerisi vardır. Yaygın çaresizlik Kimsesiz'i, iyi şeyleri hak etmediğine dair inancını pekiştiren bir umursamazlığa götürür. Arabasını kilitlemeyi unutabilir, anahtarlarını kaybedebilir, cüzdanını yanlış yerde bırakabilir, cihazları hatalı kullanabilir, kırabilir ve ihtiyacı olan şeyi yanlışlıkla ardında bırakabilir. Terapistler, kullanılmış mendillerin, sıklıkla Kimsesiz'in gözyaşı izlerine işaret ettiğini fark edebilir.

Kimsesiz'e ümit vermeye çalışmak ümitsiz hissettirebilir. Charlotte du Pont'un teyzesi bir keresinde ona ümit kaynağı olması amacıyla dini bir kitap yollamıştı. Karşılığında Charlotte teyzesine şöyle yazmıştı: "Nankör olduğumu düşünme ama on aydır kiliseye gitmemiş ya da İncil'i açmamışken ve buna bir daha asla niyetim yokken İsa'nın sözlerini okumak benim açımdan düpedüz ikiyüzlülük olur... Sanırım adilane bir şekilde lanetliyim ancak buna gayet iyi alışsam da umursayacağım ve bekleyeceğim hiçbir şeyimin olmaması zor" (Mosley, 1980, s. 57). Kimsesiz ümit edememekten mustariptir çünkü iyi şeylerin süreceğine inanmaz.

Kimsesiz anne değerli şeyleri başkalarına da verebilir çünkü ötekilerin onlara daha iyi bakacağına inanır. Angela iyi şeylerin neden sonunun olacağına inandığını anlamıştı. Çocukluğundaki kısa mutluluk bir anda gitmişti ve ıstırabı için kendisini suçluyordu. Üzüntü öfkeden daha güvenli hissettirdiğinden, bir kendini inkâr haline çekildi.

Charlotte du Pont'un öfkesi ise kişisel eşyalarında tahribat yaratıyordu. Patlamalarını takip eden uyuşukluk muhtemelen yoğun öznefret, suçluluk ve utanç deneyimlediği bir ayrışma durumuydu. Davranışı Kimsesiz'in ümitsizliğini resmeder. Kimsesiz kendinden ümidi kesmiştir.

Öfke nöbetlerinden daha sık olarak ağlama nöbetleri, depresyon ve panik ataklardan mustariptir

Sınırda Kimsesiz iğneli bir kelebek gibidir çünkü narin ve savunmasız olduğu kadar, iğneleyici ve serttir de. Mutsuzluğu ona yakın olan kişiler için aşikârdır. Ağlama nöbetleri filmler, yazılar, hatıralar, sıradan konuşmalar veya onun kendi düşünceleriyle kolaylıkla tetiklenir. Gözyaşları sıklıkla ve kolayca akar, habersizce gelir ve gider. Depresyon, Kimsesiz'in sadık eşlikçisidir. Panik ataklar ve

kaygı dalgaları sosyal durumlarla tetiklenebilir ama çoğunlukla yeterliliğinin kanıtlanması gerektiğinde ortaya çıkar. Kimsesiz, yapılandırılmış durumlarda iyi işlese de daimi kaygıyla savaşır.

Problemleri için kendini suçlar, bu nedenle de kızgınlığı; üzüntüsü veya kaygısından daha nadir ortaya çıkacaktır. Ötekilere saldırgan olmaktan çok, kaygılı, paranoid ve şüpheci olması daha muhtemeldir. Öfke patlamalarını çocuklarındansa partnerinin deneyimlemesi de daha olasıdır. Kimsesiz'in çocukları onun gözyaşlarına ve ilişkilerindeki iniş çıkışlarına bağışıklık kazanabilir. Onun ıstırabını ya küçültür ya da değersizleştirirler veya duygudurum çalkalanmaları tarafından güdümlenmiş hissederler.

Kayıp veya terk edilme psikotik tepkileri tetikleyebilir. Partnerin terk etmesi veya reddetmesi Kimsesiz'in öfkesini uyandırır zira onu mükemmel şekilde sevmede başarısız olanı yok etmenin peşinde koşmaktadır. Kimsesiz'in psikozu, paranoid düşünceler, zulümle (*persecution*) ilişkili akıldışı korkular ve korkutucu yalnızlık hissi içerebilir. Kimsesiz psikotik öfkeyi deneyimleyebileceği gibi, korku da gerçeklikten kopmayı tetikler. Charlotte du Pont'un daha önce hasmane bir tutum içinde olan kayınvalidesi, çocukların bakımına yardım önerdiğinde Charlotte dizginlenemez bir öfkeyle tepki vermiş, sonra da depresyona girmişti. Charlotte kayınvalidesinin önerisini, annelikte bir fiyasko olduğu iması şeklinde yorumlamış olabilir. Bununla beraber tepkisi, Kimsesiz'in eleştiriye karşı aşırı savunmasızlığını ve psikotik nöbetlere yatkınlığını gösterir.

Angela şu günlük kaydında psikotik atağın özünü yakalar:

> *Ateş çemberinden geçtim ve elimde kalan bu mu? Hiçlik; çorak, durgun, sakin bir hiçlik düzlüğü. Hiçbir şey iyi değil. Hiçbir şey kötü değil çünkü her şey bir hiç. Sanırım yazmamın dışında ya hepten ya da hafif bir katatoni, benliğimin telafisizliğini yaşıyorum. Mutsuz değilim. Hissetmediğinizde nasıl mutsuz olabilirsiniz ki? Aslında yataktan çıkamamam haricinde hoş bir durum.*

Kimsesiz'in depresyonu onu yutar ve onun tam da varoluşunu tehdit eder. Charlotte du Pont'un umutsuzluğu onu kendi çocuklarından uzaklaştırmıştı. Biyografi yazarı şöyle açıklıyor: "Tam olarak çocuklarını ihmal ettiği söylenemezdi; kendini tutkuyla onlara adadığı dönemleri sıktı ama *bazen onların varlığını unutuyordu*" (Mosley, 1980, s. 70, vurgu eklenmiştir).

KİMSESİZ ANNENİN DÜSTURU: HAYAT ÇOK ZOR

Hayat gerçekten de zordur ama Kimsesiz çocuklarına hayatın *boğucu* zorlukta olduğu, hedeflere ulaşmaya çalışmanın boşa olduğu mesajını iletir. Kimsesiz hayattan keyif almaktan çok, ona tahammül eder, dolayısıyla çocukları da onun ümitsizlik ve yetersizlik hislerini edinebilir. Ayrılık kaygısı veya suçlulukla annelerine zincirlenmiş hissedebilirler. Takıntılı kendine yetme ya da sağlıksız bağımlılık yetişkinlik ilişkilerini niteleyebilir.

Kimsesiz'in hayatı zor olduğundan, çocuklarının yaşamı güçleşebilir. Yetişkin çocuklar finansal krizler, sağlık giderleri, fiziksel bakım ya da ev giderlerini üstlenebilir. Ne kadar yardımın uygun olacağını ya da ne sıklıkla ziyaret etmeleri gerektiğini bilemedikleri için suçluluk ve endişeyle bitkin düşebilirler. Yetişkin çocuklar evlenip kendi ailelerini kurduklarında sadakat çatışmaları ortaya çıkabilir. İçerlemeler zamanla büyüyebilir.

Kimsesiz Annenin Çocuklarına İletileri

- "Bensiz daha iyi olursun."
- "Senin sevgini hak etmiyorum."
- "Bana ihtiyaç duyma çünkü sana yardım edemem."
- "Her şeye benden daha layıksın."
- "Kimse beni umursamıyor."
- "Benim hayatım seninkinden daha berbat."
- "Çok şanslısın."
- "Sen bırak da ben yapayım."
- "Kullanılmış hissediyorum."

Kimsesiz hayatı zor olan diğer kurbanlarla özdeşim kurar. Evlatlık çocukları ya da arkadaşlarının çocuklarını yanına alabilir ve dezavantajlı ötekileri partner seçebilir. Kimsesiz'in ötekilere merhameti sahici olsa da çocukları bu

konuda ikircikli hissederler. Bir yanda, sosyal açıdan ilgili ve cömert bir anneleri olduğu için gurur duyabilirler. Öte yandan vazgeçmek zorunda kaldıkları şeyler nedeniyle içerleyebilirler.

Kimsesiz'in yetişkin çocukları hak sahipliği sorunlarıyla mücadele eder, ya aşırı hak ettiklerini ya da hiçbir şeyi hak etmediklerini hissederler. Kimsesiz'in refahının sorumluluğunu üstlenen hayırlı çocuklarda büyüsel düşünce ve bir çeşit tümgüçlülük hissi gelişebilir. Bir yetişkin evlat, annesinin bir araba kazasında yaralandığı gün yeni bir elbise aldığını hatırlıyordu. Kadın, özdoyum eylemini annesinin kazasıyla ilişkilendirmiş ve elbiseyi iade etmişti. Kendini inkâr, kaygıyı hafifletmişti çünkü çocukluğunda kendi gereksinimlerini dışa vurmak tehlikeli gelmişti. Kimsesiz'in kızı Kimsesiz'e dönüşmüştü.

Kimsesiz'in gözü kendi çaresizliğiyle kör olduğundan, ardında bıraktığı yıkım yolunu veya önündeki yolun onu emniyete götüreceğini göremez. Tedavi edilmesi zordur ve gelişmeden çok, duygudaşlık sunan bir terapist arayışına girebilir. Angela partneri değiştikçe terapiyi bırakmıştı. İdealleştirilmiş partneri tarafından kurtarılmaya dair düşlemine tutunuyor ve terapinin sunduğu ümitten korkuyordu. Kimsesiz iyi hisseder hissetmez terapiyi sonlandırabilir. Kelebek gibi, açık avuçlarda, narince tutulmalıdır. Terapisti ve çocukları çekinmeden onun gitmesine izin vermelidir.

4

Münzevi Anne

> Ancak Pamuk Prenses bütün gün yalnızdı ve iyiliksever cüceler, "Üvey annene dikkat et. Yakında burada olduğunu öğrenecektir. Kimseyi içeri kabul etme," diyerek onu uyardılar.
>
> *–Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler*

"Duvarlarla çevrili hissetmek istiyorum, budalaca karşı koyamadığım yırtıcılar ve onların hamlelerinden emniyette olmak. Fantazilere kaçınca insan kendini yeniden Sandeffingham'da ve hendekle çevrili kaleye geri götürür. Kimse içeri buyur edilmemeli."

Cynthia terapiye gelmekte tereddüt eden bir İngilizce öğretmeniydi. Onu tüketmekle tehdit eden kendi karanlığına geri çekilerek, beni sessizlik yoluyla dışarıda bırakıyordu. Onun günlüklerini okumasam korkusunun derinliğini bilemezdim. Hercai, kırılgan tavırlarından savunmasızlığı aşikâr olan Kimsesiz'in aksine, sınırda Münzevi'nin içine işlemesi zor bir dış kabuğu vardır. Kul köle olan Kimsesiz kontrolü çok kolay bırakırken, Münzevi kontrolsüz kalmaktan korkar. Kendine yeten, güvenen, hatta kararlı görünebilse de aşılamaz dış kabuğu korkuyla örülmüş, husumetle işlenmiştir. Cynthia'nın günlüğünden şu alıntı onun yaşam korkusunu göstermektedir:

"Yaşayabileceğim hayattır şiirim,
Ama onu çekmektense, yazmayı tercih ederim"
(D. Thoreau'ya özür)

Cynthia bir yazar olmayı arzuluyordu ama reddedilme korkusuyla felç olmuştu. Yazma yeteneği olan sınırda kişiler, kendi duygusal deneyimlerinin yoğunluğunu acı verici detaylarla betimlerler. Sylvia Plath (Stevenson içinde, 1989) Münzevi'nin içsel deneyiminin özünü yakalamıştı: "Sevilecek tek şey Korku'nun kendisidir" (s. 143). Kimsesiz korkuya herkesten ya da her şeyden daha fazla güvenir. Korku onu canlı tutar; onsuz uyuşmuş, ölü hisseder.

Plath 1963 yılında, henüz 30 yaşındayken intihar etti. Yıllar öncesinde günlüğüne şöyle yazmıştı: "Hisset*me*mek, âlemin insana dokunmasına izin ver*me*mek çok daha emniyetli." (Hughes ve McCullough, 1982, s. 63). Trajiktir ki Münzevi'nin ıstırabını az kişi bilir. Korku onun görünmesini ve yardım almasını engeller. Kendisini içeri kilitli ve hapis tutar. Fotoğraflanmaktan çekinebilir ve kendini fotoğraflardan gerçekten de kesip çıkarabilir. Gruplardan kaçınır, arkalara saklanır ve ötekilere karşı tedbirlidir. Yalnızca çocukları ve en yakın sırdaşları onun inatçı itimatsızlığının, kendine güvensizliğinin, kaygısının, öfkesinin ve paranoyasının ciddiyetinin farkındadır.

Sınırda Münzeviler çoğunlukla, korkuyla güdülen ve yıkıma giden yazarlar, ressamlar, akademisyenler; perdenin arkasındaki karakterlerdir. Plath şöyle yazmıştır: "Umutsuz, gergin: Neden grupları imkânsız buluyorum? Onları istiyor muyum ki?" (Hughes ve McCullough, 1982, s.188). Münzevi başarıya güdülenmiş ve kendi alanında üstün olabilir ancak üzücüdür ki başarısının tadını çıkaramaz. Ancak seçim ona kalsa hiç çalışmayabilir de.

Münzevi mükemmeliyetçi, evhamlı ve birçok sınırda kişi gibi uykusuzluk hastasıdır. Plath şöyle yazmıştır: "karanlık saati, gece saati en kötüsü şimdi" (Hughes ve McCullough, 1982, s. 97). Cynthia'nın kaygıları da onu gece uyanık tutuyordu. Kocası ve çocuklarının emniyetiyle, işiyle ve sağlığıyla ilgili ruminasyonları oluyordu. Kocası ve çocuklarını gerçekçi olmayan yüksek standartlara bağlı kılıyor ve kızını notları, görünümü ve arkadaşları hakkında acımasızca eleştiriyordu. Cynthia'nın kocası, karısı ve çocukları arasında sık çıkan çatışmalarda geri çekiliyordu.

Sınırda Münzevi yalnızlık arar ama çelişkili şekilde, ait olma özlemindedir. Sosyal durumlarda Kimsesiz uygunsuz biçimde kendini açığa vururken ve aşırı konuşkanken, Münzevi içine kapanık, kendiyle ilgili ketum ve nadiren çapkındır. Haşin olabilir ancak sınırda Kraliçe'ye kıyasla nadiren gürültülü, dramatik veya gösterişçidir. Münzevi, kabuğunun hudutları içinde yaşama ve ölme tercihindedir. İfşa ölümcül hissettirir.

MÜNZEVİ'NİN EGEMEN DUYGUSAL HALİ: KORKU

Zavallı çocuk koca ormanda yapayalnızdı. O kadar korkmuştu ki...

–Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler

Pamuk Prenses gibi, Münzevi de olağanüstü derecede tetiktedir çünkü çocukken yoksun bırakılmış ve ihlal edilmiş hisseder. Sylvia Plath'in babası o yalnızca sekiz yaşındayken ölmüştü. Plath şöyle yazmıştı: "Kandırılmış hissediyorum: Sevilmemişim, halbuki bütün işaretler sevildiğimi gösteriyordu..." (Hughes ve McCullough, 1982, s. 268). Münzevi anne paranoid eğilimler gösterir ve tipik olarak ruhsal sağkalımlarına önceden bir tehdit deneyimlemiştir. Güvenceye ihtiyaç duyarak ama onu kabul edemeyerek, ıssızlaşma olduğu kadar tahakküm korkusuyla da yaşar. Yakınlık, terk edilme kadar tehditkârdır.

Münzevi, kontrolünü tehdit eden her şeye karşı batıl inançlı ve şüpheci olabilir. Olağanüstü sezgiselliği sebebiyle medyum olduğuna inanabilir. Bununla beraber sayısız fobi onun gevşemesini, sosyalleşmesini veya hayattan tat almasını engeller. Münzevi anneler, kendilerine ya da diğerlerine zarar geleceğine dair ısrarcı düşlemlerden mustariptir ve ötekilere düşmanca niyetler atfetme eğilimindedirler.

Münzevi, onu iyi tanımayanlara güçlü görünebilir çünkü diğer sınırda kişilerden farklı olarak, yalnız kalmaya tahammüllüdür. Yalnızlık, ötekilerle olmaktan daha emniyetlidir ama kaygıyı hafifletmez. Cynthia'nın genel otorite figürleri ve hükümet gibi, iktidara sahip gruplara karşı korkusu vardı. Zulüm korkuları, mahremiyetini acımasızca ihlal eden annesiyle çocukluk deneyimlerini yansıtır. Cynthia, sıklıkla annesine "Beni yalnız bırak!" diye bağırdığı, kargaşalı bir çocukluk dönemi anlatmıştı.

Münzeviler yalnız bırakılmak ister; terk edilmek değil, yalnızca daraltılmamak. Cynthia yetişkinliğinde ötekilerle yakınlığa tahammül edemiyordu çünkü duygusal yutulmadan korkuyordu. Kaygı giderici ilaçlardan fayda görebilecek olsa da Cynthia bunları kullanmaktan fazlasıyla korkuyordu. İlaçların, tehlikeyi algılama kabiliyetini engelleyebileceğine inandığından korkuyla yaşamak onu daha emniyette hissettiriyordu. Ailesi ilaçları denemesi için ona yalvardıysa da Cynthia onları "onu uyuşturmak ve tımarhaneye tıkmaya çalışmak"la suçlayarak sertçe reddetti.

Bütün Münzeviler gibi Cynthia da komplo, ihanet ve felaket bekliyordu. Kocası ve çocukları da dahil olmak üzere ötekileri, onu umursamamakla suçluyordu. Tebrik kartlarında, hediyelerde, davetiyelerde ve zararsız yorumlarda gizli anlamlar arıyordu. Münzevi, "Bununla ne demek istediler?" gibi sorular üzerine ruminasyonlara dalar. Komplo teorilerini esas alarak ittifaklar kurar ve kaygıyı aile üyelerine bir salgın gibi yayar. Münzevi'nin ilişkileri "Dünyaya karşı sen ve ben" ile "Sana karşı ben" arasında dalgalanır.

İçsel hali düzenleme Münzevi'nin duygusal enerjisini tüketir ve ötekilerle etkileşimi boğucu hissettirir. Münzeviler eğlenceyi sevmez ve misafirlerden kaçınır. Cynthia çocuklarının arkadaşlarını onaylamıyor ve ziyaretlerine nadiren müsaade ediyordu. Sylvia Plath ise diğer insanların, ilgisini çekmediğini anladığında açıkça korkmuştu (Hughes ve McCullough, 1982).

Alakasız detaylar üzerine ruminasyonlara dalmak sosyal durumlarda işlevselliği ciddi olarak bozabilir. Mantıksız kurallar, ritüeller ve büyüsel düşünce Münzevi'yi sıkıntılı durumlardan koruyamaz, hatta onun iyilik halini tehlikeye atabilir. Cynthia kapıların ve pencerelerin kilitli olduğunu tekrar tekrar kontrol etmeden evden çıkamıyordu. Evden çıkmak büyük bir çileydi ve kaygısının yoğunluğu çocuklarını rahatsız ediyordu.

Münzevi'nin, çocuklarının sağlığına ilişkin aşırı tetikte olma hali, onları kendi iyilik hallerini değerlendirmelerini sağlayacak bir normallik zemininden mahrum bırakabilir. Cynthia'nın oğlu annesinin her hapşırma ve burun çekmeye aşırı tepki vermesinden dolayı ağrıya az tepki veriyordu. Futbol oynarken yaralandığında annesine söylemekten kaçınmış ve ağrısını önemsememişti. Birkaç gün sonra doktora gittiğinde ayağının kırılmış olduğunu öğrenince şaşırmıştı. Münzevi'nin çocukları kendi bedenlerinden gelen ağrı sinyallerini önemsememeyi öğrenebilirler.

Münzevi, güvensizliğini, olumsuzluğunu ve hüsrana düşük tahammülünü sosyal ilişkilerde bir maskeyle gizler. İlişkiler kurguymuş gibi geldiğinde hayatın yapmacıklığından kaçış arar. Sosyal âlemde sadece sağkalım için bile rol yapmalıdır. Sylvia Plath sosyalleşmenin kendine ihanet gerektirdiğini öne sürmüştü (Hughes ve McCullough, 1982). Bir arkadaşı onu şöyle anlatmıştı: "ilk önce herkese sunduğu parlak ve gülümseyen maske; sonrasında maskenin ardındaki, işler yolunda gitmediğinde tersleşen ve ani öfkeye kapılan kararlı, ısrarcı, takıntılı, sabırsız kişilik" (Stevenson, 1989, s. xiv).

Gerald Adler (1985) sınırda kişilerin kendilik mefhumu sağlamak, "ayrılık kaygısını göreceli olarak kontrolde tutmak; yok olma paniğinden kaçınmak" (s. 82) için devamlı olarak ötekilerin arayışında olduğunu ifade eder. Sosyal etkileşim arayan diğer sınırda kişi tiplerinin aksine, Münzevi zayıf temelli kendiliğini işi, ilgileri veya hobileri, idealleştirdiği partnerle tek bir ilişkisi veya günlüğü üzerinden tanımlar.

Cynthia'nın öğretmenlikteki başarısı onu tanıyanlar için aşikârdı ancak kendine güveni en küçük hatada sarsılabiliyordu. Çarpıcı hikâyelerini yayımlamak ona çok tehlikeli geliyordu; dolayısıyla onları yayıncılara göndermeyi kabul etmeyerek kendisini reddedilme olasılığından koruyordu. Plath'in akademik ve entelektüel açıdan büyük bir başarısızlık korkusu vardı ki bunu "emniyete en kötü darbe" olarak nitelendirmişti (Hughes ve McCullough, 1982, s. 86). Münzevi, çalışmaları yoluyla tasdiklenme arayışındadır, bu nedenle performansına ilişkin aşırı vazifeşinastır. Eleştiri veya reddedilme, kendiliği yok eder: "Öbür türlü ben yoktur çünkü ben, ötekilerin varlık olarak yorumladığıyım ve kimse olmazsa ben de hiçim" (s. 72).

Münzevi'nin davranışları gereksizce dramatik ve bazen de gülünç görünse de zulüm hissi hakikidir. Annesi hem zulmedici hem de koruyucu işlev görmüş olabileceğinden, kendini sakinleştirmek ve yatıştırmak üzere hiçbir içsel mekanizması yoktur. Kendi içinde de, dışında da emniyeti bulamaz. Bununla beraber en büyük azabı, kimsenin onu anlamaması olabilir. Dünyada yalnız, kendi içinde ve korkutucu düşüncelerinde kaybolmuş hisseder. Kimse ona inanmaz. Bu haldeyken paniklemesi şaşırtıcı değildir.

MÜNZEVİ'NİN İÇSEL DENEYİMİ: ZULÜM

Biz yokken dikkatli olmalı ve kimseyi içeri almamalısın.

–Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler

Sınırda Münzevi'nin içindeki karanlık, korkudur. Akut zulüm kaygısından mustariptir ve hayatını, meçhul bir içsel avcıyı defetmekle harcar. Onun çıkar veya değerlerini paylaşmayanlar başta olmak üzere, her türden insanın tehlikeli veya

uğursuz olduğuna inanabilir. Plath bir keresinde şöyle demiştir: "Ben... yalnızca kendime âşığım" (Hughes ve McCullough, 1982, s. 34).

Münzevi ihtiyaç duyduklarını kaybetmeyi bekler; bundan dolayı sahiplenici ve kontrolcüdür. Sylvia Plath'in kocası Ted Hughes, "Apprehensions" (Endişe) şiirinde (Hughes, 1998, s. 140) Sylvia'nın sahipleniciliğini anlatmıştı. Plath de şöyle yazmıştı: "Biri eşyalarımı karıştırdığında, entelektüel açıdan tecavüze uğramış hissederdim" (Stevenson, 1989, s. 80). Hatta bir arkadaşı, ondan ödünç aldığı kitabın bazı paragraflarının altını çizdiğinde, Plath onu "intikamcı bir meleğin gazabına uğrat[mış]tı" (s. 80).

Ötekiler Münzevi'nin kişisel eşyalarının yerini değiştirdiğinde ya da ödünç aldığında, aile üyeleri Münzevi'nin ihlal edilmiş hissettiğini anlamak yerine, sahipleniciliğini bencillik sanırlar. Kendi alanını, mekânını ve eşyalarını bulmak ve korumak onun kendini koruma yollarından biridir. Cynthia, Münzevi'nin kendisinin olanı başkalarının alacağı korkusunu şöyle betimlemişti: "*Bu benim. Bu benim. Bu benim. Maymunun sert, sivri tırnakları ona veremeyeceğin ya da ona vereceğin ama geri alabileceğin şeyleri kapıp kendi adına istiflemek için zemini tırmalıyor.*" Münzevi kendini kaybetmekten korktuğundan, kişisel eşyalarını kıskançlıkla gözetir.

Münzevi anne ifşa olmaya tahammül edemez. Sylvia Plath'in kocası, "Onun gerçek benliğini herhangi birine gösterdiğini asla görmedim" (Hughes ve McCullough, 1982, s. xiv) demiştir. Görülemeyen, kaybolamaz ya da alınamaz da. Cynthia günlüğüne şöyle yazmıştı: "*beni yalnızca sen biliyorsun.*"

Birçok Münzevi gibi hem Sylvia hem de Cynthia sevdiklerini onları dışarıda bırakarak cezalandırıyordu. Münzeviler kızdıklarında aile üyelerini soğuk, taş gibi bir sessizlik duvarıyla ya da dizginsiz bir gazapla karşı karşıya bırakırlar. Bir arkadaşına göre Plath'in "kimsesinin herhangi bir şekilde aklanmadığı bir suçluluk havası yaratma tarzı" (Stevenson, 1998, s. 327) vardı. Plath de, "Sanırım daima aşırı savunmasız, hafifçe paranoid olacağım," (Hughes ve McCullough, 1982, s. 152) diyerek durumunu kabul etmiştir.

Münzevi ötekiler tarafından yutulmaktan korktuğu halde korkusu ve umutsuzluğuyla aile üyelerini bizzat kendi yutar. Bir anlığına ayrılmaya çalışsalar bile hiddetlenebilir. Plath şöyle yazmıştır: "Ted'den bir saatliğine dahi olsa ayrılmak hususunda batılım. Onun sıcaklığında ve varlığında, kokusu ve sözleri için yaşamam gerektiğini düşünüyorum; sanki bütün duyularım istemsizce

ondan besleniyor ve birkaç saatten fazla mahrum kaldığımda cansızlaşıyorum, soluyorum, dünyaya küsüyorum..." (s. 221).

Cynthia içinde dolup taşan cinai öfkeyi nadiren kabul ediyordu. Öte yandan Plath bunu açıkça aktarmıştı: "İçimde ecel kanı kadar sıcak bir şiddet var" (s. 236). Münzevi'nin düşmanlığı iğneleyici alay, münakaşacılık, mantıkdışı talepler, öfke nöbetleri, somurtma veya kati sessizlik biçimlerini alabilir. Küçük yanlış anlaşılmaları, ihanet, ihmal veya terk etme suçlamaları takip edebilir.

Münzevi nadiren hataları kabul eder veya uygunsuz davranış yüzünden özür diler. Kendilik tehlikeye düştüğünde sağkalım içgüdüsü galip gelir. Münzevi için bu bir özsavunma durumudur ve kendini suçsuz görür.

Münzevi'nin hayatının ıstırabı, yalnızlığın keyif vermemesi ve tetikteliğin asla bitmemesidir. Ötekiler tarafından görülmekten ürkmesiyle beraber, görmek istediği son şey de kendisidir. Çok az sayıda Münzevi anne terapist tarafından görülmeye tahammül edebilir.

MÜNZEVİ ANNENİN NİTELİKLERİ

Sahiplenici ve aşırı kontrolcüdür

Münzevi annenin aşırı kontrolcü ve sahiplenici anneliği çocuklarını felç edebilir. Çocuklar gergin, ortakyaşamsal ilişkiyle boğularak korkudan donmuş hissedebilir veya karşıt bir kızgınlıkla tehlikeye sürüklenebilir. Münzevi anneler sıklıkla hayırlı çocuğu aşırı korur ve hayırsız çocuğu karalar. Hayırsız çocuk, annenin olumsuz, paranoid yansıtmalarıyla sürekli rahatsız edilebilir. Görünümü, arkadaşları, okul performansı ve kişisel alışkanlıklarının acımasız eleştirisi, Münzevi'nin kendi utancı ve ayıbının yansıtmalarıdır. Münzevi, kocasını ya da hayırsız çocuğu karalamak üzere bağlılık ve ittifak arayışıyla hayırlı çocuğa umutsuzca tutunabilir. Münzevi'nin eksiksiz sadakat beklentisinden dolayı hayırlı çocuk suçluluk duygusuyla dolu ve hırpalanmış hissedebilir.

Çocuğun özerklik ihtiyacı ihanet olarak deneyimlendiğinden, Münzevi'nin çocukları onun korkusuyla kıstırılmış hissedebilirler. Yetişkin evlatları kaygıya

bağlı fiziksel semptomlar gösterebilirler. Münzevi annelerle büyüyen hastalar sıklıkla kolit ya da bulantı atakları, hastalık nöbetleri, baş ağrıları, kas gerginliği veya genel halsizlik anlatırlar. Çocukluk örselenmesinin anıları bastırılmıştır ve ağrı bedenleri tarafından ifade edilir. Münzevilerin yetişkin evlatları korkularının kaynağını, yani erken dönemde anneleri tarafından kıstırılma hissinin deneyimini idrak etmeksizin panik atak, kapalı yer (*claustrophobia*) ya da açık alan (*agoraphobia*) korkularından mustarip olabilirler.

Gruplardan kaçınır ve köşesine çekilmiştir

Doğaları gereği, Kimsesizler ve Kraliçeler dışadönük, Münzeviler ise içedönüktür. Plath şöyle yazmıştır: "Kendi kendime konuşuyor; huzurlu, tarafsız ve koyu ağaçlara bakıyorum. İnsanlarla yüz yüze gelmekten; mutlu, incinmez, akıllı görünmek zorunda kalmaktan daha kolay" (Hughes ve McCullough, 1989, s. 101). Ne yazık ki Münzevi anne çocuklarını yalnızca kendisinin algıladığı tehlikelerden koruduğuna inanarak, kendi koruyucu kabuğuna çekip karanlıkta yetiştirir. Ancak doğal olarak meraklı çocuk, dünyayı keşfetmek ister ve bu nedenle annesinin emniyetini tehdit eder. Münzevi anne çocuğun bağımsızlık, sosyalleşme ve özerklik çabalarını köstekleyebilir.

Münzevi çocuklarını tehlikeli bir dünyadan tecrit ederek onlara yardım ettiğine inanır. Özgürlük ve bağımsızlık özlemindeki ergenler aşırı korunmaya direnebilir ve içerleyebilir. Münzevi annelerin bazı yetişkin evlatları, annelerinin kaygıları sebebiyle sürücü ehliyeti almayı erteletiklerini anlattılar. Sürücü ehliyeti bağımsızlığa doğru dev bir sıçramayı temsil eder ve kaçma kabiliyeti sağlar. Doğal olarak Münzevi'nin kaygısı çocukları ergenliğe girdiğinde yoğunlaşır.

Terk edilmekten çok, reddedilmekten korkar

Münzevi için terk edilmek, yalnızlığa katlanma yetisinden dolayı, reddedilmekten daha tahammül edilebilir bir durumdur. Reddedilmek başarısızlığı temsil ettiğinden kahredicidir. Cynthia'nın hayatındaki ana engel reddedilme korkusuydu. Onaylanma ihtiyacından utanıyor ve korkuyordu. Dört farklı gözlük taktığı için

alay edilen "Örümcek Emily" gibi kurgusal hikâyeleri, kendisinden parçaları temsil ederdi. Cynthia'nın reddedilme korkusu onu hikâyelerini yayıncılara göndermekten alıkoyarken, Sylvia Plath de yayımlanmak konusunda takıntılıydı. Sanat, Münzevi'nin içsel deneyiminin dışa vurumudur ve reddedilme duygusal dağılmayı tetikleyebilir. Mesleki başarı, rahatlamanın yanısıra derinden ihtiyaç duyulan bir onur kaynağı da sunar. Sylvia Plath, kocası onu bıraktıktan sonraki ayda otuz şiir yazmıştır. İntihar etmeden önce yazdığı son şiir, gururla "başarı gülümsemesi" takınan bir kadının ölümü hakkındaydı (Stevenson, 1998, s. 298). Şiirin başlığı, onun "Kenar"a ne kadar yakın olduğuna dair farkındalığını gözler önüne serer.

Sınırda Münzevi'nin reddedilme korkusu ona yardımı zorlaştırır. Erken sonlandırma ve intihar riskleri yüzünden, Münzevi'yi tedavi etmek zorlu olabilir. Münzevi'nin gözünde intihar, özgür iradenin son eylemi olarak, yenilgiden çok zafer düşüncesi uyandırabilir. Hayatını olduğu kadar ölümünü de kontrol etmelidir ve terapistine güvenmeye başladığı anda tedaviyi bırakabilir. Güven tehlikelidir.

Maalesef, intihara meyilli Münzeviler kendilerini öldürmeyi yüksek olasılıkla başarırlar. Niyetlerini ötekilere açık etme arzuları yoktur, bu nedenle intiharla tehdit etmezler. Hastaneye yatmaya eşlik eden kontrol kaybından korkarlar. Müdahale olmadığında Münzevi annenin masalı sonsuza kadar mutlu yaşamayla sonlanmayabilir.

Aşırı düzeyde ruminasyona dalar

Daniel Paul (1987), hislerin sınırda kişiler için aşırı boğucu olabilmesinden dolayı "duygulanımları zapt etmekte güçlükleri olduğunu" (s. 149) ifade etmiştir. Sylvia Plath'in durumunda, günlük kayıtları, şiirleri ve kısa hikâyeleri onun duygu selini resmetmekteydi: "Olumsuzluk, öznefret, şüphe, delilik içinde boğuluyorum [...] ve ben bile basitleştirmenin rutinini, ezberini reddetmek için yeterince güçlü değilim. Hayır, gözlerimin ardındaki boş cehennemin ortaya çıkmasından korkarak ağır ağır ilerlemeye devam ediyorum..." (Hughes ve McCullough, 1982, s. 60). Münzevi kendi içindeki karanlıktan, belki de hayatın kendisinden çok korkar.

Münzevi'nin ruminasyonları kendi düşüncelerinin zehirleyiciliğini yansıtır. Bulmaktan korktuğu şeyi arar; ıstırabının kaynağını, acısının nedenini. Kay-

gıyla tükenir ve adrenalinle doludur. Cynthia çocuklarının ve kocasının onun sürekli uyarılarına aldırmamalarından şikâyetçiydi. Çocukları "Her zaman bir şey var zaten," diyerek sızlanıp iç geçiriyorlardı. İş arkadaşından gelen zararsız bir yorumla tetiklenebilecek ve onu bir hafta boyunca ateşleyebilecek "günün paniği" hakkında dalga geçiyorlardı. Cynthia, "Benden kurtulmaya çalışıyorlar!" diyerek kendini savunuyordu. Ancak kocasının sunduğu teskin de düşmanlıkla karşılanıyordu: "Bana asla inanmıyorsun. Ama bekle de gör!"

Münzevi küçük ya da uydurulmuş ihlaller yüzünden kendini merhametsizce cezalandırır. İçsel kargaşası kendini eski gazeteler, dergiler ve bitirilmemiş proje yığınlarıyla darmadağın evinde gösterir. Kaygı bozukluğu, yönetilemeyecek kadar yayılmıştır, bu nedenle Münzevi utancının hedefi haline gelen alakasız bir nesneye odaklanabilir. Cynthia, amcalarından biri beklenmedik bir zamanda uğradığında banyoda kirli bir saç fırçası bıraktığı için utanmıştı. Ne kadar utandığını anlattığında kocası gülüp, "Fark ettiğini mi sanıyorsun? Ortalık böyle dağınıkken neden bir saç fırçasını umursuyorsun ki?" diye sormuştu. Kirli saç fırçası, saklamak zorunda hissettiği utancı temsil ediyordu.

Ne yazık ki Münzevi yatıştırılamaz, sakinleştirilemez veya rahatlatılamaz. Tasasının ciddiyetini hiç kimsenin anlayamayacağına ikna olmuştur. Münzevi temel bir güvensizlikten mustariptir ve yalnız hissetmek kaderinde vardır.

Aşırı kıskançtır

Münzevi temel bir güvensizlik ve yoğun kıskançlıktan mustarip olduğundan, uzun süreli ilişki sürdüremeyebilir. Plath'in, ilişkilerinin başında ona hayran olan bir arkadaşı, "sonraları... Sylvia kendi malını mülkünü hasislikle savunur olduğunda afallamıştı ve sonunda dostlukları zedelenmişti" (Stevenson, 1989, s. 64). Cynthia kaynaklara ilişkin bilgi paylaşmadaki isteksizliğiyle, sosyal etkinliklere katılmayarak ve kendini ayrı tutarak iş arkadaşlarını yabancılaştırmıştı. Ders planlarını, gizli bilgi içeriyorlarmış gibi koruyordu. Soğukluğu züppelik gibi yorumlanıyordu ve bazı iş arkadaşları onu korkuttuklarını fark etmeksizin kendisine içerliyorlardı.

Hem Cynthia hem de Sylvia kocalarının diğer dişilerle ilişkilerine karşı aşırı kıskançtılar. Plath'in arkadaşı Dido Merwin şöyle yazmıştı: "Ted'in biriyle

herhangi bir yere gitme önerisi bile büyük ya da küçük bir duygusal boşalımı tetiklerdi, hele ki bu 'biri' kadınsa, tepkisi ikiye katlanırdı" (Hughes ve McCullough, 1982, s. 328). Biyografi yazarı Anne Stevenson da (1989), "Yabancıların Sylvia'yı anlaşılması zor, kocasını kendine saklama alışkanlığı sebebiyle sapkın, bazen arkadaş ve ailesine davranışlarında kabalığa varacak derecede mantıksız bulduğuna dair kanıtlar vardır" (s. 176) açıklamasında bulunmuştur.

İnancını destekleyecek kanıtı olmadığı halde Cynthia da kocasını aldatmayla suçlamıştı. Onu kendisini çekici bulmamakla, cinsel açıdan reddetmekle ve daha genç kadınları tercih etmekle suçluyordu. Bir keresinde ona bir tava fırlatmıştı ve sonrasında onu çekip gitmekle suçlamıştı; kocasının gitmesinin terk etmekten çok, özkoruyucu bir eylem olma olasılığını reddetmişti.

Münzevi'nin kıskançlığı yıkıcı ve kindar davranışlara götürebilir. Plath'in kocası, BBC'nin kadın yapımcılarından biriyle çıktığı öğle yemeğinden geç dönünce paranoyası Plath'i, "hiç tanışmadığı bu kişinin, onun mükemmel evliliğinde kaçınılmaz bir gedik açabileceğine" (Hughes ve McCullough, 1982, s. 206) inanmaya itmişti. Bu olay, Hughes'un (1998) "Minotaur" (Minotauros) adlı şiirinde anlatılır. Hughes iş toplantısındayken Plath histerikleşti ve dizginlenemez bir öfke, akıldışı bir kıskançlık ve paranoyasını vahşice dışavurarak, kocasının hem en sevdiği kitap *The Complete Works of Shakespeare*'i (Shakespeare'in Tüm Eserleri) hem de el yazmalarını yok etmişti. Hughes daha sonraları bir arkadaşına içini dökerken, bu olayın evliliklerindeki dönüm noktası olduğu söylemişti. Biyografi yazarı Stevenson'a (1989) göreyse, "[Plath'in] kıskançlık dalgalanmalarından başka, evliliğine zarar verecek hiçbir şey olmamıştı" (s. 245).

Aşırı sezgiseldir

Münzevi'nin hislerinin keskinliği, yoğun korkusunun sonucudur. Bir alarm halinde yaşadığından diğerlerinin kaçırdığı şeyleri fark eder. Cynthia'nın yaygınlaşmış içe alma, bulaşmayla kirlenme korkusu vardı ve tehlikeyi savuşturmak için ritüeller geliştirmişti. Aile üyeleri onun tabaklarını ve sofra takımlarını arındırmasıyla dalga geçiyordu. Yalnızca plastik, tek kullanımlık gereçlerin servis edildiği ve yemeğin hazırlanışını görebileceği restoranlarda yiyordu. Yerel bir restoran, birkaç müşterisi hepatit sebebiyle hastalandığı için geçici olarak kapatıldığında

Cynthia'nın ritüellerine inancı arttı. Paranoid düşünceler gerçekle pekiştirildiklerinde şiddetlenir.

Münzevi'nin tetikteliği Travma Sonrası Stres Bozukluğu'nun (TSSB) sonucu olabilir. Onu korkuyla baş başa bırakan çocukluk örselenmesi nedeniyle Münzevi'nin zihni tehlikeyi hatalı algılamaya programlanmış görünür. Psikiyatri mesleğine kuşkuyla yaklaşabilir ve yardım aramayı reddedebilir. Sylvia Plath'in bir arkadaşı, onun bütün kişilik özellikleri arasında en üzücü olanının, yardımı bir tehdit, kaçınılacak bir şey olarak görmesi olduğunu ifade etmiştir.

Batıl inançlı olabilir

Batıl inançlar korku veya kaygıyı azaltmak için büyüsel düşünce ya da ritüeller kullanmayı içerir. Plath'in bir arkadaşı onun kafasının heykelini yapmıştı ve "batıl inançlı Sylvia, ruhunu koruyan bir yabani misali onu atmaya korkuyordu..." (Stevenson, 1989, s. 105). Sınırda kişiler için kendiliği temsil eden nesneler özel önem taşır çünkü kendilikleri istikrarsız ve dağılmaya yatkındır. Sonunda Plath ve kocası kilden yapılmış kafayı bulunamayacağı ya da rahatsız edilemeyeceği bir söğüt ağacının içine saklamışlardır.

Cynthia'nın ailesi onun ritüellerini zararsız rahatsızlıklar olarak görüyordu ancak kötü alamet algısına kızıyorlardı. Cynthia'nın içinde yolculukla ilgili kötü bir his oluştuğundan dolayı sayısız tatil iptal edilmiş ya da yeniden ayarlanmıştı. Önceki sahibinin ani bir kalp krizinden öldüğünü öğrendikten sonra, almayı düşündükleri yeni eve ilişkin tekliften cayması için kocasına ısrar etmişti. Evin kötü şansla damgalandığına emindi.

Münzevilerin uğurlu sayıları (Plath'inki kırk dokuzdu), özel güçleri olan büyülü renkleri ya da özel anlam taşıyan simgeleri olabilir. Birçok sınırda kişi, belki de iyi şans getirmesi ya da kötü şansı savuşturması için mektup ve günlüklerinde "kalp" kelimesi yazmak yerine kalp simgesi kullanır. Hughes (1998), Plath'in kişisel eşyaları üzerine minik kalpler çizme alışkanlığını "Totem" (Totem) şiirinde anlatır. Sihirli sayılar ya da simgelerin kullanımı Münzevi'ye çevresi üzerinde kontrol hissi vererek kaygıyı azaltır.

Ağrı ve hastalığa aşırı tepki verir

Bütün sınırda kişiler gergin durumlarda histerik tepkilere yatkın olsalar da bilhassa Münzevi, hastalık tarafından tehdit edildiğini hisseder. Rahatsızlığa, sıkıntıya ve ağrıya tahammülsüzdür. Esasında ağrıdan değil, korkudan dolayı inler, sızlanır, çığlık tar ve ağlar. Korktuğunda saldırganlaşır. Abartılmış tepkileri ona bakan kişileri n kafasını karıştırır.

Ted Hughes (1998) "Fever" (Ateş) şiirinde, gıda zehirlenmesi nedeniyle krizlere giren karısının yalancı çobanı oynayıp oynamadığı sorgular. Münzevi ayak parmağını bir yere çarpmayla kemiğini kırmaya aynı histeriyle tepki verir. Fiziksel ağrıya ve hastalıklara aşırı tepki verebildiğinden, aile üyeleri küçük yaralanmaları önemli acil durumlardan ayıramayabilir.

Ağrı ya da hastalığa aşırı tepki Münzevi'nin kendini yatıştıramaması veya sakinleştirememesinin sonucudur. Savunmasız hissettiğinde kaygıyı zapt edemez. Alayla yanıt verme ya da şikâyetlerini küçümseme, kaygısını sadece yükseltir. Cynthia'nın oğlu onun fiziksel şikâyetlerini önemsemiyordu. Ancak kızı ona bakmak zorunda hissediyordu. Hayırlı çocuk, çoğu kez ebeveynleştirilmiş çocuk rolünü üstlenerek Münzevi'yi sakinleştirir.

Yemeği, alkolü ve cinselliği kendini yatıştırma için kullanır

Münzevi kaygıyı azaltmak için yemek, alkol ve cinselliği kullanabilir. Kraliçe'nin aksine ilgiyi kendi üstüne çekmeye meyilli olmadığından, para harcayarak kendini yatıştırması daha az olasıdır. Pahalı zevkleri olsa da, gurme yiyecekleri, incelikli porselenleri veya yüksek kaliteli eşyaları tercih etse de para harcamak emniyetini tehdit ettiğinden genel olarak doyum vermez. Reddedilmiş hissettiğinde Münzevi'nin yemek, alkol veya cinselliği kötüye kullanması daha olasıdır.

Sınırda kişinin partnerinin yokluğu Münzevi'nin kendini yatıştırma gereksinimini tetikler. Böyle zamanlarda Münzevi paranoid düşünceler ve umutsuzluk hissi geliştirir ve kaygısını azaltmak için hazırdaki herhangi bir başa çıkma mekanizmasını kullanabilir. Sylvia Plath günlüğüne "teselli istediğim için umutsuz olmama ve onurumu fırlatıp atmama izin verme; içkide saklanmama

ve yabancı erkekler için kendimi yırtmama izin verme..." yazmıştı (Hughes ve McCullough, 1982, s. 125). Kocasıyla evlenmeden önce Cynthia'nın birçok rastgele cinsel ilişkisi olmuştu. Günlük kaydında şunlar yazıyordu: "*Ölü hissediyorum, durgun. Geçen gece kendimi başka bir adama daha verdiğim için dehşete düşüp utanmaktan çok, tuhaf bir boşluk hissediyorum (ve sanırım buna minnettarım).*"

Gunderson (1984) sınırda kişinin temel ilişki durumuna karşılık gelen işleyiş düzeylerini tanımlar. En çok bağlandığı kişi destekleyici olarak algılanırsa, sınırda kişi genellikle hafif bir çökkünlük yaşar ve kendine kızar. Partnerini hüsran olarak algılarsa kızgın, güdümleyici ve değersizleştiricidir. Partnerin noksanlığında paniğe kapılmış, dürtüsel ve bir olasılıkla psikotik hale gelir.

Ötekilerde suçluluk ve kaygı uyandırır

Münzevi anne diğerlerini kontrol için sıklıkla suçluluk duygusunu kullanır. Sylvia Plath kocasından ayrıldıktan sonra erkek bir arkadaşıyla kalmak istemişti. Arkadaşı, onunla kalmasının kendi küçük camiasında neden uygunsuz kaçacağını kibarca açıklamıştı. Sonraları, Plath'in tepkisinin ona kendini suçlu hissettirdiğini, kaba davranmış olabileceğini düşünmeye ittiğini anımsamıştı (Stevenson, 1989). Başka arkadaşları ise Plath'in insanları köşeye sıkıştırma eğilimini ve onları kendi hislerine göre davranmaktan korkmaya ittiğini anımsamışlardı. Plath'in arkadaşı Dido Merwin "Sylvia'nın insanlar üstündeki etkisinin ilk elden kanıtları, onu kendisinin en kötü değil, tek düşmanı kılan; 'yıkım için yaratılmış' bir gazap gemisine dönüştüren o kusurlu ruhu hakkındaki bir şeyleri gözler önüne seriyor olmalı" diye ifade etmişti (Stevenson, 1989, s. 346).

Münzevi kaygısını çeşitli yollarla bilinçdışı olarak yansıtır. İntihar eğilimi olan sınırda kişiler, hem aile üyelerinde hem de terapistlerinde güçlü suçluluk ve korku hisleri uyandırırlar. İntihara götüren unsurları çözümlemek kolay değildir. Bazı Münzevi anneler hiçbir zaman intihara kalkışmaz ya da onunla tehdit etmez çünkü ölüm korkuları, yaşam korkuları kadar yoğundur. Diğerleri ise sürekli tehdit altında hissetmekten bıkabilir ve çelişkili biçimde, yaşamın tehlikelerinden korunmak için en esaslı davranışın ölmek olduğuna karar verebilirler. Sınırda Münzevi kendinin en kötü düşmanıdır ve sağkalımı için en büyük tek tehdittir.

MÜNZEVİ ANNENİN DÜSTURU: HAYAT ÇOK TEHLİKELİ

Hayat tehlikeli *olabilir* ancak Münzevi anne çocuklarına hayatın *karşı konulamaz düzeyde* tehlikeli olduğunu öğretir. Münzevi'nin korkuları çocuklarına yansıtılır ve çocuk tarafından gerçek gibi alınarak içe atılır. Sonuç olarak, çocukları yalnızca kaygılı olduklarında normal hissederek, yüksek düzeyde kaygı bozukluğuna alışık hale gelebilir. Münzevi'nin çocukları bazı durumlarda onun olumsuz iletilerine isyankâr karşı koymalarla, kasti olarak tehlikeli deneyimler arayabilirler. Diğerleri ise onun savunmasızlığını ve korkusunu hissedip onu koruyabilir, bu nedenle de akut ayrılık kaygısı ve suçluluk çekebilirler.

Münzevi'nin hayatın çok tehlikeli olduğuna dair duygusal iletisi çocuğun özgüvenini baltalayabilir. Çocuk dünyayı keşfetmek için önemli fırsatlardan, hata yapmaktan ve deneyim yoluyla öğrenmekten mahrum kalabilir. Herhangi bir durumda riskleri tanımak, sağkalım için elzemdir. Ancak Münzevi'nin çocukları nevrotik kaygı ile uygun olanı ayırt edemez. Kaygılı çocuğun okulda odaklanma, geceleri uyuma, ilişki kurma ve gelişimsel hedeflere ulaşma güçlüğü vardır. Münzevi'nin çocuğu korktuğu şeyin ne olduğunu anlamadan korkmayı öğrenir.

Karşı konulamaz veya yaygın kaygı hem Münzevi'yi hem de çocuğunu hareketsiz hale getirir. Münzevi anne akıldışı korkulardan dolayı çocuklarına evde eğitim verebilir, çocuklarının müfredat dışı etkinliklere katılmalarını önleyebilir ya da en ufak bir soğuk algınlığı veya öksürükte onları okuldan uzak tutabilir. Çocuklar yaşamla baş etme yetileri olmadığı iletisini alabilirler.

Münzevi Annenin Çocuklarına İletileri

- "Az önce korkunç bir şey oldu!"
- "Canın yanacak!"
- "Dikkat et!"
- "Beğendin mi yaptığını!"
- "Kimseye söyleme."
- "Peşimizdeler."

- "Kapını kilitli tut."
- "Senin neyin var?"
- "Her şey yolunda gibi davran."
- "Onları içeri alma."

Daniel Schacter (1996) *Searching for Memory: The Brain, The Mind, and The Past*'te (Belleği Aramak: Beyin, Zihin ve Geçmiş) amigdalanın, duyumları daha uyanık kılarken kişiyi gerginleştiren norepinefrin salgılanmasını tetiklediğini anlatır. Sınırda Münzevi daima gergindir. Ötekilerin duymadığı sesleri duyar, kokulara aşırı duyarlıdır ve çevresinin aşırı farkındadır. Asla güvende hissetmez. Cynthia, kısa öyküsündeki "Örümcek Emily" gibi, evde en çok bodrumda saklanmayı seviyordu. Ütüden gelen ılıklık, çamaşır makinesinin sesi ve günışığının yokluğu ona emniyet hissi veriyordu.

Münzevi'nin yetişkin evlatları onun sosyal hayatının odağı haline gelebilirler. Az sayıdaki arkadaşı da genellikle kaygılı ve özgüvensiz hisseden kişilerdir. Sosyalleşmenin artmasını gerektirdiğinden, özellikle tatiller o ve ailesi için zordur. Bu nedenle Münzevilerin çocukları tatilleri çoğu kez hüsran dolu ve moral bozucu bulurlar.

Münzevi anne, kontrolü çok kolay bırakan Kimsesiz kızlar ve saldırılmayı bekleyen öfkeli, saldırgan oğullar yetiştirebilir. Üzücüdür ki Münzevilerin çok azı tedavi arayışına girer. Ancak bunu yapanlar da terapiste güvenmeye başladıklarında muhtemelen terapiyi sonlandırırlar. Kendiliklerinin utanç dolu hissettiren bir kısmını açığa çıkardıktan sonra gardlarını düşürdüklerini fark ederler. Utançları ilk olarak göz temasından kaçınmalarından, sonrasında ise tedaviden tamamen çekilmelerinden bellidir.

Münzevi annenin korkusu diğerleri için tamamen anlaşılmazdır. Onu işgalcilerden koruyan ancak çocuklarını felç edebilen görünmez bir ağ örer. Ne yazık ki bütün hayatını, dokuduğu yapışkan tellerde geçirip orada ölebilir.

5

Kraliçe Anne

Kraliçe gök gürültüsünü andıran bir sesle "Yerlerinize geçin!" diye gürledi, herkes birbirine çarparak koşuşmaya başladı...

– *Alice Harikalar Ülkesinde*[23]

"Bir şirret olabilirim. Korkunç derecede sabırsızım... Kabul ediyorum." Lindsey ayakkabılarını fırlatıp attı ve bacaklarını dişi bir kaplan gibi kendine çekti. "Rahat davranıyorum ama kusuruma bakmazsınız, değil mi?"

Kusura bakmadım. Ancak o daha rahat göründükçe ben daha rahatsız hissettim. Lindsey'nin takvimine uyan bir zaman bulmak zor olmuştu. Başlangıçta fark edemediğim ise benim için müsait olmayan bir zamanda görüşmeyi kabul ettiğimdi. Anlık bir içerleme belirtisiyle alarm çalmaya başladı. Lindsey özel muamele bekliyordu.

Ernest Wolf (1988) "aynaya aç" kişiliklerin "takdir toplayarak değersizlik hissini etkisizleştirmek üzere, ötekilerin ilgisini uyandırmak için kendini sergilemeye" (s. 73) mecbur hissettiklerini ifade eder. İnsanlar Kraliçe'yi fark eder. Görünümü, ses tonu, davranışı ve ilişkileri yoluyla, açıkça ilgi isteyen sınırda Kraliçe boşluk hisleriyle güdülür.

Sınırda Kraliçe özel muamele ister çünkü çocuklukta duygusal açıdan yoksun bırakıldığını hissetmiştir. Lindsey, yedi yaşındayken boşanan zengin ebeveynin tek çocuğu olarak ilgiye hasretti. Ebeveyni onu teselli etmek yerine yaz okuluna, sonra da yatılı okula göndermişti. Lindsey, öfke nöbetlerinin aradığı

23 Carroll, age., s. 100.

ilgiyi ortaya çıkardığını çok geçmeden keşfetmişti. Sonuç olarak ısrar ve gözdağı verme yoluyla nasıl özel muamele elde edilebileceğini öğrenmişti. Beni şirretliği hakkında uyarması da güdümleme çabasıydı. Ancak beni sömürmesine müsaade etseydim ben de ona kızabilirdim. Hasta ve terapist arasındaki ilişki kaçınılmaz olarak ebeveyn ve çocuk arasındaki erken dönem duygusal ilişkiyi yeniden yaratır. Lindsey'yi dinlerken aklıma bir başka ünlü Kraliçe geldi: Mary Todd Lincoln.

Başkanlık meselelerine burnunu soktuğu ve İç Savaş yıllarında Beyaz Saray'ı yeniden dekore etmek için olağanüstü miktarlarda para harcadığı için çok tartışmalara neden olmuş ABD *first lady*'si, "Cumhuriyetçi Kraliçe" olarak nam salmıştı. "Ancak Mary'nin o cesur, normal ve neşeli kimliğine yaklaştığı dönemler vardı ve o dönemde onunla tanışan bir yabancı, dengesiz zihniyetinin izini dahi göremezdi. Diğer zamanlarda ise, acıdan tutuşan beyniyle kasvete dalardı ve onu ele geçirmiş üzücü kadere karşı kalbi öfkeyle dolardı" (Helm, 1928, s. 268).

Biyografi yazarı Marion Mills Miller (Helm içinde, 1928), Mary Todd Lincoln'ün hayatını şöyle özetlemiştir:

Lincoln'ün Hanımı
Başını taçlandırdılar onun
Yaşarken dikenlerle
Ölmesine rağmen ısırganlarla [başlık sayfası]

Hayatta kalmış tek oğlu olan Robert bir keresinde, "Kişisel olarak herhangi bir alakası olmayan insanlara söyleyemeyeceğim saf gerçek, annemin akli açıdan mesuliyeti olmadığıdır," (s. 267) diyerek karısına içini dökmüştü. Hatta Abraham Lincoln'ün dahi, "Bayan Lincoln'ün kaprislerinin *kısmi delilik* sonucu olduğuna artık inanıyorum," (Simmons, 1970, s. 146, vurgu eklenmiştir) dediği bilinmektedir.

"Kısmi delilik", dürüstlüğüyle bilinen bir ABD başkanının sınır kişilik bozukluğu için sağladığı açık bir tanımdır. Mary Todd Lincoln prototipik bir sınırda Kraliçe'ydi. "[Mary] kocasına refakat etmeyi seven, sahiplenici bir eşti ve ev yönetimine karışırdı... Beyaz Saray'ın iç personeli bazen ona hayıflanırdı. O kadar öngörülemezdi ki bir Beyaz Saray yaveri, "Cadaloz gün geçtikçe daha da cadalozlaşıyor," yazmakta beis görmemişti (s. 98).

Lincoln'lü yıllarda bir Beyaz Saray personeli olan William O. Stoddard (Simmons içinde, 1970) *first lady*'yi ikircikli ifadelerle anlatmıştır: "Bir hanımın

bir gün çok kibar, anlayışlı, cömert, düşünceli ve umutluyken neden başka bir gün mantıkdışı, asabi ve umutsuz göründüğünü [...] ve erkeklerin, kadınların ve olayların karanlık, hatalı tarafını görmeye fazlasıyla yatkın hale geldiğini anlamak ilk başta kolay değildi" (s. 98).

Sınırda Kraliçe, terapistlerin "oral açgözlülük" diye tabir ettiği durumu yaşar. Sınırda Kraliçe'nin umutsuz açlığı, beslenme saatleri arasında uzun zaman geçmiş bebeğin davranışına benzer. Açlıktan kıvranan, hüsrana uğramış ve kendini sakinleştirme veya yatıştırma becerisinden uzak biçimde, ta ki meme ucu ağzına sımsıkı ve belki de fazla derince yerleştirilene kadar sımsıkı tutunur, çırpınır ve inilder. Yiyeceğini koruyan bir kurt gibi, yakalanması zor memeyi gözetleyerek öksürür, tıksırır, tıkanır ve tükürür. Benzer şekilde Kraliçe, kendisinin olanın elinden vakitsizce alınması olasılığına karşın, kullanabileceğinden fazlasını alarak tutunur.

Lindsey, kredi kartlarına fazlaca yüklendiğini ifade ederek tedavi için ücret indirimi istemişti. Sol elindeki büyükçe pırlanta ve tasarımcı kıyafetleri, finansal sıkıntı iddiasıyla çelişiyordu. İlk randevusundan yalnızca kısa süre önce, Karayipler'e oldukça pahalı bir gemi seyahatine çıkmıştı. Lindsey zengin görünse de sahici yoksunluk hisleri algısını bozuyordu ve memedeki aç bir çocuk gibi, ne kadar alabilirse almak için tutunmaya çabalıyordu. Ancak istediğini almak da onu asla doyuramıyordu.

Adler (1985) sınırda kişilerin "terk edilme hislerinin çoğu kez ebeveynlerin ya da ebeveyn vekillerinin onları umursamaması ya da terk etmesine dair gerçek deneyimlere dayandığını" (s. 213) ifade eder. Mary Todd Lincoln'ün durumunda, Mary yalnızca yedi yaşındayken annesi bir doğum sırasında ölmüştü. Babası yeniden evlenmiş, dokuz çocuk daha yapmıştı. Babasının ilgisi için yarışan çok sayıda ötekinin arasında, Mary onun çok önem verdiği bir konu olan politika hakkında tartışarak ilgisini kazanmıştı ve sıklıkla Beyaz Saray'da yaşamak istediğini dile getiriyordu. *First lady* olmakla ilgili hevesini giderse de mutluluk hayalleri hiçbir zaman gerçekleşmedi. Son yıllarını kederli geçirdi ve yas içinde öldü.

Lachkar (1992) sınırda kişilerin özel olma hatıralarından yoksun olduklarına inanır. Sınırda Kraliçe özel *hissetme* deneyiminden yoksundur ve tam bir boşluk hissi, öfkeli bir hasret ve doyurulmaz bir özlem çeker. Ötekilerin sınırlarını ihlal etme ve ihtiyacı olanı alma hakkına sahip hisseder. Aşırı müdahaleci, gürültücü, sabırsız ve hiddetli olabilir. Kolayca hüsrana uğrar, buna çoğu kez çocuklarını

ürküten öfke patlamaları eşlik eder. İkiyüzlü olabilir ve istediğini elde etmek için yalan söyleyebilir.

Lindsey eski kocasının onu neredeyse beş parasız bıraktığından ve kendi refah düzeyinden aşağıda bir yaşam biçimi sürdürmek zorunda kaldığından şikâyetçiydi. Çocukları küçükken, onları kampa göndermeyi karşılayamayacağını söylemişti onlara. Eski kocası bu parayı sağladığı halde çocukların neden gitmediklerini sorduğunda ise Lindsey öfkeye kapılmıştı ve kocası konuyu uzatmamıştı. Kraliçe'ye teslim olmak, direnmekten kolaydır.

Kraliçe'ye karşı koymaya cesaret edenler kâfir benzeri hainler olarak muamele görebilir ve sadakatsizliklerinden dolayı sürülebilirler. Yeğeni, Mary Lincoln'ün, ona karşı koyanlara karşı ilişkiyi kesme eğilimini gözlemlemişti: "Coşkusunu ve acayipliklerini zapt etmesi için Mary'ye yalvararak itirazlarını kırgınlıkla dile getiren kız kardeşleri ve diğer akrabaları sadece onun öfkesiyle karşılaşıyor ve ondan uzaklaşıyorlardı (Helm, 1928, s. 265).

KRALİÇE'NİN EGEMEN DUYGUSAL HALİ: BOŞLUK

> "Kraliçe Hazretleri! Kraliçe!" Ve üç bahçıvan hemen yüzükoyun yere kapandılar.
>
> *–Alice Harikalar Ülkesinde*[24]

Alice Harikalar Ülkesinde'deki Kupa Kraliçesi gibi, sınırda Kraliçe de insanlara karılacak, sıralanacak ve onun kazanması için hileli dizilecek kartlarmış gibi davranır. Sınırda Kraliçeler diğerlerini pişmanlık duymadan sömürürler. Rekabetçi ve hasettirler; zenginlik, görkem, ilgi, şöhret veya hayranlık arzularlar. Kendileriyle meşgul olduklarından benmerkezci, açgözlü ve buyurgan görünürler. Kendi çıkarları için kullanılamaz olanlar tıpkı destedeki jokerler gibi atılırlar.

Sınırda Kraliçe'nin içindeki karanlık, boşluktur. Boşluk ve yalnızlık apayrı duygusal deneyimlerdir. Yalnızlık, kayıptan doğup üzüntü ortaya çıkarırken; boşluk, yoksunluktan doğup öfkeyi tetikler. Ancak bütün Kraliçelerin erken çocukluk döneminde kaybı deneyimlediği söylenemez. Sınırda Kraliçelerin ortak paydası,

24 Carroll, age., s. 95.

duygusal yoksunluktur. Çocukken soyguna uğramış hissetmelerinin sonucu olarak, ihtiyaç duydukları her şeyi alabilme hakkına sahip olduklarını düşünürler.

Lindsey ergenlikte dükkânlardan hırsızlık yapmaya başlamış; ruj, şampuan ve tebrik kartları gibi, parasının kolaylıkla yetebildiği ama satın almanın gücüne gittiği küçük, ucuz şeyler çalmaya devam ediyordu. Mağazanın kaybını, nesneler için para ödemenin rahatsızlığıyla karşılaştırdığında önemsiz görüyordu.

Hüsrana karşı düşük tahammül ve sabır eksikliği Kraliçe'yi yıkıcı ve dürtüsel davranışa karşı savunmasız bırakır. Madde, alkol, yemek veya cinselliği kötüye kullanabilir ya da pervasızca harcamaya ya da araç sürmeye kalkışabilir. Bayan Lincoln'ün özellikle de İç Savaş zamanındaki dürtüsel harcamaları halkta infiale neden olmuştu. Bayan Lincoln'ün "[Washington aristokrasisinden]... daha iyi giyinmek uğruna görkemli elbiselere sahip olmaya neredeyse psikopatik bir tutku geliştirdiği" (Simmons, 1970, s. 86) söylenirdi. Beyaz Saray'ı yeniden dekore etmek için kongre ödeneğini de aştığında Lincoln şöyle demişti: "Bu benim onayımı asla alamaz. İlkin kendi cebimden ödeyeceğim. Birleşik Devletler askerlerinin battaniyeleri dahi yokken Başkan'ın, bu lanet olasıca eski evin saçmalıkları için 20.000 dolarlık ödeneği aşan bir faturayı onaylaması Amerikan halkının midesini bulandırır" (s. 117). Bayan Lincoln'ün müsrifliği halkta olduğu gibi, kocasında da hayranlıktan çok, eleştiri uyandırmıştı.

Boşluğa ve öfkeye dair temel duygusal durum çeşitli psikosomatik belirtiler yaratabilir. Bayan Lincoln'ün migreni kayıtlarda açıkça geçmektedir. 1847'de Washington'a ayak bastığı gün bir atak geçirmiştir. "Oğlanların yorgunluğu ve hırçınlığı, rahatsız edici yarım baş ağrılarından birini daha çeken annelerine ağır gelmişti" (s. 38). Kraliçeler öfke ve gerilimle tetiklenen migren, kas spazmı, ülser, kolit, fibromiyalji ve bağışıklık bozuklukları yaşayabilirler.

KRALİÇE'NİN İÇSEL DENEYİMİ: YOKSUNLUK VE HASET

> Kraliçe, büyük küçük ayrımı gözetmeden sorunların tümünü aynı yöntemle çözerdi. Başını çevirme gereği bile duymadan, "Kafasını uçurun!" diye bağırdı.
>
> *–Alice Harikalar Ülkesinde*[25]

25 Carroll, age., s. 104.

Kraliçe çok aç ve yoksun hisseder; bu nedenle doyum ve kontrol arar. Altta yatan yoksunluğunu ve ilgi isteğini maskeleyen cazibesi ve ince zekâsıyla sosyal durumlarda insanları hoşnutlukla en başta etkiler. Ancak bazen hasedi kontrolden çıkar.

> [Bayan Lincoln] istediğini talep ederdi; bazen başka gardıroplardan ve bir keresinde ise bir arkadaşının bizzat başından. Washington'ın en tanınmış şapkacısı olan, Pennsylvania Bulvarı'ndaki Willian, başlığının kordonu için eflatun kurdele uyduramamıştı ve [Bayan Lincoln] bir tanıdığın şapkasındaki alışılmadık kordonları göz ucuyla fark ettiğinde, Bayan Taft'a, Willian'ın ücretsiz olarak takacağı yeni (fakat hafifçe daha koyu renkli) kordonlar karşılığında kendi kordonlarını ona vermesini bir kraliçe edasıyla buyurmuştu. [Baker, 1987, s. 195]

Kraliçe doyum sağlamayan ya da özel muamele göstermeyenleri değersizleştirir. Bayan Lincoln sivri dilliliğiyle tanınırdı, ürün ve hizmetler için pazarın çok altında ücret ödemeyi talep ederdi. Kocasının suikastından sonra fakirleşme korkusu yoğunlaştı. Bir keresinde, kendi gardırobunu fahiş fiyatlarla açık arttırmaya çıkarıp para kazanmaya çalışarak halkın alay konusu haline gelmiş ve oğlu Robert'ı utandırmıştı.

Bayan Lincoln gibi, Lindsey de diğerlerini güdümlemek üzere suçluluğu kullanıyordu. Duygudaşlık uyandırmak için cefa hikâyeleri uyduruyor, ilgi elde etmek için gerçekleri saptırıyor ve çoğu kez arkadaşlarının güvenini kırıyordu. Bayan Lincoln de bir keresinde ziyaretten vazgeçen bir arkadaşına şöyle yazmıştı: "Sözünü tutmalısın... Senin yanımda olman gerektiğini hissediyorum. Benim yanımda olmanı canı gönülden istiyorum. *Beni seviyorsan* bana olumlu yanıt verirsin" (Baker, 1987, s. 151, vurgu eklenmiştir).

Yoksunluk ahlaki muhakemeyi bozar. Bunun sonucunda Kraliçe suçluluk hissetmeksizin kindar olabilir. Bayan Lincoln kız kardeşlerinin ve kuzenlerinin çoğuyla ilişkilerini koparmıştı. Joan Crawford, kendi kızı ve annesi dahil, birçok insanla ilişkiyi kesmişti. İlişkisinin sonlandığı erkekleri ise, yüzlerini fotoğraflardan çıkararak hayatından gerçek anlamda kesip atardı. Sınırda Kraliçe işe yaramaz, değersiz ya da sadakatsiz algıladıklarını çabucak gözden çıkarır.

Kraliçe ötekilerle kopuk bir havayla ve yüzeysel ilişki kurar. Çocukları kendi ihtiyaçlarından onunkiler için feragat etmedikleri sürece onlar da dahil olmak üzere ötekileri sağkalımına tehdit olarak algılar. Kraliçe anne, zaman, ilgi, sevgi

ve para konusunda çocuklarıyla yarışır. Çocuğun duygusal ihtiyaçlarına yüzeysel ilgi ve buna göre uyumlanma eksikliği Kraliçe annenin tipik özelliğidir.

KRALİÇE ANNENİN NİTELİKLERİ

Aynalanma ihtiyacıyla meşguldür

Kraliçe annenin besin kaynağı ilgidir. Kendi görünümü ve çocuklarının görünümüyle aşırı uğraşır. Hayranlığını ve sevgisini kazanmak için çocukları onun çıkarlarını, değerlerini, zevklerini ve tercihlerini yansıtmalıdırlar. Kraliçe çocuklarından *onun* kıymetini yansıtmaya uygun giyinmelerini bekler. Mary Lincoln, İç Savaş'ın ardından gerçekleştirdiği Avrupa seyahatlerinde kız torununa sık sık fahiş fiyatlı kıyafetler alırdı. Oğlu ve gelini bu kıyafetlerin bir kısmını yersiz bir savurganlık olarak görmüşlerdi. Ancak çocuklarına para harcamak bazı Kraliçe annelerin de gücüne gider. Lindsey kendi çocuklarına indirimli kıyafetler alıyordu. Gözü kelepir şeylerdeydi ve onların gardırobu için sezon fiyatı ödemekten kaçınırdı. Çocuklarının ihtiyaçlarının inceden zoruna gittiği, Lindsey'nin kendi tasarım giysilerine sezon fiyatı ödeme alışkanlığından aşikârdı.

Baskın Kraliçe kesintisiz ilgi çekme hususunda ısrarcıdır. Elisabeth Geleerd (1958) sınırda çocuklarla çalışmasında, ilgi çekemediklerinde öfkeli bir somurtmaya geri çekilme ya da saldırganlaşma eğilimlerini gözlemlemiştir. Kraliçe anne de yeterince aynalanmadığında somurtabilir ya da öfkelenebilir. Bir hasta, ne zaman babasından ilgi görse annesinin etrafa saldırdığını ve onu suçluluk duymaya ittiğini anımsamıştı. Kraliçe anne, kendi ilgi gereksiniminden dolayı çocukları için yeterli aynalama sağlayamaz. Bunun sonucunda Kraliçe'nin çocukları annelerini aynalar.

İlgi, şöhret veya tanınma arayışındadır

Bütün küçük çocuklar ebeveynlerinin hayranlıklarının parıltısının keyfini çıkarma ihtiyacındadır. Bakımverenin, dünyayı keşfetmek için yola çıkan küçük çocuğu

pohpohlaması sağlıklı duygusal gelişim için elzemdir. Sınırda Kraliçe çocukken bu elzem karşılığı elde etmeye çalıştığında sahte karşılıklar almış, utandırılmış veya önemsenmemiştir. Bu nedenle Kraliçe "Senin farkındayım!", "Ah, ne kadar harikasın!" ve "Ne güzelsin!" gibi gerekli karşılıkları yetişkinliğinde de aramaya devam eder. Özdeğerine ilişkin belirsizlik hissi, dışarıdan tasdiklenmeye aşırı bel bağlamasına neden olur.

Lindsey kendi özdeğerini arabasının, evinin ve kişisel eşyalarının ederiyle ölçüyordu. Değerli hissetmek için zengin görünme ihtiyacındaydı ve aşktan çok, para için evlendiğini kabul ediyordu. Her şeyin en büyük ve en iyisini istiyordu ve ötekilerle yoğun rekabet içindeydi. Ötekilerde haset uyandırmak için pahalı tatillerinden ve eşyalarının fiyatından açıkça bahsediyordu.

Sınırda Kraliçe savurgandır, zenginlik ve başarı gösterileriyle değersizlik hislerini telafi eder. Robert Todd Lincoln karısına şöyle yazmıştı: "Buna inanmakta güçlük çekebilirsin ama annem gerçekten muhtaç olduğu savıyla bana karşı çıkıyor ve onu aksine ikna etmek için yapabileceğim veya söyleyebileceğim hiçbir şey yok" (Helm, 1928, s. 267). Bayan Lincoln, Beyaz Saray'a yerleştikten kısa süre sonra seksen dört parça çocuk eldiveni almış ve kendisini alacaklılardan kaçarken bulmuştu. Kocasının suikastından önceki üç ayda mücevherata 3.200 dolar harcamıştı ve takıntılı alışverişleri zamanla daha kötüye gitmişti.

Tam sadakat bekler, ona ihanet edenleri gözden çıkarır

Sınırda Kraliçe, elde ettiği itaat ve hayranlığın derecesine bağlı olarak sevgisini bir insandan başka birine hızla aktarabilir. Baker (1987) "Mary'nin çoğu tanıdığı onu ya severdi ya da nefret ederdi..." (s. 292) diye yazmıştır. Başkanlık işlerine burnunu sokması, ona özel iyilik yapmış olanlara karşılık verme ihtiyacından kaynaklanıyordu. Resmi pozisyonlara, gücünü onun çıkarına kullanabilecek adamları önerirdi: "Akrabası olmayan adamların taleplerini desteklerdi... ve bunu, adamlarla aynı sebepten yapardı: kendine çıkar sağlamak" (s. 204). Baker esefle, "Unutmak yerine kin besler, adaletsizlikler biriktirdi ve öfkesini prova ederdi... Mary Lincoln arkadaşlarından sadık bir hizmet beklerdi" (s. 151) diye yazmıştır.

Kraliçe annenin çocukları, koz kâğıdı gibi bir istenip bir istenmeyerek kullanılmış ve güdümlenmiş hissedebilir. Bayan Lincoln, hayattaki tek oğlu

Robert'la, kendisini tutuklatıp hastaneye yatırtmasının ardından iletişimi kesmişti. Kamusal ve özel davranışları o denli çığırından çıkmıştı ki Robert eşinin iyetinden endişe duymuştu. Bir otelin salonunda yarı çıplak dolaşması ve oğlunu kendisini öldürmeye çalışmakla suçlamasından kısa süre sonra Robert annesinin mahkeme emriyle kuruma yatırılması için dava açmıştı. Utanç verici davanın ardından Bayan Lincoln, Robert'ın kararını destekleyen arkadaş ve akrabalarıyla ilişkisini sonlandırdı.

Çağdaş okurlar Bayan Lincoln'ün öfkesine hak verebilirler ancak Robert'ın davranışı o zamanın bağlamında anlaşılmalıdır. On dokuzuncu yüzyılın çoğunda kadınların oy kullanmasına veya sözleşme yapmalarına izin verilmemiştir. Bu nedenle, en yakın erkek akraba onların refahından sorumluydu. O dönemde akli dengesizlikler için tek tedavi kuruma yatırmaydı. Robert da 1800'lerde Batavia, Illinois'de özel ve örnekdışı bir akıl hastanesi olan Bellevue Place'i seçmişti. Bu kurumun tedavi ilkeleri, hastaya tespit uygulanmasını[26] engelliyordu ve olası tüm rahatlıkları sunuyordu (Neely ve McMurtry, 1986). Sınırda annelerin davranışlarını nadiren normaldışı olarak değerlendirdikleri gerçeği göz önüne alındığında, annelerini tedaviye zorlayan yetişkin evlatlar misilleme beklemelidir.

Pek az kadın *first lady*'lerin erişimindeki güce sahip olsa da, bütün Kraliçeler kızdırıldıklarında kindarlaşabilir, ötekilere duygusal rüşvet verip şantaj yapabilirler. Bayan Lincoln bir keresinde, onu kuruma yatırma kararının misillemesi olarak, Robert'ı kötü yatırım geçmişini ortaya serip rezil etmekle tehdit etmişti. Lindsey'nin de her iki çocuğuyla çalkantılı bir ilişkisi vardı. Kızının madde kullandığını öğrendiğinde onu evden atmış, fotoğraflarını kaldırmış, kapının kilidini değiştirmiş ve ona artık onun kızı olmadığını söylemişti. Lindsey rezil edildiğini ve ihanete uğradığını hissettiğinden, kızını reddetme hakkını kendinde görebilmişti. Kraliçe annelerin çocukları için sadakat, bir seçenek değildir.

"Teşhirdeki" çocuklar

Kraliçe anne ilgi çekmek, tanınmak veya hayranlık kazanmak için çocuklarını kullanır ve çocuklar onun çıkarlarını aynalamalıdır. Kendi yeteneklerini keş-

26 Tespit (bağlama) hastanın davranışlarını kontrol etmek ve hem kendisinin hem de çevresindekilerin güvenliğini sağlamak üzere mekanik yollarla ya da fiziksel müdahalelerle hareketlerini kısıtlayan işlemlerdir. (ed.n.)

fetmek üzere cesaretlendirilme bir yana, Kraliçe'nin çocukları onun gölgesinde yaşar. Kraliçe anneler çocuklarının becerilerini abartabilir ve potansiyel olarak tehlikeli ya da aşağılayıcı deneyimlere girişmelerini teşvik eder.

Bayan Lincoln evinde arkadaşlarını ağırlarken çocuklarını sıklıkla konuklar için gösteri yapmaya teşvik ederdi. Simmons (1970) "Bob ve sonrasında diğer çocuklar da dans etmeleri, şiir okumaları [...] ve nankör bir konuğa göre 'genel olarak gösteriş yapmak için' içeri getirilirdi" diye açıklamıştır. Christina Crawford (1978), annesinin ona basının önünde gösteri yaptırması, partiler için abartılı giydirmesi, ihtişam ve mutluluk maskesi takması yüzünden çocukluğunda hissettiği aşağılanmayı anlatır. Bayan Lincoln'ün gelini ise kızına gönderilen fahiş fiyatlı kıyafetlerden "korkmuştu" (Neely ve McMurtry, 1986, s. 151). Robert'ın karısı dehşete düşmüştü; yalnızca elbiselerin fiyatı nedeniyle değil, aynı zamanda böylesine pahalı kıyafetlerin kızının üzerine çekeceği ilgi yüzünden de.

Lindsey, her şeyden çok, oğlunun para kazanması ve kızının paralı biriyle evlenmesi beklentisindeydi. Ancak kızı ne zengin ne de popüler olan, ayağı yere basan arkadaşlar seçmişti. Kızının arkadaş seçimi, giyimi ve saç stiline dair sürtüşmeler sıklıkla büyük çaplı savaşlara dönüşüyordu. Kraliçe anneleri olan çocuklar özerkliklerini kazanmak için asil bir savaş vermelidirler.

Histerik tepkileri çocuklarını ürkütür veya kafalarını karıştırır

Kraliçe annenin dramatik ve bazen histerik davranışları çocuklarını ürkütebilir. Baker (1987), Bayan Lincoln'ün çocuklarına "kaygılı bağlanma"sı olduğunu ifade etmiştir (s .124). Küçük Robert, Lincoln'lerin dışarıdaki tuvaletinden kireç yediğinde annesi histerikleşmiş ve yardım çağırmak yerine, "Bobby ölecek, Bobby ölecek, Bobby ölecek," diye haykırmıştı (s. 124). Dizginlenemez bir korkuyla tükendiği için oğlunu teskin edememiş ve uygun muamelede bulunamamıştı.

Lindsey ise sonradan önemsiz gelen detaylar üzerine panikleme eğilimini fark etmişti. Faturaları açarken, çocuklarında yarattığı korkunun farkında olmadan sıklıkla, "İflas edeceğiz", "Bu evi satmak zorunda kalacağız!" gibi yorumlarda bulunuyordu. Kraliçe'nin çocukları onun histerisini önemsememeyi öğrenirler ancak gerçeği keşfetme yolları kapalıdır.

Bayan Lincoln yaşlandıkça gitgide paranoidleşti ve birçok fiziksel sıkıntıdan mustarip oldu. Oğlu Robert annesinin sağlığı ve davranışlarıyla ilgili sürekli bir evhamla yaşamıştı. Bayan Lincoln'ün ölümünden bir yıl önce, 1882'de annesini ziyaret ettikten sonra, "onun sorunlarının bir kısmının hayali olduğuna" (Baker, 1987, s. 365) dair inancını dile getirmişti. Gerçek fiziksel sıkıntıyı duygusal aşırı tepkiden ayırt etmek Kraliçe anneleri olan çocuklar için zordur.

Aşırı müdahalecidir ve sınırları ihlal eder

Sınırda Kraliçe nadiren "hayır"ı cevap olarak kabul eder ve çoğu kez ötekilerin sınırlarını ihlal eder. Richard Moskovitz (1996) Kraliçe'yi niteleyen sınır özellikleri şöyle tanımlar: "[Siz] kendinizi özel muameleye hak sahibi görür ve diğerleri için koyulmuş kuralların dışında yaşarsınız. Arzu ettiğiniz ve iyi olan her şeyi kendinize almaya hakkınız olduğunu hissedebilirsiniz" (s. 14-15). Mary Todd on üç yaşındayken yeni midillisini ünlü devlet adamı Henry Clay'in evine sürmüş ve onun dışarı çıkıp bakmasını talep etmişti. Kâhya kapıyı açıp da Bay Clay'in önemli bir politik toplantıda olduğunu söylediğinde Mary onu görmekte ısrar etmişti. Henry Clay onun taleplerine boyun eğmekle kalmayıp, akşam yemeğine kalması için onu davet etmişti. Mary'nin "önceden bir davet almadığı akşam yemeğine yumulurken pek de yüzü kızarmamıştı" (Helm, 1928, s. 3). Ancak Bayan Lincoln'ün aşırı müdahaleciliği her zaman takdir edilmezdi. Neely ve McMurtry (1986), Robert Lincoln'ün eşinin, kayınvalidesini "şefkat dolu kucaklamaları neredeyse ezici olan, sahiplenici" (s. 149) biri olarak tecrübe ettiğini yazmışlardır.

Lindsey ve kızı arasında da sınırlar ve mahremiyet konularında sık çatışmalar patlak veriyordu. Lindsey kızının telefon görüşmelerini dinlemeye ve onun odasını, okul çantasını, cüzdanını ve arabasını aramayı kendine hak olarak görüyordu. Kızının kişisel notlarını okuyor, etkinlikleri hakkında kızının arkadaşlarını sorguluyor, hatta kızının kilosunu kontrol etmeye çalışıyordu. Kızı, kendi yaşının ortalama ağırlığının yalnızca iki buçuk kilo üstünde olduğu halde Lindsey onu bir zayıflama kliniğine kaydettirmişti.

Sınırda Kraliçe aşırı müdahaleciliği hususunda boyun eğmez. Bayan Lincoln, Ulysses S. Grant Ordusu komutanının yetkinliğiyle ilgili yakındığında Başkan

ona, "Ordunun komutasını sana versek denenmiş her komutandan çok daha iyisini yapacağın şüphe götürmez," (Simmons, 1970,s. 120) demişti. Sınırlara saygı göstermek, sınırda Kraliçe için zordur.

Kuralların onun için geçerli olmadığına inanır

Kernberg (1985) antisosyal davranışın sınırda kişiler arasında yaygın olduğunu ifade eder. Yalan söyleme, hırsızlık, asalaklık, sömürücülük ve rüşvetçilik sınırda Kraliçeler arasında özellikle yaygındır. Borçlarını, varlıklarını ve bazen satın aldıklarını saklarlar. Lindsey'nin hiç giymediği pahalı gece kıyafetleriyle dolu bir dolabı vardı. Alışveriş ve istifleme bir takıntıydı. Gunderson'ın (1984) ifade ettiği gibi, "sınır hastalar birincil nesnenin yokluğuna ilişkin panik duygusunu savuşturmak için sıklıkla ve dürtüselce bu paniği hissizleştiren davranışlarda bulunurlar ve *yeni bir nesneyle ilişki kurarak onun üstünde kontrol sağlarlar*" (s. 88, vurgu eklenmiştir).

Kraliçe'nin kendilik nesnelerini elde etmeye ve onları kontrol etmeye bastırılamaz bir gereksinimi vardır. Aile üyeleri ve kişisel eşyalar kıskançça korunur. Onun olanı elde etme ve kontrol eylemi boşluk hissinde geçici rahatlama sağlar. Robert Todd Lincoln annesinin kendi kendini finansal açıdan yok edeceğinden korkmuş ve alışveriş çılgınlığını bildirmeleri için Pinkerton şirketinden dedektifler tutmuştu. Bunu, "Eğer müsaade edilirse annemin nispeten kısa bir süre içinde kendini mahvedebileceğine kendi zihnimde tamamen ikna oldum" (Neely ve McMurtry, 1986, s. 88) diye açıklamıştı.

Sınırda Kraliçe'nin açgözlü, doyumsuz davranışları çocuklarını utandırabilir. Kuralları hiçe sayması ve kendini özel algılaması korkutucu olabilir. Babasının suikastından sonra Robert annesinin davranışları, özellikle de Meclis'ten emeklilik maaşı istemesi nedeniyle çok utanmıştı. Annesinin fakirlik iddiasıyla çeşitli milletvekillerine yazdığı, yalvaran mektuplarını kastediyordu. Bununla beraber, Bayan Lincoln'ün 1882'de ölmesinin ardından Robert altmış dört bavul hiç kullanılmamış elbise, mücevher ve giysiyi elden çıkarmıştı.

Hırslı ve kararlıdır; güçlü görünebilir

Sınırda Kraliçe onu pek iyi tanımayanlara yenilmez, güçlü ve cesur görünebilir. Bayan Lincoln'ün kız kardeşi onu "gördüğüm en hırslı kadın" (Simmons, 1970, s. 53) olarak tarif etmişti. Hastam Lindsey ise ötekilerle ilişkilerinde baskındı ve dahil olduğu grupların lideriydi. Yalnızca kontrol edilebilir kişilerle ilişkiyi yeğliyordu.

Baker (1987) "Mary Lincoln, istediğini elde edemediğinde, verdiği resepsiyonlarda kabine üyelerinin yolunu keserdi ve devlet görevlilerine baskı yapardı" (s. 203) diye anlatıyor. Kraliçe kararlıdır, güdülenmiştir ve arzuladığını kazanma gereksinimi onu neredeyse ele geçirmiştir. Ancak mümkün olsa, onu yıkıcı davranışlara götüren içsel boşluktan seve seve kurtulur.

Lindsey'nin çocukları, onu kendilerinden çok eşyalarını önemsemekle suçlamışlardı. Oğlu bir araba kazası geçirdiğini söylemek için aradığında Lindsey'nin ilk sorusu, arabanın durumuyla ilgiliydi. Oğlu ona, "Sadece kendini ve kendi mallarını umursuyorsun!" demişti. Lindsey onun haklı olmasından korkuyordu.

KRALİÇE ANNENİN DÜSTURU: HER ŞEY BENİMLE İLGİLİ

Kraliçe'nin azmi Kimsesiz'in ümitsizliği ve Münzevi'nin inzivacılığıyla sert bir tezat oluşturur. Kraliçe asla vazgeçmez. Zorluklar onun tazmin edilmeye adanmışlığını yalnızca tazeler. Sınırda annelerin dört tipi içinde intihara kalkışma ihtimali en az olan, Kraliçe olabilir. İntiharla tehdit ettiğindeyse ölme arzusunu dile getirmekten çok, ilgi çekmeye çalışması daha olasıdır. Bununla beraber hiçbir intihar tehdidi hafife alınmamalıdır. İlgi arayışı içeren intihar girişimleri kazara ölümle sonuçlanabilir.

Lindsey'nin çocukları, annelerine hiç duygudaşlık beslemiyorlardı. Oğlu onun mantıkdışı istekleri ve rahatsız edici duygudurum dalgalanmalarından bıktığını ifade etmişti. Çocukları onun tamamen kendini düşündüğünü görüyor ve her yıl ondan daha da uzaklaşıyorlardı. Lindsey çocukları tarafından sevildiğini hissetmemekten zaman zaman yakınsa da ondan hiçbir beklentileri olmamasından rahatlamış görünüyordu.

Kendini yoksunluğa bırakan Kimsesiz'in aksine Kraliçe istediği şey için savaşacaktır ve kazanmaya kararlıdır. Mary Todd Lincoln yaşamı boyunca birçok kayıp yaşamıştı. Çocuk yaşta annesinin ölümü, kendi üç çocuğunun ölümü ve sevgili kocasının suikasta kurban gitmesi onu duygusal açıdan yıkmıştı. Bayan Lincoln'ün yaşamı acıyla dolu olsa da finansal tazmin için savaşma azmini asla kaybetmedi. Lindsey'nin avukatı da boşanma anlaşmasına dair beklentilerinin mantıkdışı olduğunu ima ettiğinde, Lindsey açıkça, "Sahip olduğu her şeyi bana borçlu! Benim için savaşmak istemiyorsan başka bir avukat bulacağım!" demişti. Sonunda Lindsey'nin kocası onun taleplerinin çoğuna razı olmuş, yalnızca çocuklarının yüksek öğrenimi için değil, aynı zamanda Lindsey'ninki için de para ödemeyi kabul etmişti.

Kraliçe Annenin Çocuklarına İletileri

- "En iyiyi hak ediyorsun ama ben daha iyisini hak ediyorum."
- "Benim olan benimdir ve senin olan da benimdir."
- "Asla yeterli değil."
- "Sana ihtiyacım olduğunda seni seviyorum."
- "Bana ihtiyaç duymandan hiç hoşlanmıyorum."
- "Özel bir istisnayım."
- "Kurallar benim için geçerli değil."
- "Daha fazlasını hak ediyorum."
- "Asla yeterince iyi değil."

Yetişkin evlatların, Kraliçe anneleriyle uzak veya çatışmalı ilişkileri olabilir. Kraliçe'nin "önce ben" iletisi, kendilerini yoksun hisseden çocuklarında kaçınılmaz olarak kırgınlık doğurur. Küçük çocuklar ilgi çekmek için parmak emme, bebekçe konuşma, sızlanma ve öfke krizleri gibi gerilemeci davranışlar sergileyebilir. Çocuklar büyüdükçe ve daha fazla güç kazandıkça dikkatleri üzerlerine çekmek için Kraliçe anneleriyle yarıştıklarından dolayı çatışma artar.

Kraliçe'nin içsel boşluğunu kimse dolduramaz. Çocukları beklentilerinden rahatsız olabilir ve onu memnun etmeyi bırakabilirler. Her şeyle ilgili müşkülpesenttir, isteğine uygun olmayan hediyeleri reddeder ya da hayal kırıklığını zayıfça gizler. Yetişkin evlatlar onun doğum gününü, hediye almayı ya da yemek temin etmeyi yılgınlıkla karşılayabilir. Sonuç olarak bu çocuklar onaylanma, tanınma ve tasdiklenme özlemindedir ve ümitsizliğe teslim olma riskleri vardır. Mükemmellik için sürekli gayret ederek onun bağlanmasını garantilemeye çabalayabilir ancak sonunda yalnızca onun sevgisinin koşullu olduğunu keşfedebilirler. Kraliçe'nin çocuğu başarısız olduğunda sevgi geri çekilir.

Lindsey'nin çocuklarının kaderinde özyıkım varmış gibi görünüyordu. Kızının madde kullanımı, kazanmanın olmadığı ilişkilerinden kaçış sağlıyordu ve oğlu da okulu bırakmıştı. Kızı sınırda Kimsesiz'in niteliklerini gösteriyordu ve oğlu da Lindsey'nin kendinden bildiği öfkeli özlem, hak sahipliğiyle ilgili hisleri ve diğerlerini sömürme davranışlarını sergiliyordu. Kraliçe'nin çocuklarının geleceği meşum bir karanlıkla gölgelenebilir.

Bazı çocuklar Kraliçe'nin kendi hayatını yönetmesine izin vermenin onu kontrol etmeye çalışmaktan daha iyi olduğunu çok geç öğrenir. Robert Todd Lincoln annesinin özyıkıcı davranışlarını kontrol etmeye çalıştığı için yüksek bir bedel ödemişti. Annesi akıl hastanesinden çıktıktan sonra paranoyasını intikama dönüştürdü. Söylentiye göre bu süre boyunca Robert'ın, kızını kaçırmakla ve bir keresinde de bizzat onu öldürtmekle tehdit etmişti. Robert Lincoln yaşamı boyunca annesinin mahremiyetini olabildiğince korudu. Ölümünden sonra, erkek torunu Robert Lincoln'ün ölümünü takip eden en az yirmi yıl boyunca halka açıklanmaması yönergesiyle beraber "MTL Delilik Dosyası" etiketli bir deste belge buldu. Robert, Baker (1987) tarafından annesine karşı güvenin "affedilemez ihlali"yle suçlansa da (s. 350), "Delilik Dosyası" hakikate dair akıldan çıkmayacak bir kanıt olarak durmaktadır. Kraliçe anne duygusal açıdan çocuklarını feda etse de çocukları onları mezara dek koruyabilirler.

6

Cadı Anne

"Kocacığım, dinle beni. Yarın gün doğarken çocukları ormanın kuytu yerine götüreceğiz... Eve dönüş yolunu bir daha asla bulamayacaklar ve böylece onlardan kurtulmuş olacağız."

-Hansel ve Gretel

"Korkularımı anneme anlatmak bir örümceği sineklerle beslemek gibi. Onları zevkle sindiriyor. Beni nasıl korkutacağını bilmekten başka hiçbir şey onu bu denli tatmin etmiyor."

Terapistler asla manşetlerde yer bulmayan dehşet verici çocuk istismarı öyküleri duyarlar. Medya, sanki sağkalan çocukların katlandıkları daha az korkutucuymuşçasına, ölen çocukların öykülerine meraklıdır. Cadı annelerin çocukları korkularını asla aşamaz. Sınırda bir Cadı tarafından büyütülüp sağkalmış olan elli yaşındaki hastam Amy, kan dondurucu dehşeti şöyle anlatmıştı:

"Bunca yıldan sonra bile, seksen yaşındaki annem bana fazla yakın oturduğunda hâlâ geriliyorum. Onun solumasına dikkatle odaklandığımdan, kendi nefeslerim sığlaşmaya başlıyor. Saldırılmayı beklediğimi belli edemem. Kendimi sabit tutma geriliminden kaslarım ağrıyor. Ancak en sonunda ondan uzaklaşma fırsatım olduğunda gevşiyorum. Onunla bir arabaya tıkılıp kalmak en zoru. Kaçabilme imkânına sahip olmalıyım."

Bazı çocuklar ise sağkalamazlar çünkü en basitinden, kaçmak için çok küçüktürler. 1994 yılının ılık bir sonbahar gecesi, eşinden ayrılmış ve iki çocuk annesi olan Susan Smith, küçük çocuklarını araba koltuklarına emniyet kemeriyle

bağladı ve onları bir gezintiye çıkardı (bakınız Rekers, 1996). Birkaç dakika sonra üç yaşındaki oğlu Michael ağlamaya başladı. Annesi hıçkırarak ve tırnaklarını yiyerek, aracı dengesizce sürüyordu. Michael'ın on dört aylık erkek kardeşi Alex bir şeylerin yanlış olduğunu anlamış olmalıydı. Bebekler yedi aylık olduklarında[27] annelerin duygudurumunu sezebilirler. Sınırda kişilerin çocukları iyi annenin Cadı'ya dönüştüğünü fark ederler.

Susan Smith, aracı Güney Carolina'daki Union yakınlarında bir gölün kenarına sürdü ve arabasını bir tekne rampasının üstüne park etti. Arabadan dışarı çıktı, el frenini indirdi ve bebekleri içinde koltuklarına bağlı olduğu halde arabayı suya doğru kaymak üzere bıraktı. Araç göle doğru ilerlerken çocukların çığlıklarını duymamak için kulaklarını elleriyle kapayarak rampadan yukarı, kıyıya koştu. Aracın rampadan inerek önce suya burnunu sokması ve batması altı dakika sürdü. Alex ve Michael'ın babası David Smith olayı şöyle anlatıyor:

> [...] cinayetin sonrasında bazı üzücü şeyler öğrendim... Ulaşabildiğim yalnızca bir sonuç vardı. Araba batarken Susan izlemişti. Bunu hayal etmek çok kötü, çok korkunçtu. Susan'ın Alex ve Michael'ın ölümünü izleyerek beklemesi. Eğer ki bunlar doğruysa, Susan'ın kişiliğinde gerçekten şeytani, tarifsiz bir şeyler olduğuna hiç şüphe yok. [Smith, 1995, s. 229]

Halk, Susan'ın ilk başlardaki, çocuklarının araba kaçırmaya kurban gittiği iddiasına inandı. Çocuklarını kaçıran kişiye, onları emniyetle geri getirmesi için ulusal televizyon kanallarından yalvardı. Dokuz gün sonra çocuklarını boğduğunu itiraf ettiğinde halkın duygudaşlığı infiale dönüştü.

Susan Smith, kasabanın en büyük işletmesinin zengin mirasçısı olan erkek arkadaşı tarafından terk edilmemek için çocuklarını feda etmişti.[28] Erkek arkadaşı, Susan'a çocuklu bir kadınla birlikte olmakla ilgilenmediğini açıklayan bir mektup yazmıştı, Susan da çocukları ortadan kaldırmıştı. Bu genç annenin iki

27 Stern (1985) yedinci ve dokuzuncu aylar arasında çocukların duygulanım uyumlama gereksinimlerini yansıtan öznel bir kendilik geliştirdiklerini ifade eder. Bakımverenin duygudurumunda değişim ortaya çıkarabilir ve değişimlere karşılık verebilirler.

28 Susan ve kocası David boğulma olayının gerçekleştiği dönemde boşanma başvurusunda bulunmuşlardı ve ayrı yaşıyorlardı. Susan'ın erkek arkadaşı 17 Ekim 1994'te ona ilişkilerini sonlandırma nedenlerini açıklayan bir mektup göndermişti: "...sana daha önce söylediğim gibi, sende bana uygun olmayan bazı şeyler var ve evet, çocuklarından bahsediyorum" (Rekers, 1996, s. 131).

küçük çocuğuyla evde oynarken çekilmiş görüntülerini seyretmiş olan televizyon izleyicileri, kafa karışıklığıyla şaşkına döndü. O görüntülerde anne çok normal görünüyordu. Bu nasıl mümkün olabilirdi?

Susan Smith vakasından iki ders çıkarılabilir. İlki, sınırda kişinin terk edilme korkusunun, onu feci şekilde gözükara eylemlere götürebileceğidir. İkincisi ise sınırda Cadı'yı tanıyamamanın ölümcül sonuçları olabileceğidir. Aile, arkadaşlar ve sağlık çalışanları SKB belirtilerini tanımayı öğrenmeli ve tedavide ısrar etmelidir, aksi halde görmezden gelmenin ağır bedelini ödemeye devam ederler.

Elbette çoğu sınırda anne çocuklarını öldürmez. *Çoğu sınırda anne çocuklarına fiziksel istismarda bulunmaz.* Ancak Cadı'nın çocukları onun gücünün dehşetiyle yaşar. Onun bakışları kalplerine korku salar. Yalnızca kelimeleri bile ruhlarını paramparça edebilir.

Çocuğun duyduğu ilk ses annenin kalp atışıdır. Piyasada, yenidoğanları sakinleştirmek üzere annenin düzenli kalp atışını taklit eden cihazlar bile bulunmaktadır. Küçük çocuklar annelerinin sesi ve solunumunun ritmini çok yakından bilirler. Cadı'nın kalbi buz kesip de solunumu sığlaştığında çocukları korkudan donakalır. Cadı ortaya çıktığında her şey olabilir.

19 Mayıs 1983'te Diane Downs üç çocuğunu arabayla sapa bir yola götürdü, bagajdan bir silah çıkardı ve çocukları araçta çaresizce otururken onları vurdu. Yedi yaşındaki Cheryl anında öldü ancak dokuz yaşındaki Christie ve onun üç yaşındaki erkek kardeşi mucizevi biçimde sağkaldı. Aylarca süren fizik tedavi, konuşma terapileri ve psikoterapiler sayesinde, Christie annesinin onu ve kardeşlerini vurduğuna dair ifade verebildi. Dokuz yaşındaki Christie Downs, "Bizim çığlıklarımızı neden kimse duymadı? Çığlık çığlığaydık," (Rule içinde, 1987, s. 463) diye sorarken sınırda Cadıların bütün çocukları adına konuşmuştur.

Canlı türlerinin çoğunda, küçüklerin ağlaması annenin koruma tepkilerini fizyolojik olarak tetiklemek üzere tasarlanmıştır. Çığlıkları annenin kalbine işlemek ve onu koşarak gelmesini sağlamak için tasarlanmıştır. İnsan anne, çocuğunun ağlamasının ayırt edici tınısını, onun hayatının aşağı yukarı üçüncü gününden itibaren tanıyabilir. Ancak Diane Downs çığlıklar atan çocuklarına bir şekilde silah doğrultmuş ve tetiği çekmişti.

Çocuklar annelerinde bir sorun olduğunu ilk fark eden ve en son kabul eden kişilerdir. Bununla beraber Christina Crawford'ın otobiyografisine toplumun verdiği tepki, ötekilerin yetişkin evlatlardan dahi nasıl kolayca kuşku

duyduklarını gösterir. Christina, daha sonraki kitabı *Survivor*'da (Sağkalan) şöyle yazmıştır: "[Bana inanmalarının] yerine beni bir kâbusun bekleyeceği [...] hiç aklıma gelmemişti [...] çünkü kitabım *Mommie Dearest*'ın (Sevgili Anneciğim) yayımlanmasıyla kendilik algım bir kez daha sarsılmıştı [...] hayatımı ve akıl sağlığımı tehdit edebilecek, ruhu paramparça eden ihtilafları ateşleyebileceğini hiç mi hiç düşünememiştim" (s. 13). Christina geçirdiği neredeyse ölümcül inmenin *Mommie Dearest*'ın yayımlanmasının ardından gelen iftiraların sonucu olduğuna inanıyordu.

Çocukların sesi inanılmayacaklarına dair korkuyla kolaylıkla kesilir. Üç yaşındaki Michael Smith mucizevi biçimde sağkalsaydı, annesinin onu boğmaya çalıştığını kimseye anlatır mıydı? Ona inanan çıkar mıydı? Kimse, özellikle de çocuğun kendisi, bir annenin kendi çocuğunu feda edeceğine inanmaz.

Louise Kaplan (1978), "[Normalde] annenin varlığı, çocuğun emniyetle dışarı çıkıp dünyayı keşfettikten sonra limana güvenli bir biçimde geri dönmesini sağlayan sabit bir fener gibidir" (s. 42) diye yazmıştır. Cadı'nın çocuklarının güvenli bir limanı yoktur. Cadı, anne ve çocuk yalnızken ortaya çıktığından çocukların deneyimini doğrulayacak herhangi bir tanık da olmaz. Cadı'nın çocukları kendilerini gizli bir savaşın tutsakları gibi hissederler. Büyüdüklerinde çoğu kez bilinçdışı olarak anılarını bastırırlar ve dehşetleri nefrete dönüşebilir. Cadı'nın yetişkin oğlu, yalnızca onu reddedemeyecek veya aşağılayamayacak ölü kadınlarla cinsel ilişkiye girebilen sadist bir seri katile dönüşebilir.[29]

Sınırda Cadıların çocukları annelerinin insanları yok edebileceğini bilirler. Onun kelimelerle insanları küçük küçük doğradığını, ona ihanet edenlerin itibarlarını paramparça ettiğini ve sahte suçlamalarla kalplerinden hançerlediğini görmüşlerdir. Yürek parçalayan sözlü saldırılarıyla hiçliğe batma hissini bilirler. Alex ve Michael Smith sınırda Cadıların bütün çocuklarının bildikleri şeyi bilerek karanlığa battılar; anneleri kendini kurtarmak için onları feda etmişti.

Sınırda Cadı'yı tanımak onun sergilediği karaktere üstünkörü bir bakıştan fazlasını gerektirir. Susan Smith 1994 yılında koca bir ulusu kandırmıştı. Çocuklarını arama çalışmaları, vergi mükelleflerine iki milyon dolardan fazlasına mal

29 Kadınları öldüren seri katillerin erken dönem çocukluk yaşantıları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak isteyen okurlar Dorothy Otnow Lewis'in araştırmasını inceleyebilirler. Bulguları, bu adamlardan bazılarının idam cezasını annelerini inatla korumak ve annesel cinsel istismarın anılarını bastırmak için kabul ettiklerini öne sürmektedir. Bkz, Lewis ve ark., 1986.

oldu ve milyonlarca insanın kalbini kırdı. Dehşete düşmüş kocası, kitabı *Beyond All Reason*'da (Mantığın Ötesinde) Susan'ın üzüntüsünün samimi görünmediğini öne sürdü. David Smith (1995) şöyle yazmıştı:

> Geriye bakıp da ziyareti düşündüğümde, beni en çok kahreden, tekrar tekrar dile getirmesine rağmen gerçek anlamda üzgün görünmemesiydi. Eğer roller tersine dönseydi de onun yerinde olsaydım, yere serilir, ayak bileklerine sarılır ve kafam patlayana kadar üzgün olduğumu bağırarak affedilmek için yalvarırdım.
>
> Tıpkı yazılı itirafı gibiydi. Okursanız, oğlanlardan fazla bahsetmediğini görürsünüz. Birkaç kez üzgün olduğunu söylüyor, o kadar. Büyük bir kısmı *Susan* hakkında, *Susan*'ın nasıl hissettiği hakkında. [s. 246]

Sınırda Cadı'nın hislerini anlamak çocuklarının ne kadar riskli durumda olduğunu belirlemek için elzemdir. Cadı'nın en yakınları, çoğu kez bir trajedi gerçekleşene dek onun umutsuzluğunun işaretlerini önemsemez, inkâr ve göz ardı ederler. İnkâr nahoş bir duygudan kaçınmak için yararlı olabilse de aynı zamanda müdahaleyi engeller ve bundan dolayı ölümcül sonuçları olabilir.

Susan Smith tutuklanmasından sonra kocasına yazdığı bir mektupta, "*Kimse beni zerre umursamıyor*" (Smith, 1995, s. 214) diye hayıflanmıştı. David Smith, bunun yarattığı etkiyi şöyle anlatıyor: "İnanamadım. Mektup beni şoke etti. Bu bana, Susan'ın kuvvetli bir gerçeklik kavrayışı olmadığını düşündürdü. Kendi kendime, 'Ne tür bir insan, çocuklarını öldürdükten sonra böyle bir mektup yazabilir?' diye düşündüm" (s. 214).

MEDEİA ANNELER

Medeia Anne sınırda Cadı'nın en hastalıklı tipidir. Diğer üç tip sınırda annenin herhangi birinden çıkabilse de çoğu Cadı, Medeia Anne değildir. Medeia Anneler çok nadirdir.

Yunan oyun yazarı Euripides M.Ö. 431 yılında, sadakatsiz kocasını cezalandırmak için iki oğlunu katleden bir anne hakkında çarpıcı bir tiyatro oyunu

kaleme aldı. Yüzyıllar geçip oyun 1947'de Broadway'de sergilendikten sonra bir eleştirmen (Young içinde, 1953), "gözden çıkarılmış bir eşin, yerine gelen sarışını ortadan kaldırmak için gücünü her yolla kullanacağı" (s. 89) inanılabilir gelse de "bunun ardından çocuk katlinin (infantisid) gelmesinin çok fazla olduğu" (s. 89) iddiasında bulundu. Yine de *Medea*'nın[30] cinai bir annenin destansı öyküsü olarak günümüze ulaşmasının nedeni, özündeki hakikattir: Medeia'nın durumunda "o benim tüm dünyam" denen öteki tarafından reddedilmek, bazı kadınları çocuk katline sürükleyebilir.

Medeia gibi, Susan Smith de çocuklarını, hayatın ona adaletsiz davrandığını hissettiğinden dolayı katlettiğini söyleyerek kendini savunmuştu. Medeia "Bir an için unut çocuklarını, sonra da ağla; onları sen öldürmüş olsan da, sevgili oğulların onlar senin. Hayat bana hep zalimdi," diyerek kendini inandırır. Susan Smith "Neden hayatımdaki her şey çok kötüydü? Çocuklarımın o rampadan suya dalmalarına izin verdiğimde dibe çakıldım" (Rekers, 1996, s. 117) diye yazmıştır.

Adler (1985) sınırda kişilerin sürekli olarak ayrılık kaygısını düzenlemek için savaştığını ve "ayrılık kaygısını kontrol altında tutmak; hiçlik paniğinden kaçmak üzere yeterince tutma-yatışma hissetmek için... [ötekilere]... bel bağlamaya mecbur kaldıklarını" (s. 82) ifade eder. Reddedilme, terk edilmenin soğuk, karanlık boşluğuna batmanın vahim korkusunu, Cadı'nın ölümden daha kötü olduğunu sandığı kaderi tetikler. Bu nedenle cinayet bir seçenek halini alır. Dehşet içinde kalan çocukları, onun umutsuz kararlılığını ve annesel sevgiden gelen koruma içgüdüsünün korkutucu ani değişimini hissederler.

Hükümlü katil Diane Downs kızının otopsisinde çekilmiş fotoğrafların kopyalarını eline geçirmeyi başarmıştı. Adeta "Bakın ben neler yapabiliyorum!" dercesine, korkunç resimleri hücre arkadaşlarına göstermekte ısrar etmişti. Bir televizyon röportajında, Downs kanlı arabayı tüm açıklığı ve detaylarıyla tarif ederken, midesi bulanan muhabir müdahale ederek lafını kestiyse de Downs'ın şeytani ifadesi kameraya yakalanmıştı. "Bir gülümsemeydi; ama tuhaf bir gülümseme... gözleri kısıldı, dudaklarında sırıtma vardı" (Rule içinde, 1987, s. 287).

30 Euripides'in oyunu çeşitli yayınevleri tarafından Türkçeye *Medea* adıyla kazandırılmıştır fakat Azra Erhat *Mitoloji Sözlüğü*'nde (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2007) bu antik karakterin adını Medeia olarak kabul etmiştir. Bu kitapta yalnızca oyundan bahsedildiğinde çeviri kitapların adına, onun dışındaki anlatımlarda ise Erhat'ın kullanımına sadık kalınmıştır. (ed.n.)

Ötekiler üzerinde iktidar ve kontrol kurma; korku ve şok tepkisi yaratma ihtiyacı sınırda Cadılar için gurur kaynağıdır. Çocuklukta korkmuş ve güçsüz olan Cadı anne, bastırılmış öfke ve dehşeti ötekilere yansıtır. Kibri öncelikle korku yaratma becerisinden türeyebilir ve gururunu yalnızca hafifçe gizleyebilir.

Çoğu Cadı anne çocuklarını fiziksel olarak feda etmez. Duygusal fedakârlık çok daha yaygındır. Örneğin, kocasının, kızına cinsel tacizde bulunduğunu fark eden bir Cadı anne *kızını* uzaklaştırarak onu cezalandırabilir. Bu anneler arzu nesnesini ortadan kaldırarak dolaylı yoldan kocalarını cezalandırırlar. Bu yaşananlara, çocuğun örselenişinin farkına varmaktan ziyade, *kendilerinin* nasıl yararlandıkları açısından bakarlar. Sahte bir özdoğruluk ya da dinsel bir dogmaya dayandırılan meşrulaştırma, gerçek pişmanlıktan yoksunluklarını saklayabilir. Affedildikleri inancına sarılabilir ve çocuklarını gelecek ıstıraplardan koruduklarına inanabilirler. Susan Smith'in ürpertici sözleri, çarpık bakış açısını gözler önüne serer: "Çocuklarım, Michael ve Alex artık Kutsal Babamız ile birlikte ve bir daha asla zarar görmeyeceklerini biliyorum. Bir anne olarak, bu bana kelimelerden daha fazlasını ifade ediyor" (Rekers içinde, 1996, s. 117).

Cadı anne kızını delice kıskanabilir, kızı ile babası arasındaki sevgiye tahammül edemeyebilir ve babayı ensestle suçlayabilir. Bir hasta, babasının onunla oynadığına tanık olan annesinin her seferinde öfkeye kapıldığını ve babayı "hasta" olmakla suçladığını anlatmıştı. Annesinin tepkisiyle kafası karışan hasta, yanlış bir şey yaptığını sanmıştı. Babasını sevmekten suçluluk duyuyordu ki bu, Ödipal karmaşanın çözülmesini zorlaştırıyordu.

Cadı anne bu tür sevgi gösterilerine tahammül edemeyebilir çünkü kendini dışarıda bırakılmış ve terk edilmiş hisseder. Bu tür anneler kendilerine, "*Benimle* asla böyle oynamıyor, *biz* asla birlikte böyle eğlenmiyoruz. O benim kocam. Benim önceliğim olmalı. *Kocamla* ilgili bir terslik var," diyebilirler. Kıskançlık öfkesi, *çocuğa* karşı cinai öfkeye dönüşebilir.

Suçluluk duygusu Medeia Anne'yi asla caydırmaz çünkü eylemlerinde haklı olduğunu hisseder. Euripides'in Medeia'sı kendisini şöyle inandırır: "Evet, suçluluğa dayanabilirim, ne kadar korkunç olursa olsun; ancak dayanamam kahkahalarına düşmanlarımın." Diane Downs eyalet cezaevine girerken üzerinde,

> [d]apdaracık bir Levi's kot vardı, öyle dardı ki her çıkıntı, oyuk ve kıvrımı gözler önündeydi. Kotun paçaları, gelmiş geçmiş en çılgın çizmelerin içine

tıkıştırılmıştı [...] yirmi üç pontluk sivri topuklu, siyah parlak deriden. Evet, eyalet cezaevindeki mahkûmlar Diane Downs'ın gelişini hep hatırlayacaklardı. Adi, sert ve seksi görünüyordu. Benzemediği tek şey... yaslı bir anneydi. [Rule, 1987, s. 448]

Medeia Anne çocuklarını feda edebilir ama gururundan asla vazgeçmez.

CADI'NIN EGEMEN DUYGUSAL HALİ: YOK EDİCİ ÖFKE

Fakat yaşlı kadın yalnızca naziket numarası yapmıştı. Esasında çocuklara pusu kuran ve evini sırf onları ayartmak için pastadan yapmış, kötü bir cadıydı.

–Hansel ve Gretel

Gavin de Becker (1997) *The Gift of Fear* (Korkunun Bahşettikleri) kitabında, "Nezaketin iyilikle eşdeğer olmadığını öğrenmeli, sonrasında da çocuklarımıza öğretmeliyiz... Diğerlerini kontrol arayışındaki insanlar neredeyse her zaman ilkin nazik insan izlenimi verirler" (s. 67) diye uyarır. Clarnell Kemper da görünüşe göre, Güney California Üniversitesi'nde çok sevilen ve yetenekli bir yönetici asistanıydı. Belli ki çalışma arkadaşları içindeki Cadı'yı asla fark etmemişlerdi. İş yerindeki Cadı tehdit edilmediği veya köşeye sıkışmadığı *müddetçe* işlevselliğini etkili bir biçimde sürdürebilir.

Cheney (1976) Bay Kemper'ın eski karısıyla yaşam deneyimini şöyle aktarır: "Savaş zamanındaki intihar görevleri ve sonraki zamanların atom bombası denemeleri, karısı Clarnell'le yaşamanın yanında hiç kalırdı" (s. 8). Bay Kemper, "[O] beni yetişkin bir adam olarak ön cephede üç yüz doksan altı gün ve gece savaşmaktan daha çok sarstı. Kafam karışmıştı ve bir süre hiçbir şeyden emin olamadım" (Cheney, 1976, s. 8) diye anımsar.

Clarnell Kemper bir oğul ve iki kız doğurmuş, iri yapılı, yüksek sesle konuşan bir kadındı. Eşinden oğlu Edmund dokuz yaşındayken boşanmıştı. Edmund'ın babası, Clarnell'in Edmund'ı geceleri kilerde kilitli tuttuğunu bir

yıl sonra dehşet içinde fark etmişti. Edmund korkuyordu çünkü tek çıkış yolu, dünü mutfak masasıyla kapatılmış bir kapıydı.

Sınırda Cadı'nın içindeki karanlık yok edici öfkedir. Bütün anneler çileden çıkabilir ama sıradan anneler çocukları aleyhine dönmez, tuzaklar kurmaz, alay etmez, aşağılamaz veya onların ıstırabını izlemekten keyif duymaz. Sıradan anneler çocuklarını kurtarmak için kendi hayatlarını feda edebilirler. Sınırda Cadı, bunun aksine, kendini kurtarmak için çocuklarını feda eder. Lachkar (1992), "Sınırda kişiler sıklıkla kendilerini, ailelerini veya çocuklarını feda ederler. Mahkemedeki velayet davalarında çocuklar kurbanlık haline gelir, tartışmaların ortasına konur, yoksun bırakılarak iki arada bir derede kalmaları sağlanır ve arabulucu, terapist ve kurtarıcı rolleri oynayan küçük yetişkin muamelesi görürler" (s. 78) tespitinde bulunmuştur.

Çok az sınırda anne daima Cadı'dır ve bazıları *asla* Cadı olmaz. *Sınırda Cadı'yı çocuğun algısı belirler.* Kimsesiz'in, Münzevi'nin ve Kraliçe'nin içinde saklı Cadı, sadece onun öfkesini tetikleyene görünür. Eleştiri, ihanet ya da terk edilmeyle tetiklenebilen bir benlik durumu gösterir. Bu nedenle Cadı, görünüm ve tavırları itibariyle yanıltıcıdır. Fareyle oynayan bir kedi gibi yatarak bekleyebilir, çocuğun en az beklediği anda üzerine atılabilir, çocuğu kandırarak artık öfkeli olmadığına inandırıp sonrasında öfkesini salabilir. Her Cadı'nın onun erken dönem yaşantısını ve belirli bir çocukla ilişkisinin doğasını yansıtan, kendine özgü davranış kalıbı vardır.

Baştan Cadı olarak ortaya çıkan sınırda anne, habis veya sadistik bir bakımverene tamamen boyun eğmesini gerektirmiş bir çocukluktan sağ çıkışının sonucu olarak öznefretle doludur. Cadı, sürekli yalan söyleme, sömürücülük, rastgele cinsel birliktelikler ve fiziksel, cinsel veya sözlü istismar gibi antisosyal davranışlar göster*ebilir* –ya da soğuk, züppe, bilmiş, esirgeyici bir Cadı olabilir. Her iki durumda da çocuklarına kapana kısılmaları ve bir zamanlar kendisinin aldandığı gibi aldanmaları için tuzak kurar. Çocuklarını istedikleri şeyleri söylemeye teşvik ederek kandırabilir ve daha sonra bu tam da ihtiyaç duyulan şeyleri kasten esirger. Çocuklarını utandırıcı ve aşağılayıcı durumlara düşmeye zorlayabilir ve sonrasında onlarla alay edebilir. Güvenlerine ihanet edebilir, sırlarını paylaşabilir ve korkularını sömürebilir. O her ne kadar davranışlarının haklı olduğuna inansa da sinsi zalimliği birçok şekle girebilir.

Cadı annenin kontrolüne direnmeye cüret eden çocuklar daha ağır yaptırımlarla yüzleşir. Bununla beraber Cadı anneler çocuklarını köşeye kıstırıp

saldırmaları için kışkırtabilir. Çocuklar Cadı'yı fiziksel açıdan tehdit edebilir veya bir bıçak ya da başka bir silahla savuşturmaya kalkışabilir. Ancak genellikle bu silahı kendilerine döndürürler. "Daha fazla yaklaşma yoksa kendimi öldürürüm" tehdidi umutsuz çocuğun başvuracağı tek yol olabilir. Edmund Kemper anılarını şöyle aktarıyor:

> Annemle doğrudan dehşet veren çatışmalara başladık; tek kelimeyle korkunç çatışmalar, şiddetli ve berbat. Şimdiye kadar kimseyle böylesine berbat bir sözlü çatışmaya girmedim. Bir erkekle yumruklaşmaya gidilebilir ama karşımdaki benim annemdi ve annemle böyle şeyler yapmanın düşüncesine dayanamıyordum. Israr ederdi, hem de tamamen aptalca şeyler hakkında. Yeri göğü inleten bir tanesini hatırlıyorum da dişlerimi temizletip temizletmemem üzerineydi. [Cheney, 1976, s. 37-38]

Kız çocuklarının annelerinden çok kendilerine saldırmaları daha olasıdır. Kendine zarar verme, anne yerine kendine öfkeyi ifade eder. Erkek çocukları, anneleri yerine küçük hayvanları keserek öfkeyi dışsallaştırma eğilimindedir. Bir vakada, ergen bir oğul sınırda annesine bıçak çekmiş ve onu bıçaklamakla tehdit etmişti. Ancak son anda bıçağı kendi karnına çevirip kendini bıçaklamıştı. Sınırda kişilerin, hem erkek hem de kız çocuklarının anneleri yerine kendilerini incitmeleri daha olasıdır. Küçük çocuklar içgüdüsel olarak annelerini hem fiziksel hem de duygusal açıdan korurlar.

Sınırda Cadı'nın öfkesi engereğin ısırığı kadar zehirlidir. Çok umulmadık ve aşağılayıcı olduklarından kelimelerini hatırlamak zor olabilir. Şeytani niyetini, ses tonu iletir. Daniel Goleman'ın (1995) açıkladığı üzere:

> Nasıl ki akılcı zihnin yöntemi sözlerse, duygularınki de söz dışı olanlardır. Nitekim birinin ses tonu, hareketleri veya diğer söz dışı kanallar yoluyla ilettikleri, sözleriyle uyuşmadığında duygusal hakikat *ne* söylediğinden çok, bir şeyi *nasıl* söylediğindedir. İletişim araştırmalarında uygulanan genel kurala göre, duygusal iletinin %90'ı söz dışıdır. [s. 291]

Cadı'nın ses tonu açıkça zehirli bir kin mesajı iletir. Ancak Cadı annelerin çocukları sık ısırılan yılan terbiyecileri gibi bağışıklık geliştirirler. Zamanla,

kalın bir kabuk tabakası yaraların üzerini kaplar. Yazar Susanna Kaysen (1993) bu etkiyi anlaşılır biçimde açıklar: "Yara dokusunun bir niteliği yoktur. Cilt gibi değildir. Yaş, hastalık, solgunluk, bronzlaşma göstermez. Gözenekleri, kılları, kırışıklıkları yoktur. Kılıf gibidir. Kalkan olur ve alttakini gizler. Onu bu nedenle üretiriz; saklamamız gereken bir şey vardır" (s. 16).

Kişinin, annesinin saldırılarının tetiklediği adrenalini düzenlemesi kolay değildir. Karşı koyan çocuklar cezalandırılır. Kendini yaralayan çocuklar deli olarak etiketlenebilir. Başka birini yaralayan çocuklar yargıya havale edilir. Cadı'nın çocukları kendilerini onun kontrolüne teslim etmeli ve içselleştirilmiş öfkenin sonuçlarına katlanmalıdır.

Çocuk analisti Elisabeth Geleerd (1958), ona vurmasını isteyen yedi yaşındaki bir erkek çocuğunu tedavi ediyordu. Çocuk, *ne zaman* dövüleceğine karar vermenin, hissettiği tek kontrol olduğunu ifade ederek onu dövmesini istemişti. Bütün çocuklar emniyette hissetmek için çevreleri üzerinde kontrol sahibi olma ihtiyacındadır. Cadı annenin saldırıları beklenmedik ve öngörülemez olduğundan çocuk muazzam bir emniyetsizlik yaşar. Cadı annenin saldırıları kasırga gibidir: rastgele, yıkıcı ve öngörülemez. Doğal olarak çocukları da onun ne zaman ve nerede "dönüş" yapacağına işaret eden atmosfer değişimlerini fark etmek için sürekli tetiktedir.

"DÖNÜŞ"

Sınırda kişilerin çocukları için en yıkıcı deneyimlerden biri "Dönüş"tür. Dönüş ani bir saldırı, sevginin ve ilginin aniden geri çekilmesi ve kalbi bir ok gibi delebilecek bıçak keskinliğinde sözlerdir. Çocuklara yöneltilen iletiler şunları içermektedir: "Hayatımdan çıkmanı istiyorum", "Sensiz çok daha iyi olurdum" ve "Sizi hiç doğurmamalıydım." Çocuk, (1) annesi dışında birine ilgi göstererek, (2) söz dinlemeyerek ya da bağımsız bir düşünce ifade ederek, (3) anneyi alçaltarak, (4) anneden farklılaşarak veya (5) anneyle anlaşmazlığa düşerek kasıtsızca "Dönüş"ü tetikleyebilir. Rahatsız edici gerçek şudur ki Dönüş çocukla hiçbir ilgisi olmayan olaylar tarafından da tetiklenebilir. İhanet, reddedilme veya terk edilme hislerini tetikleyen herhangi bir durum iyi annenin Cadı'ya dönüşmesine yol açabilir. Sınırda annenin partneri olmadığında ya da partneri onu hüsrana uğrattığında annenin tepkisi çocuklarına yönelebilir.

Çocukların, sınırda kişinin duygusal durumunu, ilk bağlanma figürüyle ilişki durumunun tayin ettiğini bilmesinin bir yolu yoktur. Annelerinin bazı zamanlarda onların varoluşlarını kendi varoluşuna tehdit olarak gördüğünü bilmeleri imkânsızdır. Bu nedenle Dönüş çocuğa tamamen rastgele görünür.

De Becker (1997), "Köpek balığı saldırılarında olduğu gibi, rastlantısallık ve ikaz eksikliği, en korktuğumuz insani şiddet arazlarıdır..." (s. 344) diye ifade eder. De Becker burada yetişkinlere atıfta bulunsa da çocuklar çok daha az güce sahip olduklarından, daha fazla öngörülebilirliğe ihtiyaç duyarlar. Yırtıcı bir anneyle yaşayan çocuklar bilinçdışı olarak annelerinin duygudurumunu okumayla meşguldürler. Ani bir bakış, kaçamak bir hareket, yavaşlama ve yön değiştirme yaklaşan bir Dönüş'ün işaretidir. Hazırlanmak, saklanmak veya yalnızca beklemek bile çocuğa çok ihtiyaç duyduğu kontrol hissini verir. Kapanmak, göz temasından kaçınmak ve uzaklaşmak da kontrol sağlama yollarındandır.

Cadı'nın çocukları onun öfkesiyle sürüklenmiş hissedebilir. Hedef olarak seçtiği çocuk, Dönüş sonrasında yok olmuş hisseder. Pek az yetişkin evladın annesi onları öldürmekle tehdit etmiş olsa da çoğunluğu duygusal açıdan köşeye atıldığını veya sahipsiz bırakıldığını ve sözel olarak gayriinsani kılındığını hatırlar. Gözden çıkarılabilir çocuk kişiliksizleştirilir ve ondan, "benim kızım" ya da "benim oğlum" yerine "*şu*" kız veya "*o*" kız (ya da oğlan) diye bahsedilir. İyelik zamirinin ve eklerinin ya da çocuğun isminin kullanımından kasten kaçınılması çocuğu gayriinsanileşir (*dehumanized*) ve sürgünü simgeler. De Becker çocuklar için sürgünün ölümle eşdeğer olduğuna işaret eder: "Karıncalardan antiloplara kadar bütün sosyal hayvanlarda kimlik bir dahil edilme biletidir ve dahil edilme, sağkalımın anahtarıdır. Bir bebek ebeveyninin çocuğu olma kimliğini kaybederse olası sonuç terk edilmedir. İnsan evladı için bu, ölüm anlamına gelir" (s. 342).

Dönüş, anne-çocuk ilişkisini sevgi dolu bir kabulden yaşamı tehdit eden bir reddedilmeye çevirir. Masterson (1980), sınırda bir kişinin çocuğunun, tüm çocukluğunu "sanki er ya da geç gömüleceğim daimi bir cenaze merasimini yaşıyormuşum gibi" (s. 18) diye betimleyişini alıntılar. Sınırda kişinin çocukları kendilerinin gözden çıkarılabileceklerinin şiddetle farkındadırlar ve kaçak göçmenler gibi, ani bir sürgün korkusuyla yaşarlar.

Cadı, çocuğuna bir an saldırır ve hemen ardından olağan dışı hiçbir şey olmamış gibi davranır. Kör edici öfkesi sanki hafızasını siler. Kernberg (1985) buna şöyle bir örnek verir:

> Yatış verilmiş bir sınır hasta, başlardaki yarım saatlik görüşme esnasında hastane hekimine gerçek anlamda bağırıyordu ve sesi binadaki bütün odalara gidiyordu. Hekim, ruh sağaltımı açısından az da olsa etki edemediğini hissettiği bu davranışa yaklaşık iki hafta maruz kaldıktan sonra, bir gün odasından çıktığında ona rastladı. Hekim hâlâ titriyordu; hastanın tamamen g·vşemiş görüntüsü ve tanıdığı bazı diğer hastalarla dostça gülümseyerek sc hbet etmesi karşısında şaşkına dönmüştü. [s. 86]

Ruh sağlığı uzmanları bile sınırda kişinin öfkesine maruz kaldıklarında titriyorlarsa, çocukları nasıl sağkalır? Sınırda kişilerin çocukları saklanmak için güçlerinin yettiği her şeyi deneyebilirler. Yaşam savaşı veren yetişkinler gibi merhamet için yalvarabilir, tatlı sözlerle ikna etmeye çalışabilir, ağlayabilir ya da ricada bulunabilir ve iyi olma sözü verebilirler. Cadı gittiğinde çocuk tarifsizce rahatlar. Ancak Cadıların çocukları, onun yeniden dönüşünün işaret fişeği olan ses tınısına aşırı uyumlanmışlardır. Tonu kibirli ve soğuk olduğunda çocuklar tamamen teyakkuza geçerler.

İnsan beyni, dikkati sağkalıma en büyük tehdide odaklamak üzere tasarlanmıştır. Şiddet suçu mağdurları üzerine yapılan bir araştırma (Schacter, 1996) *silah odaklanması* (s. 210) olarak bilinen bir olguyu keşfetmiştir. Şiddet suçu tanıkları silaha ilişkin hatasız bir hatıraya sahip olma eğilimindeyken diğer detayları hatırlayamazlar. Sınırda Cadıların çocukları önceki saldırıların detaylarını hatırlamayabilirler ancak yakın bir saldırının belirtilerine karşı aşırı duyarlılaşmışlardır. Sesin tonundaki, yüz ifadesindeki ve beden dilindeki değişimleri hatırlarlar.

Sınırda Cadı ile etkileşim yıkıcıdır ve hem anne hem de çocuk için potansiyel olarak tehlikelidir. Sınırda Cadıların sadomazoşistik kişilik yapıları vardır ve yardım etmek imkânsız değilse bile son derece zordur. Cadı, tıpkı bir hortum fırtınası gibi, bazı çocukları atlayıp tehditkâr *algıladıklarına* saldırarak diğerlerini mahveder. Saldırıları çocukta misilleme uyandırsa da Cadı misillemenin, sürdürdüğü istismarı haklı çıkardığına inanır. Bu, annenin yansıtmalarıyla başlayan bir kısırdöngüdür.

Clarnell Kemper'ın ölümü (bkz. Cheney, 1976) Cadı ve öfkesinin hedefi olan çocuk arasındaki hastalıklı dinamikleri örnekler. Edmund Kemper annesini o uyurken katletti. Boğazını kesti, kafasını kopardı ve ölü bedeniyle cinsel ilişkiye girdi. Daha sonra ses borusunu kesip çıkararak çöp öğütücüsüne attı ve "bu yolla

ona yıllarca söylemiş olduğu bütün acı sözler için annesiyle ödeşti" (Cheney, 1976, s. 187). Kemper'ın oğluyla ilişkisindeki sadistik unsurlar, Edmund'ın onu öldürme tarzında kopyalanmıştı; savunmasızlığının sömürülmesi, ölüm sonrası itibarsızlaştırma ve yok edici öfke.

CADI'NIN İÇSEL DENEYİMİ: ÖZTİKSİNTİ VE UĞURSUZ OLDUĞUNA İNANMA

> Cadıların kırmızı gözleri vardır ve çok uzağı göremezler ama hayvanlarınki gibi keskin koku duyuları vardır, böylece insanların yaklaştığını bilirler.
>
> *–Hansel ve Gretel*

Cadı anne, ötekilerin savunmasız alanlarını tespit edebilen radar keskinliğinde bir beceriye sahiptir. *Hansel ve Gretel*'deki cadı gibi sınırda Cadı'nın da insanların zayıflığını algılayan "keskin bir koku duyusu" vardır. Cadı anneler çocuklarını incitmek veya korkutmak için ne söyleyeceklerini bilirler ve onları cezalandırmak için aşağılamayı ve itibarsızlaştırmayı kullanırlar.

Cadı, öfkesinin hedefi olan çocuğa karşı amansız, talepkâr, alaycı ve zalim olabilir. Diğer çocuklar onun öfkesini tetikleyen özelliklere sahip değillerse onu Cadı olarak algılamayabilirler. Cadılar "Seni geberteceğim", "Hayatını cehenneme çevireceğim" veya "Benden kaçışın yok" gibi beyanlarda bulunabilir. Şeytani, sadistçe ileti çocuğun tümüyle yıkımı arzusunu taşır. Çocuk yetişkin olduğunda roller değişebilir ve annesinin hayatı tehlikeye girebilir.

Edmund Kemper sonunda annesinin ölümü dahil sekiz cinayetten suçlu bulundu. Annesini öldürmenin yapması *gereken* bir şey olduğunu ifade etti; "tamamen dışarıdan bakan biri... [bunda] gerçekten hiçbir anlam, şiirsellik veya mantık göremez" (Cheney, s. 132).

Kadınlardaki dört SKB profilinden, tedavi arayışına girme olasılığı en düşük olan Cadı'dır. Uğursuz olduğu inancı ve öztiksinmesi Cadı'nın bir terapiste güvenebilmesini engeller. Kıstırılmaktan korkar ve hastaneye yatırılırsa şiddet göstermesi muhtemeldir. Cadı, cezalandırılma veya reddedilme ortaya çıkarmak için terapiste saldırabilir ve onu tahrik edebilir. Öyle güçlü yıkıcı itkilerle güdülenmiştir ki yardım almaya tahammül edemez haldedir. Kendisinin

konularda iyi olduğu inancından ve iyiliği başkalarında, hatta kendi çocuklarında algılayabilmekten yoksundur.

Masterson (1981) bazı sınırda kişilerin "iyileşmek değil, ödeşmek" (s. 188) istediğini ileri sürer. Sınırda Cadı yardım almayla ilgilenmez. İntikam ister. Cadı anneler çocukları için tedavi arayabilir ancak kendileri için asla aramazlar. Ruh sağlığı uzmanlığını karalarlar çünkü gücünden korkarlar. Cadı'nın en büyük korkusu kontrol sahibi olmamak, hapsedilmektir.

Sınırda Cadılar ruh sağlığı uzmanlarından aşırı tehdit hissederler ve nesneleri kırdıkları, özel eşyalara hasar verdikleri, vurup ısırdıkları ve fiziksel olarak hırçınlaştıkları bilinmektedir. Onlara yardım etmeye çalışan herkesi yıkmaya çalışabilirler. Bir Cadı annenin oğlunu tedaviye götürdüğü terapist, onun da tedavi görmesini önerdiğinde, anne terapistin lisansının iptal edilmesi için meslek odasına şikâyette bulunmuştu. Şikâyet savuşturulsa da yıkıcı niyet açıktı.

Cadı annelerin kendileri için yardım aramaktan çok çocuklarını tedaviye getirmeleri daha olasıdır. Hastalıklarını kendi çocuklarına yansıtırlar ve çoğu kez çocuğun hastaneye yatırılması beklentisindedirler. Hayırsız çocuk, Cadı'nın öznefret yansıtmalarının hedefi olduğundan, anne çocuğun uzaklaştırılmasını isteyebilir. Kendisinin bu nefret ettiği parçasından kurtulma ihtiyacında ve isteğindedir. Cadı annelerin çocuklarıyla çalışan terapistler çok dikkatli değerlendirme yapmak durumundadırlar çünkü bir yandan çocuğun yüksek yararına göre hareket ederken bir yandan da kendilerini korumak için uygun adımları atmaları gerekir. Sınırda Cadı'nın kindarlığını kimse küçümsememelidir ancak daha da önemlisi, kimse onun çocuklarını korumasız bırakmamalıdır.

CADI ANNENİN NİTELİKLERİ

Çocuklarına karşı sadistik biçimde kontrolcü ve cezalandırıcıdır

Ernest Wolf (1988), "kaynaşmaya aç" kişiliklerin ötekileri tam anlamıyla kontrol etme ihtiyacında olduklarını ifade eder. Sınırda Cadı'nın kaynaşmaya aç kişiliği çocuklarında yenip yutulma, boğulma, ezilme ve hapsedilme hislerine neden

olur. Yetişkinliklerinde bile evlatlar esir kampları, soykırımlar, istilalar, savaşlar ve doğal felaketler hayal edebilir; kendi sağkalımları için endişe duyarlar.

Cadı'nın, çocukları üstünde eksiksiz bir kontrole ihtiyacı vardır ve öfkesinin hedefi olan çocuğa karşı istismarcı olabilir. Kadınlardaki diğer üç SKB profilinin aksine Cadı'nın davranışı ötekilerde şefkat ve endişeden çok, boyun eğme ve korku uyandırır. Çocukları onun kontrolüne boyun eğmeye zorlanmıştır ve sadistik duygusal, fiziksel veya cinsel istismar kurbanları olabilirler. Cadı annelerin kız çocukları yetişkinlikte döngüyü sürdürüp kendileri Cadı anne haline gelebilirler.

Küçük çocuklar anneleri tarafından kasten incitildiklerinde ilk içgüdüleri annenin acının kaynağı olduğu bilgisini bastırmak olur. Annesi tarafından yüzüne bir tokat atılan küçük bir çocuk, annesinin yüzüne bakmış ve "Biri bana vurdu!" diye haykırmıştı. Çocuk ruhsal açıdan sağkalmak için annesinin iyilik imgesini koruma ihtiyacındadır. Bu nedenle çocuk incitilmeyi hak ettiği sonucuna varır. Fiziksel, cinsel veya sözlü istismar, çocuğa "Sen kötüsün" iletisini oldukça açık ve ikna edici biçimde verir.

Kronik istismar kurbanı olan çocuklar sonunda sevgiyi nefretle karıştırabilir. Edmund Kemper (Cheney, 1976) bu çatışmayı şöyle anlatmıştır: "Annemle aramızda bir sevgi-nefret karmaşası vardı ki benim için baş etmesi çok güçtü ve oldukça içime kapanmıştım; onun yüzünden gerçekliğe karşı kapanmıştım. Öfkeyle başa çıkamıyordum ve sevgi aslında bana dayatılıyordu" (s. 29-30).

Böyle bir çocuk, sevdiği insan tarafından incitilmeyi bekler. Kernberg incitilme beklentisi kaygısının tahammül edilemez olduğunu öne sürer. Bu nedenle, çocuğun incinmekten kaçınabilmesi için sevdiği üzerinde tam bir kontrolü olmalıdır. Edmund Kemper vakasında (kadınları hedef alan seri katillerinin çoğunda olduğu gibi) reddedilme korkusu öyle boğucuydu ki canlı bir kadınla ilişki kurmak onun için imkânsızdı. Ölü kurbanlarıyla ilişkiler düşlemliyor, onların bazı özel eşyalarını saklıyor ve koparılmış kafalarıyla sohbet ediyordu.

Cadı annelerin erkek çocukları suçlu veya cinsel suçlu olarak yetişebilir. Henry Lee Lucas, buna bir örnektir. Henry Lee'nin annesini tanıyanlar ona gerçek bir cadı gözüyle bakardı. Lucas annesi ve sevgilisi dahil, yüzlerce kadını öldürdü. Viola Lucas (bkz. Call, 1985) Henry'yi süpürge sopaları, değnekler, odun parçalarıyla dövmüş ve ağlamasını yasaklamıştı. Dayaklardan sonra, oğluna uğursuz bir insan olarak doğduğundan dolayı, bunları onun iyiliği için yaptığını anlatmıştı. Çoğu kez oğluna onun hapishanede öleceğini söylemişti.

Öğretmenleri sık sık oğlanda yaralanma ve sakatlanmalar gözlemlemiş ancak müdahale edemeyeceklerini hissetmişlerdi.

Yok edici öfkeye sahiptir

Adler'e göre (1985), "sınırda kişinin öfkesi niyet ve yoğunluk açısından yok edici olabilir" (s. 35) ve "tanıma hafızası öfkesi" öyle yoğun bir öfke seviyesidir ki sınırda kişi o an, kızgınlığının hedefi olan kişiyi tanıyamaz. Kişi bu noktadan sonra insan olarak tanınmaz. Adler'in anlattığı hastalardan biri, ona çok öfkeli olduğu için Adler'i zihninden "teptiğini" ifade etmiştir. Çocuklar annelerinin zihninden tepildiğinde dünyanın kıyısından düşmüş, annenin zihninin koruyucu radar ekranından çıkmış ve boşluğun içine savrulmuş gibi hissederler. Çocuk annenin sevgisinden eminse, yok edilmiş hissetmeksizin fiziksel açıdan terk edilebilir. Cadı'nın çocukları, annelerinin sevgisinin tutarlılığından emin olmayı hayal dahi edemezler.

Yok edici öfkenin kurbanları "savrulma" hissini anlatırlar. Sınırda Cadı ötekileri yok eder ve *böylelikle onlar artık zihninde de var olmaz*. Sınırda kişinin öfkesinin hedefi olan çocuk, sınırda kişinin kendinde nefret edip yıkmayı arzuladığı bir çehresini temsil eder. Ne yazık ki hedefteki çocuk istismara uğradığından, nefretten temellenen bir kendilik kavramı geliştirir ve annenin algısını pekiştirecek şekilde davranır.

Karalama kampanyası düzenler

Sınırda Cadı, öfkesinin hedefindeki kişiye karşı olanları müttefik olarak görür. Düşmanını küçük düşürmek üzere uydurduğu hikâyeleri anlatmak için kurbanının arkadaşlarını, aile üyelerini (kardeşler ve çocuklar dahil) ve iş arkadaşlarını arayıp bulur. Kasıtlı olarak kendi davranışını tartışma dışında bırakır ve ötekinin davranışını tamamen haksız gösterir. Bir hasta çocukluğu süresince, Cadı annesinin sıklıkla onun yaramazlıklarından şikâyet etmek için babasını aradığını hatırlıyordu. Bu konuşmalara kulak misafir olan hasta, annesinin çarpık anlatımını duyduğunda çıldırmıştı. Annesi, "Yine başladı. Kontrolden

çıktı; bağırıyor, çığlıklar atıyor. Eve geldiğinde onunla ilgili bir şeyler yapmalısın," diyerek babasına tirada başlamıştı. Hasta, annesinin aldatıcılığına şaşırmış ve ondan iğrenmişti.

Cadı'nın duygularının yoğunluğundan dolayı, ötekiler onun kötü davranılma iddialarına inanabilirler. Hatalı bilgiler, kurbanın itibarını yıkmak üzere planlanmış ve kurgulanmıştır. Gerçek durumu bilmeyenler Cadı'nın hikâyesindeki tutarsızlıkları fark etmeyebilirler. Gerçeği doğrulamak zordur çünkü Cadı'nın duygularının yoğunluğu, ötekileri detayları sormaktan alıkoyar.

Kemper'ın kız kardeşleri, annelerinin Edmund'ı karalamasına açıkça eşlik etmişlerdi. Cheney (1976), Kemper'ın ablası Susan'ın, "onu reddetmeyle cezalandırarak annesini taklit etmiş olabileceğini" yazmıştır. Bir keresinde Susan, Edmund'ı açıkça bir trenin önüne itmeye çalışmıştı ve başka bir zamanda ise onu yüzme havuzunda neredeyse boğulacağı kadar dibe itmişti.

Sınırda Cadı'nın en yaygın karalama kampanyası eski eşler ve eski partnerlere karşı düzenlenir. Boşanmalar, ayrılıklar ve ilişki sonlanmaları büsbütün bir savaşı tetikleyebilir, bu nedenle velayet mücadeleleri yıllarca sürebilir. Cadı yok edici öfkeyle dolup taşarak finansal, duygusal ve fiziksel intikam arayabilir. Bir hasta, kocasının boşanma isteğini öğrendikten sonra, "Onu, beni incittiği kadar incitmek istiyorum. Onun yıkılmasını istiyorum," deyivermişti.

Gruplar içinde çatışmayı ve ihtilafı kışkırtır

Böl ve fethet taktiği, sınırda kişinin ötekileri kontrol için grupları hiziplere ayırma girişimidir. Bireyler aynı hikâyenin farklı tasvirlerini dinlediklerinin farkında olmayabilir ve Cadı'yla yüzleşmek veya onu sorgulamak yerine birbirlerine sırt çevirebilirler.

Christina Crawford (1978), annesinin, gittiği yatılı okulu yöneten rahibeleri kandırmaya çalıştığını anlatmıştır. Annesi, kızına yazdığı mektuplarda ilişkilerini sıcak ve sevgi dolu gösteriyordu çünkü rahibelerin mektupları okuduğunu biliyordu. Ancak Christina'nın annesiyle gerçek konuşmaları düşmanlıkla bezeliydi. Sonraları Christina annesinin, kızının yaramazlık yaptığının söylenmesi umuduyla yatılı okulu her hafta aradığını fark etmişti.

Sınırda Cadı'nın diğerlerini müttefik olarak ayrıştırma becerisi grupları dağıtır ve böler. Sınırda kişiler hastaneye yatırıldıklarında sıklıkla kendilerinin farklı kısımlarını çeşitli personellere göre ayırıp yansıtarak personel arasında çatışmaya neden olurlar. Adler (1985) şunu fark etmiştir:

> Hastanın zalim, cezalandırıcı kısımlarının muhatabı olan personel, hastaya zalim, sadistik ve cezalandırıcı tavırlarla tepki verme eğilimde olacaktır. Hastanın sevgi dolu, idealleştirilerek yansıtılmış kısımlarıyla muhatap olan personel ise koruyucu ve ebeveyn sevgisiyle karşılık verme eğilimde olacaktır. Bu iki grup arasında çatışma çıkma olasılığı açıktır. Bu mekanizmalar aynı zamanda farklı personelin aynı hastayı nasıl farklı şekillerde görebildiğini anlamaya yardımcı olur.[p. 204]

Bu yıkıcı dinamiğin mahvedici sonuçları olabilir. Aile üyeleri (çocuklar dahil), neyin yanlış gittiğini asla bilmeden araları bozulmuş veya kara listeye alınmış halde yıllar geçirebilirler. Robert Lincoln'ün annesi, delilik davasını takiben dört yıl boyunca oğluyla iletişim kurmayı reddetmiştir.

Korkusunu düşmanlık maskeler

Sınırda Cadı savunmasızlıktan, güvenmekten, kontrol sahibi olmamaktan, çaresizlikten ve incinmekten korkar. Adler (1985) sınırda kişinin "dağınık ilkel öfke"sinin, "öfke ve saldırganlığın yönlendirilmemiş, genel bir boşalımı" (s. 36-37) olduğunu ifade eder. Sınırda kişinin ayrılık kaygısının yok olma paniğine dönüştüğüne inanır. Başka bir deyişle, Cadı anne çocuklarının onun kontrolüne (kendi isteklerini dile getirerek) direndiklerini algıladığında, onları kendi sağkalımına tehdit olarak algılar. "Eğer yanımda değilsen karşımdasındır," onun zihniyetini anlatır.

Cadı annenin düşmanlığı, güçlü kişileri küçük düşürme girişimidir. Düşmanı zayıf, yetersiz veya değersiz görmek kendine tehdidi azaltır. Bu nedenle, diğerleri alçalmış, savunmasız ve güçsüz hissettiğinde memnun olur. Cadı'nın çocukları, kendileri pahasına hissettiği hazzı (sadistik keyfi) fark ederler. Gerçekten de, ötekilerin küçük düşmesi Cadı annenin daha iyi hissetmesini *sağlar.*

Cadı'yla etkileşimdekilerin anlaması gereken ve sıklıkla gözden kaçırdıkları; düşmanca davranışını güden korkusunun yoğunluğudur. Korkuyu ötekilere yansıtma konusunda öyle başarılıdır ki deneyimli klinisyenler bile *onun* korkusunu fark edemeyebilirler.

Aşırı müdahalecidir, tahakküm kurar ve ötekilerin sınırlarını ihlal eder

Cadı anne çocuğunu her yönden ihlal edebilir. Cinsel açıdan istismarcı olabilir veya çocuğu cinsel açıdan küçük düşürebilir. Onları gereksiz tıbbi işlemlere maruz bırakabilir ve toplum içinde aşağılayabilir. Uygun sınırları tanımaz ve çocuğun güvenini sömürür. Onların kişisel eşyalarını karıştırabilir, müdahaleci sorular sorabilir ve onları mahremiyet haklarından mahrum bırakabilir.

Cadı anne ötekilerdeki savunmasızlığı algılamada tekinsiz denebilecek bir beceriye sahiptir. Korku, utanç veya suçluluk göstergelerini gözler ve çocuklarını kontrol etmek için kasıtlı olarak bu hislere yol açar. Cadı anneyle yaşayan çocuklar, sağkalmak için hislerini ve sevdikleri her şeyi saklamayı öğrenirler. Christina Crawford, annesinin onun ruhunun gizli savunmasızlıklarını okuyabildiğini hissettiğini ifade etmiştir.

Edmund Kemper, annesinin onun yaşamını her yönden istila ettiğinden yakınıyordu. Annesi hayatındaki en küçük detaydan en büyük kararlara kadar her kararı kontrol etme hakkı olduğunu hissediyordu. Büyükanne ve büyükbabasını katlettikten sonra Edmund'ın kafası karışmış, yönelimi bozulmuştu ve düşünmekte zorluk çekiyordu. Tahmin edilebileceği üzere, tavsiye almak için annesine yönelmişti. O dönemde, annesine olan nefreti ile büyükanne ve büyükbabasını katletme sebebi arasındaki ilişkinin farkında değildi.

Değerli nesneleri mahveder ya da kasıtlı olarak alıkoyar

Linehan (1993b), kliniğindeki sınırda kişilerin saatleri kırdıklarını, ilan tahtasını yırtıp parçaladıklarını, mektupları çaldıklarını, eşyaları fırlattıklarını ve duvarlara grafiti yaptıklarını anlatır. Cadı, sevilen ve değer verilenleri mahveder. Cadı

anneler, tıbbi tedavi dahil, çocuklarının ihtiyaç duyduğu veya istediği şeyleri kasten alıkoyabilir. Çocuk fiziksel olarak yaralandığında böylesi bir anne, çocuk ölümün eşiğinde olsa bile uygun tıbbi tedaviyi aramakta başarısız olabilir.

Hastalar en sevdikleri oyuncakların ceza maksadıyla kırıldığını ya da başkasına verildiğini, bir kısmı da evcil hayvanlarının aniden ortadan kaybolduğu bildirmiştir. Henry Lee Lucas annesine evcil katırını ne kadar sevdiğini söyledikten sonra annesi katırı vurup öldürmüştü. Bir hasta, bir tartışmadan sonra annesinin evcil tavşanını salıverdiğini hatırladığında ağladı. Joan Crawford, Christina'nın en sevdiği elbiselerinden birini kesip, kızını onu parçalanmış haliyle giymeye zorlamıştı. Christina'nın annesi, çocuğun sevdiği şeyi ondan almanın, vermeyi öğrettiğine dair çarpık bir düşünceye inanıyordu.

Diğer hastalar da Cadı annelerinin, sevdikleri veya istedikleri şeyleri kasten alıkoyduklarından yakınmışlardır. Bir hasta, annesinin akşam yemeğinde ailenin geri kalanına onun en sevdiği yemek olan spagettiyi servis ederken, kendisine elma püresi verdiğini anlatmıştı. Doğal olarak Cadı'nın çocukları neyi sevdikleri veya istediklerini belli etmemeyi öğrenirler. Bununla beraber Cadı anne yaptığı şeyin çocuklarının iyiliği için olduğuna yürekten inanır. Aslında sadece, çocukken öğrendiklerini tekrar etmektedir.

Uğursuz olduğu kanaatine sahiptir

Bazı sınırda kişiler şeytan tarafından ele geçirilmiş gibi hissederler. Sınırda Cadı da ele geçirilmiş gibi hissedebilir, görünebilir ve davranabilir. Çocukluğunda savaşarak sağkalmıştır ve mücadeleye yetişkinliğinde devam eder. Sınırda Cadıların çocukları da açıkça sınırda olma riski altındadır. Onlar için sağkalım görünmez hale gelmelerine ya da bitmez tükenmez bir mücadeleye devam etmelerine bağlıdır. Cadı'nın çocukları hayatlarının geri kalanında akut kaygı bozukluğu veya cinai öfkeden mustarip olabilirler.

Gunderson (1984), "bazı sınır hastalar için içsel kötülüğe dair gizil kanaatin boğucu hale gelebildiğini" (s. 89) iddia eder. Kroll (1988), bazı sınırda kişilerin "aynı anda hem özel dikkate layık hem de yaşamayı bile güçlükle hak edecek kadar uğursuz hissettiklerini" (s. 65) gözlemlemiştir. Bu uğursuzluk algısı Cadı'nın

başkalarından ceza beklentisine katkıda bulunur. Bazı sınırda Cadılar kefaret arayışı teşebbüsüyle katı dini uygulamalara katılabilirler. Daniel Paul'un (1987) gözlemlediği üzere: "Kişi, görünmez hale gelmek uğruna arzu ve ihtiyaçlarını reddettiğinde, kendilik ötekinin ya da kendinin kötücül yanları tarafından ele geçirilmiş gibi yaşanır. Kötücül güç her zaman, her yerde var olan bir iblis olarak kişileştirilir: Şeytan'ın ta kendisi olarak" (s. 151).

David Smith'in (1995), "Susan'ın kişiliğinde gerçekten şeytani, tarifsiz bir şeyler olduğuna hiç şüphe yok," (s. 229) ifadesi, sınırda Cadıların kendileriyle ilgili hislerinin dehşet verici gerçeğidir. Doğal olarak çocukları da bu uğursuz gücün varlığını hissederler. Cadı'nın çocukları annelerinin sinesinde yatanlar hakkındaki dayanılmaz gerçeği bilirler.

Kıstırılma korkusu vardır

Cadı ötekiler tarafından kontrol edilmeye tahammül edemez. Hastaneye yatırılırsa veya tespit uygulamasına maruz kalırsa potansiyel olarak yıkıcı öfkesini salıverebilir. Kaçmak için etrafındakilere saldıracak veya çatışmayı kışkırtarak durumu kontrol etmenin bir yolunu bulacaktır. Kroll (1988) sınırda bir Cadı'yla deneyimini şöyle aktarır:

> Yirmi yedi yaşında, boşanmış bir kadın üç yaşındaki oğlunu hastaneye getirdi ve çocuk zatürre teşhisiyle yatırıldı. Kapsamlı muayene sonrasında çocuk istismarı ve ihmali şüphesi oluştu. Ertesi gün kadının oğlunu eve götürme talebi hastane personeli tarafından reddedildi. Kadın çok sinirlenip sözlü tacize başladı ve pediatri servisinden görevliler eşliğinde çıkarıldı. Birkaç saat sonra, akşam vakti geri döndü ve oğlunu servisten çıkarmaya çalıştı. Durum fark edildi ve bir arbede olunca hastane güvenliği çağrıldı. Bir güvenlik görevlisinin kasıklarını tekmeledikten sonra... el ve ayaklarından dört nokta tespiti boyladı... ardından ben geldim ve... kendimi tanıtıp meydana gelen tatsız durumunu konuşabileceğimiz söyledim. Bana gidip kendimle ilişkiye girmemi söyledi. [s. 47-48]

Hasta, kendisini tespit kayışlarından kurtarması için Kroll'u başarıyla gıdıklemiş ve hemen ardından ona lanetler okuyarak hastaneden kaçmıştır.

Cadı'nın kontrol edilmeye karşı savaşırcasına direnişinin, kontrolün, engellemenin ve kısıtlamanın artmasına davetiye çıkarması trajik bir ironidir. Diane Downs, Temmuz 1987'de Oregon Eyalet Hapishanesi'nden kaçıp da yeniden yakalandıktan sonra New Jersey'deki yüksek güvenlikli bir hapishaneye nakledildi. Ancak Cadı'nın azmi herhangi bir kurumdan daha kuvvetli olabilir.

Tedavinin verimsiz olacağı öngörüsü mevcuttur

Kernberg (1985) tedavide en az şansa, sadistik bakımverenler tarafından büyütülen sınırda kişilerin sahip olduğunu düşünmektedir. Nitekim sınırda Cadılar ruh sağlığı uzmanlarını karalarlar. Cadının ötekilere güven noksanlığı ve etkileşimleri saldırganlık olarak hatalı algılaması ona yardımı neredeyse imkânsız kılar. Ötekileri kışkırtmakta öyle etkilidir ki kolaylıkla bir sağkalım mücadelesi ortaya çıkabilir. Sınırda Cadı çoğu kez onlara herhangi birinin yardım sunmasına müsaade etmeden önce kendini incitir.

Joan Crawford ölümün pençesinde yatarken arkadaşları ve aile üyelerinin ziyaretine izin vermemişti (Crawford, 1977). Ölümünden önceki dönemde bir yıl boyunca kilo kaybetmişti ve artık kendi başına banyo yapamıyordu. Bununla beraber tıbbi tedaviyi reddetmişti. O ölüm döşeğindeyken yanında yalnızca Bayan Crawford'un çalıştırdığı bir kadın vardı. Christina daha sonra şunları öğrendi:

> Yapabileceği bir şey kalmadığını anlayan kadın, annem için dua etmeye başlamış. İlkin duaları sessizmiş ama sonun ne denli yakın olduğunu anlayınca duaları duyulur hale gelmiş. Yüksek sesle dua ediyormuş ve annem sözlerini duymuş. Annem başını kaldırmış ve ağzından çıkan son sözler şunlarmış: "Kahretsin... *Sakın* Tanrı'dan yardım isteyeyim deme!" Birkaç dakika sonra da ölmüş. [Crawford, 1997, s. 387]

Sınırda Cadı, kontrolü *asla* bırakmayabilir.

CADI ANNENİN DÜSTURU: HAYAT BİR SAVAŞ

Cadı'nın çocukluk deneyimleri ona hayatın bir sağkalım mücadelesi olduğunu öğretmiştir. Çocuklarını da bildiği hayata hazırlar: toplama kampında bir hayata; nefret etmeye, kavga etmeye ve öldürmeye. Çocukları tehlikeden korkmamayı, hatta onu aramayı öğrenebilirler. Savunmasızlığı fark edip onu sömürerek ötekiler üzerinde kontrol sahibi olmaktan keyif alabilirler. Arızalı; sevmeden, güvenmeden, hissetmeden yoksun yetişebilirler. Cadı'nın çocukları ruh katli kurbanlarıdır ve sadece ıstırap çekerken ya da çektirirken yaşadıklarını hissedebilirler.

Cadı Annenin Çocuklarına İletileri

- "Seni öldürebilirim."
- "Pişman olacaksın."
- "Bundan kurtulamayacaksın."
- "Istırabı hak ediyorsun."
- "Sensiz daha iyi olurdum."
- "Kontrolümden asla kurtulamayacaksın."
- "Annen olarak seni kontrol etmek benim hakkım."
- "Sana bunu ödeteceğim."

Cadı'nın çocuğu ümitsiz şartlarda yetişmiştir. Cadı'nın kontrol ve egemenlik ihtiyacı çocuğu öfkeyle, korkuyla ve öznefretle doldurur. Sözleri habis, kalbi taş gibi soğuk olabilir. Amy adında bir hasta, Tanrı'ya sarsılmaz bir inanç besleyerek çocukluğundaki dehşetten sağ çıkmıştı. Annesinin istismarı yüzünden kalıcı sakatlıkları olsa da sevgi dolu bir eş, anne ve çok saygı duyulan bir çalışandı. Tanrı'ya inancı ve sevildiğine dair inanışı onun ruhunu annesinin yıkıcılığından kurtarmıştı. Çocukken katlandıklarına veya onu kurtaran zihnin gücüne kimse inanamazdı.

Cadı'nın çocukları annelerinin varlığında hissetmemeyi, gülmemeyi, gülümsememeyi ya da somurtmamayı öğrenerek sağkalırlar. Cadı annenin büyüttüğü yetişkin evlatlar duygusal bir cehennemden sağ çıkmışlardır. Müdahale olmadığındaysa küçük çocuklar sağ çıkamayabilirler.

7

Hayal Ürünü Çocuklar

"Ah kötü çocuk... neler duyuyorum böyle! Seni tüm dünyadan sakladığımı sanmıştım ama sen bana ihanet ettin!"

–Rapunzel

"Çocukluk günlüğümdeki her kayıt 'Bugün eğlendim. Mutluyum' diye başlardı. Numara yaptığımı fark etmeden gerçek hislerimi bütünüyle saklıyordum. Annemin sevgisini kazanmayı umarak sadık, itaatkâr, uysal ve sessizdim. Benden ihtiyaç duyduğu her şey oldum, mutlu dışında her şey."

Rachel büyük bir ilaç şirketi için çalışan parlak bir biliminsanıydı. Çekici, yetkin ve oldukça saygı duyulan, güvenilir, sadık, itaatkâr ve uysaldı. Mutlu dışında her şeydi.

Boşanmış ebeveynin tek çocuğu olan Rachel, annesi, büyükanne ve büyükbabasıyla yaşamıştı. Annesini ona pek az ilgi gösteren karmakarışık bir Kimsesiz olarak anlattı. Annesi Rachel'a hınç duyar, onu bencil ve uğursuz olmakla suçlardı. Rachel iyi olmaya ne kadar uğraştıysa da annesinin onayını asla alamamıştı. Annesinin sevecen olduğu zamanlarda Rachel kendini Dönüş'e hazırlardı. Acı verici gerçeği yetişkinliğinde tuttuğu günlüklerde yazmıştı: *"Sözleri ruhumu siyaha dönene dek asit gibi dağlayabilir. Tek yapabileceğim sırt çevirmek ancak bu kez de beni aşırı hassasiyetle ya da yanlış anlamayla suçluyor. O bana sataştığında cansız bir nesne gibi mekân ve zamana savruluyorum. Onun çocuğu olmaktan çıkıyorum ve o artık annem olmuyor. Atabileceği işe yaramaz bir nesneye dönüşüyorum; değersiz bir çöp parçasına."*

Rachel ötekilerin onunla ilgili "gerçeği", aslında değersiz olduğunu fark edeceğinden korkuyordu. "*Ben 'onlardan biri' değilim... Herkesten daha fazla çalışmalıyım,*" diye iddia ediyordu. Ruhunun kirişi, kırılgan bir yapıya sahipti; bu nedenle, kendilik algısı kolayca ufalanıyordu. Sivrilmeye güdülenmiş hissediyor, kendine gerçekdışı beklentiler koyuyor ve gevşeyemiyordu. Kendini annesinin gözünden görüyordu; kendini işe yarar kılmayı beceremezse atılabilecek bir nesne olarak.

Rachel'ın çocukluğu boyunca tekrar tekrar gördüğü bir kâbusu vardı. Bodrumda yalnız başına, en sevdiği müzikle çılgınca dans ederek oynadığı sırada kısık bir hırıltı sesi dikkatini pencereye yöneltiyordu. Dişlerinden salya akan bir kurdun kara, delici gözleri onun bakışlarına kilitleniyordu. Rachel korkudan donakalıyor, çığlık atamıyor ve soluğu kesiliyordu. En sonunda annesi ortaya çıkıyordu ve Rachel çıldırmışçasına kurdu gösteriyordu. Annesi pencereye baktığı anda kurt kayboluyordu ve annesi onu, "Senin neyin var? Orada hiçbir şey yok!" diye azarlıyordu.

Rachel kurdu kendi kafasında yaratmadığını bilerek arkada bırakılmaktan korktuğu ve yalnız kalırsa kurdun döneceğinden emin olduğu için merdivenden yukarıya annesini takip ediyordu. Merdivenin tepesine ulaştığında geriye doğru pencereye bakıyordu. Kurt, yere yakın bir şekilde sinip gözlerini ona dikerek tehditkâr biçimde onun her hareketini takip ediyordu. Yaşamına tehdidi, yalnızca Rachel görmekteydi. Annesi gerçekten de görmüyordu.

Rachel'ın rüyası ürkütücü biçimde, yedi yaşındaki Cheryl Downs'ın annesi onu öldürmeden hemen önce işittiği "Hungry Like the Wolf" (Kurt Gibi Aç) şarkısını andırır. Çocuklar duygusal açıdan onları yiyip bitiren bir anneyle yaşadıklarını bilmenin dehşetini aşamazlar. Dehşeti bilinçdışı olarak, rüyalarında yaşarlar. Rachel'ın gördüğü kurt dışarıdaydı. Gerçek tehlike ise tabii ki içerideydi. Çocuklar kıstırılmış, bağımlı ve anneleri olmadan sağkalamaz oldukça tehlikeyi inkâr eder ve annelerini korurlar. Rachel'ın kâbusları üniversitenin ilk yılında, evinden sekiz bin kilometre uzaktayken nihayet sonlandı.

Rachel'ın çocukluk rüyasını anlatmasından birkaç hafta sonra annesiyle göz temasından kaçınıp kaçınmadığını sordum. "Evet, sanırım kaçınıyorum," diye yanıtladı, "bu sadece bir alışkanlık. Bunu daha önce hiç düşünmemiştim... ama annemin gözüne bakmaktan gerçekten de korkuyorum." Sonunda Rachel, annesine karşı duyduğu korkuyu penceredeki kurtla bağlantılandırdı. Göz temasından kaçınma, olası saldırıya karşı içgüdüsel bir tepkidir.

Rachel annesinin sahte geldiğinden bahsederdi ve nazik olduğunda güdümlenmiş hissederdi. Annesi ona bazen sanki hayırlı evlatmış gibi, diğer zamanlarda ise "değersiz bir çöp parçası" gibi davranıyordu. Annesi nazik olduğunda Rachel şüpheleniyordu.

"*Bütün söyleyebileceğim şu; bazen sesinin tınısıyla bile heyheylerim tutuyor... Bilirsiniz, tuzağa düşürülüyormuşum gibi geliyor. Ağlayarak beni arıyor ve 'seni seviyorum, bunu biliyorsun' falan filan diyerek tatlı tatlı konuşuyor... ve bir ürperti beni gerginleştiriyor... böyle işte. Sizi dövdüğü için gerçekten ama gerçekten üzgün olan istismarcı bir kocadan farkı yok. Bu laflara kanarsan, ölmen an meselesi olur. Tanrım, ama o* ***benim annem!***"

Rachel istismarcı koca (sınır kişilik bozukluğu olan erkek) ile annesi arasındaki paralelliği doğru tespit etmişti. Karılarını döven erkekler dayaktan sonra genellikle aşırı pişmanlık ifade ederler. Sınırda annelerin fiziksel açıdan şiddet gösterme olasılığı, sınırda erkeklere göre daha az olsa da duygusal istismar ve kişilik katli eşit düzeyde mahvedicidir. Pişmanlık, öfke ve suçluluk çemberi sınırda kişinin çocuklarını ölümcül bir girdabın kıyısına çeker.

Sınırda kişilerin çocukları gerçek kendiliklerini feda etmeyi öğrenirler çünkü sağkalımları annelerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamayı gerektirir. Masterson (1980), *gerçek kendilik*'i şöyle tanımlar: "Bütün, hem iyi, hem kötü ve gerçeklik temeline dayanan bir kendilik; yaratıcıdır, içinden geldiği gibidir ve kendini ortaya koyma modunda... özerk bir tarzda işlev gösterir" (s. 38-39). Özerklik, yani kendine yön verme ve kendini ifade etme özgürlüğü sınırda kişinin çocuğu için imkânsızdır. Sınırda anne ayrılmayı ihanet olarak gördüğünden ve kendini ortaya koymayı cezalandırdığından çocuk sahte kendilik geliştirir. Gerçek kendilik ise canlı canlı gömülür.

Rachel önemsiz hataları takiben ağır cezalar bekliyordu. Çocukken yalnızca öğle yemeği harçlığını unuttuğu için annesi ona fırça atmıştı. Rachel en ufak bir hata yaptığında değersiz hisseden bir mükemmeliyetçiydi. Kararlar, etkileşimler ve ufacık olaylara ilişkin ruminasyonlara dalıyordu. Her şey mükemmel olmalıydı. Doğal olarak, nadiren gevşiyordu.

Rachel gibi, sınırda kişilerin çocukları da boşlamak, içinden geldiği gibi olmak veya oyun oynamak için asla yeterince emniyette hissedemezler. Winnicott (1971) şöyle yazmıştır: "Evrensel olan, sağlığın göstergesi olan şey oyundur; oyun büyümeye, dolayısıyla sağlığa katkıda bulunur... doğal olan, oyun oynamaktır" (s. 41). Sınırda kişilerin çocukları eğlenmekte güçlük çeken

gayretkeş emekçiler olabilirler. Gevşemeyi veya kendilerini istikrarlı şekilde iyi hissetmeyi bilmezler.

Normali Aramak

Webster annelik davranışını "bakım sağlama veya koruma" olarak tanımlar. Diane Goldberg (Miller ve ark. içinde, 1999), kendi çocukluğu yoksunlukla gölgelenmiş fakat duygusal açıdan dengeli bir anne tarafından yetiştirilme tecrübesini şöyle anlatır:

> Altı yaşına girdiğimde doğum günü pastam annemin bahçesinden toz-pembe güllerle süslüydü. Marabanın sıska kızı, kalın keten bezinden bahçe eldivenleriyle bir hanımefendiye dönüşmüştü. Bizim için kallavi yemekler pişirirdi. Tabaklarımızı doldurur ve aç kalmanın nasıl bir şey olduğuna dair öykülerle bizi asla azarlamazdı. Banyolarımızdan esanslar ve köpükler fışkırırdı ve onun temizlenmek için kız kardeşiyle benzin istasyonundan nasıl sabun çaldığı hikâyesini asla duymadık... Bizi kendi geçmişinin gerçek ve hayali canavarlarından korurdu. [s. 45]

Bowlby (1973), "ruh sağlığı için elzem olduğuna inanılan, bebeğin ve küçük çocuğun annesiyle sıcak, samimi ve kesintisiz ilişki yaşamasıdır" (s. xi) kuramını ortaya koymuştur. Ancak sınırda kişilerin çocukları, kendilerine annelik edilmesi deneyimlerinde niteliksel bir farklılık yaşarlar. Neyse ki annesinin sesini duyduğunda çoğu çocuğun "heyheyleri" tutmaz.

Sınırda kişinin çocukları çoğu kez gizli önem arz eden duygusal iletileri çözmede uzmanlaşırlar. Bu çocuklar yetişkinliklerinde ötekilerin eylemlerinin arkasındaki gizli güdüleri keşfetmekle meşgul olabilirler. Yetişkin bir evlat, "Ben çocukken işler olması gerektiği gibi değildi. Şimdi işler ne zaman iyi gitse kuşkulanıyorum," demişti. Yetişkin evlatların kendilerini ifade güçlükleri olabilir ve ötekilerin onların dürüstlüğünden faydalanabileceğinden korkabilirler. Konumlarından asla emin olamazlar ve ötekilerin söyledikleri şeyleri kastedip kastetmediklerini sorgularlar. Çocukluklarında, bir an doğru olduğunu bildikleri şey bir an sonra değişmiştir. Tasdiklenme ve kendi gerçekliklerini doğrulayabilecek ötekilerin arayışındadırlar.

Daniel Goleman (1995), duygusal beynin görevinin, dikkati sağkalım için tehditlere, "'Bunu yer miyim, yoksa bu beni mi yer?' gibi anlık kararlar vermeye" (s. 291) odaklamak olduğunu anlatmıştır. Sınırda kişinin çocukları, araştırmacıların "risk değerlendirme" olarak adlandırdıkları; bir andan başka bir âna annelerinin ruh halinin doğasına karar verme süreciyle meşguldürler. *Bu bilinçdışı ve istemsiz bir süreçtir*; nefes almak gibi. Bunu yaptıklarını fark etmezler. Kalın bir inkâr duvarı çocukları yüzleşmesi korkunç olanı görmekten korur.

Bölme

Sınırda kişinin ya hep ya hiç düşüncesi çocuklarında bölünmüş algılamalara neden olur. Rachel tek çocuk olduğundan annesi onu hayırlı ve hayırsız algılama arasında gidip gelmişti. Brazelton (Brazelton ve Cramer, 1990), bütün ebeveynlerin çocuklarına bilinçdışı olarak ya olumlu ya da olumsuz atıfları yansıttığını ileri sürer. Doğum anından itibaren yenidoğanın özellikleri, ebeveyninin geçmişindeki kişilerle ilgili bilinçdışı çağrışımları tetikler. Brazelton, "Peri masallarının iyilik perisi ya da tehditkâr cadısı gibi, bu hayaletler çocuğa iyi niyetli ya da kötü niyetli büyü yapabilir" (s. 139) diye açıklar ve normalde çocuğun gerçek kendiliğinin, ebeveyni bu yansıtmalardan uzaklaştırdığını ve "hayaletlerin çocuk odasının ardına sürüldüğünü" (s. 139) iddia eder. Bununla beraber, sınırda annenin yansıtmaları yoğundur ve çılgınca dalgalanarak çocuğu bir an hayırlı, başka bir an hayırsız algılayabilir. Bir sınırda annenin kızı, çocukluğundaki duygusal çevreyi on bir yaşındayken yazdığı bir şiirde anlatmıştır:

RÜZGÂR
Yönü asla bilemeden,
Her an değişen,
Bazıları sezebilir,
Ancak o hemen değişir.
Pek kuvvetli ve kaba
Bazen de yumuşakça ve görünmez fazlaca
Bazen alıkoyan,

Bazen de eksiksiz bırakmayan,
Yaz günlerini serinleten,
Kış yağmurlarını donduran.[31]

Linehan (1993a), sınırda kişilerin de farklı görülmemeleri gerektiğine inanır:

> Bu bireyleri kendimizden temelde farklılaştırarak onları küçümsüyor olabiliriz. Ve belki de bazen onları farklılaştırmak için küçümseriz. Ancak normal davranışı (kendimizinkiler dahil) etkileyen davranış ilkelerinin sınır davranışı etkileyenlerle aynı ilkeler olduğunu bir kez gördüğümüzde eşduyum kolaylaşır ve bize sundukları zorluklara merhametle karşılık veririz. [s. 26]

Sınırda kişilerin çocukları, deneyimlerinin normal olduğuna inandırılmamalıdır. Sınırda kişiler farklı olduklarını *hissederler* ve ıstıraplarının tasdiklenmesini hak ederler. Korku, öfke, kıskançlık ve hınçlarının yoğunluğu *normal değildir.* Başka türlüsünü söylemek onların olduğu kadar çocuklarının deneyimlediğini de tenzil eder. *Tasdiğin gerçeklik temeli olmalıdır.*

Hem sınırda bir annenin kızı, hem de sınırda anne olan bir hasta, terapistine normal insanların günlerini nasıl düzenlediklerini sormuştu. Annesi öyle kısıtlı tutarlılık sunmuştu ki hasta zamanını nasıl yapılandıracağını asla öğrenmemişti. Çocukluğunda arkadaşlarının annelerinin akşam yemeği için onları her akşam aynı saatte çağırdığını fakat kendisinin ne zaman yiyeceğini ya da yiyip yiyemeyeceğini asla bilmediğini anımsıyordu. Öğünleri düzenleme ve sunma işi annesini bunaltıyordu. Hasta yıllarca insanların sütü neden sevdiğini asla anlamamıştı. Annesi sıklıkla bozulmuş ya da uzun süre oda sıcaklığında bırakılmış süt vermişti. Bozuk süt ile ferahlatıcı, buz gibi bir bardak süt arasındaki farkı keşfetmek heyecan verici bir deneyimdir. Hayat iyi olabilir, zaman yapılandırılabilir, hedeflere ulaşılabilir ancak sınırda anne ve çocuğunun normal olan ve olmayanı anlamada yardıma ihtiyaçları vardır.

Çocuklar ancak deneyimlediklerini bilirler. Diğer annelerin küçük hatalar için beklenmedik şekilde saldırmadıklarını, süreğen bir biçimde üzgün, çökkün, korkulu ya da bunalmış olmadıklarını fark etmeyebilirler. Çocukların kendi deneyimlerinden başka, dünyayı ve kendilerini muhakeme edecekleri bir

31 İzin alınarak kullanılmıştır.

dayanakları yoktur. Ne yazık ki sınırda annelerin çocuklarına dair algılarını bölme eğilimleri yazık ki çocuklarda kendilerine ilişkin çarpık izlenimler yaratır. Çocuklar kendilerini, ebeveynlerin çocuklarını gördüğü şekilde görürler.

Bir çocuğun hayırlı ötekinin hayırsız olarak belirlenmesinin nedenleri, annenin yansıtmalarının doğasına bağlıdır. Erkek çocuklarını hayırsız olarak belirleyen bir anne, bir erkek tarafından cinsel istismara uğramış olabilir. Anne, erkeklere olan öfkesini bilinçdışı olarak oğullarına yansıtabilir. Birden fazla kızı olan sınırda anneler, ilk doğan kızı, kocalarının sevgisi için kendilerine rakip görebilirler. Başkaca durumlarda çocuğun belirli nitelikleri, anneye kendinde öfkelendiği ya da sevdiği kısımlarını bilinçdışı olarak hatırlatabilir. Yansıtmanın kökeni her annede değişiklik gösterir. Terapinin yokluğunda, yansıtmanın kaynağı asla anlaşılamayabilir. Hiçbir ebeveyn bir çocuğu ötekinden çok sevmeyi isteyerek seçmez.

HAYIRLI EVLAT

"Annemin kız kardeşime neden bu kadar acımasız davrandığını asla anlayamadım. Kardeşime onun uğursuz doğduğunu söylerdi... kavgaları berbattı. Bense bir korkak gibi köşeye saklanır, kardeşimi sonradan gizlice sakinleştirmeye çalışırdım. Esirgendiğim için hiçbir şeyi hak etmediğimi düşünür, suçlu ve çökkün hissederdim. Kız kardeşim herhangi bir yanlış yapmamıştı. Annemin ona öyle davranmasını hak etmiyordu. Ve ben de bana öyle davranmasını hak etmiyordum. İyi değildim ki! Korkuyordum."

Joanna terapideki üçüncü yılında annesi hakkındaki gerçek hislerinin muhafaza eden gizlilik ve korku örtüsünü kaldırdı. Sağaltım ilişkisinin emniyeti içinde bir çiçek gibi açıldı. Yakın zamanda tecrübe ettiği bir dönüm noktası ona yeni bir bakış açısı sağlamıştı. Bir zamanlar nerede durduğunu ve bundan sonra nereye gitmesi gerektiğini biliyordu.

"Kalbimin normalden hızlı attığını fark ettiğimde çamaşırları topluyordum. Yatağa oturdum ve kendi kendime öğle yemeği yeseydim iyi olacağını söyledim. Birkaç dakika sonra sersemlemiş, zayıf düşmüş ve korkmuş hissettim. Kendime, 'Panikleme, bir şey yok... geçecek,' dedim. Kıyafetleri katlamaya devam ettim ama nabzıma odaklanmıştım. Başım sanki hafiflemiş, bedenimden ayrılmıştı.

Kollarım ve parmaklarım karıncalanıyordu. Yalnızca kırk yaşındaydım, bir kalp krizi için çok gençtim."

Joanna acil servisi aramıştı. Sağlıkçılar eve vardığında onu kanepede uzanmış bulup nabzını ölçtüler. Kanındaki oksijen düzeyini kontrol ettiler ve gecikmeden sorunu hiperventilasyon olarak teşhis ettiler. Kesik kesik, sığ solumaları kanını oksijene doyurmuştu ve bu, nabızda hızlanma, baş dönmesi, el ve ayaklarda karıncalanma hissi yaratmıştı. Joanna, onun bu sağkalım kaygısı nöbetini neyin tetiklediğini terapisinde keşfetti.

Doğum günü pastasının üzerine şaka amaçlı bir oyuncak mezar taşı yerleştirilmişti ama Joanna orta yaşları kutlama havasında değildi. Kırkıncı doğum günü nasıl böyle bir kaygıyı tetikleyebilirdi ki? Kendi hayatını gerçekten hiç yaşamadığını anlayıp panikleme olasılığı üzerinde duruyordu. Zaman geçiyordu. Annesine öfkesi ve küskünlüğü takip eden seanslarda yüzeye çıkmaya başladı.

Joanna hayırlı bir eş ve anneydi. Asla itaatsizlik yapmamıştı, asla karşı gelmemiş ve gerçek kendiliğini ortaya koymamıştı. Hatta panik atak sırasında kaygısını görev duygusuyla bastırıp çamaşırları katlamaya devam etmişti. Joanna'nın gerçek hisleri sertçe çalkalanıp da tıpası çekilmiş bir şişe gibi patlamıştı.

Hayırlı Evladın Nitelikleri

Sınır kişilik bozukluğu geliştirmez

Hayırlı evlat sınır kişilik bozukluğu geliştirmez çünkü annenin yalnızca idealleştirdiği kısımları çocuğa yansıtılır. Ancak annenin hayırlı evlatla kaynaşma ihtiyacından dolayı başkaca ciddi ruhsal çatışmalar gelişir. *Belki de hayırlı evladın en harap edici ruhsal çatışması sahtelik hissi; onu iyi veya yeterli görenlerin yanılıyor* olabileceklerini *hissetmesidir.*

Hayırlı evlat ebeveynleştirilen; ebeveyne ebeveynlik etmeye talimli çocuktur. Hayırlı evlat genellikle itaatkâr ve sadıktır, ailesinin küçük terapisti gibi işlev görebilir. Sınırda anne, hayırlı evlada onu duygusal açıdan kurtarmak ve korumak için özel güçler atfeder. Bu nedenle hayırlı evlat sırlar emanet edilendir, vekil partner olarak seçilendir ve halihazırda çocuk olduğu halde yetişkin gibi davranıldığı için sahtekârlık sendromu (*impostor syndrome*) geliştirir. Sahtekârlık

sendromu, çocuğun yetişkinliğinde yeterliliğe dair dışsal göstergelere rağmen altta yatan, hiçbir şeyi hak etmediği inancını yansıtır. Başarıları doyum getirmez çünkü hayırlı evlat onları kendi çabalarına değil de iyi şans ya da talihe bağlar.

Sınırda anne bilinçdışı olarak hayırlı evladın işbirliğini ister. Dolaylı olarak bu çocuğun üzerinden yaşar ve çocuğun başarılarıyla tasdik arar. Sınırda anne, çocuğun özerklik ihtiyacını anlamadan, hayırlı evlatla duygusal olarak kaynaşır ve onun yutulup tükenmiş hissetmesine neden olur. Buna rağmen hayırlı evlat annesine ihanetten korkar ve bu nedenle kendisine ihanet eder. Hayırlı evlat, annesinin yakınlık taleplerine hayır diyemeyecek kadar rahatsız hissedebilir ve suçluk duygusuyla dolu olabilir.

De Becker (1997), "zoraki takımlaşma"nın düzenbazların ya da suçluların kullandığı en incelikli güdümlemelerden biri olduğunu söyler: "Zoraki takımlaşma, erkenden güven kurmanın etkili bir yoludur çünkü 'aynı gemideyiz' tavrını, nezaketsiz hissetmeksizin reddetmek zordur" (s. 66). Anne, "Tıpkı benim gibisin", "Beni kimse senin gibi anlamıyor", "Güvenebileceğim tek kişisin" veya "Sen olmasan bu hayat yaşanmaya değmezdi" gibi yorumlarla hayırlı çocuğu ayartıp bilinçdışı olarak takımlaşmaya mecbur eder.

Annenin hayırlı evlatla kaynaşma ihtiyacı suçluluk duygusuyla dolu çocuğu uzaklaştırabilir. Hayırlı çocuk, annenin kendiliğinin idealleştirilen kısmı olarak muamele görür. Bunun sonucunda hayırlı çocuğa, çocuğun ihtiyaçlarına göre değil, kendi ihtiyaçlarına göre bakım verir. Anne üşüdüğünde, çocuğun ne kadar sıcak ya da soğuk hissettiğine bakmaksızın ona bir kazak giydirir. Çocuk kazağı istemezse anne reddedilmiş hisseder ve çocuğu azarlar.

Bununla beraber, De Becker dostane ilişki kurmak isteyen herhangi birinin ötekini rahatlatma arayışında olması gerektiğine işaret eder. Ebeveynleştirilen çocuk rolünün uygunsuz olduğunu sezgisel olarak bilir ve ebeveyninin mutluluğundan yalnızca kendisinin sorumlu olduğunu bilmenin dehşetini yaşar. Ebeveyninin hayatından sorumlu olma açmazına asla düşürülmemelidir.

Kaygılı, çökkündür ve suçluluk duygusuyla doludur

Hayırlı evlat gerçek hislerinin farkındalığını bastırır, dolayısıyla depresyon ve kaygı bozukluğu çeker. Ötekilerin duygusal halleriyle meşgul olduklarından

haz deneyimlemekte güçlük yaşarlar. Aşırı sezgisel olsalar da kendi ruhlarına dair içgörüden yoksundurlar ve altta yatan depresyondan habersiz olabilirler.

Hayırlı evlat doyum suçluluğu; seyahat, tatil veya parti gibi deneyimlere eşlik eden iç kemirici bir ağrı çekebilir. Annesinin idealleştiren algısını hak ettiğini düşünmez ve iyi bir hayatı hak etmediğini hissedebilir. Halihazırda kendisine yeterince şey verilmiş gibi hisseder, kendinde daha fazlasına sahip olma hakkını göremez. Kendi ihtiyaç duyduğu şeyleri takıntılı bir biçimde başkalarına sağlayabilir.

Glickauf-Hughes ve Mehlman (1998), sınırda annelerin sınırda olmayan kızlarının, annelerini memnun edememekten çokça kaygılandıklarını bildirmişlerdir. Hayırlı evlat, bundan kaynaklı takıntılı onaylanma arayışı davranışlarından dolayı duygusal fakirleşmeye yatkındır. Ayrıca depresyon, kaygı ve suçlu hissetme eğilimi bütün hayırlı evlatlarda yaygındır. Bakım verilmeyi hak etmediklerini düşünürken başkalarına bakım verme sorumluluğuyla boğulmuş hissedebilirler. Duygularını ve ihtiyaçlarını dile getirme güçlükleri vardır ve takdir ile ilgiden aşırı rahatsız olurlar.

Bütün hayırlı çocukların hayırsız çocuklar kadar terapi ihtiyacı olsa da tedavi arayışına girme olasılığı daha düşüktür. Glickhauf-Hughes ve Mehlman (1998), sınırda annelerin sınırda olmayan kızlarının normal duyguları daha ilkel duygulardan ayırt etme güçlüklerine ve duygular ile eylemleri karıştırma eğilimlerine değinmişlerdir. Anneleri gibi olmaktan korktukları için, güçlü hislerin dışavurumlarını sınırda kişinin davranışlarıyla ilişkilendirirler. Sakin ve uyumlu görünerek duyguların dışavurmunu kısıtlayabilirler. Bu nedenle, içselleştirilmiş kaygı, suçluluk duygusu ve depresyon gözden kaçabilir ve tedavi edilmeden kalabilir.

Mesleki açıdan başarılı olmaya yatkındır

Hayırlı evlatlar başarılı yetişkinler haline gelirler ancak her zaman mutlu oldukları söylenemez. Doğru olanı yapma uğraşı gerçek ve yaratıcı kendiliği boğabilir. Ötekilerin beklentilerini karşılamak kendi mutluluklarından daha önemli olduğundan, hayırlı evlatlar mantıksız patronlar, nahoş çalışma ortamları ve mutsuz evliliklere tahammül edebilirler. Epeyce şöhret, zenginlik veya başarıya sahip olabilirler ama nadiren eğlenirler.

Hayırlı evlatlar yetişkin ilişkilerde de ebeveyn rolündeki işleyişlerine devam ederler ve vazifeşinas halde, beklenilenden daha başarılı olmaya yatkındırlar. Ötekileri hayal kırıklığına uğratmaktan korktuklarından çoğu kez fazlasıyla adanmış ve duygusal açıdan meşguldürler. Basitçe hayır diyemezler. Küçük hatalar özsaygıda feci düşüşü tetikleyebilir ve içselleştirilmiş kaygı başarılarının keyfini çıkarmalarını engeller. Hayırlı evladın duygusal enerjisi ağırlıklı olarak, kendiliğinin temeline zarar verecek hatalardan kaçınmaya ayrılır.

Hayırlı evlat intihar arzusunu eyleme geçirmese de küçük bir hatayı takiben kendiliği zarar gördüğünde, "Keşke ölsem," diye düşünebilir. *Başarı, hayırlı evlatta panik atakları tetikleyebilir.* Başarı arttıkça kaygı da artar. Hayırlı evlatlar, özellikle de hayırsız kardeşlerinin feda edildiğine inanırlarsa, ferahlık veya huzura pek az erişebilirler.

Hayırlı Evlada İletiler

- "Beni mutlu edebilecek tek kişi sensin."
- "Sensiz hayat yaşamaya değmez."
- "Beni asla bırakma."
- "Sen özelsin."
- "Benim mutluluğumdan sen sorumlusun."
- "Benim hayatımdan sen sorumlusun."

Hayırsız evladın reddedilme korkusu varken, hayırlı evladın başarı korkusu vardır. Hayırlı evlat, hayırsız evladın yaşadığı istismardan esirgendiğinden, başarısı gurur ve neşe yerine, utanç ve suçluluk duygusunu tetikler. Hayırsız kardeşin istismar edilmesine tanık olan hayırlı evlatlar sağkalım suçluluğuyla boğuşabilirler. Joanna'nın günlük kayıtlarından biri acısının derinliğini gözler önüne serer:

> Bu ay *Time* dergisinde midemi bulandıracak kadar rahatsız edici bir makale okudum. Makaleye "Savaş Yaraları" başlığı verilmişti ve Sierra Leone'deki bir grup isyancı tarafından kolları kesilen, on üç yaşındaki bir kızın res-

mini içeriyordu. Ailesi onun için gözyaşı döküyordu ve eldeki imkânlarla yapılmış protezlerle yemek yemeyi öğrenmesine yardım ediyorlardı. "Bana bunu neden yaptıkları hakkında hiçbir fikrim yok" sözü alıntılanmıştı. O küçük kıza yazmak; hâlâ bir ruha ve onu seven bir aileye sahip olduğu için ne kadar şanslı olduğunu anlatmak istedim.

Bana kız kardeşimi hatırlattı. Kız kardeşimin o kadar şanslı olmaması dışında. O da Amerikan banliyösünde kapalı kapılar ardında şiddetle devam eden bir iç savaşta sakatlanmıştı. Annemin onu neden yalnızca parçaları kalana kadar doğradığına dair hiçbir fikrim yoktu. Annem bir çocuğun bir daha asla yerine konamayacak parçasını yok etmişti. Ve kırk yıl sonra kız kardeşim hâlâ hayatta kalma mücadelesi veriyor. İnsan ruhu için bir protez yok.

Kolları takma olmadığından hiç kimse anlamıyor. Hiç kimse o tür bir savaşı okumak istemiyor. Tüm Amerika'da şu anda kapalı kapılar ardında şiddetle devam eden savaşlarda kaç çocuğun sakatlandığının hiç kimse farkında görünmüyor. Ve hiç kimse ruhları güdük kalmış insanlara nasıl yardım edileceğini bilmiyor.

Savaş gazileri, sağ kalma suçluluğunun kişinin yaşamayı hak ettiği hissini alıp götürebileceğini bilir. Hayırlı evlatlar, hayırsız kardeşin yaşadığı istismardan esirgendikleri için çok suçlu hissedebilirler ve bu yüzden zulüm, hastalık, adaletsizlik veya kötü muamele kurbanlarını kurtarmaya mecbur olan takıntılı bakımverenler haline gelirler. Kardeşin yıkımına şahit olduklarında kendilerinin nasıl hasar gördüklerini fark etmezler. Hayırlı evlat SKB geliştirmese de kalbi küçük şarapnel parçalarıyla delik deşik edilmiştir. Neden olduğunu bilmeden üzgün ve suçlu hisseder.

Zaman geçtikçe Joanna yavaş yavaş kendi kurbanlaştırılmasına değinebildi. Annesi için ne kadar çok fedakârlık yaptığıyla ilgili büyük öfkesini ve kız kardeşini kurtaramamasıyla ilgili derin üzüntüsünü gömüldüğü yerden çıkardı. Annesinin hizmetine atanmışlık süresini doldurmuştu. Savaş bitmişti.

Hayırlı evladın kendiliğinin röntgenini çekmek mümkün olsaydı, küçük çatlakları olan porselen bir ruh görülürdü. Dışarıya karşı yaralanmış görünmese de çatlakları olan bir ruha sahip çocuk, içsel bir kırılganlık duyumuyla yaşar. İçsel kendilik dışsal kendilikle savaştadır. Hayırlı evlat, belirlemekte güçlük çekeceği kadar derin ve eski acısının kaynağını söze dökemeyerek sessizce ıstırap çeker. Çatlakları olan bir ruh tamamen tamir edilemese de hayırlı evlat onu daha fazla yaralanmadan korumayı öğrenir. İnkâr, bastırma ve yüceltme savunmaları acının farkındalığını uzak tutar. Hayırlı evlatların da hayırsız evlatlar kadar terapi gereksinimleri olsa da tedavi arayışına girmeleri pek olası değildir. Analitik yönelimli terapi içsel savaşı sona erdiren ve hayattan keyif alma kapısını açan anahtardır.

HAYIRSIZ EVLAT

"Bazen gerçekten kafam karışıyor. Neyi suçlayacağımı bilmiyorum. Gecenin ikisinde dışarıda sigara içerek oturup, Amerika'nın mankafalarını kendi kirlilik ve karanlığınızla hepten zehirlemekten başka hiçbir şey istemediğinizde ne yaparsınız? Televizyonlarını almak ve onların yerini kardeş katli fikirleriyle, kendinden şüpheyle ve vesveseyle doldurmak istediğinizde. Bazen tiksinilen ve korkulan bir tanrı olmak istiyorum... en çirkin dağın tepesinde oturan... yeşil kıyafetli. Bu maskaralığa bakmak istiyorum... bu kapitalist ve sarsak cümbüşe yukarıdan bakmak ve kahkahalarla gülmek. Böylesi içinde olmayı ve onunla böylesi... kaplanmış olmayı asla istemedim."

Katrina hayatından ve kendisinden nefret ediyordu. Gecenin bir yarısında, silaha sarılmak, darbeyi indirmek ve can almak için gereken öfkeye ilişkin fizyolojik tepki olan el ve parmaklarına kan hücum etmesi hissinin nereden geldiğini merak ediyordu. Annesinin habis sözlü saldırılarına bağışıklık kazandığını sanıyordu. Ona acımasızca sataşan bir anneyle yaşamak Katrina'yı sadece geceleri yalnızken hissettiği bir öfkeyle doldurmuştu. Kaydını tuttuğu rüyaları, intihar ve cinayet arasında gidip geliyordu.

Çocuğun ya da yetişkinin kronik ruhsal itibarsızlaştırılmasının ölümcül sonuçları olabilir. Katrina annesiyle tartışmalarından sonra odasına çekilirdi. Orada kendini jiletler ve hislerini yazardı. Katrina'nın günlüğü gerçek anlamda kendi kanıyla bezeliydi.

Hayırsız Evladın Nitelikleri

Sınır kişilik bozukluğu geliştirir

Sınırda kişinin hayırsız evladının da sınırda bir anneye dönüşmesi an meselesidir. Sınırda annenin olumsuz yansıtmaları hayırsız evladın kendilik kavramını öznefretle temellendirir. Anneleri tarafından uğursuz algılanan çocuğun iki seçeneği vardır: (1) uğursuz olduğuna inanmak ya da (2) umutsuzca iyi olmaya çalışmak. Annenin algısı değişmez: *Hayırsız evlat ne kadar çabalarsa çabalasın asla kazanamaz.*

Müdahale olmadığında hayırsız evlat kaçınılmaz surette SKB geliştirir. Tipik olarak madde ve alkolle erken yaşta tanışır. Okul performansları olumsuz özebakış ve ümitsizlik hislerini yansıtır. Antisosyal davranış, hırsızlık, madde kötüye kullanımı, rastgele cinsel ilişki gibi aleni eylemler annenin çocuğun hayırsız olduğuna dair inancını pekiştirir. Masterson (1980), ebeveynlerin "ergen çocuklarının evdeki çatışmalardan ötürü değil de kötü arkadaşlar tarafından ayartıldığını söyleyeceklerini" (s. 45) ifade eder. Sınırda anne çocuğun davranışında kendi rolünü hararetle inkâr eder. *Bunu sahiden görmez.*

Ağrı agnozisi çeker

Hayırsız evlat *ağrı agnozisi*, yani ağrıya tepki verme eksikliği çeker. Bir araştırmada (Money, 1992) istismara uğramış çocukların yüzde yetmiş beşi trikotillomani (takıntıyla saç yolma), düşme, tırnak yeme, başını vurma, sindirilemeyecek şeyler yeme, katı nesneler yutma, hap ve ilaç içme gibi özyıkıcı eğilimler göstermiştir. Bununla birlikte, istismarın olmadığı çevrelere yerleştirilen çocuklar bu davranışları sonlandırmıştır ve ağrıya karşı normal tepki geri gelmiştir.

Bu nedenle hayırsız evlat cezaya karşı aldırmaz görünür ki bu da annesinin öfkesini artırır. Ağrı agnozisi beyinde, coşkunluk ve anestezi etkisi yaratan, metenkefalin denen bir opioidin salınımı sonucunda ortaya çıkar (Money, 1992). Etki, enselerinden taşınırken gevşeyen yavru kedilerin gözlerindeki dalgın bakışı

andırır. İstismara uğramış çocuklardaki özyıkıcı davranışın, esasında istismarcı çevreye uyum sağlamak üzere verilen bir tepki olarak, zihin uyuşturucu anestezi salınımını ortaya çıkarıp çıkarmadığını ayırt etmek için çok daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Lanetlenmiş hisseder

Katrina kendinden aile içindeki kanserli bir tümör olarak bahsederdi. Masterson (1988), sınırda kişilerin bazı çocuklarının "annelerini yalnızca kendilerini öldürerek mutlu edebileceklerini" (s. 82) hissettiklerini belirtir. Hayırsız evlat damgalanmış, yeryüzündeki bir afet misali yaşamaya lanetlenmiş hisseder. Yaygın ümitsizlik hisleri sanat eserlerine, yazılarına ve davranışlarına akseder. Terapistler (Lachkar, 1992), sınır hastaların sanat eserlerinde yaygın biçimde betimlenen karadeliklerin, boşluk ve yalnızlığın duygusal uçurumunu temsil ettiğini ortaya atmıştır. Birçok yetişkin sınır hasta, yeni bir ilişkinin başlangıcında olduğu gibi ümitli hissettikleri zamanlarda kara bir yıldız imgesi gördüklerini bildirmişlerdir. Bu hastalar, kara yıldızın ümidin beyhudeliğini simgelediğini ifade ederler.

Hayırsız evlatlar kendilerinde, dünyada veya geleceklerinde hiçbir iyilik görmezler. İyi şeyleri, iyi insanları ve iyi anları mahvedeceklerinden emindirler. Hayırsız evlatlar hiç ümit görmezler.

Hayırsız Evlada İletiler

- "Her şeyi mahvediyorsun."
- "Sensiz daha iyi olurdum."
- "Benim mutsuzluğumdan sen sorumlusun."
- "Beni hasta ediyorsun."
- "Sen hastasın."
- "Seni öldürebilirim."
- "Sen bu ailenin yüzkarasısın."

Hayırsız evladın bunca acıklı özelliği arasında belki de en yürek parçalayıcı olanı, annelerini memnun etme arzularının süreğenliğidir. Bowlby (1973), bağlanma figürü korku verse dahi çocukların "kaçmaktansa tehditkâr veya hasmane figüre tutunmaları muhtemeldir" (s. 316) der. Hayırsız evlatlar annelerine bağlanıp kendilerinden vazgeçebilirler. Ne yazık ki böylelikle sevildiklerini hissetme ümidinden de vazgeçerler.

Hayırsız evladın kendiliğinin röntgeni, ruhu yiyip bitirerek yavaşça büyüyen bir tümörü gösterebilir. Hayırsız evlat kendine bakmaktan, özellikle içine bakmaktan korkar. İçsel bir karanlık; solmuş ve kararmış bir şey, pislik ve çürümüşlük hisseder. Bu her ne ise, çocuğunun kontrolünün dışında ve yüzleşemeyeceği kadar korkutucu olduğunu hissettirir. Bu nedenle terapiye gelen hayırsız evlatlar çok cesur olmalıdırlar. Solgun ruhlarına dönüp bakmaya, kabul edilme ve anlayışın sıcak ışığında ruhlarının beslenmesine istekli olmalıdırlar.

KAYIP ÇOCUK

"*Hiç bir terapiste gitmedi. Yaşamının buna değdiğini pek düşünmüyordu. Bob herkesle ahbap olabilecek türden biriydi. Giymez giydirir, yemez yedirirdi. Onun sorunu buydu. Ergenliğimizde ona gerçekten çok öfkelenirdim. Çok zekiydi ama asla kendini vermezdi. Bütün yapmak istediği arkadaşlarıyla takılmak ve basketbol oynamaktı. Aşırı dozdan ölmeden çok önce kendinden vazgeçmişti.*"

Mary, erkek kardeşinin ölümünden kısa süre sonra tedaviye geldi. Üzüntüsü, kısa kesilmiş bir hayatın, yaşanmamış bir hayatın öfkesiyle çınlıyordu. Kayıp çocuk kıyıya vuran ya da denize sürüklenen boş bir kabuk gibidir; her iki durumda da sonsuza dek kaybolmuştur.

Sınırda annenin karmaşık iletilerinden sağkalım, ani ve şiddetli duygusal değişimlerin dalgalarıyla hareket edebilme becerisi gerektirir. Kayıp çocuklar hiçbir kontrole sahip olmamaya teslim olarak, kendilerini dalgalara bırakarak sağkalırlar. Kafaları kim oldukları konusunda karışıktır ve otorite figürleri tarafından kontrol edilmeye direnirler. Bir işte kalmakta, taahhütleri yerine getirmekte veya sorumluluk almakta zorlanırlar. Kendilerini madde veya alkolle uyuşturur ve duygularından kopuk halde kalırlar. Peter Pan gibi annesiz hisseder ve asla büyümezler.

Kayıp çocuklar bağlanmaya karşı güçlü biçimde savunmadadırlar. Ne kişisel eşyalar ne de ilişkiler sağkalım için gerekli algılanmaz. Kayıp çocuklar dost canlısı, eğlenceli ve nazik olsalar da sağlam, istikrarlı veya güvenilir olmakta zorlanırlar. Her türlü taahhütten kaçınırlar.

Kayıp çocuğun uyumlu tavırlarının altında anlamsız ve boş hissedilen bir hayata dair kinizm yatar. Kayıp çocuklar tasasız görünebilirler ancak mutlu değillerdir. Toplumun kenarında köşesinde yaşar ve kendi kurallarına göre oynarlar. Kolaylıkla evsiz kalıp sokaklara düşebilirler. Aile üyeleri onları yıllarca görmeyebilir ve çoğu kez, "Nerede olduğunu bilmiyorum. İzini kaybettim," derler. Kayıp çocuklar, özdeğer duyumu veya varoluşlarının anlamının eksikliğinde, zar zor fark edilerek ilişkilere sessizce girer ve çıkarlar.

Sınırda kişilerin çocukları, deneyimlerini anlamanın bir yolunu bulmadıkça sağlıklı, özerk yetişkinler haline gelemezler. Erken deneyimleri sözlerle anlatmaları güçtür çünkü hatıralar "amigdalada, duygusal yaşamın kabataslak, *sözsüz* şablonları halinde depolanmıştır" (Goleman, 1995, s. 22, vurgu eklenmiştir). Kör ve sağır doğan çocuklar gibi, sınırda kişilerin çocuklarının duygusal yaşamlarını düzenleme yolları yoktur. Farklı olduklarını, diğer çocukların sesli ve ışıklı bir dünyaya geldiklerini anlamazlar. Duygusal hayatlarındaki istikrar eksikliği, hayatın kendisi saçmaymışçasına bir anlamsızlık hissi yaratır.

Terapi, sınırda kişilerin çocuklarının hislerini düzenlemelerine, onları dışavurmalarına ve kendi varoluşlarının anlamını bulmalarına yardım eder. Terapist, Helen Keller'a işaret diliyle nasıl iletişim kuracağını sabırla öğreten ancak önce Helen'a kelimelerin anlamlarını öğretmek zorunda kalan öğretmen Anne Sullivan Macy gibi hissedebilir. "Su" kelimesinin anlamını bilmeden önce Helen Keller'ın (1902) hayat tecrübesini anlatabileceği hiç kelimesi yoktu. "Pusulam ya da iskandil salvom olmadan; limanın ne kadar yakın olduğunu bilmemin yolu yoktu. 'Işık! Bana ışık verin!' ruhumun sözsüz haykırışıydı" (s. 15). Sınırda kişilerin çocukları kendi karanlıklarının içinde ışık ararlar. Bostonlu bir hayırsever olan Dr. Samuel Gridley Howe (Lash içinde, 1980), bir keresinde kör ve sağır bir kadına destek toplamak için şöyle bir açıklama yapmıştı:

> Bu insanın ruhunu gömüldüğü yerden çıkarmak için hiçbir şey yapılamaz mı? Geç, ama belki de çok geç değil. Bir çukur göçüğüne canlı canlı gömülseydi bütün mahalle bu kadını kurtarmaya koşardı... Esasında ihtimal çok az;

> ama daha da küçük bir ihtimalle bile çukuru onu bulmak için umutsuzca kazarlardı; ruhun yaşamı bedeninkinden daha mı az önemli? [s. 19-20]

Masterson'ın (1980), sınırda ergenlerin ve annelerinin tedavisine ilişkin sözleri Dr. Howe'un sözlerini hatırlatır: "Terapi zorludur, zaman alır [...] engellerle doludur ancak imkânsızdan uzaktır. Bağlılıkla sürdürüldüğünde çabayı haklı çıkarmanın ötesinde, her zaman olduğu üzere, mücadelelerinde yoksun bırakılan veya terk edilenleri kurtarmak ve ayakta tutmak üzere bir can simidi ve nihayetinde onlara rehberlik edecek bir fener [ışığı] sağlar" (s. 265-266). Canlı canlı gömülme hissi sınırda anne ve çocuğu için normaldir. Yardımsız kurtarılamazlar.

Ancak baba bir fark yaratabilir. Freud'un (1929) bir keresinde söylediği gibi, "Çocukluk döneminde bir babanın koruyuculuğuna duyulan ihtiyaç kadar güçlü herhangi bir ihtiyaç düşünemiyorum" (s. 19). Babanın kişilik yapısı anne ve çocuk arasındaki hastalıklı dinamikleri pekiştirebilir ya da kendi çocukluk döneminde sağlıklı sevgiyi ne kadar deneyimlediğine bağlı olarak sağlıklı bir dengeleme sağlayabilir.

8

Peri Masalı Babalar

"Hayır, karıcığım," dedi adam. "Bunu yapmayacağım. Çocuklarımı ormanda yalnız bırakmayı kendime nasıl yedirebilirim?"

-Hansel ve Gretel

Eylül 1999'da, Little Rock, Arkansas'ta bir anne ve baba iki çocuğunu yaban bir yerde ölüme terk etti. On sekiz aylık oğullarının kemikleri bulunduğunda baba polise, iki buçuk yaşındaki diğer çocuğu bir göletin yakınlarında terk ettiklerini söyledi ve o bölgede arama çalışmaları başlatıldı. Savcı Fletcher Long Jr., ebeveyni suça iten sebebi şöyle ifade etti: "İki çocuktan kurtulmak istediler" (Kissel, 1999, s. A14).

Hayal ürünü anneler ve peri masalı babalar inanılmaz biçimde gerçektirler. Çocuk istismarı araştırmacısı John Money (1992) şunu gözlemler: "İstismar ve ihmalde bir ebeveynin gizli bir anlaşmayla ötekine katılması, psikiyatri dilinde Fransızca *folie à deux* [ikili delilik] olarak bilinen bir müşterek mantıksızlık tezahürünü gösterir. Partnerlerden birinin kapıldığı akıldışı inanç ya da sanrı, diğeri tarafından özümsenir" (s. 141).

Çocukken gayriinsani hale getirilmiş ebeveynler çoğu kez kendi çocuklarıyla eşduyumdan yoksun olurlar. Bastırılmış öznefretlerinin yerini çocuklarına doğru değiştirerek birbirlerinin hastalıklı davranışını pekiştirirler. Tabii ki çoğu sınırda anne ve eşi çocuklarını katletmez. Çocuklarını feda etme dereceleri *her ikisinin* bilinçdışı çatışmalarına bağlıdır.

Anneler kadar babalar da bastırılmış çocukluk deneyimlerinden temellenen bilinçdışı dinamikleri tekrarlarlar. Sınırda anne ve çocuğu arasındaki dramda babanın rolü çocuğun akıbetini tayin etmede çok önemlidir.

The Narcissistic/Borderline Couple'ın (Narsistik/Sınırda Çift) yazarı Joan Lachkar (1992), sınırda kişilerin sıklıkla narsistik kişilik bozukluğu olan erkeklerle evlendiklerini ifade eder. Narsistik erkekler özel bulunma ihtiyacında olduklarından ötekinin hayranlığını isterler. Bu adamlar sömürücü ve bencil, çekici ve etkileyici, kontrolcü ancak hoşgörülüdürler. Takdir gördüklerini veya arzulandıklarını hissetmediklerinde geri çekilme eğimindedirler. Kendilerine başkasına muhtaç olma izni veremezler ve bunun sonucunda, onları tanıyanlar değersizleştirildiklerini hissederler. Böylelikle kolaylıkla aşağılanan sınırda kadınlar ve sıklıkla başkalarını aşağılayan narsistik kocaları arasında çatışma çıkar.

Bununla beraber bütün sınırda kadınların narsistik erkeklerle evlendiğini varsaymak ne doğru ne de hakkaniyetli olur. Mary Todd Lincoln kocasını Shakespeare'in Kral II. Richard'ına benzetse de (Baker içinde, 1987) Abraham Lincoln narsistik bir kişilik göstermiyordu. Ancak Baker (1987) Mary Todd'un Beyaz Saray'da yaşama hırsının, Lincoln'ü "haşmeti muhtemel bir adam olması nedeniyle" çekici kıldığı kanısındadır. Tabii ki sınırda kişilerle evlenen her erkek de narsist değildir.

Genellemelerin doğası iyi anlaşılmalıdır: Deneyimleri karşılaştırmaya yarayan, özgün olmayan, bireyselleştirilmemiş kalıplar. Pratikte, sınırda kadınlarla evlenen farklı tiplerdeki erkeklerin ortak paydası, anne ile çocuk arasındaki hastalıklı dinamiği pekiştirme eğilimidir. Masterson (1980), sınırda anneler ve çocuklarıyla çalışmasında "[bu] babaların, ekseriyetle, kendi eşlerinin tahakkümünde ancak onlarla aralarına epeyce mesafe koyan edilgen erkekler [olduklarını ve] kendilerini işlerine gömme konusunda tam bir özgürlük karşılığında babalık imtiyazlarından vazgeçtiklerini" (s. 47) gözlemlemiştir. Masterson birçok sınırda annenin, eşit partner olarak işlev görecekler yerine, kendilerine bakacak erkeklerle evlendiklerine inanır.

Babanın sınırda anneyle ilişkisini anlamak çocuğun deneyimini anlamada elzemdir. Sınırda Kimsesiz, kurtarabileceği ve kendisini kurtaracağını ümit ettiği bir Kurbağa Prens'le evlenme eğilimindedir. Düğün gününde, kararsız Kimsesiz, "Pekâlâ, belki de değişir," diye düşünebilir. Kimsesiz, Kurbağa'nın çaresizliğiyle özdeşleşir ve kendi ihtiyaç duyduğu şeyleri ona sağlamayı düşlemler. Ne yazık ki hayali nadiren gerçekleşir çünkü Kurbağa, Kurbağalıktan keyif alıyor olabilir.

Münzevi, ona acıyacak ve onu koruyacak bir Avcı arar. Sınırda Münzevi, Avcı'nın cesaretine hasetle bakar ve yatıştırıcı varlığına umutsuzca ihtiyaç duyar. Sınırda Kraliçe, şöhreti, zenginliği veya gücüyle ilgi çeken bir Kral ister. Bu nedenle Kimsesiz, Münzevi ya da Cadı'ya kıyasla Kraliçe'nin bir narsistle, yani bir Kral'la evlenmesi daha olasıdır. Cadı, tahakkümü altına alıp kontrol edebileceği bir Balıkçı ister. Onun cesaretine hayranlık duyan ve iradesini onun emirlerine bırakan uşakvari bir partner seçer.

Kurbağa Prens, Avcı, Kral ve Balıkçı, bireyleri anlamaya değil, yalnızca eğilimleri belirlemeye yarayan genellemelerdir. Her insan ayrı deneyimlere sahiptir, bu nedenle ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı ve dışavurulduğuyla ilgili sonsuz olasılık vardır.

KURBAĞA PRENS

> "Ancak yere düştüğünde artık bir kurbağa değildi; gülümseyen güzel gözleriyle, bir kralın oğluydu..."
>
> *–Kurbağa Prens*

"*Babam birçok açıdan hayal kırıklığıydı. Kişiliği sütlü kızarmış ekmek gibi yavandı. Annemin onda ne gördüğüne dair hiç fikrim yok. Bir keresinde ona onunla neden evli kaldığını sorduğumu hatırlıyorum. 'O göründüğü gibi değil... Onu benim tanıdığım gibi tanımıyorsun...' dedi. Onun bir şeye dönüşmesini bekleyip duruyordu. Bu, onun kumarını ve gönül macerasını öğrenmeden önceydi. Annemi başka bir kadın için terk ettiğinde onu borç içinde bıraktı.*"

Danielle üç çocuğun en büyüğüydü. Hayırlı evlattı; bu, hem içerlediği hem de değer verdiği bir roldü. Danielle ebeveyninden duygusal açıdan daha olgundu ve bir çocuk olmaya hiç zamanı olmamıştı. Danielle doğduğunda annesi on sekizindeydi ve bir anneden çok abla gibi görünürdü.

Kimsesiz, özdeşim kurduğu ve Beyaz Atlı Prens'e dönüşmesini umduğu bir mazlumu, Kurbağa Prens'i arar. Prens'in onu sefaletten kurtaracağını düşlemler ama Kurbağa kaçınılmaz olarak onu hayal kırıklığına uğratır. Kurbağa Prens babalar güvenilir duygusal desteği sağlayamadıklarından, çocukları duygusal ihmale uğrayabilir.

Kurbağa Prens babalar geniş bir yelpazede yer alır. İçe çekilmiş ve çökkün olandan şiddet uygulayan ve istismarcı olana kadar çeşitlilik gösterirler. Mazlumlar veya Kurbağalar temelde fiziksel albenisizlikten, sosyal popülarite eksikliğine kadar sıralanan ve diğerlerinde acıma uyandıran niteliklerle tanınırlar. Kimsesiz, Kurbağa'ya acır ve onun savunmasızlığına kapılır. Ona kendi ihtiyacı olanı sağlamayı umduğundan, sonucunda kullanılmışlık hissedebilir. Prens ortaya çıkmadığında Kimsesiz hayal kırıklığıyla karşılaşır ancak kendine ilişkin iyi hislere tutunabilir. Partnerini, onun için yaptığı hiçbir şeyin değerini bilmemekle ve kendisinden faydalanmakla suçlar. Danielle'in babası ne istismarcı ne de şiddet eğilimliydi. Yalnızca duygusal olarak aileden kopuktu. Danielle onu hissedebilirliği olmayan bir nesne, sabit bir demirbaş gibi anlatırdı. Başkaca Kurbağa Prens babalar alkolik olabilir, madde kötüye kullanabilir, karısını dövebilir veya çocuk istismarcısı olabilir. Bununla beraber Danielle'in ebeveyni boşandığında annesi bir kez daha kurban haline gelmişti.

Kurbağa Prens'in Nitelikleri

> Babasının buyruğuyla, onun sevgili yoldaşı ve kocası oldu. Habis bir cadının kendisine büyü yapmış olduğunu anlattı. Ondan başka hiç kimsenin onu bu membadan kurtaramazdı. Ertesi gün birlikte krallığına gideceklerini de söyledi.
>
> *-Kurbağa Prens*

Mazlum olarak algılanır

Alman halk masalı "Kurbağa Prens", "Dilek tutmanın halen işe yaradığı eski zamanlarda bir kral yaşardı..." diye başlar. Kurbağa Prens ve Kimsesiz, dilek tutmanın halen işe yaradığı bir düşlemsel hayatı paylaşırlar. Kurbağa Prens, kurtarılmaya dair ortak arzuları nedeniyle Kimsesiz'e kapılır. Gerçek dünyada insanlar, "bir partnerin öteki için tek destekçi, kurtarıcı, zulüm kaygısını rahatlatan veya bütün kayıpları ve yoksunlukları telafi edecek kişi olamayacağını" (Lachkar, 1992, s. 170) bilirler. Gerçek hayatta insanlar dilemekten fazlasını yapmalı, harekete geçmelidirler.

Danielle'in babası kumar oynayarak kendi gizli düşlem dünyasını yaratmıştı. Bu dünyada güçlü, hatta yenilmez hissediyordu. Büyük kazanç hayalleri onu, ödenmemiş faturaların ve tahsildarların aramalarının özsaygısını tehdit ettiği gerçeklikle yüzleşmekten alıkoyuyordu. Sivri dilli bir eş ve nankör çocuklar depresyonunu şiddetlendirip onu düşlem ülkesine daha fazla itiyordu. Danielle'in annesinin, onun kumar oynadığını keşfettiği gün gerçeklik yüzüne bir tokat gibi çarptı. Danielle'in babası bundan kısa bir süre sonra annesini terk etti ve borçlarını ödeyecek başka bir kadın buldu. Kurbağa hemen hemen hiç değişmemişti.

Kimsesiz, Kurbağa Prens'le asla aşk için evlenmez. Aşkı acımayla karıştırır ve tabii ki onun ihtiyaçlarını ve kendi ihtiyaçlarını birbirinden ayırt edemez. Onun çaresizliğiyle özdeşleşir ve davranışının olumsuz yanlarını görmezden gelir. Ancak Kurbağa Prens'in düşük özsaygısı er geç çocuklarına zarar verir. Küçük çocukların ebeveyne gıpta edebilmeye ihtiyaçları vardır; ne yazık ki çocuklar Kurbağalara pek az saygı duyarlar. Kurbağa Prens baba, ailenin duygusal hayatının çok dışında olabilir ve neticede, giderse yokluğu zor fark edilebilir ya da varlığı pek özlenmez.

Duygusal açıdan kısıtlıdır; madde veya alkolle hislerini uyuşturabilir

Kurbağa Prens onu başka bir şeye çevirmeye çalışan bir cadının büyüsünün etkisindeymiş gibi hissedebilir. Birçok Kurbağa Prens çocukluklarında duygusal ya da fiziksel istismara uğramıştır. Düşük özsaygı, yetersizlik hissi, kronik depresyon ve bağımlılık davranışı Kurbağa Prensler arasında yaygındır. Acı veren hisleri madde veya alkolle uyuşturma eğilimi karısı ve çocuklarıyla yakınlığının önündeki en büyük engel olabilir.

Danielle herhangi bir şey için babasına güvenmekten kaçınmıştı. Onu okuldan alacağına bile o kadar güvenemiyordu ki onu beklemektense eve yürümeyi tercih ediyordu. Arkadaşlarını asla eve getirmemişti çünkü onun kendinden geçmiş sarhoşluklarından utanıyordu. Ebeveyni nihayet boşandığında Danielle rahatlamıştı.

Kurbağa Prens baba çoğunlukla kendi erken çocukluk dönemini hatırlamaz. Acı verici olaylar bastırılır ve madde ile alkol kullanımına erken başlanması anıları tetikleyebilecek hislerin üstünü örter. Danielle'in, babasının kendi çocukluğun-

dan bahsettiğini hatırladığı tek zaman, akşam yemeğinde masadayken yaptığı kısacık bir yorumdan ibaretti. Erkek kardeşi yemeği beğenmediğini söylediğinde, babası tekdüze biçimde, "Ben de bir keresinde bunu söylemiştim de babam beni neredeyse öldürüyordu," demişti.

Sınır kişilik bozukluğundan mustarip olabilirler

Kurbağa Prens, Kimsesiz'in hayatın çok zor olduğuna dair inancını paylaşabilir. Bunun gibi paylaşılan çaresizlik ve kurbanlaştırılma hisleri evlilik için kötü gidişata işaret eder ve aile için trajik neticeler doğurur. Bir Kimsesiz annenin kızı grup terapisinde, annesinin intihar tehditlerini duymaktan bıktığını ve kendini gerçekten öldürüvermesini istediğini dile getirmişti. Kimsesiz annesi, bir yıl önce intihar etmiş olan bir Kurbağa Prens'le evliydi. Ebeveyni, babanın ölümünden önce bir intihar anlaşması yapmıştı ama Kimsesiz anne sözünü tutmakla ilgili ikircikli hissediyordu. Ergen kızları, kronik olarak intihara meyilli bir annedense ölü bir anneyle daha iyi olacağını hissediyordu.

Kurbağa Prens SKB'den mustarip olduğunda karısı ya da çocuklarını istismara veya dürtüsel intihar davranışlarına meyilli olabilir. Sınırda erkeklerle evlenen sınırda kadınların bütün olası birleşimleri belirlemek, SKB hastası bireylerdeki bulgu kümelerinin geniş yelpazeye yayılmasından dolayı güçtür. Hayatları bütünüyle kargaşa içindedir ve çocuklarının ne kadar tehlikede olabileceği, hem annenin hem de babanın işlev düzeyine bağlıdır.

Ne yazık ki SKB hastası erkekler sadakatsiz kocalar olma eğilimindedir. Terk edilme korkularına, tamamen terk edilme veya yalnız kalma olasılığından kaçınarak kadınlarla seri biçimde ilişki arayışı yoluyla karşı koyabilirler. Zayıf dürtü kontrolü ihanet, madde veya alkol kötüye kullanımı, patolojik kumar oynama, aşırı yeme, cinayet ve intihar gibi özyıkıcı davranışların temel sorumlusudur.

Eşi Diane Downs tarafından vurularak öldürülen, üç çocuk babası Steve Downs SKB'den mustarip olabilirdi. Bir kaynağa göre (Rule, 1988), Steve Downs alkol kötüye kullanıyordu, evlilik dışı ilişkileri olmuştu ve küçük çocuklarına bakmak yerine ahbaplarıyla içmeyi tercih ediyordu. Anlaşılan o ki en büyük kızı Christie'yi bebekken evde yalnız bırakmıştı. Hatta eski karısı, Christie'yi

vurduktan sonra bile mahkeme kararına karşı gelerek onun Diane'le yalnız zaman geçirmesine izin vermişti.

Çocukların, Kimsesiz annenin Kurbağa Prens baba hakkındaki görüşünü paylaşma olasılıkları düşüktür; onların tek gördükleri Kurbağa'dır. Kimsesiz gibi, Kurbağa Prens'in de çocukların duygusal ihtiyaçlarını anlaması imkânsızdır çünkü kendi duygusal ihtiyaçları çocukken epeyce karşılanmamıştır. Konuşmayı asla öğrenmedikleri bir lisan gibi, Kurbağa Prens babaların ötekilerle nasıl duygusal iletişim kuracaklarına dair fikirleri yoktur. Çocuklarının öfkeli, korkmuş ve yalnız hissetmeleri engellenemez.

AVCI

> "Ah, sevgili avcı, bırak da yaşayayım..." "Güzelliğinden ötürü avcı ona merhamet etti..."
>
> *–Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler*

"Babam nazik, ahlaklı bir adamdı. Annemi asla boşayamazdı, bu gerçek anlamda dinine aykırıydı. Doğrusu, ona acıyordu. Annem köpürdüğü zamanlarda onu duymazdan gelirdi. Annemi nazikçe kolundan tutar ve 'Sakin ol, Jeanne,' derdi. Sonrasında garaja giderdi. Annem onunla kavgaya tutuşmaya çalışırdı ama o asla sesini yükseltmezdi. Hatta onu hiç duymamış gibi yapardı. Ne yazık ki, kendisi dayanabiliyorsa bunu bizim de yapabileceğimizi düşünüyor gibiydi. Ama çocuklar için durum farklıdır. Bizim gidebileceğimiz hiçbir yer yoktu."

Emily terapiye geldiğinde yirmi sekiz yaşındaydı. Annesi, Emily'nin çocukluk döneminde çeşitli zamanlarda depresyon sebebiyle hastaneye yatırılmıştı ve babası çalışırken Emily kız ve erkek kardeşlerine bakmak durumunda kalmıştı. Hayat dolu ve azimli Emily ötekilere nasıl bel bağlanılacağını bilmiyordu. Çocukluğu boyunca Münzevi annesi ona bel bağlamıştı.

Münzevi'nin altta yatan korku ve kaygısı, onu emniyet ve güvenlik sunabilecek bir partnere çeker. Münzevi, Avcı'yı idealleştirir. İdeal açlığındaki kişiliği sebatlı, sadık ve ilkeli bir partner özlemi yaratır. Wolf (1988), ideal açlığındaki kişiliği şöyle tanımlar: "İdeal açlığındaki kişilikler yalnızca gıpta edebildikleri ve onun sayesinde kabul edilmiş hissettikleri bir kendilik nesnesi bulma yoluyla

kendilerini değerli görebilirler" (s. 73). Münzevi'nin bir Avcı'yla, onu tehlikeden koruyacak ve umutsuzca ihtiyaç duyduğu istikrarı sağlayacak bir erkekle evlenmesi muhtemeldir. Ancak Münzevi ve Avcı'nın çocuğu, özellikle Münzevi istismarcıysa ve Avcı müdahale edemezse, hem annesi hem de babası tarafından da ihanete uğramış hissedebilir.

Emily'nin babası ailesine bakabilmek için iki işte birden çalışıyordu. Bir kurban gibi, asla şikâyet etmemişti. Emily küçüklüğünde babasına tapardı. Onun iş etiğine, özverili davranışlarına ve merhametine öykünürdü. Ancak büyüdükçe gözü açılmıştı ve annesinin istismarından kendisini ve kardeşlerini neden koruyamadığını merak eder olmuştu.

Peri masalında Avcı, Pamuk Prenses'in canını bağışlar çünkü onu öldürmeye vicdanı el vermez: "Gelgelelim onu öldürmek zorunda kalmamak da üzerinden büyük bir yükü kaldırmıştı" (Manheim, 1977, s. 185). Sınırda Münzevi'yle evlenen Avcı, bağlılık ve sadakat ilkelerini çiğnemesine engel olan vicdanı tarafından yönetilir. Kendi duygularını bastırır ve inkâr eder; böylelikle kendi mutluluğunu önemsiz görür. Avcı, davranışlarının ilkeleriyle uyumluluk derecesiyle kendi özdeğerini belirlediğinden, vicdani görevini yerine getirir.

Avcı mesleki olarak başarılı olsa bile mütevazıdır. Hayranlık veya şöhret aramaz. Başkalarını över, anonim kalma tercihindedir ve Münzevi'nin saklanma isteğini de bu nedenle yadırgamaz. Kişiliğinin temelinde suçluluk duygusu vardır. Avcı çocukluk döneminde suçlu hissetmiş ve hiçbir şeye hakkı olmadığını düşünmüştür, dolayısıyla sevgiye minnettardır. Ötekilere yük olmaktan korkar çünkü çocukken bir yük gibi hissetmiştir.

Avcı'nın Nitelikleri

İyi kalpli, sadık, prensipli, uyumlu ve çalışkandır

Avcı, Münzevi'nin korunma ihtiyacına kapılır. Ötekilere karşı merhameti, bizzat kendisinin erken dönemde merhametli bir bakımveren tarafından kurtarılması tecrübesinden türemiş olabilir. Babası, Emily'nin annesine acıyan, yufka yürekli bir adamdı. Altı yaşındayken yenge ve amcası tarafından yetimhaneden kurtarıl-

mıştı, yani yalnızlığı ve korkmayı çok iyi bilirdi. Kundağa sarmanın mızmız bir bebeği sakinleştirdiği gibi, Avcı da Münzevi'yi onu dünyadan koruyan duygusal bir battaniyeye sarar.

Avcı, yetersizlik hislerini sıkı çalışma, sıradışı performans, adanma ve güvenilirlikle telafi eder. Sakinliği Münzevi'nin dengesizliğini dengeler. Avcı kendi kırılganlığına karşı katı bir biçimde savunmada olsa da Münzevi'nin korunma ihtiyacıyla özdeşim ve eşduyum kurar.

Duygulanımı düzenlemek için inkâr ve kaçınmayı kullanır

Avcı'nın edilgenliği, kaçınma ve inkâr savunma mekanizmalarının sonucudur. Çatışmayla karşılaştığında kızgınlık veya öfke yaşamaktansa kendini karısı ve çocuklarından uzaklaştırır. Babanın sadakati karısı ve çocukları arasında kaldığında, inkâr özsaygıyı sağlam tutmaya hizmet eder. Ancak Emily babası her, "Annenizle ilgili bir sorun yok," dediğinde duygusal açıdan terk edilmiş hissetmişti.

Avcı, duygusal kopuklukla ve bazen fiziksel kaçınmayla kendini Münzevi'nin kaygısını içselleştirmekten korur. Emily'nin babası çalışarak ve çeşitli örgütlerde gönüllü faaliyetlerde bulunarak evden uzakta çokça zaman geçiriyordu. Evdeyken de müstakil bir garajdaki atölyesinde gece yarılarına kadar çalışarak inzivaya çekilirdi. Emily onun, annesinin serzenişlerinden kaçacak bir yere duyduğu ihtiyacı çok iyi anlıyordu.

Görev, onur ve hizmetten özsaygı türetir

Avcı'nın kendilik duyumu, güçlü iş etiği, dürüstlük, sadakat veya dini düsturlar gibi katı davranış kodlarıya yönetilir. Beklentilerin açıkça tanımlandığı ve kocalık rolünün babalık rolüyle çatışmadığı durumlar en emniyetli hissettiği durumlardır. Ötekiler sıradışı performansı, adanmışlığı ve sağlamlığından dolayı ona hayranlık duyar. Münzevi'nin terk edilmeye dair paranoid korkularının gerçeğe dönüşmesi pek olası değildir çünkü Avcı'nın onu bırakması pek mümkün değildir.

Emily'nin babası kilisenin kıdemlilerindendi ve çok saygı görüyordu. Çeşitli kurumların başkanlığı için sıklıkla aday gösterilmişse de güç, tanınma ve role eşlik eden pohpohlamayı hak ettiğini asla hissetmemişti Takdir aldıkça daha çok çalışıyordu; Emily onu nadiren dinlenirken görmüştü. Avcı'ya ötekiler tarafından çokça itimat edildiğinden çocukları onun muhakeme becerisine kendilerinin kinden daha fazla güvenebilirler.

Avcı, çocuklarının Münzevi'nin istismar davranışlarına tahammül etmelerini alttan alta cesaretlendirir. Görevini yapmak, yerini bilmek ve sorun çıkarmamak Avcı babanın çocuklarını tehlikeye atabilecek iletileridir. Çocuklarının algılarını tasdik etmeyi başaramaz ve bunu yaparak acılarını önemsizleştirir. İnkâr ve kaçınma, davranış kurallarına kati surette uyma ve çocukların hislerini tasdik lememe Avcı'nın çocukları pahasına sınırda Münzevi'yle bağını sürdürmesini sağlayabilir.

KRAL

> Kupa Kralı eliyle Kraliçesinin koluna dokundu çekinerek, "Kusura bakma şekerim," dedi, "ne de olsa çocuk!"
>
> *–Alice Harikalar Ülkesinde*[32]

"Küçükken geceleri uyanık halde uzanır ve ağlayarak babamı isterdim. Yalnızca onunla olduğumda emniyette hissediyordum ama bu çok sık olmuyordu. Bazen gidip haftalarca dönmüyordu. Diğer babaların eve her gece geldiklerini keşfettiğim ilk anı hatırlayabiliyorum."

Katie'nin babası sık çıktığı iş gezilerinden döndüğünde onu hediyelere boğardı. Katie onun ilgisinin açlığını çekse de annesinin kıskançlığını hissederdi. Annesi Katie ve babası arasındaki sevgi gösterilerine kolaylıkla öfkelenirdi. Katie bir gün okuldan eve geldiğinde en sevdiği oyuncak bebeğinin kırılmış olduğunu fark etmişti. Annesi bunun bir kaza olduğunda ısrar etse de Katie ona inanmamıştı. Babası bebeği ona hediye verdiğinde annesinin yüzünde beliren rahatsızlık ifadesini hatırlıyordu.

32 Carroll, age., s. 98.

Katie'nin babası tanınmaya ve pohpohlanmaya bayılırdı. Lüks evindeki ahşap panelli çalışma odasının duvarlarında, çeşitli topluluk ödüllerini sergileyen cam dolaplar sıralıydı. Katie'nin annesi hariç herkese adeta hükmediyordu. Annesine karşı dalkavukça davranışları, annesinin istismarından kendisini koruması için babasından medet uman Katie'nin kafasını karıştırıyordu.

Masterson (1980) şunu gözlemler: "Bu vakalarda annenin hiçbir şikâyeti olmaksızın babanın ne kadar ortada olmamasına izin verildiğine dikkat etmek aydınlatıcı olur. Babanın sık yokluğu gerçeğinin ötesinde, geri geldiğinde anne ve çocukla ilişkisinin belirli dinamikleri, anne ve çocuğa has ilişkiyi pekiştirir" (s. 23).

Sınırda Kraliçe'nin içsel boşluğu ve doymak bilmez beğeni ihtiyacından ötürü narsistik bir Kral'la evlenmesi muhtemeldir. Aynalanma açlığındaki kişiliği, onu ötekilerin kıskandığı ve imrendiği, tanınan bir partner arayışına sürükler. Ancak bu durumda, Kral ve Kraliçe'nin çocuğu hem annesi hem de babası tarafından duygusal açıdan terk edilmiş hisseder. Kral prototiptik olarak narsisttir.[33]

Lachkar (1992), "Sınırda kişi işleri karıştırmak ve cezalandırmak amacıyla yıkıcı olabilecekken, narsistin kendiyle aşırı meşguliyetinden dolayı yıkıcı olabileceğini" (s. 82) öne sürer. Kral ve Kraliçe'nin ilişkisi dengesizdir ve çocukları evdeki çatışmadan kaçmak için kendini alkol veya madde batağında kaybedebilir. Çift boşanırsa velayet savaşı yıllarca sürebilir. Lachkar'ın gözlemlediği üzere:

> Mahkemedeki velayet davalarında narsistler abartılı hak sahipliği düşlemlerinden dolayı esirgeyici olabilirler ancak sınırda kişi de misilleme ya da ötekine ders verme arzusuyla nafaka ödemelerini yapmayan, mülk paylaşımına ve çocuk ziyaretlerine adilane şekilde katılmayan taraf olabilir. Sahte kendilikten dolayı sınırda kişi (dünyaları vaat eden) mükemmel ebeveyn, kurban ya da yaralı kişi kisvesi altında diğerlerini kandırabilir. [s. 79]

Hem sınırda Kraliçe hem de narsistik Kral kendilerini masum kurban olarak algılarlar. Gerçek kurbanlar elbette ki çocuklarıdır.

Kral babanın duygusal hayatında düşlem önemli rol oynar. Lachkar (1992), narsistin "hak sahipliği düşlemleri... ve büyüklenmeci beklentilerle... sanrısal

33 Narsistik kişilik bozukluğunun tam tanımı için *DSM - IV Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*na bakınız.

bir dünya" (s. 120) yarattığını öne sürer. Narsist aynı zamanda bir hayal kırıklığı veya çatışmanın ortasında idealleştirilmiş bir Kraliçe kanısı yaratmak için de düşlemi kullanır. Ancak hayal kırıklığına uğradığında sınırda Kraliçe'nin ya hep ya hiç düşünce biçimi onu tamamen gözü açılmış, mahvolmuş ve umutsuz kılar. Bu nedenle suçluluk duygusuyla dolan Kral, Kraliçe'nin taleplerini yerine getirmek için daha çok çalışır.

Katie yalnızca annesinin mantıkdışı taleplerine değil, babasının onlara riayet etmesine de şaşırıyordu. Babası bir keresinde yalnızca annesi çok beğendiği ve ardından soğuduğu için ikinci bir ev satın alıp, sonra öylece satıvermişti. Babası, karısının çeşitli heveslerini yerine getirme gücüne sahip olmaktan adeta keyif alıyordu ancak Katie ebeveyninin ilişkisini yapay ve sahte buluyordu. Kral ve Kraliçe birlikte paylaşılmış bir mutluluk sanrısı yaratırlar. Kraliçe aileyi yönetirken Kral krallığını yönetse de çocukları arada kaynayabilir.

Kral'ın Nitelikleri

Özel muamelenin hakkı olduğunu düşünür

Kral'ın yükselmiş bir kibir duygusu vardır ve özel muameleye hakkı olduğunu hisseder. Başarılarını abartır ve ötekilerden üstün algılanmak için açıkça yalan söyleyebilir. Daha başarılı veya çekici olarak algıladıklarına yoğun biçimde haset duyar. Restoranlar ya da havaalanlarındaki hizmet beklentilerini karşılamadığı zamanlarda babasının davranışlarına dair Katie'nin birçok utandırıcı hatırası vardı. Zalim, talepkâr ve yıldırıcı olabiliyordu. Hizmet yavaşsa indirim beklerdi. Yöneticilere şikâyette bulunurdu, ücret iadeleri isterdi ve en ufak bir tatsızlıkta, "Ben on milyon dolarlık bir işletmeyi yönetiyorum; kendi şirketimi böyle yönetsem iflas ederdik," gibi beyanlarda bulunarak dava açmakla tehdit ederdi. Böyle durumlarda Katie'nin annesi kocasının kendilerine adaletsizce davranıldığı algısını paylaşırdı.

Kral'ın büyüklenmeciliği, bağımlılık korkusunu telafi girişimidir. Kral, muktedir olarak algılanmak için çabalar ve çok fazla vererek, çok fazla bekleyerek ve başarısızlıkla karşılaştığında ötekileri suçlayarak aşırı tepki gösterir. Ötekiler değerbilmezlerse kendini basit ve önemsiz hissedip ya içine çekilir ya da öfkeden

patlar. Çok fazla vermek onu reddedilme hissinden korur ancak aynı zamanda karşısındakine kendini lüzumsuz hissettirir.

Sürekli ilgi ve beğeniye gerek duyar

Büyüklenmeciliğine rağmen Kral'ın özsaygısı kırılgandır. Bu nedenle, değerli hissetmek için sürekli ilgi ve beğeniye gerek duyar. Ne kadar iyi iş çıkardığıyla meşguldür ve giderek yükselen hedeflere ulaşmaya çabalar. Katie'nin babası görünümüyle, mal varlığıyla ve her şeyden öte, şirketinin Wall Street'te ne kadar iyi durumda olduğuyla meşguldü. Her ne kadar evde iş hakkında söylense de ötekilere sıklıkla şirketinin başarısından söz ediyordu.

Lachkar (1992), Kral'ın tasdik gördükçe daha emniyetsiz hale geleceği fikrini ortaya atar. Dışsal tasdik, içsel özdeğer eksikliğinden yalnızca geçici bir rahatlama sağlar. Katie'nin babası özdeğerini hesaplamak için günlük, bazen saatlik olarak Wall Street bildirimlerine bakıyordu. Özsaygısı öncelikle şirketinin performansına bağlıydı. Borsadaki düşüşler onu umutsuzluğa sokardı. Dış güçler emniyetlerini tehdit ettiğinde Kral'ın büyüklenmeciliğini yeniden kazanması için Kraliçe yardıma koşar. Örneğin, Katie'nin babasının işleri bocaladığında annesi, "Onlara göstereceğiz!" diye ona moral veriyordu.

İncindiğinde geri çekilme eğilimindedir

Kral eleştiriyle yaralandığında ya da hayal kırıklığına uğradığında geri çekilme eğilimdedir. Eleştiriye saldırıyla karşılık veren Kraliçe'nin aksine, Kral'ın öfkesini ifade etmek için geri çekilmesi olasıdır. Kral sakince, "Böyle davranılmayı hak etmiyorum!" veya " Sana *ya da* bu ilişkiye ihtiyacım yok!" diyebilir. Üstünlük havasıyla karşıt geri çekilmesi Kraliçe'yi terk edilmişlik, küçük düşürülmüş hissi ve intikam alma niyetiyle baş başa bırakır. Kraliçe'nin "Ona göstereceğim!" düşüncesi kötücül biçimde ortaya konan bir kindarlığa yol açabilir.

Tahmin edilebileceği üzere, Kral geri çekildiğinde çatışma kızışır. Katie, babasının kendini yatak odasına kapattığı zamanlarda ebeveyni arasında sayısız tartışmalar yaşandığını hatırlıyordu. Annesi, "Ne cüretle yürüyüp gidersin!" diye

bağırarak onun arkasından gidiyordu. Kraliçe görmezden gelinmeye tahammül edemez ve mümkün olan her yöntemle kocasından bir tepki elde etmeye çalışır.

Kral, anne ve çocuk arasında çatışma çıktığında da geri çekilerek çocuğu duygusal açıdan terk edebilir. Lachkar narsistin geri çekilmesinin "özellikle çocuklarda, derin yetersizlik ve kafa karışıklığı hisleri yaratabildiğini" (s. 83) ifade eder. Katie gerçek hislerini babasına söylemekten korkardı. Babası öyle sık gidiyordu ki Katie onun sevgisinin geri çekilmesi riskini göze alamamıştı. Çocuklar, sorunların varlığının kabul edilmesinin Kral'ı yaralandığını ve onun özsaygısını azalttığını sezgisel olarak fark ederler.

Narsist Kral ve sınırda Kraliçe'nin doyumsuz bir aynalanma ihtiyaçları vardır ve istikrarsız olsa da karşılıklı idealleştirilme sağlarlar. Çocuk, ebeveyninin kendi özdeğerlerini şişirmek için inşa ettikleri aynalar krallığında kaybolabilir. Ne yazık ki krallık büyüdükçe çocuk küçülmüş hisseder.

BALIKÇI

"Karım ki onun adı Ilsebil'dir,
Beni buraya isteğim dışında yollamıştır."

–Balıkçı ve Karısı

"*Babam tamamıyla annemin kontrolündeydi. Hepimiz annemden korkardık ve bunun hakkında bir şeyler yapabilecek tek kişi babamdı. Ona hiç saygı duymuyorum. Bizi deli bir kadınla baş başa bıraktı. Ben resmen bizimle aynı sokakta oturan kız arkadaşımın yanına taşınmış gibiydim. Annem bir gece içtikten sonra arkadaşımın evine hışımla dalıp eve gelmemi talep etmişti. Arkadaşımın ebeveyni evin kapısını açtığında merdivenin tepesinde dikiliyordum. Anneme orada olmadığımı söylediler. Beni korudular... Bu, babamın asla ve asla yapmadığı bir şeydi.*"

Becky'nin Cadı annesi bir Balıkçı'yla evliydi. Grimm Kardeşler'in peri masalında Balıkçı'nın karısı elindekilerle asla tatmin olmaz ve kocasından tekrar tekrar denize açılıp sihirli dilbalığından daha fazla güç istemesini talep eder. İlk başta küçük bir kulübe ister. Sihirli dilbalığı Balıkçı ve karısına küçük bir kulübe verdiğinde, Balıkçı'nın karısı bir kale, sonra bir krallık ister ve en sonunda da

Tanrı olmayı talep eder. Gönülsüz kocası, şiddet tehdidi altında ona karşı gelecek gücü kendinde bulamaz ve isteklerine boyun eğer. Bu klasik peri masalı, sınırda Cadı'nın doyumsuz güç ve kontrol ihtiyacını yansıtır:

> Ona sırtını ürperten korkunç bir bakış attı ve "Haydi, yola koyul. Tanrı gibi olmak istiyorum," diye bağırdı.
>
> Balıkçı dizlerinin üstüne çökerek, "Karıcığım, karıcığım," diye yakardı, "dilbalığı bunu yapamaz. Seni bir imparator ve papa yapabilir, ama lütfen, lütfen bir kez daha düşün de papa olarak kal." Bunun üzerine karısı saçlarını vahşice, öfkeyle savurdu. Geceliğini paramparça etti ve kocasına bir tekme attı. "Buna katlanacak değilim!" diye haykırdı, "Buna bir dakika daha katlanamam. Acele etsene!" Böylece Balıkçı pantolonunu giydi ve deli gibi dışarı fırladı. [Manheim, 1977, s. 76]

Balıkçı ve karısı gibi, sınırda Cadı ve kocası da birbiriyle âşıktan çok, birer düşman olarak ilişkilenerek sık sık münakaşa ederler. Kaplan (1978), "Münakaşacıların nefretlerinin boyutunu birbirlerini öfkelendirerek sınadıklarını, karşılıklı huysuzlukta birleştiklerini, birbirlerini görmezden gelip birbirlerinin gözünden baktıklarını ve gözlerinde hiddetle aynı anda bağırdıklarında birinin yermelerinin diğerinin karalamalarını bastırdığını" (s. 111) öne sürer.

Becky'nin istismar ve kargaşa içinde bir aile hayatı vardı. Çocukluk döneminden vekil ebeveyn bularak sağ çıktı çünkü kendi ebeveyni sevgi, teselli veya emniyet sağlamamıştı. Başka bir ailenin yanına sığınamasaydı o da bir Cadı'ya dönüşebilirdi. Babasının annesiyle neden evli kaldığını hiç anlayamıyordu.

Cadılarla evlenen erkekler tipik olarak ya annesizdir ya da oldukça sadistik ve kontrolcü anneleri olmuştur. Karılarının korkunç davranışlarını karşılaştıracakları sağlıklı bir anne deneyimleri olmamıştır. Katı şekilde yetiştirildilerse bunun kendilerinin yararına olduğuna ve bir zarar vermediğine inanırlar. Bu adamlar çocuklarının nasıl incindiğini göremezler çünkü çocukken kendilerinin nasıl incindiklerini anlamayı başaramazlar. Balıkçı, annenin en doğrusunu bildiğine inanır.

Karısından korkusu Balıkçı'nın çocuklarını onun kindarlığından ve istismarından korumasını engeller. Cadı'nın uzantısı olarak işlev görerek iradesini

ona teslim eder. Cadılarla evlenen erkekler, Cadı'nın çocuklarına ilişkin çarpık algılarını pekiştiren bir *folie à deux* (ikili delilik) içine girerler.

Becky, SKB'den mustarip zeki ve becerikli bir genç kadındı. Annesi gibi olmaktan korktuğu için çocuk sahibi olmayı istemiyordu. Babasının adeta hadım edildiğini ve kendisini çocukken annesinin bütünüyle yıkımına sunarak feda ettiğini hissediyordu. Becky üniversiteden mezun olduktan sonra ailesiyle bir daha hiç görüşmemişti.

Sevgi dolu bir anneyle büyümüş hiçbir adam Cadı'yla evlenmeyi seçmez. Cadı'yla evlenenler bazen fiziksel engel gibi durumlar sebebiyle bu seçime mahkûm olabilir ancak çoğunlukla kendi psikolojik körlüklerinden dolayı kıstırılmışlardır. Sağlıklı sevgiyi asla tanımamışlardır. Cadı'nın Balıkçı'ya sunduğu, bir güçlülük maskesi ve erkeğin eksikliğini çektiği bir kendilik duyumudur. Cadı'nın saldırganlığını cesaretle karıştırır ve yalnızca kendine yönelen tehlikeyi değil, aynı zamanda çocuklarına yönelen daha büyük tehlikeyi de fark edemez.

Balıkçı'nın Nitelikleri

> Sonra kocası gitti, üstelik karısı kral olmak istediği için çok mutsuzdu. "Bu doğru değil, hiç doğru değil," diye düşünüyordu. Ama işte, hiç istemediği halde gitmişti.
>
> *–Balıkçı ve Karısı*

İradesini Cadı'ya teslim eder

Cadı kontrol edebileceği bir eş ister. Edilgen, itaatkâr, korunmasız veya dayanıksız kişilere kapılır. Kontrol edilme korkusundan dolayı, güç sahibi olanları karalar. Dolayısıyla korku yoluyla kontrol edebileceği, itaatkâr bir koca seçer. Oltasına bir Cadı takılan Balıkçı, kendini korku ağına yakalanmış bulur.

Balıkçı, kendini ya da çocuklarını savunamayacak kadar kendine güvensizdir. Becky'nin babası alaycı ve sivri dilliydi ama hislerini doğrudan söylemeye asla cesaret edememişti. Bunun yerine, karısının insafsız yergilerine karşılık kinayeli yorumlar mırıldanırdı. Becky'nin annesi buyruklarını bağırarak, emirler

yağdırarak, onu topluluk içinde aşağılayarak babasına bir uşak gibi davranırdı. Balıkçı, ebeveynin buyruğuna oyalanarak tepki gösteren gönülsüz bir çocuk gibi, küskünlüğünü pasif agresiflikle dışavurabilir.

Balıkçı, çocukları hakkında Cadı'nın çarpık algılamalarına göz yumduğu için bilinçdışı olarak onun öfkesini ve hayırsız evladı reddetmesini körükleyebilir, hayırlı evlada iltimasçılığı pekiştirebilir. Hayırsız evlatla alay etme, cezalandırma ve aşağılamada Cadı'ya katılabilir ancak çocuk ve anne arasında çatışma kızıştığı anda hızlıca ortamdan uzaklaşabilir.

Özsaygısı azdır ya da hiç yoktur; kendini ezik görür

Balıkçı'nın düşük özsaygısı kendini ortaya koyamamasının ve çocuklarını koruyamamasının nedenlerinden biridir. Cadı'yı kendinden daha önemli algılayarak, kendisini güçsüz ve değersiz görür. Cadı'nın öfkesini dışavurma ve yıldırma becerilerine haset duyabilir ve onun diğerlerini sadistik biçimde kontrol etmesinden dolaylı olarak hoşnutluk çıkarabilir.

Balıkçı, karısının korkusuyla yaşar ancak onsuz yaşamaktan da korkar. Cadı, onsuz kaybolmuş hissedebilecek olan Balıkçı'nın duygusal ihtiyaçlarını karşılar. Balıkçı kendisinin masum, acı çeken kurban olduğu görüşüne tutunarak sorumluluğu karısına devreder. Cadı'nın gareziyle körlemesine bir suç ortaklığı yaparak, iyi adam, itaatkâr, uşakvari koca rolüyle özsaygısını güçlendirir.

Becky, çocukluğunda babasına çoğu kez kaba davrandığını kabul etmişti. Babasının özsaygısı olmadığını düşündüğü için ona hiç itibar etmiyordu. Hayran olunacak hiçbir yanını göremiyor, ondan "pısırık" ve "ezik" olarak bahsediyordu. O ve babası birbirinin sinirini bozmuş, aşağılamışlardı ancak bir ortak duyguları vardı: Her ikisi de Cadı'dan korkuyordu.

Çocuklarını istismardan korumakta başarısızdır

Masterson'ın (1980) gözlemlerine göre sınırda bir kadının kocası, "ciddi kişilik patolojilerinin herhangi bir tanesine, hatta şizofreniye dahi sahip olabilir. Temel

özelliği ... bireyselleşme gücünü ve gerçekliğe hâkimiyetini desteklemek için... çocuğun yanında bulunmamasıdır" (s. 22). Becky'nin babası ona "baş belası" diyordu ve onu annesinin öfkesini kışkırtmakla suçlamıştı. Şiddetli bir tartışma esnasında annesi Becky'nin yüzüne tokat atmıştı. Becky kendini korumak için elini kaldırdığında annesi Becky'nin ona vuracağını sanmış ve kızının boğazını kavramıştı. Şiddet tırmandığında babası *Becky'yi* tutuklatmak üzere polisi aramıştı. Balıkçı bireyselleşmeden yoksun olduğundan, kendininkinden olduğu kadar karısının patolojisinden de bihaberdir.

NE YAPTIKLARINI BİLMEZLER

Kurbağa Prens, Avcı, Kral ve Balıkçı, bir zamanlar kendi acılarıyla yalnız bırakılmış çocuklardı. Onları kurtarmaya, üzüntülerini hafifletmeye, boşluklarını doldurmaya veya korkularını susturmaya kimse gelmemişti. *Thou Shalt Not Be Aware: Society's Betrayal of the Child* (Farkında Olmayacaksınız: Toplumun Çocuğa İhaneti) kitabının yazarı Alice Miller (1986) şu uyarıda bulunur:

> Çocuklar bütünleşmeyi kendi kendilerine başaramazlar. [Örseleyici] yaşantıyı bastırmaktan başka seçenekleri yoktur çünkü korku, tecrit, sevgi görme beklentisinin ihanete uğraması, çaresizlik, utanç ve suçluluk duyguları katlanılmazdır. Bunun ötesinde, yetişkinin eylemleri, açıkça duyurduğu ahlaki ilkeleri ve koyduğu yasaklar arasındaki çelişkinin yanısıra anlaşılmaz sessizliği çocukta tahammül edilemez, bastırarak başa çıkmak zorunda kaldığı bir kafa karışıklığı yaratır. [s. 311]

Bir babanın sınırda anne ve çocuğu arasındaki hastalıklı dinamiklere müdahalede başarısız olmasının nedeni, kendisinin çocukken incindiğine dair hatıralarını bastırmasıdır. Güvenilmez Kurbağa Prens en başta kendi sağkalımıyla alakadardır ve duygusal olarak çocuklarını terk eder. Mütevazı Avcı, evliliğine bağlılığını sürdürmek için Münzevi'nin akıldışı davranışlarını inkâr eder ve görmezden gelir. Azametli Kral, çocuklarını kaprisli Kraliçe'nin ellerine bırakarak krallığının duvarları ardına çekilir. Balıkçı, Cadı'nın ağına takılmıştır ve bir çocuk kadar çaresizdir. Terapi olmaksızın bu babalar nasıl incindiklerini

göremezler, asla iyileşemeyebilirler ve çocuklarını koruyamazlar. Peri masalı babalar çocuklarını gerçekliğin kıyısında, istikrarsız bir dengede bırakırlar. Yalnızca çocukların algılarını, hislerini tasdikleyen ve çocuklarının onlara söylediklerine inanan babalar onları SKB geliştirmekten koruyabilir.

9

Kimsesiz'i Onu Kurtarmaksızın Sevmek

Geceleri, işlerden yorulup bittiğinde, ocağın yanındaki küllerin üstü dışında uyuyabileceği bir yatağı yoktu.

–Külkedisi

"Annem çökkün olduğunda yatağında günler geçirirdi. Onu yalnız bırakmaya korkardım. Bazı günler sırf kendini öldürmeyeceğinden emin olmak için okula gitmeyip evde kalırdım. Ben bebekken o her ağladığında ağlamayı kestiğimi diğer insanlara anlatmaktan gurur duyardı. Anlaşılan, konuşmayı öğrenmeden önce kendi hislerimi bastırmayı öğrenmiştim. Onun için ne kadar fedakârlıkta bulunduğumu yakın zamana kadar görememiştim."

Michelle kırk yaşında, günde on üç saat çalışan bir pazarlama müdürüydü. Depresyon düşünceleri ve gücenmişlik hisleri onu terapiye getirmişti. Annesi, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan gelen kıt bir gelirle, devlet destekli bir konutta yaşıyordu. Michelle açıkça, "Hayatım boyunca anneme baktım... ama artık boğulduğumu hissediyorum," dedi.

Annesiyle daha sağlıklı bir ilişki yapılandırmak için yardıma ihtiyacı olduğunu fark etmişti. Hayırlı evlat olarak, annesinin refahıyla ilgili muazzam bir sorumluluk duygusuna sahipti ancak onun bağımlılığı yüzünden boğulduğunu da hissediyordu. Kendi hayatından keyif almak, annesine sınırlar koyabilmek için bir reçete, belirli bir kılavuz arıyordu.

Kimsesizlerin birçok yetişkin evladı gibi Michelle de bir terapiste bağımlı hale gelmekten korkuyordu. Kendi kendine okuyacağı bir talimatname istiyordu

çünkü kendi kendine yetmek, yardım kabul etmekten daha güvenli hissettiri yordu. Michelle çocukluğunda bağımlılığın pahalıya mal olduğunu görmüştü; haliyle terapi masrafıyla ilgili endişelerini sıklıkla dile getiriyordu. Michelle gibi hastalar terapide iyi ilerleme sağlar ancak uzun süreli tedavide kalamayabilirler. Ötekilere ihtiyaç duymamayı öğrenir ve bağımlılığı zayıflıkla eş tutarlar. Onları kırılganlıktan koruyan bir savunma olarak, güçlü ve aşırı bağımsız görünürler. Charlotte du Pont'un en büyük kızı Anna da görünüşe göre tıpkı Michelle gibiydi; güçlü, kararlı ve inanılmaz derecede kendi kendine yeten. Kimsesiz'in yetişkin evlatları genellikle ihtiyaçlarını kimsenin karşılayamayacağına inanırlar ve kimsenin bunu denemesine izin vermeyebilirler.

Kimsesiz'in çocukları, çocuktan çok, yetişkin gibi hissedebilir ve davranabilirler. Annesinin kronik depresyonu sırasında vekil anne olarak işlev gören Anna du Pont, ebeveyninin ölümünden sonra kardeşleriyle bir arada kalma konusunda kararlıydı. Babasının cenazesinden kısa süre sonra geniş ailenin mensupları yetim kalmış çocuklar için ne gibi ayarlamalar yapılacağını konuşmak üzere buluşmuşlardı; bu sırada çocuklar da bir arada kalmayı garantilemek için gizlice kendi toplantılarını düzenlemişlerdi. On beş yaşındaki Marguerite ve on üç yaşındaki Alfred, birbirlerini bırakmaya zorlanırlarsa kendilerini fiziksel olarak savunacakları konusunda Anna'yla hemfikirdi. Amcalarından biri çocukların dört aileye dağılacağını duyurmaya geldiğinde Alfred'in elinde bir çifte, Anna'nınkinde bir balta ve Marguerite'inkinde bir merdaneyle karşılanmıştı. İki küçük erkek kardeşleriyse bir ok ve yay ile çakmaklı tüfek kuşanmışlardı. Amcanın Anna'ya kardeşlerini evlerinde tek başına büyütme izni vermek için daha fazla ikna edilmeye ihtiyacı olmamıştı. Kimsesiz'in çocukları annesizlik hissine alışır ve çok erkenden, başlarının çaresine nasıl bakacaklarını öğrenirler.

Linehan (1993a), "sınırda kişinin hayatının krize yönelik doğası, önceden kararlaştırılmış davranışsal tedavi planının takibini bilhassa güçleştirir, hatta neredeyse imkânsız kılar" (s. 87) diye yakınır. Kimsesiz'in çocukları anlaşılır biçimde ruh sağlığı uzmanlarıyla hayal kırıklığına uğrarlar. Çocukluklarında anneleri ruh sağlığı tedavisi gördüyse, çoğu kez neden işe yaramadığını sorarlar. Kimsesiz'i tedavi etmek ise aşırı zordur.

Sınırda Kimsesiz'in tedavisini idare etmek alandaki en yetkin uzmanlar için bile bir meydan okumadır. Sınırda kişinin çocuklarından onun davranışını idare etmelerinin beklenemeyeceği açıktır. Michelle, hizmetlerin kesilmemesi

için annesinin faturalarını ödeyerek, arabasını tamire götürerek ve o sarhoşken uğradığı kazalarda onu arabayla acil servise yetiştirerek annesini sürekli bir krizden kurtarıyordu. Annesi için yaptığı her şeyden sonra hiçbir şeyin yardımcı olmadığı sonucuna ulaşmıştı. Michelle büyümüş olsa bile annesi büyümemişti. Annesi hâlâ depresyon, bulimiya, alkolizm ve migrenlerden mustaripti. Michelle artık sınıra ulaştığı için tedaviye gelmişti: *Kendisinin* değişmesi gerekiyordu.

Kimsesiz'in hayatının kargaşası çocuklarını finansal ve duygusal açıdan tüketebilir. Yetişkin evlatları bir yapı kurmadıkça kendi hayatları üstünde asla kontrol sahibi olmayacaklardır. *Kimsesiz anneyi sevmek ona bakım vermeyi gerektirmez. Kimsesiz'i sevmek onu önemsemektir.* Kimsesiz'in çocukları annelerinin hayatının simgesi olan kargaşayı önlemeyi asla beceremeyeceklerdir. Kimsesiz anneyi sevmek, hayatının –ve ölümünün– sorumluluğunu ona geri vermeyi gerektirir. Ancak bundan sonra çocukları kendi hayatlarının özgürlüğünü yakalayabilirler.

Küçük çocukların sağkalmak için bağlı oldukları ebeveynleri korumak üzere kendi hislerini bastırmaktan başka seçenekleri yoktur. Yetişkin evlatlar, artık hislerini daha fazla bastırmaya ihtiyaçları olmamasına rağmen bastırılmış suçluluk, kaygı ve öfkeyle yıllarca işlev görebilirler. Bu hisler çatışma, fiziksel hastalık veya yeterli ruhsal acı yaratana kadar asla bilinçli olarak mercek altına yatırılmayabilir. Süreğen fiziksel ağrıyla yaşayanlar gibi, ruhsal acıyla yaşayanlar da sanki acı hep oradaymış gibi bu hissi doğal bulur; normal hissetmeyi hatırlamazlar.

YÖNETİLEMEZ OLANI YÖNETME

Anneleriyle gerçeklik temelli bir ilişki geliştirmek için gerekli güç ve özgürlüğe sadece yetişkin evlatlar sahiptir. Ancak bilinçdışını, koşullu tepkileri serbest bırakmak farkındalık, alıştırma ve sabır gerektirir. Kimsesiz'in yetkin, başarılı yetişkinler olan çocukları annelerinin, onların özgüvenini kolayca sarsabilmesi karşısında çoğu kez afallarlar. Bir hastanın annesi, hastanın kronik çocukluk hastalıklarının "onu ölesiye korkuttuğunu" söyledikten sonra hasta, "Annem hasta olduğum için... ve temel olarak yaşadığım için dünyada bana kendimi suçlu hissettirebilen tek insan," demişti.

Yetişkin evladının güç ve başarısı Kimsesiz anneyi bilinçdışı olarak tehdit edebilir. Çocuğunun başarılarından ötekilere gururla söz etse de çocuğu doğrudan

methedemeyebilir. Bunun ötesinde başarılı yetişkin evladı alçaltıp değersizleştirerek ona yanlış bir şey yaptığını hissettirebilir. Bu nedenle evladı başarının tadını çıkaramaz çünkü bu yanlış hissettirir ve kaygıyı tetikler.

Kimsesiz, hayatın çok zor olduğu algısını paylaşan hayırsız evlatla bilinçdışı olarak özdeşleşir. Hayırsız evlat onun bölünmüş olumsuz yansıtmalarını içselleştirir ve Kimsesiz ile hayırsız evlat, hayırlı evlada karşı ittifak kurabilirler. Bununla beraber, annenin çocuklarına dair algıları dalgalandığından, zaman ve duruma göre değişen ittifaklar kurarak bir çocuğu aşağılayıp diğerini yüceltebilir. Yetişkin evlatlar nihayetinde duygusal açıdan tükenebilir ve Kimsesiz'den ya da birbirlerinden nöbetleşerek uzaklaşabilirler.

"Her zaman bir sorunu var"

Süreğen krizler çocuğun sorumluluğunda değildir

Kimsesiz annenin tekrarlayan krizleri, kaygılı yalvarmaları, tıbbi acil durumları, sık kazaları ve finansal sıkıntıları yetişkin evlatlarında kaygı yaratır. Hayırsız evladın mesafeli olması daha olasıyken hayırlı evlat, Kimsesiz'i çeşitli açmazlardan kurtarmak zorunda hisseder. Kimsesiz'in öngörülemezliğine karşı yapıcı olmayan ancak yaygın tepkiler çekilme, terk etme, alay, yerme veya olumsuz yorumlarla değersizleştirme içerir. "Bir çözüm bulacağını biliyorum" veya "Sana yardım edemediğim için üzgünüm. Bununla kendi kendine başa çıkabileceğini biliyorum" gibi yapıcı, güçlendirici ve destekleyici yanıtlar anne ve çocuğa daha fazla yardımcı olur. Kimsesiz, dolaylı ya da üstü kapalı iletişimi kolayca hatalı yorumladığından, yetişkin evlatların, hislerini doğrudan ifade etmeleri gerekir. Kurtarma davranışı Kimsesiz'in sağlıksız duygusal bağımlılığını sürdürür çünkü çaresiz olduğu görüşünü pekiştirir.

Yetişkin evlatlar ihtiyaç ve hislerini iletme yollarının sorumluluğunu üstlenmelidirler. Bir evlat için işe yarayan, diğeri için yaramayabilir. Kimsesiz öngörülemez davransa da yetişkin evlatlar öngörülebilir, tutarlı tavırla karşılık verebilirler. Kimsesiz çaresiz *değildir.* Kriz ne olursa olsun yetişkin evlatlar Kimsesiz anneye *kendi kendine yardım edebileceği ve etmesi gerektiği* iletisini vermelidirler.

Michelle'in annesi kendi mali durumu, sağlığı ve yalnızlığından sıklıkla yakınıyordu. Michelle annesine gerçekten neye ihtiyaç duyduğunu sormayı öğrendi ve yakınmalarına, annesinin ondan beklentilerini açığa kavuşturarak yanıt verdi. "Anne, *benden* sana biraz borç vermemi mi istiyorsun?" ya da "Sana *benim* eşlik etmemi mi istiyorsun?" diyebiliyordu. Annesinin yanıtına bağlı olarak Michelle onun beklentilerini karşılayıp karşılayamayacağını açıklıyordu.

Kimsesiz, çocuklarının kendi ihtiyaç duydukları şeyleri onu kurtarmak üzere feda edebileceklerinin farkında değildir. Yetişkin evlat, "Benim gerçekten bunu yapmamı mı istiyorsun?", "Anne, seni doktora götürmek için bir gün işe gitmememi mi istiyorsun?" veya "Boş zamanımı kocamla değil de seninle mi geçirmemi istiyorsun?" diye sorarak bu dinamiği aydınlatabilir. Kimsesiz, çocuklarının ihtiyaçlarına nasıl uygun karşılık vereceğini bilmez. Sağlıklı annelik deneyimlememiştir ve karşılayamayacak olsa bile çocuklarının neye ihtiyacı olduğu ona söylenmelidir. Kesin ve doğrudan iletişim, arzulanan karşılığı elde etmenin en iyi yoldur. *Yetişkin evlatların Kimsesiz'e tutarlı bir biçimde doğrudan davranmaları gerekir.*

"Durum asla onun söylediği kadar kötü değildir"

Tepki vermeden önce detayları sorun

Kimsesiz ötekilerde duygudaşlık uyandırmak üzere hikâyeleri abartabilir, çarpıtabilir ve süsleyebilir. Yetişkin evlatlar, duygudaşlık veya acıma tepkisi vermeden önce çarpıtma olasılığını hesaba katmalıdırlar. Kimsesiz'i yalan söylemeyle suçlamak yerine detayları sormalı, sonra durumun ciddiyetini değerlendirmelidirler. Kimsesiz'in hisleri ciddiye alınmalıdır ancak etkileşimlere bakış açısı sorgulanmalıdır. *Tutarsızlıklara ve çelişkilere daima dikkat çekilmelidir.* Örneğin, Michelle, "Buna gerçekten üzülmüşsün. Ancak geçen hafta araba tamirinin 250 dolar tuttuğunu söylemiştin, şimdi 500 dolar tuttuğunu söylüyorsun," demeyi öğrendi. Kimsesiz, ihtiyaçlarını doğrudan ifade edemeyebileceğinden yetişkin evlatları, beklentileri açığa kavuşturmak konusunda dolaysız olmalıdırlar. Michelle'in annesi ondan ödünç para alma ihtiyacı duymuş ancak hikâyeyi araba tamir bedeliyle süsleyip

talebini meşrulaştırma ihtiyacı hissetmişti. Michelle basit bir şekilde, "Anne, bir şeye ihtiyacın olduğunda, benden yalnızca isteyebilirsin. Bana karşı açık olmadığın zamanları sevmiyorum," demişti.

"Hafızası seçicidir"

Kendi hafızanıza güvenin

Bütün sınırda kişiler gibi Kimsesiz'in de önceki duygusal durumları hatırlama güçlüğü olabilir. Duygusal açıdan örseleyici deneyimleri pek hatırlamaz ve öfke ya da panik patlamalarını inkâr edebilir. Bu nedenle, Kimsesiz anne yaşantılarını tasdiklemediğinde yetişkin evlatlar kendi algılarını sorgulayabilirler.

Yetişkin evlatlar, karşılıklı olarak hatıraların doğruluğunu tartışmak yerine kendi yaşantılarına güvenmelidirler. Her yaştan çocuk, duygusal yaşantılarının anneleri tarafından tasdiklenmemesini aşırı derece rahatsızlık verici bulur. Yalnızca yetişkin evlatlar hislerini ifade etmek için kendilerini yeterince emniyette hissedebilir. Michelle annesine şunları söyleyebilmişti: "1975'in yılbaşına dair hatıralarımı paylaşmaman beni gerçekten rahatsız ediyor. Çocukluk dönemimin en acı veren hatıralarından biriydi. Olayları benim hatırladığım gibi hatırlamasan da bana inandığını bilmeye ihtiyacım var." Yetişkin evlatlar hislerini ifade etmenin emniyetli yolunu bulmalıdırlar. Yaşın önemi olmaksızın bütün evlatların özkoruyucu içgüdülerine güvenmeleri gerekir.

"Bana kendimi suçlu hissettiriyor"

Meşru suçluluk ile yansıtılmış suçluluk duygusunu ayrıştırın; Kimsesiz'den faydalanmayın

Kimsesiz anne aşırı müsamahakârdır ve çocuklarının ondan faydalanmasına meydan verebilir. Çocuklarına son parasını almaları için ısrar edip, sonra da ona hiç para bırakmadıkları için yakınabilir. Kural dayatmayıp, sonra da çocukların

kontrolden çıktıklarından yakınır. Kimsesiz sömürülmek üzere kendine tuzak kurar. Ancak onu sömürenler haklı bir suçluluk duygusu hissedebilirler.

Hayırsız evlatlar, benmerkezci ve sömürücü hale gelerek onun çaresizliğinden faydalanabilirler. Hayırlı evlat ise yansıtılmış suçluluk hissedebilir ve Kimsesiz'in değersizlik hislerini içselleştirebilir. Hayırlı evlat Kimsesiz'i sömürmese de suçluluk, kaygı, hüsran ve endişe çocuğun yaşama coşkusunu elinden alır. Çocukları sırtlarını ona yaslayıp yaslayamayacaklarını asla bilmedikleri için Kimsesiz anne kaygı yaratır.

Öfke suçluluk doğurabilir çünkü yıkıcı düşlemler öfkeye eşlik eder. Michelle, annesine duyduğu öfke üzerinde çalışmak için büyük bir desteğe ihtiyaç duyuyordu. Michelle lisedeyken annesi onu almayı sıklıkla unutur, terk edilmiş binada saatlerce yalnız başına beklemesine neden olurdu. Bir keresinde annesi en sonunda geldiğinde, Michelle onu, "Sen ne tür bir *annesin*?" diyerek azarlamıştı. Hiçbir çocuk sırtını yaslayabileceği bir anneye ihtiyaç duyduğu için suçlu hissetmemelidir.

Yetişkin evlatların suçlu hissetmeden kendilerini hayal kırıklığından korumaları gerekir. Annelerinden güvenilirlik bekleme hakları vardır. Michelle yetişkinliğinde kendine herhangi bir konuda annesine bel bağlama iznini nadiren veriyordu. Tamamen uzaklaşmak istiyordu ancak ara sıra annesinin destekleyici olabileceğini keşfetti ve yalnızca başka seçeneği olmadığında ondan yardım istemeyi öğrendi.

"Beni unutuyor"

Duygusal tasdik ihtiyacınızı anlatın

Yetişkin evlatlar Kimsesiz'in son dakikada plan değiştirme, daha önemli sosyal etkinliklere katılmak için sözünden cayma veya kendi çocuklarının eşliği yerine başkalarınınkini tercih etme eğilimine içerleyebilirler. Michelle'in annesi bir keresinde kızıyla planladıkları bir tatili, eski bir erkek arkadaşının o hafta sonu şehre geleceğini öğrendiği için iptal etmişti. Michelle annesinin bütün dikkatini ona nadiren verdiğinden ve erkeklerle ilişkileriyle meşgul görünmesinden yakınmıştı.

Yetişkin evlatlar çoğu kez Kimsesiz'in sahteliğinden bahsederler çünkü sözlerini yerine getirmez ve genellikle güven telkin etmez. Gerçek bir annenin umursamaz, güvenilmez veya aldatıcı olduğuna inanabilirler. Sorun şudur ki Kimsesiz anne kendini gerçek hissetmez. Sürekli olarak ötekilerden tasdik ararken kendi çocuklarını tasdiklemekte başarısız olduğundan bihaberdir.

Annesi seyahatlerini iptal ettikten sonra Michelle ona incindiğini ve bir köşeye atılmış hissettiğini söyledi. "Seni bir daha asla seyahate çağırmayacağım," gibi sert tehditlerde bulunmaktan kaçındı ancak bunun yerine bir arkadaşını çağırmayı planladığını açıkladı. Annesi Michelle'in incinmesine şaşırıp onu erkek arkadaşını kıskanmakla suçladı. Michelle düşmanca davranmak yerine incindiğini tekrarladı ve "Sadece nasıl hissettiğimi anlamana ihtiyacım var," dedi. Yetişkin evlatlar, er geç elde edip etmeyeceklerine bakmaksızın, duygusal tasdik ihtiyaçlarını ifade etmeyi öğrenebilirler. *Kimsesiz kendi çocuklarını unuttuğundan bihaberdir.*

"Gerçek bir neşe kaynağı ya da gerçek bir ayak bağı olabilir"

İyi zamanların keyfini çıkarın ve uygunsuz davranışlara dikkat çekin

Kimsesiz annenin pek çok çekici özelliği vardır. İyi anne, eğlenceli anne, sevgi dolu anne ve ilgi çekici annenin hepsi, yetişkin evlatların Kimsesiz annede değer verdikleri ve keyfini çıkardıkları çehreleridir. Onun keyif veren çehreleri, yetişkin evlatların öfke ve küskünlüklerini bağdaştırmalarını güçleştirir. Yetişkin evlat Kimsesiz annenin nahoş, rahatsızlık veren veya tehlikeli çehrelerinden koparak onun iyi çehrelerine tutunabilir. Ancak kopmak, göz ardı etmek anlamına gelmez. Uygunsuz veya nahoş davranışlar asla göz ardı edilmemelidir.

Kabul edilmez davranışa dikkat çekmek Sınırda Kimsesiz'le sağlıklı ilişki sürdürmek için elzemdir. Bir çocuğu rahatsız eden şeye diğeri tahammül edebilir. Bir çocuğa tehlikeli gelen şey diğerini tehdit etmeyebilir. Yetişkin evlatlar kendi kişisel tahammül düzeylerinin, kişisel sınırlarının eşiğini geçen davranışlara dikkat çekmelidirler.

Michelle annesinin fiziksel sorunlardan yakınmasına katlanamıyordu. Ona, "Anne, konuyu değiştirmeyeceksen telefonu kapatacağım. Sağlığından yakınmana katlanamadığımı biliyorsun," diyerek annesinin can sıkıcı davranışına dikkat çekti. Michelle, tahammül edilmez davranışları hakkında annesiyle yüzleşmese, annesinin Michelle'in ihtiyaçlarına daha uygun karşılık verme fırsatı hiç olmazdı.

"Onun gözünde hiçbir şey asla yolunda gitmez"

Olumsuz özebakışını pekiştirmeyin

Yetişkin evlatlar anneleriyle daha olumlu etkileşimler beklemekte ve yaratmakta son derece haklıdırlar. Kimsesiz'in kendine ve hayatına çökkün bakışı algılarının üzerine olumsuzluk gölgesi düşürür. Çocuklar, hayatın çok zor olduğuna, işlerin asla yolunda gitmediğine ve bırakmanın devam etmekten daha kolay olduğuna rahatlıkla inanabilirler. Yetişkin evlatlar annelerini neşelendirmek, onun özsaygısını güçlendirmek veya kendini öldürmesini engellemekle görevli değildirler. Ancak kendi refahları için kendilerini olumsuz algılardan uzaklaştırmalı ve kendilerine, annelerine ve genel olarak hayata daha olumlu bir bakışa tutunmalıdırlar.

Michelle'in annesi ona sürekli en yeni kötü haberleri bildiriyordu. Michelle onu ne zaman telefonla arasa, sohbetleri annesinin sorunlarına odaklanıyordu. Michelle bu telefon görüşmelerinden ne kadar yıldığını fark ettiğinde annesine yeni bir kural bildirdi: Her kötü habere karşılık bir de iyi haber duymak istiyordu. Annesi ara sıra yalnızca gülerek bile sohbeti her ikisi için de hafifletir oldu.

"Ona ihtiyaç duymamak daha emniyetli"

Muhakemeniz, rehberiniz olsun

Yetişkin evlat Kimsesiz'in dürtüsel davranışlarının kendi refahını tehlikeye atabileceği durumları tanımalıdır. Evladın ilk sorumluluğu kendine iyi bakmaktır. Emniyet her zaman önce gelir. İlginçtir ki Kimsesiz'e yardım girişimleri

felaketvari tepkileri tetikleyebilir. Kimsesiz, bir psikotik tepkinin ortasında kendi çocuklarını tehditkâr algılayarak paranoidleşebilir. Güvenilir bir sağlık hizmetleri uzmanının desteği, uygun ilaç ve müdahaleyi sağlamada elzemdir. Yine de Kimsesiz herhangi bir müdahale biçimine açık olmayabilir.

Reddedilme ya da terk edilmeyle karşılaştığında Kimsesiz'in psikotikleşmesi yüksek bir olasılıktır. Çocukları yetişkin olduklarında terk edilme ve umutsuz, dürtüsel davranış arasındaki bağlantıyı genel olarak fark ederler. Fark edemedikleri ise bu atakların ortaya çıkmasını önleyemeyecekleridir.

Brazelton (Brazelton ve Cramer, 1990), anne kendi depresyonundan ötürü geri çekildiğinde bebek ve çocukların ümitsizlik yaşadıklarını ifade eder. Kimsesiz yaşamın çok zor olduğuna dair duygusal iletisini çaresizlik yansıtmaları yoluyla aktarır. Yetişkin evlatlar ise yalnızca *Kimsesiz'in* hayatındaki krizleri önlemede çaresizlerdir.

Michelle hayatındaki tek büyük zorluğun, annesine yardım etmeye çalışmak olduğunu anlamıştı. Annesinden ayrılmadan kendi hayatını yaşayamazdı. Tekrar tekrar gördüğü bir rüya, mücadelesinin özünü yakalıyordu. Rüyada, ailesini taşıyan bir gemi alabora oluyordu. Michelle çalkantılı denize düşüyor, yüzeye ulaşmak üzere suyun altında çırpınıyordu. Soluksuz ve havaya muhtaç haldeyken ayağını bir el kavrayıp onu dibe çektiğindeyse panikliyordu. Annesinin tutuşunu fak ederek ayağından o eli tekmeleyip atma isteğini bastırıyordu.

Annesi tarafından dibe çekilme hissinden yorulmuş olan Michelle boğulmaya tehlikeli biçimde yakındı. Kimsesizlerin birçok yetişkin evladı benzer rüya ve hisler aktarmışlardır. Kimsesiz'in çocukları Amerikan Kızılhaçı'nın (1968) hayat kurtarma önerilerine kulak vermekten fayda sağlayabilirler:

> İnsanların tükenmişlik ve maruz kalmaya yenik düşmeksizin suyun içinde kalabileceği sürenin... sınırları olduğu... bilinen bir gerçektir. Yüzme tarihinde, ortaya konan kahramanlığın hiçbir yarar sağlamadığı lüzumsuz fedakârlık masalları çoktur... Çoğu kez, acemi hatta çok iyi yüzücüler kurtarma becerilerinin iyi niyetlerine eş değer olmadığını anlar ve kurtarmaya çalıştıkları kişiden *ya büyük zorlukla ayrılır ya da onunla birlikte boğulurlar.* [s. 24, vurgu eklenmiştir]

Sınırımıza ulaşmaya "Daha fazla katlanamıyorum. Yaşamaya hakkım var," düşüncesi eşlik eder. Annesinin davranışlarına katlanamamak, Michelle'in *kendi* davranışını değiştirmesi açısından bir dönüm noktası olmuştu.

"Beni deli ediyor"

Huzurunuz önce gelir

Michelle'in annesiyle yaşadığı çatışmalar akıl sağlığını ciddi düzeyde tehlikeye atmıştı. Kronik depresyon, kaygı bozukluğu ve tekrarlayıcı kolit nöbetlerinden mustaripti. Kimsesiz'in kendi kaderini tayin etme hakkı varsa çocuklarının da yaşam hakları vardır. Kızılhaç'ın şu ihtarı fiziksel sağkalım için olduğu kadar, duygusal sağkalım için de geçerlidir: "Boğulmanın daima geçerli üç ana sebebi riskli durumları ayırt etme başarısızlığı... tehlikeli durumdan çıkamama ve boğulan kişilere yardım veya kurtarmanın emniyetli yolları hakkında bilgi eksikliğidir" (s. iii).

Kimsesiz ve çocukları sağkalım için çok gerçek bir savaşın içine girerler. Sınırda kişilerin çocukları annelerinden ayrılma *başarısızlığının* yarattığı tehlikeyi fark etmedikçe duygusal açıdan sağkalamazlar. Kimsesiz anneyi kurtarmaksızın sevmek için üç aşama elzemdir: (1) ayrılığı kesinleştirmek, (2) yapı oluşturmak ve (3) akıbeti netleştirmek.

1. Aşama: Ayrılığı Kesinleştirin: "Ben..."

Kimsesiz'in içselleştirilmiş değersizlik ve ümitsizlik hisleri çocuklarını tehlikeye atabilir. Yetişkin evlatlar kendi refahlarını tehdit edebilecek riskli durumları ayırt etmelidirler. Kimsesiz'in dürtüselliği ve zayıf muhakemesi kumar oynama, aşırı harcama, sarhoşken araba kullanma, sağlığını ihmal etme veya gelirini kötü yönetme gibi davranışlarında kendini belli eder. Özyıkıcı davranışı aynı zamanda çocuklarının da finansal, duygusal ve fiziksel refahlarını tehlikeye atabilir. Yetişkin evlatlar artık annelerine bağımlı olmasalar da anneleri için kendi ihtiyaçlarından ödün vermeyi yıllarca sürdürebilirler.

Kimsesiz, ilk bağlanma figüründen ayrıldığında yüksek kaygıyla yapışma davranışı, arayış veya öfke gösterir. Çocukları kendine zarar verebileceği, intihara kalkışabileceği, kaza geçirebileceği veya kendini incitebileceği korkusuna yenik düşerlerse onun yıkıcı davranışını pekiştirirler. Kimsesiz'in yetişkin evlatları korku ve suçlulukla duygusal olarak kontrol edilmekten kendilerini korumalıdır. Onu terk etmek zorunda değildirler. Esasında kontrol edilmemede ne kadar başarılı olurlarsa ilişkileri o kadar anlamlı hale gelebilir. *Sağlıklı ilişki bir seçenektir, tuzak değildir.*

Winnicott (1958), "Ben..." sözünün bireysel gelişimde çok önemli bir evre olduğunu ifade eder. "Bu sözler aracılığıyla bireyin yalnızca formu değil aynı zamanda yaşamı da olur... Birey 'ben' evresine ancak *koruyucu bir çevrenin varlığında* ulaşabilir" (s. 33, vurgu eklenmiştir). Bir partneri, eşi, arkadaşı veya terapisti olan yetişkin evlat için ayrılığı pekiştirmek daha kolaydır. Kimsesiz anneden ayrılma girişimindeki yetişkin evladın yaşadığı kaygıyı kimse hafife almamalıdır.

Michelle doyum suçluluğundan ve ayrılma kaygısından mustaripti. Sanki bir yenidoğanı evde bırakmış gibi, annesinden uzaktayken gevşeyemezdi. Tatillerden önce suçluluk hissederek ve sürekli annesi hakkında endişelenerek panik ataklar geçiriyordu. Çocukluğundan beri hayatındaki her olumlu olay annesine dair endişesiyle lekelenmişti. Lisede randevularından eve döndüğünde çoğu kez annesini bilinci kapalı halde yerde yatarken bulmuştu. Onu yalnız bırakmak asla emniyetli hissettirmiyordu.

Michelle annesiyle kötü haber paylaştığı sürece ilişkileri iyi gidiyor, iyi haber vermek ise küskünlüğü tetikliyor gibiydi. Hayatı zor oldukça annesiyle bağlantısı korunuyordu. Michelle'in başarısı ve hayattan tat alması, terk edilmeyi simgelediğinden annesini tehdit ediyordu. "Tatile, bir partiye gittiğimde veya arkadaşlarımla eğlendiğimde suçlu hissediyorum. Eğlenceli bir şeyler yaptığım an yanlış bir şey yapıyormuşum gibi hissediyorum," diye ifade etmişti. Sonunda annesine doğrudan, "Çocuk olan *benim*, anne. İşler *benim* için yolunda gittiğinde mutlu olmana ihtiyacım var," diyebildi.

Bir sonraki tatili için plan yaptığında annesinden ne beklediğini ona anlattı:

"Seni bırakmaya korkuyorum. Sanki ne zaman tatile gitsem kötü bir şey oluyor. Son seferinde, trafik kazası geçirdin ve ben, gittiğim için suçluluk duydum. Bu sefer gittiğimde bir kaza geçirirsen ya da hasta olursan lütfen, benim

yerime arkadaşını veya başka birini ara. Ben uzaktayken yapabileceğim hiçbir şey yok zaten. Bundan sonra seyahate çıktığımda sana gittiğim yerin telefon numarasını bırakmayacağım."

Michelle'in annesi onun önerisine şaşırmış ve alınmıştı. Michelle'in şehri terk ettiği zamanlardaki kaza ve hastalık örüntülerini inkâr etmişti. Sinirli bir biçimde, "Pekâlâ! Sana bu kadar sorun olduğumdan hiç haberim yoktu! Benim hakkımda *bir daha asla* endişelenmene gerek kalmayacak! Seni *daha fazla* rahatsız etmeyeceğim!" diye tepki göstermişti. Takip eden üç hafta boyunca Michelle'i aramadı ve onun aramalarını cevapsız bıraktı. Michelle annesinin kendine zarar verme olasılığını düşünerek suçlulukla boğuşmuş olsa da hiçbir yanlış yapmadığını biliyordu. Çocukken neden kendi ihtiyaçlarını söylemeye cesaret edemediğini anlamıştı. Sakin ama kararlı durup geri adım atmadı ve tatildeyken annesine telefon numarasını vermedi.

Sağlıklı bir anne çocuğunun mutlu olmasını ister. Kimsesiz anne çocuklarında yarattığı mutsuzluğu anlamaz. Yetişkin evladı, ilişkilerindeki değişimden ötürü onun mutlu olmasını beklememelidir. İlişkilerini *onun* etrafında yapılandırdığı sürece, Kimsesiz annenin en büyük korkusunun, yani terk edilmenin gerçekleşmesi pek olası değildir.

Acımak Ayrılmayı Engeller

Kimsesiz' için üzülmek, onun kendi kendini engelleyen davranışlarına verilebilecek en kötü karşılıktır. Acıyı kabul etmek, başka insanın hisleriyle duygudaşlık veya eşduyum kurmak acıma değildir. Acıma ümitsizlik hislerini meşrulaştırır. Kimsesiz'in en büyük ihtiyacı, ümit etme becerisini geri kazanmaktır. Acıma, inceden bir saygısızlık, üstünlük hissi, dolayısıyla da küçümseme bildirir. Rudolf Dreikurs (Dreikurs ve Soltz, 1964), "Başa gelen, 'o' şeyle ilgili üzüntü duymak duygudaşlıktır. O şey başına gelen kişi, yani 'sen'le ilgili üzüntü hissetmek ise acımadır," (s. 247) diye gözlemlemiştir.

Hayal kırıklıkları ve sıkıntılar herkesin hayatının bir parçasıdır. Istıraba tahammül ve sıkıntılara rağmen hayata olumlu bir bakışla sarılma becerisi ruh sağlığı için elzemdir. Duygudaşlık ve cesaretlendirme, Kimsesiz'in çaresizlik

yakarışlarına acıma ve kurtarma davranışlarından çok daha sağlıklı yanıtlardır. Duygudaşlık, "Bu gerçekten acı olmalı. Bunun için üzgünüm. Bu özel zamanın üstesinden gelmen için ne yapabilirim?" diyerek ifade edilebilir. Duygudaşlık kişinin durumla baş etme becerilerine itimat bildirir. Acıma, "Senin için üzülüyorum, zavallıcık," gibi beyanlarla ifade edilir. Acıma alçaltıcıdır çünkü "Senden çok daha iyiyim, kaidemden inmeli ve sana yardım etmeliyim," dercesine, kişinin zayıf olduğunu ima eder.

Michelle'in işsiz, alkolik erkek kardeşi annesini sömürürdü. Benzin parası ödemeden arabasını ve geri vermeksizin borç para alırdı. Michelle annesinin, erkek kardeşine edilgen duruşuna içerler ve kendisinin annesine verdiği haftalık harçlığın yarısını onun aldığından şüphelenirdi. Ancak annesinin haline üzülmek yerine şöyle dedi:

"John'a veresin diye sana para temin etmeye hevesli değilim. Satın aldıklarının faturalarını bana vermeni istiyorum ki bir bütçe çıkarabilelim. Tam olarak ne kadara ihtiyaç duyduğunu bilmeliyim. Önceki haftanın faturalarını almadıkça sana nakit veremeyeceğim."

Michelle'in annesi küstahça, "Zaten senden hiç para istemedim ki!" diye karşılık vermişti. Michelle nazikçe, "Anne, sana seve seve yardım ediyorum ama yardımımı istemiyorsan bu senin kararın," demişti. Tartışmalarından sonraki iki ay boyunca annesi onunla konuşmayı reddetti. Michelle insafsızlık yapmadığına yürekten inanıyordu ve suçluluk hissine karşı koydu. Annesinin hiçbir şey olmamış gibi davranarak er geç onunla konuşacağını biliyordu. Bununla beraber finansal desteğini kabul etmeme kararından annesini sorumlu tutuyordu. Zaman geçtikçe yavaş yavaş söylediklerinde ciddi olduğunu ve acıma veya suçluluk duygusuyla güdümlenmeyeceğini annesine öğretti.

2. Aşama: Yapı Oluşturun: "Şunu yapacağım"

Yapı, binalarda olduğu kadar ilişkilerde de sağlamlığı, dayanıklılığı, sarsılmazlığı ve devamlılığı belirler. Sınırda anne içsel yapı noksanlığı nedeniyle çocukları da dahil, kimseyle istikrarlı ilişkiler kuramaz. Kimsesiz'in gevşek, müsamahakâr ebeveynlik tarzı çocuklarına istikrar sağlamayı başaramaz ve yetişkin evlatları

sınır, sonuç ve hudut belirlemede yardıma ihtiyaç duyabilirler. Yapı eksikliği olan ilişkiler er geç dağılır. Yapı, güvenlik ve emniyet sağlar.

Michelle'in annesi çoğunlukla gece geç saatte sarhoşken arıyor, ruminasyonlarla ve tutarsızca konuşuyordu ama ertesi gün konuşmaya dair hiçbir şey hatırlamıyordu. Gece geç saatteki bu aramalar Michelle'i usandırmıştı; hem kendisi ertesi güne tükenmiş oluyordu hem de annesinin özyıkıcı davranışlarını pekiştiriyordu. Michelle şunu diyerek annesiyle bir yapı oluşturdu:

"Anne, geceleri telefonla konuşamayacak kadar yorgun oluyorum ve içkili olduğunda seninle konuşmak istemiyorum. Beni geceleri saat ondan sonra ararsan telefonu *açmayacağım*. Sarhoşken ararsan telefonu *kapatacağım*. Senin hatırlamadığın konuşmaları yapmamızın bir anlamı yok."

Michelle'in planının en önemli kısmı annesine ne söylediği değil, planına tutarlılıkla uyabilmesiydi. Sınırda anne, herkeste olacağı gibi, tutarlılık, yaşantı benzerliği ve ne bekleyeceğini bilmeye iyi yanıt verir. Michelle akşam ondan sonra telefona yanıt vermedi. Arayan bilgisini görebilmek için bir çağrı bilgisi hizmeti satın aldı ve sarhoş olduğunda annesiyle konuşmayı reddetti. Altı haftadan kısa bir sürede annesi hem gece geç saatte hem de sarhoşken aramayı bıraktı.

Başlangıçta annesi düşmanca tepki verse de, Michelle onunla ilişkisini kendi ihtiyaçları çerçevesinde yapılandırdı. Pes etmedi ve onu hâlâ sevip önemsediğine dair güvence verdi. Hedef yoksun bırakmak, hüsrana uğratmak veya cezalandırmak değil, *karşılıklı anlayışla ilerlemektir.*

"Şunu yapacağım" ifadeleri niyeti, kendine yön vermeyi ve özerkliği dışavurur ve ayrılığı kesinleştiren "Ben..." ifadelerini pekiştirir. Bu ifadeler gerçeklik temelli olmalıdır yoksa inanılırlığı ve anlamı kaybolacaktır. Söylenenden başka bir şey yapmak, çelişkilidir ve güven temelini çürütür. *"Şunu yapacağım" ifadeleri asla tehdit olarak kullanılmamalı*; uygunsuz davranışların mantıklı, doğal sonuçlarını içermelidir.

Yapı Oluşturmak için Bir Çizgi Çekin

Kimsesiz'in yönetilemez hayatı, yapı oluşturmayan ve sınırları belirlemeyen yetişkin evladı yutabilir. Sınırda anneyle sağlıklı bir ilişki yaratmak, anne ve

çocuğu özerkliğin emniyetli kıyılarına yöneltecek bir zihin haritası oluşturmayı gerektirir. Kimsesiz'le sağlıklı bir ilişki yapılandırmak için sınır koymak gereklidir.

Yetişkin evlat kendini annesinden ayıran çizgiyi belirlemelidir. İnsanın kendi sınırlarını aşması kaynaşmaya götürür ve sınırda Kimsesiz'in hastalıklı bağımlılığını yeniden yaratır. Kimsesiz, çocuklarına bağımlılaştıkça kendini kurtarmayı öğrenme olasılığı da düşer. Yetişkin evlat, boğulan annesini kurtarmak için suya atlamamalıdır. Kimsesiz'in yüzmeyi öğrenmesi gerekmektedir.

Amerikan Kızılhaçı (1968) yaşlı bir beyefendinin, boğulan bir adamı kurtarması vakasını anlatır. Bastonla yürüyebilen yaşlı adam, kıyıda dururken bir yüzücünün suda çırpındığını görür. Yüzücünün hayatını suya atlayarak değil, adamın tutabilmesi için yakın bir iskeleden bastonunu uzatarak kurtarır. Boğulmak üzere olan adam bastona yapışır ve kurtarıcısı onu kıyıya çeker.

Kimsesiz anne ona uzatılan eli kavrayıp tutmayı reddederse, bundan yetişkin evlat sorumlu değildir. Kimsesiz'in kendi becerilerine dair güven kazanması için kendi dayanıklılığını deneyimleme fırsatı sunulmalı ve kendine yardım etmesi için sadece yeteri kadar destek verilmelidir. Hayat kurtarmak için *en can alıcı anda* el uzatmak yeterlidir.

3. Aşama: Akıbeti Netleştirin: "Şunu yapmayacağım"

Kimsesiz, reddedilme ve eleştiriye aşırı duyarlıdır ve cezalandırılmayı bekler. Mantıklı ve doğal sonuçlar ahlaki yargı içermedikleri için Kimsesiz'le etkileşimde faydalıdırlar. Dreikurs (Dreikurs ve Soltz, 1964), çocuk yetiştirmede "mantıklı ve doğal sonuçlar" olarak bilinen bir yaklaşımı geliştirmiştir. Onun bu özgün kavramı cezalandırıcı, utandırıcı ve otoriter ebeveynlik tarzlarının olumsuz etkilerini fark eden ebeveynlere sağlıklı, saygı geliştiren teknikler sunar. Dreikurs'un kavramları çağdaş ebeveynler tarafından yaygın olarak kabul görmüştür ve tüm ilişkilere uygulanabilir.

Kimsesiz'in yetişkin evladı annesinin umutsuzluğunu fark eder ve ümit vermesi gerektiğini hissedebilir. Yardım girişimleri çoğu zaman başarısızlığa uğrar ve çocuğu bezmiş, çökkün hale getirir. Mantıklı ve doğal sonuçlar Kimsesiz'e hayatı üzerinde kontrolü olduğunu ve çaresizliğin unutulabilirliğini hatırlatır.

Doğal sonuçlar fiziksel dünyanın doğal düzeni neticesinde ortaya çıkanlardandır; örneğin, yağmurda durunca ıslanmak, yemeyince acıkmak, arabanın

deposunu doldurmayınca yakıtın bitmesi gibi. Kimsesiz, bu akıbetlerde hiç rolü yokmuşçasına doğal sonuçları kendi kötü şansının kanıtıymış gibi gösterir. "Yakıt bitti ve yağmurda şemsiyesiz beş kilometre yürümek zorunda kaldım. Hiçbir işim asla yolunda gitmiyor." Koşullanan çocuk, "Ne kadar korkunç! Senin adına çok üzüldüm. Gerçekten de çok şanssızsın," der. Aydınlanmış çocuk ise, "Kötü olmuş. Eminim bundan sonra evden ayrılmadan önce arabanın deposunu kontrol edersin. Ben depomun en azından çeyreğini doldurmadan hiçbir yere gitmem," der. Doğal sonuçları kötü şanstan ayırma, yetişkin evladın suçluluk duygusu ve acımayla yanıt verme döngüsünü kırmasına yardım eder. Doğal sonuçları vurgulamak "Bu herkesin başına gelir ve sen de bu deneyiminden ders çıkarabilirsin" iletisini verir.

Mantıklı sonuçlar, işe gitmeyince kovulmak, faturaları ödemeyince hizmetlerin kesilmesi, çalışmayınca dersten kalmak gibi sosyal dünyanın gerçekliğinden kaynaklanan akıbetlerdir. Mantıklı sonuçlar, Kimsesiz'in daha mesuliyetli kararlar almaya yetkin olduğu iletisini taşır ve itaat beklemeden veya baskı kurmadan olgun davranışı cesaretlendirir. Örneğin, Michelle'in annesi aile yemeklerine sıklıkla geç geliyordu. Aile onu beklemek zorunda kalmaktan rahatsız oluyordu ancak Michelle annesini rencide etmekten endişelenerek ona asla bir şey demiyordu. Sonunda Michelle mantıklı akıbetin, annesinin geliş saatini gözetmeksizin, ailesinin zamanında yemesi olduğuna karar verdi.

Mantıklı ve doğal sonuçlar çatışmada azalmayı garantilemez. Yetişkin evlat akıbeti ne kadar dikkatle netleştirirse netleştirsin, Kimsesiz reddedilmiş ve cezalandırılmış hissedebilir. Yetişkin evlat annesinin davranışlarından mesul değildir. Mantıklı ve doğal sonuçlar sadece, uygunsuz davranışa karşı uygun karşılıklar için bir rehber sunar.

İntihar Davranışının Akıbetini Netleştirin

İntihara kalkışan insanlar genellikle terapistlerine veya başka birine bu planlarından bahsetmezler. Kendini öldürmek istediğini çocuğuna söyleyen ebeveyn, çoğunlukla önemsendiğine ve özleneceğine dair güvence aramaktadır. Çelişkili biçimde, tehdit, çoğu kez *terk edilmeyi önleme* girişimidir. Böyle ifadeler çocuklarda,

hatta yetişkin evlatlarda bile güçlü kaygıya yol açar ve asla göz ardı edilmemelidirler. Aşağıda hem yardımcı olacak hem de olmayacak tepkiler sıralanmıştır:

Yardımcı Olmayan Tepkiler

1. Kurtarma davranışı: "Ah, lütfen böyle söyleme, ne istersen yaparım."
2. Tehdidi ya da hareketi önemsememe: "Tabii tabii, bunu milyon kere söyledin."
3. Hissi ciddiye almamak: "Bunu duymaktan bıktım."

Yardımcı Olan Tepkiler

1. Herhangi bir intihar davranışı sergilendiğinde polisi aramak
2. İntihar düşüncesinden bahsedildiğinde ebeveynin terapistini aramak
3. Uygun sonuçlarla ve ilgili bir şekilde, dürüstçe yanıt vermek:

   "Kendini öldürmek istediğini söylemen beni üzüyor. Beni korkutuyor ve kızdırıyor. Terapistine söyleyeceğim. Yardım etmek için yapabileceğim başka bir şey yok. Ben senin evladınım. Seni seviyorum ve önemsiyorum ama kendini öldürüp öldürmemenden mesul olmak istemiyorum. Bu, bana haksızlık."

Bazı yetişkin evlatlar Kimsesiz annenin huzurunda hüsran ve tehlike hissettiklerinden hiç irtibat kurmamayı tercih ederler. Böyle durumlarda kimsenin yargılamaya hakkı yoktur. Kendi hayatını korumak, her insanın hakkıdır. Bazı durumlarda tamamen kopmak hem annenin hem de çocuğun yararınadır. Kurtarılmak istemeyen bir insanı *hiç kimse* kurtaramaz.

KİŞİ OLMAK

Carl Rogers 1961'de psikoloji alanına devrim niteliğinde bir kavram sundu. Psikoterapi yaklaşımı, bireylerin gelişme ve olgunlaşma becerilerine inancını temel alıyordu. Gelişimi ortaya çıkarmak için taktikler, teknikler veya kandırmacalar

yerine bizzat gerçek kendiliğini kullanıyordu. Yalnızca gerçek olarak ötekine yardım edebileceğine inanıyordu. Şunu gözlemlemişti: "Pek çok insanın bebeklere karşılık verme nedenlerinden biri muhtemelen, bebeklerin tamamen sahici, bütünleşmiş veya ahenkli olmalarıdır. Bir bebek sevgi, öfke, hoşnutluk veya korku ifade ettiğinde, tüm yaşantısının bu hisse dayandığından şüphe dahi duyulmaz" (s. 339). Ancak Michelle gibi bebekler içsel yaşantılarını maskelemeyi, annelerinin ihtiyacına yanıt vermeyi, anneleri ağladığında sessiz olmayı ve anneleri üzgün olduğunda gülümsemeyi öğrenirler.

Rogers hakiki bir insan olmak için "ahenk"in elzem olduğunu vurgulamıştır. Ahenk, içsel duygusal yaşantılarımızın davranışlarımızla uyumlu olması anlamına gelir. Bazen kırıcı olsalar da gerçek olan insanlara güveniriz çünkü nasıl hissettikleri konusunda bize doğruyu söylediklerini biliriz.

Rogers kendi olmanın sorunları çözmediği hususunda uyarıda da bulunur. Biri olmak, insanı yeni çözümler keşfetmek, yeni bakış açılarını dikkate almak, daha fazla samimiyet deneyimlemek ve hayatın kadrini daha derinden bilmek için özgürleştirir. Winnicott (1960), "Yalnızca Gerçek Kendilik yaratıcı olabilir ve yalnızca Gerçek Kendilik sahici hissedebilir... Sahte Kendilik'in mevcudiyeti... beyhudelik hissi... doğurur" (s. 148) diye belirtir. Kimsesiz'in çocukları takıntılı bir kendine yeterlilik ya da tam tersi, aşırı bağımlıktan temel alan bir sahte kendilik geliştirebilirler.

Sınırda kişilerin çocukları diğerlerinden ahenksiz davranışlar beklerler. Gerçek hislerini saklamayı, ihtiyaçlarını dolaylı ifade etmeyi ya da hemen hiçbir şeye ihtiyaç duymamayı öğrenirler. Bu öğrenme bilinçdışı olduğundan kendi ahenksizliklerinden bihaberdirler.

Sınırda kişilerin çocukları gerçek kendiliği ilkin ebeveynlerinden ve nihayetinde kendilerinden gizli tutarlar. Yedi yaşındaki öfkeli bir oğlan, durumunu annesine, "Ne düşündüğümü bilmiyorsun! Hayallerimin ne olduğunu bilmiyorsun! Sana yalnızca senin bilmeni istediklerimi söylüyorum!" diyerek açıklamıştı. Gerçek kendilik özgürce ifade edilmediğinde gizli kalacaktır. Rogers (1961) şöyle yazmıştır: "Yalnızca bir kişi... yaptığım şeyin dürüst, esaslı, açık ve sıhhatli ya da sahte, savunmacı ve sıhhatsiz olduğunu bilebilir ve *o kişi benim*" (s. 23, vurgu eklenmiştir).

Kimsesiz'in yetişkin evlatları kendi deneyimlerinden şüphe duymayı öğrenir ve gereksiz bir umutsuzluğa saplanabilirler. Kimsesiz anne, kendisinin yoklu-

ğunda çocuklarının daha iyi olacağına inanabilir. Umutsuzluğunun derinliği sahiden korkutucudur. Acısı idare edilemez gelir ve ölüm düşünceleri hayatını mahveder. Doğal olarak çocukları onun hislerini içselleştirir. Onlar da onsuz daha iyi olup olmayacaklarını merak ederler. Onlar da acısının idare edilemez olduğunu hissedebilir ve ölümün, annelerine yaşayabileceği tek huzuru sağlayıp sağlayamayacağını sorgularlar. Bu yasaklı düşünceler çocukları dehşete düşürür, suçluluk duygusunu ve kaygıyı artırır ve panik ataklara yol açabilir.

Çocuklar hayatın tadını çıkarma özgürlüğü isterler ancak bunu annelerinin hayatı pahasına yapmak istemezler. Kimsesiz ise acısından kurtulmak ister ve çocuklarının hislerini göz önünde bulunduramayabilir. İntihar girişimleri ve çoklu hastane yatış öyküsü olan bir sınırda Kimsesiz, arkadaşına, "Artık devam edemeyeceğime karar verdim. Yarın on iki yaşındaki oğlumla öğle yemeği yiyeceğim. Bana kaba davranırsa, bu bardağı taşıran son damla olacak. Kendimi öldüreceğim," demişti. Arkadaşı, bunun sonuçlarını oğlu açısından göz önüne almamasının haksızlık olduğunu öne sürdüğünde Kimsesiz kendi acısı haricinde başka birinin acısını anlayamayarak boş gözlerle bakmıştı.

Dayanılmaz fiziksel acı kişiyi intihara sürükleyebilir. Durum, duygusal acı için de aynıdır. Kimsesiz'in yetişkin evladı, annesinin hayatını kurtarmaya kalkışmayı ve kendi hayatını mahvedebilecek öfkeyi bırakmalıdır. Kimsesiz'in çocukları onu kurtaramazlar; Kimsesiz, kıyıya yalnız yüzmelidir.

10

Münzevi'yi Onun Korkusunu Beslemeksizin Sevmek

Pamuk Prenses ertesi sabah uyandı ve yedi cüceleri gördüğünde korktu. Ama onlar dost canlısıydı...

–Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler

"Annem emniyetli kabuğunun içinde yaşar, yüzeydeki tuzaklardan sakınarak gölün derinliğinde saklanan bir kaplumbağa gibi. Depresif bir yaşam biçimi. Hiç kimseye güvenmez, hatta kendi aile üyelerine bile."

Annesi, küçük yaşlardan itibaren Sandy'nin özgüvenini baltalamış ve yaşama dair merakını köreltmişti. Münzevi içsel sükûnetten yoksun olduğundan, çocuklarını yatıştırmak ve sakinleştirmek için gereken kaygısız duruştan yoksundur ve dünyayı keşfetme cesaretlerini kırabilir. Kaygıyı huysuzlukları, ses tonu ve felaketleştirme eğilimi yoluyla iletir. Çocuklarını koruduğunu zannetse de Münzevi'nin korkusu sorun çözme, sağlıklı düşünme ve karar alma becerilerini azaltır. Büyük Buhran sırasında Başkan Franklin Delano Roosvelt, "Korkmamız gereken tek şey korkunun kendisidir," diye uyarmıştı. İhtarındaki bilgelik Münzevi'nin davranışlarında belirgindir. Korkusu kendi sağkalımı ve çocuklarının özgüvenine en büyük tehdittir.

Sandy depresyon tedavisine kırk beş yaşındayken başladı. Annesi hariç, ailesindeki herkes depresyon tedavisi görmüştü. Bir terapiste içini dökemeyecek kadar başkalarına güvensiz olan annesi, yardıma ihtiyacı olmadığı konusunda

ısrarcıydı. Münzevilerin çoğu ruh sağlığı uzmanlarının karşısına çıkmasa da Sandy gibi yetişkin evlatlar yaygınlıklarını doğrular.

"Annem kendi annesiyle günde iki veya üç kez konuşurdu. Hiç yakın arkadaşı yoktu ve nadiren sosyalleşirdi. Baktığımda, annemin kendi annesinden asla ayrılmadığı aşikâr."

Sandy terapiye başladığında annesi onu "terapi kişiliğini değiştirecek" diye uyarmıştı. Sandy'ye, kendisinin "ne kadar korkunç bir anne olduğunun bahsinin" geçip geçmediğini sorduğunda Sandy sakince, "Tabii ki senden bahsediyoruz ama senin düşündüğün gibi değil," diye yanıtlamıştı.

Harold Blum (1986) şöyle açıklar:

> Paranoid kişilik, seçilmiş alanlarda gerçekliği hatalı algılama ve çarpıtma eğilimindedir. İçsel ve dışsal tehlikelere karşı sürüp giden düşlemler, mantıkdışı beklentiler, düşmanca tehditlerin abartılması ve ufak kazalar ile yaralanmalara aşırı hassasiyet bir arada var olur. Şefkat ve bağlılık güven telkin etmez ve ilişkilerdeki hayal kırıklıkları potansiyel olarak tehditkâr ve art niyetli bulunur. [s. 253]

Sandy çocukken annesi onu aşırı koruyuculuğuyla boğmuştu. Hangi televizyon programlarını izleyeceğini, arkadaşlıklarını, neler giyeceğini kontrol ediyor ve Sandy'nin ötekilerle ilişkilerini kıskanıyordu. Blum şöyle ifade eder:

> Hasta, düşünce ve hislerin dolaylı olarak başkalarına ve başkalarından iletilebildiğini ve sırların çalınıp ele verildiğini hayal edebilir. İstila ve yutulmaya dair paranoid korkular, çelişkili biçimde kaçıp gitme ve vefasızca reddedilmeye dair korkularla eşleştirilir ki böylelikle ne yakınlık ne de ayrılık kabul edilemez. Rahat bir mesafe ya da konum yoktur ve eğer [çocuk] izlenmiyor ve kontrol edilmiyorsa, hareket ve gidişat gözlenerek kıskançlıkla korunmalıdır. [s. 255]

Annesiyle konuşmaları Sandy'nin kaygısını artırıyor, halihazırda zayıf özgüvenini baltalıyordu.

Münzevi Travma Sonrası Stres Bozukluğu yaşayabilir ve kontrol edilmez korku, algılarını yönetir. Çocukları hem yakınlığın hem de ayrılığın rahat

vermemesini anlamakta güçlük çekebilirler. Sandy süreğen şekilde kaygılı bir anneyle yaşamanın sonucu olan düşünce ve hislerini yönetmekte yardıma ihtiyaç duyuyordu. Münzevi'nin çocukları, kendi algılarını temel alan bir ilişki yapılandırmada rehberliğe ihtiyaç duyar.

"Günün korkusu kulübü"

Korkuya tepki vermek yerine onu yeniden değerlendirin

Münzevi'nin kaygısının odağı ve doğası anbean değişebilir. Kötü bir şey olmasını bekledikleri için yeni deneyimlerden kaçınabilirler. Kötü haberleri bekler, kötü haberler üstüne kafa yorar ve *doğrulanmamış* kötü haberleri aktarırlar. Sandy'nin annesi bir sabah onu arayıp Sandy'nin kocasının işe gitmek için kullandığı iki yoldan birinde "korkunç bir trafik kazası" olduğunu söylemişti. Kocasının kaza geçirmiş olabileceğini düşününce Sandy'nin nabzı yükselmişti. Enkazın tam mevkisini öğrenmek için annesini sıkıştırdığında annesi soluk soluğa, "Ah, dinlemeye zamanım olmadı; bilmiyorum," demişti. O anda Sandy tanıdık bir örüntüyü fark etmişti: *sahte ikazın belirgin şiarını; gerçeklere dayanmayan korkuyu.* Sandy nazikçe, "Anne, Pete çıkalı iki saatten fazla oldu, işe sağ salim ulaştığına eminim," demişti.

Sandy'nin annesi posta almaktan çekinirdi çünkü tahsilat acentelerinden fatura ya da mektup beklentisindeydi. Sandy annesinin "günün korkusu kulübü"ne mensup olduğuna dair şakalar yapıyor ve onun takıntılı, paranoid düşüncelerini önemsememeye çalışıyordu. Annesinin ani adrenalin artışını tetikleme, Sandy'nin kendi korkularını alevlendirme ve kaygıya sebep olma becerilerine kızıyordu.

Münzevi'nin yetişkin evlatları, annelerinin alttan alta verdiği "hayat çok tehlikeli" iletisine kızabilirler. Cadı'nın aksine Münzevi, çocuklarını korkutmaya *niyetli* değildir. Çocuklarını *korumak* üzere onları kontrol eder. Bununla beraber kaygı bulaşıcıdır ve çocukları ondan uzaktayken, onunla beraber olduklarından daha emniyette hissedebilirler. Münzevilerin yetişkin evlatları tepki vermeden önce detayları sorarak annelerinin korkularını içselleştirmekten kendilerini korumalıdırlar. Annelerinin verdiği eksik, müphem veya yarım yamalak bilgilere asla tepki vermemeli ve kendi algılarına, sezgilerine ve muhakemelerine güvenmeyi öğrenmelidirler.

"Özgüvenimi baltalıyor"

Onda olmayan bir şeyi size veremez

Münzevi, çocuklarına dünyanın tehlikeli bir yer olduğunu öğretir çünkü onun için öyledir. Ne yazık ki Münzevi'nin yetişkin evlatları, korkularını anneleriyle paylaşırken temkinli olmalıdırlar. Annelerinin tepkisi büyük ihtimalle korkuyu arttıracak ve özgüvenlerini baltalayacaktır.

Sandy bir keresinde annesine patronuyla çatıştıklarını anlatma hatasına düşmüştü. Annesi onu gün içinde defalarca arayarak patronunu yermiş, onun "Sandy'nin peşinde" olduğunu öne sürerek ve Sandy'nin er geç kovulacağını ima ederek durumu felaketleştirmişti. Sandy, kendini kovulmayacağına dair annesine güvence verirken bulmuş ve küçük bir sürtüşmeyi ona anlattığı için pişmanlık duymuştu. Münzevi önemsiz olayları felaketleştirir ve pireyi deve yapar.

Münzevi, çocuğunun özgüveni için duygusal yardım veya destek sağlayamaz çünkü kendisi özgüvenden yoksundur. Üzücü gerçek şudur ki çocukları ve çoğu kez eşi de, aşırı tepki verdiği için onu duymazdan gelerek Münzevi'nin daha da yalnız ve paranoid hale gelmesine neden olurlar. Birileri meşru kaygı ile mantıkdışı korkuyu ayırt etmesine yardımcı olmadıkça Münzevi'nin paniği artabilir. Sandy, "Anne, patronumun peşimde olduğunu bana söylemen kendimi daha iyi hissettirmiyor. Aslında, daha kötü hissettiriyor. Sana patronumla tartıştığımı anlattığımda hislerimi anladığını söylemene ihtiyacım vardı. *Ben*, patronumla sürtüştüğüm için kovulmaktan *korkmuyorum*," dedi. Münzevi'nin yetişkin evlatları kendi korkularını annelerinin korkularından ayırmalıdırlar.

"Söylediğini inkâr ediyor ve bana deliymişim gibi davranıyor!"

Kendinize ve temeldeki iyiliğinize inanın

Münzevi, paniğin onu sağlıklı düşünmekten, düşüncelerini düzenlemekten, etkinlik planlamaktan veya hayata katılmaktan nasıl alıkoyduğunu fark etmez. Hayatı bir korku dolu andan ötekine geçerek akar. Duygusal enerjisini tehlikeyi

aramaya harcayan Münzevi için mevcut andan başka hiçbir şey önemli değildir. Bu nedenle önceki paranoid suçlamaları veya uygunsuz davranışları hatırlaması pek olası değildir. Münzevi'ye tezgâhtarın onu kandırmaya çalıştığını hatırlayıp hatırlamadığını sormak, bir askere kaçıp kurtulduğu belirli bir mermiyi hatırlayıp hatırlamadığını sormak gibidir. Münzevi, devam eden bir sağkalım savaşının ortasındadır.

Sandy'nin annesi uygunsuz davranışlarını inkâr ediyor ve paranoid suçlamaları için asla özür dilemiyordu. Erkek kardeşini cüzdanını çalmakla suçlayıp sonra cüzdanı dolapta bulduğunda suçlamasını inkâr etmişti. Cüzdanını bulduğu sırada da zihni kaybettiği bir kredi kartının endişesiyle doluydu.

Annesi "Sözlerimi çarpıttın!" gibi ifadelerle kendi karmaşık düşüncelerini Sandy'ye yansıtıyordu. Sandy annesinin karmaşık düşüncelerine tepki olarak çoğu kez mizaha sığınıyordu. Kendi temel iyiliğine olan inancına sarılarak gülmeyi ve "Anne, şu dünyada kafamı bu kadar karıştırabilen tek kişisin," demeyi başarabiliyordu.

"Bazen birlikte eğleniyoruz ama her zaman hayal kırıklığıyla kalakalıyorum"

Yakınlığın ardından reddedilmeniz olasıdır

Sandy de annesi de okumayı seviyorlardı. Edebiyata ortak ilgileri aralarındaki nadir samimi bağlantılardan biriydi ve ilişkilerinin bu olumlu boyutunu beslemek önemliydi. Bununla beraber, annesinin beklenmedik, düşmanca bir yorumu çoğu kez keyifli etkileşimlerini sonlandırıyordu.

Yakınlık Münzevi'ye kendini savunmasız hissettirir. Gardını düşürdüğünü birdenbire fark etmişçesine, sıcak etkileşimlerini çoğu kez ötekileri iterek uzaklaştırdığı ani saldırılar veya paranoid suçlamalar takip eder. Yetişkin evlatlar olumlu etkileşimlerin kısalığıyla sürekli hayal kırıklığına uğrarlar ve ona güvenmeye kalkıştıkları için aptal gibi hissedebilirler. Bu etkileşimlerdeki rolünden bihaber Münzevi'yle yüzleşildiğinde düşmanlığını sertçe inkâr edebilir. Yetişkin evlatlar etkileşimleri kısa tutarak ve olumlu etkileşimlerin ardından konuşmaları sonlandırarak kendilerini koruyabilirler.

"Gerçekte olanları saptırıp çarpıtıyor"

Bakış açınızı sakinlikle sürdürün

Münzevi zararsız etkileşimleri çoğunlukla tehditkâr veya reddedici olarak yanlış algılar. Örneğin, bir tezgâhtar kimliğini sorduğunda Sandy'nin annesi düşmanca karşılık vermişti. Tezgâhtarın isteğini, mağazayı korumak için belirlenmiş bir tedbir olarak değil, aşırı müdahaleci ve saldırganca algılamıştı. Sonrasında Sandy annesine tezgâhtara neden kaba davrandığını sorduğunda, annesi kendisine kaba davrandığı için tezgâhtarı suçlamıştı.

Başka bir olayda, annesi Sandy'nin kocasının kendisini "fırçaladığını" ve söylediklerini tekrar "ağzına alamayacağını" söylemişti. Sandy, kocasının annesine kabalaştığını duyunca şaşırmış ve etkileşime dair onu sorgulamıştı. Kocası, üç yaşındaki oğulları şapka takmadığı için Sandy'nin annesinin kendini yiyip bitirdiğini anlatmıştı ve "Annene sadece 'Betty, şapka hakkında daha fazla şey duymak istemiyorum,' dedim," diye açıklamıştı. Kocası bu etkileşimin Sandy'nin annesi tarafından çarpıtılmış halini öğrenince şaşırmış ve kabalaştığı imasına içerlemişti.

"Hiç sosyal hayatı yok"

Yalnız olmak onun tercihidir, sizin değil

Sandy annesini çeşitli seyahatlere davet ediyor, farklı organizasyonlarda gönüllülük yapması ve akranı kadınlarla tanışabileceği kulüplere katılması için cesaretlendiriyordu. Annesi grup etkinliklerine katılmayı doğrudan reddediyordu ve seyahat edemeyecek kadar korkuluydu. Sandy ona üzülüyordu ancak onu hayata katılmaya cesaretlendirmeye çalışmaktan gitgide vazgeçti. Annesi kapılar ve camlar kilitli halde, evinde yalnız olmayı tercih ediyordu.

Münzevi'nin yetişkin evladı annesinin tecrit arzusuna saygı duymalıdır. Bununla beraber, ona katılmak zorunda değildir. Onu eğlendirmekten, kabuğundan dışarı çıkarmaktan veya onun toplumdan uzak kalma kararından sorumlu

değildir. Onu çıkarmak için dil döktükçe daha fazla korkabilir ve gücenebilir. Ötekilerin Münzevi'nin çevresini değiştirme çabalarının başarıya ulaşması pek mümkün değildir.

"Her şey bir entrika"

Komplo teorilerine mantıkla karşılık verin

Sandy'nin annesi günlük suç, cinayet, hırsızlık ve tecavüz haberlerine takıntılıydı. Uluslararası haberleri CIA ajanı gözüyle takip ediyor, Birleşik Devletler'e çeşitli ülkelerden vahşi saldırı teorileri öne sürüyordu. Hayatını herkes onun peşindeymiş gibi yaşıyordu.

Münzevilerin yetişkin evlatları annelerinin korkularıyla dalga geçmemeli, alay etmemeli ya da onları alevlendirmemelidirler. Durumu mantıkla değerlendirmek için onun kaygısına yenik düşmemelidirler. Kendi hayatlarını dolu dolu ve anlamlı biçimde yaşamak için Münzevi'nin dünyanın tehlikeli bir yer olduğu görüşünden kendilerini kurtarmalıdırlar. Korku Münzevi'yi kontrol etse de yetişkin evlatlar korkuyu kontrol etmeyi öğrenmelidirler.

Yetişkin evlatların komplo teorilerine mantıkla karşılık vermeleri gerekir. Örneğin, Sandy'nin annesi, bir komşusu onun arazi sınırına çit yaptığı için öfkelenmişti. Komşudan çiti kaldırmasını istemiş, onu arazisine kasten izinsiz girmekle suçlamıştı. Sandy, çitin komşunun bahçesinin her yanını çevrelediğini, dolayısıyla bunun annesine kişisel bir saldırı anlamına kesinlikle gelmediğini vurguladı. Annesi sakinleşti ama yine de, "Bekle ve gör, beni kışkırtmaya çalışıyor," demeyi ihmal etmedi.

"Öğünleri ve yeme alışkanlıkları tuhaf"

Rahat ortamlarda yemek planlayın

Bir akşam yemeği ya da parti gibi bir sosyal etkinlik düzenlemek Münzevi için boğucu olabilir. Kaygı, bir yemek tarifine uymasını, ilk önce ne yapacağına karar

vermesini ya da masayı hazırlamasını engelleyebilir. Yemek hazırlamak ezici bir sorumluluk gibi hissettirebilir. Bir pazar günü, annesi Sandy'yi ve ailesini yemeğe davet etmişti. Sandy, kocası ve üç çocuğuyla gelip de masayı bomboş bulunca şaşırmıştı. Buzdolabına baktığında küçük bir tencere jöle, kurumuş peynir parçaları ve artık et buldu. Annesine ne servis etmeyi düşündüğünü sorduğunda annesi, "Ah, jöleyi yeriz diye düşünmüştüm," diye yanıt vermişti.

Yemek içeri alınıp kendiliğin bir parçası haline geldiğinden, Münzevi kendini ve başkalarını zehirlemekten korkar. Sandy'nin annesi eti aşırı pişirirdi çünkü bunun bakterileri öldürmenin tek yolu olduğuna inanırdı. Bunun sonucunda Sandy etten hoşlanmamayı öğrenmiş ve evden ayrıldıktan sonra vejetaryen olmuştu.

Sandy'nin çocukluk evindeki akşam yemekleri sıcak, hoş bir deneyim değildi. Sandy'nin annesi sıklıkla akşam yemeğinde "artıkları yiyeceklerini" söylüyordu. Annesi öğünleri, duygusal ve fiziksel beslenme sağlayan vakitlerden öte, yiyecek tüketme zamanı olarak görüyordu. Yetişkinliğinde Sandy annesinin aşçılığından kaçınır olmuştu. Annesini ya kendi evine davet ederek ya da bir restoranda yemeyi önererek, onu ürktüğü yemek hazırlama sorumluluğundan kurtarıyordu.

Birçok Münzevi için yemek, kaygı düzenlemeye hizmet eder. Yemekle ilişkileri özsaygılarındaki dalgalanmaları yansıtır. Yemek kendini yatıştırma için kullanılır, bu nedenle Münzevi'nin kaygısının yüksek olduğu anlarda büyük miktarlarda tüketilebilir. Münzevi yemek üzerine hislerini ailesine de yansıtabilir. Sandy bir keresinde finallere hazırlanırken annesi, "Yalnızca yemeye devam et. Daha iyi hissedeceksin," diye öğütleyerek ona bir paket kurabiye ve bir parça pasta getirmişti. Münzevi özellikle yalnızken umutsuz bir girişimle kendini doldurmak için yemeği bilinçdışı tüketebilir. Ne yazık ki sonrasında suçluluk ve utançla dolar.

"Alelacayip şeylerden korkuyor"

Akıldışı korkunun sonuçlarını vurgulayın

Münzevi annelerin çeşitli korkuları vardır ve takıntılı zorlantılı ritüeller geliştirebilirler. Sandy'nin annesi evden çıkmadan önce birçok ritüele girişirdi. Ütüyü, ocağı, kahve makinesini ve kapıların kilitlerini tekrar tekrar kontrol ederdi.

Münzevi, aşırı ısınıp da yangına yol açacaklarından korkar ve kontrolü kaybetme korkusunu ev eşyalarına yansıtabilir.

Bazı Münzeviler zehirlenmekten, soyulmaktan, saldırıya uğramaktan ya da gasptan korkarlar. Bir anne, kapıya bakmaktan korktuğu için teslimat görevlisine kapıyı açmayı reddetmişti. Sonrasında yetişkin kızı, doğum günü için yolladığı çiçekleri alıp almadığını anlamak için onu aramıştı. Birçok Münzevi panjurlarını gün içinde kapalı tutar, gece çıkmaktan, toplum içine karışmaktan ya da kapıya ve telefona cevap vermekten kaçınır. Münzevi yalnızca korkusundan dolayı hayattaki iyi şeyleri kaçırır.

Münzevi annelerin yetişkin evlatları annelerinin korkularıyla dalga geçmemeli, onları önemsizleştirmemelidirler. Sandy'nin annesi, kızının ziyaretlerinden sonra onun eve sağ salim ulaştığından emin olmak için, eve varınca aramasında ısrar ediyordu. Sandy arayarak annesinin korkusunu devam ettirmeyi reddetti ve başına herhangi bir şey gelirse bunun annesine her halükarda haber verileceğini açıkladı. Münzevi'nin kaygısını hiçbir teminat gidermez. Sandy'nin annesi evden çıkma konusunda endişelendiğinde Sandy, "Pekâlâ, ev yanarsa yeni bir daireye taşınabilirsin," diyerek onu temin etmişti. "Kaza geçirirsem polis seni arar." Gerçeğe dönüşmüş korkunun sonucunda olacakları vurgulamak, gerekli tek karşılıktır.

"Beni deli ediyor"

Akıl sağlığınızı korumak için sınır koyun

Münzevi'nin kaygısı bulaşıcıdır. Sandy'nin arabasında giderken annesi sürekli haykırarak, "Dikkat et, araba dönüyor! Dikkat et! Frene basıyor!" gibi ikazlarda bulunuyordu. Sandy o kadar telaşlanıp geriliyordu ki araç sürmeye daha fazla odaklanamıyordu. Sonunda arabayı kenara çekip, "Anne, beni fazlasıyla gererek kaza yapma ihtimalimi *artırıyorsun*. Geri dönüyorum ve seni eve bırakıyorum," demişti.

Münzevi, çocuğunun özgüvenini baltalama niyetinde olmasa da nihayetinde yetişkin evlat yakınlığa tahammül edemeyebilir. Gerçekliğe tutunuşlarını, sağlıklı düşünme becerilerini veya yetkin bir biçimde işleyiş gösterme becerilerini kaybettiklerini hissettiklerinde mesafe yaratmak haklarıdır.

Münzevi'nin yetişkin evladı kendi sezgilerine ve hislerine güvenmelidir. Kendi korkularını annesininkilerden ayırmalı ve akıldışı korkunun sonuçlarını vurgu lamalıdır. Durum yerine korkuya karşılık vermenin ölümcül sonuçları olabilir.

KORKUNUN TEHLİKESİ

Çocuk olarak annemizi koruruz çünkü kendi sağkalımımız onunkine bağlıdır. Ancak yetişkin olarak sağkalımımız *kendimizi* koruma becerilerimize bağlıdır. Münzevi'nin çocukları belirli durumlardaki riskleri belirlemede kendi muhakemelerine güvenmelidirler. Münzevi'nin korkusuna otomatik olarak karşılık vermek ya da onu tamamen göz ardı etmek yerine, annelerinin tepkisinin uygunluğunu yeniden değerlendirmelidirler. Bazı yetişkin evlatlar Münzevi'nin takıntılı endişelerine düşmanlıkla, kızgınlıkla veya alaycılıkla tepki verirler. Münzevi'yi küçümseyen olumsuz tepkiler düşmanlığını artırır ve korkusunu besler.

Korkuya tepki vermek, sorunu karmaşıklaştırır. Soruna tepki vermek ise korkuyu azaltır. Kaygı, korku ve paniğin ölüme götürebileceğine dair sayısız örnek gösterilebilir. Gavin De Becker (1997), köpekbalığı saldırısına uğrayan bir adamın hikâyesini anlatır. Köpekbalığı onu göğsünden tutup dibe çekerken adam dehşete düştüğü halde kendini bırakmasını sağlayacak bir yol arar ve başparmağını köpekbalığının göz yuvasına sokar. Köpekbalığı derhal devasa ağzını açıp adamı bırakır. Korkuya yenik düşmek yerine durumu çözülmesi gereken bir sorun olarak algılamak ölüm kalım arasındaki farkı yaratmıştır.

Münzevi'nin yetişkin evlatları, onun korku ve kaygısının kaynağını değerlendirmelidir. Üç basit soruya yanıt vermek sakin kalmalarına yardımcı olabilir:

1. Ben neden kaygılıyım?
2. Sorun ne?
3. Sorunu nasıl çözerim?

Kaygının kaynağını fark etmek ve uygun karşılık vermek onu kontrol etmek için elzemdir. Sorumlu hemşire olarak çalışan bir hasta şu olayı aktarmıştı: Konuşamayan, inme geçirmiş yaşlı bir hasta, hemşirelerden biri ona karşılık verene

dek hasta yatağında sürekli feryat ediyor ve inliyordu. Fazla çalışmış ve kaygılı hemşire, her feryada karşılık vererek, olabildiğince sık hastanın odasına koşuyordu. Ancak hemşire odadan çıkar çıkmaz hasta inildemeye devam ediyordu. İkinci gece, kadının bakımına farklı bir hemşire atanmıştı. Hemşire hastanın kaygısını içselleştirmek yerine, feryat eden hastaya sakince, "Bayan X, sizinle ilgilenmemi istediğinizi biliyorum. Ama bana ihtiyacı olan başka hastalarım da var. İnleyip ağladığınızda size gelebileceğimden daha erken gelmeyeceğim. Lütfen inlemeyi bırakın," dedi. Hemşire odadan ayrıldığında hasta feryat etmeyi kesmiş ve sabırla hemşirenin ilgilenmesini beklemişti.

Kaygıya kaygıyla karşılık vermek onu besler. Güvenceyle karşılık vermek ise kaygıyı azaltır. Yetişkin evlatların Münzevi'ye kızmaya, sinirlenmeye ve onun yüzünden hüsrana uğramaya hakları vardır. Bununla beraber, hisleriyle olabildiğince yapıcı şekilde baş etme sorumlukları da vardır. Aksi halde davranışları, annelerinin davranışını kopyalar ve olumsuz döngüyü pekiştirir. Münzevi'yi küçümsemek, onunla dalga geçmek veya alaya almak asla yapıcı değildir. Kişinin kendi temel iyiliğine dair hissini sürdürmesi, kendiliği ötekileri hor görmeden tasdiklemekten geçer.

1. Aşama: Ayrılığı Kesinleştirin: "Ben..."

"Annem dolaylı olarak benim üzerimden yaşıyor. Ona *ne yapacağını söylemem için* bana *gerçekten bağımlı. Onunla ilgilendim, onu korudum ve mutlu etmeye çalıştım. Artık daha fazla yapamayacağım."*

Sandy çocukken annesi ona, "Sen benim hayatımsın, sana bir şey olursa kendimi öldürürüm," demişti. Münzevi anne hayatı emniyetlice yaşayabilmek için hayırlı evlada yaslanır. Sandy'nin annesi onsuz yaşayamayacağını söylerdi ki bu Sandy büyüdükçe daha da kuvvetle tersine çevrilmiş bir roldür. Münzevi mutsuzluğu için hayırsız evladı suçlayabilir ve mutluluğunu hayırlı evlada atfedebilir. Yansıtmaların olumlu ya da olumsuzluğundan bağımsız olarak, Münzevi'nin çocukları ayrılık mücadelesi yaşarlar.

Sandy'nin ağabeyi hayırsız evlat olarak belirlenmişti. Annesiyle temasını en aza indirmişti ve konuşmaları kısa kesiyordu. Anne özsaygıyı baltalamayı sürdürüyorsa, yetişkin hayırsız evlat onunla etkileşimi sınırlandırmalıdır. Özsaygı bir

çığ gibi koparak masum hayırsız evladı değersizliğin soğuk, karanlık hislerine gömebilir. Sınırda anneden tek bir olumsuz yorum, halihazırda harap haldeki hayırsız evlatta intihar tepkilerini tetikleyebilir. Süreğen karalama durumlarında hayırsız evlat Münzevi anneyle ilişkisini tamamen kesmek zorunda kalabilir.

Münzevi'nin çocukları, bireyselleşebilmek için kendilerini annelerinin algılarından korumalı ve kendi yararlarına göre davranmalıdırlar. Kohut (1977), "kendiliği", "bağımsız bir inisiyatif ve algı merkezi" (s. 177) olarak tanımlar. Bu nedenle kendiliği ifade etme, kendi yararına göre davranma yetisi gerektirir. Sandy ağabeyinin mesafe koyma ihtiyacını anlıyordu ama ayrılık kaygısı bir rüyada kendini göstermişti. Rüyada, Sandy yaşlı bir kadının elini tutarak, iki küçük çocukla köhne bir köprüden geçiyordu. Altındaki çürümüş bir tahta, ayağının ağırlığıyla kırılıyor ve Sandy bir anlığına aşağıdaki kocaman çukuru görüyordu. Köprünün ortasına geldiğinde, geriye dönmenin de ileriye gitmek kadar tehlikeli olduğunu fark ediyordu.

Sandy'nin rüyası, bırakıverme korkusunu olduğu kadar annesine tutunmanın tehlikesini de simgeliyordu. Margaret Little (1993), bunu şöyle yorumlar: "Kimliğini kaybetme, tanımsız ve homojen bir kütleyle kaynaşma veya dipsiz bir çukurda sonsuza dek kaybolma düşüncesi, hepimizin kaçınma eğiliminde olduğu, korkutucu ve rahatsız edici bir düşüncedir" (s. 159). Sandy annesinin elini tutmaya devam edemezdi. Bununla beraber bırakıvermek, sanki Sandy veya annesi aşağıdaki boşluğa düşebilecekmiş gibi tehlikeli hissettiriyordu.

Sandy annesini dahil etmediği hiçbir tatile çıkmamıştı. İlk defa çocuklarıyla baş başa tatille çıkmaya karar verdiğinde annesine, "Biraz uzaklaşmaya, çocuklarla yalnız zaman geçirmeye ihtiyacım var," diye bildirdi. Bireyselleşmeye doğru bu adımı atmak aşırı zordu. Sandy'nin annesi terk edilmiş hissetmiş ve kızına, uzakta olduğu her gece ona telefon etmesi için yalvarmıştı. Sandy nazikçe, "Anne, asla gerçekleşmeyen şeyler için çok fazla endişeleniyorsun. Korkun bulaşıcı ve benim bununla başa çıkmam zor. Seni her gece aramak istemiyorum," diye karşılık vermişti. Annesi ise savunmaya geçip saldırganlaşarak, "Ben hiçbir şeyden korkmuyorum. Sen korku hakkında ne bilirsin ki? Büyü artık," diyerek onu terslemişti.

Sandy annesinde savunma tepkisini tetiklemişti çünkü gerçeği fazlasıyla doğrudan söylemişti. Bunun üzerine annesi, kendi büyüyememe başarısızlığını Sandy'ye yansıtarak kızının aşağılanmış ve tıpkı kendisi gibi, saldırıya uğramış

hissetmesine neden olmuştu. Winnicott, "Yetişkinlerin büyümeleri ve büyüme sürecini sürdürmeleri beklenmelidir..." (s. 92) demiştir. Büyümek annenin hoşuna gitse de gitmese de ondan ayrılmayı gerektirir.

Hiçbir yaklaşımın başarısı garanti edilemese de Münzevi'den ayrılmanın en yapıcı yolu basitçe "Ben" ifadelerinde bulunmak ve "sen" ifadelerinden kaçınmaktır. Eşduyum her zaman işe yaramasa da Sandy, "Anne, biliyorum bu sana zor gelecek ama yıprandım ve uzaklaşmam gerekiyor. Biraz yalnız zaman geçirmeye ihtiyacım var. Lütfen, anlamaya çalış," deseydi, netice onun için daha olumlu olabilirdi.

Sandy'nin annesi onun her gün aramasını beklese de Sandy kendi ihtiyaçlarına göre karşılık verdi. Annesinden uzaklaşmaya ihtiyaç duyuyordu ve tatilden dönene kadar onu aramadı. Eve döndüğünde annesiyle etkileşimlerinde kontrolünü kendi eline daha fazla alabildi.

Annesiyle konuşmaları Sandy'yi usandırıyordu. Annesinin afaki düşünce silsilesini takip etmeksizin ara sıra, "hı hı" ya da "Ah, gerçekten mi?" diye mırıldanıyordu. Konuşmalarının sonunda bitkin hissediyordu. Nihayetinde, basit bir şekilde "Ben" ifadeleriyle konuşmaya müdahale ederek telefon görüşmelerinin süresini gitgide kısalttı. Annesi aradığında sakince ancak kararlılıkla, "Ben şimdi bir işin tam ortasındayım. Ne söyleyecektin?" diyordu. Konuşmayı o yönlendiriyor, annesinin konudan sapmasını engelliyor ve düşünce silsilesi raydan çıktığında konuşmayı sonlandırıyordu.

Sandy'nin annesiyle konuşmalarında "Ben" ifadelerini iki ya da üç kez tekrarlaması gerekiyordu. Annesinin Sandy'ye ne giymesi gerektiğini, saçını nasıl tarayacağını, hatta çocuklarını nasıl yetiştireceğini söylemek gibi bir alışkanlığı vardı. Sandy sakince ancak kararlılıkla, "Ben, benim için en iyi olana karar verebilecek durumdayım," diye karşılık veriyordu. Annesinin görüşünü değiştiremese de annesinin, *kendi* görüşünü değiştirmesine müsaade etmiyordu.

Münzevi'nin yetişkin evlatları anneleriyle huzurlu bir ilişki sürdürmek için kendi inançlarından feragat etmemelidirler. *Ayrılığı kesinleştirmek, farklı fikir ve algılardan vazgeçmemeyi gerektirir.* Sandy'nin annesi başarılı, güçlü insanları karalıyordu. Onların uğursuz, benmerkezci ve açgözlü olduklarını varsayıyordu. O, böyle insanlar hakkında olumsuz konuştuğunda Sandy, "Ben başarılı insanlardan etkileniyorum. Bazıları yozlaşmış olabilir ama çoğu başa-

rılı insan güvenilir ve çalışkandır," dedi ve annesi de Sandy'nin bakış açısını değerlendirircesine sessizleşti.

Sandy terapiye başladıktan birkaç yıl sonra, bir sabah giyinirken aynada kendine bir bakmış ve hayatında ilk kez kendini güzel hissetmişti. Görünümünde daha önce hiç fark etmediği bir hoşluk ve gözlerinde, artmış özsaygısını yansıtan bir ışıltı gördü. Sanki kendinden ve yaşamdan keyif almak tehlikeliymişçesine başarıdan, kendinden memnun olmaktan korkarak, kendini annesinin gözlerinden görerek büyümüştü. Çocukluğunda başarılarından duyduğu gururu ne zaman dile getirse, annesinin, "Sen kendini ne sanıyorsun?" diyerek onu payladığını hatırlıyordu. O gün ise kendini ilk kez kendi gözlerinden gördü ve kendi sesinin, "Benim de bu dünyaya sağlayacağım önemli katkılar var. Ben iyi bir insanım ve kendimden memnun olmaya hakkım var," dediğini duydu.

Münzevi'nin yetişkin evlatları hayatlarını annelerinin kabuğunda saklı geçirmemelidirler. Kendi hayatlarını yaşama hakkını feda etmeden, annelerinin hayat hakkında kendi tercihlerini yapmasına müsaade etmelidirler.

2. Aşama: Yapı Oluşturun: "Şunu yapacağım"

"Kocamla ilk evimizi aldığımızda annem de aynı mahallede bir ev almak istedi. Kocam küplere bindi. Sert bir dille bana bunun söz konusu dahi olamayacağını söyledi. Anneme, onun bize bu kadar yakın yaşaması fikrinin kocamı rahatsız ettiğini söylemek benim için kolaydı ancak onun orada yaşamasını benim de istemediğimi söylemeye cesaretim yoktu. Hep, izin versem hiç düşünmeden gelip bizimle yaşayabileceğini hissediyordum."

Sandy'nin ayrılma cesareti, annesinin beklentilerinin mantıkdışı ve belki de yaşamı tehdit edici olduğunu fark ettiğinde filizlendi. Annesine aynı mahallede ev alamayacağını söylediğinde annesi, "Kimse beni etrafında istemiyor," diyerek ağlamış ve Sandy'ye sarılmaya çalışmıştı. Bir ahtapot tarafından sarmalanmışçasına tiksinti ve acıma duyan Sandy, annesinin kollarını itip "iyk" diye bağırma itkisini bastırmıştı.

Sınırda annenin ağlaması bazen çok usandırıcı hale gelebilir ve Münzevi'nin çocukları eşduyum yetilerini yitirirler. Ağlamak, bağlanmayı garantilemeye ve ötekilerde bakımvermeyi çağrıştırmaya yarayan en erken ve en ilkel mekanizma-

dır. Judith Nelson (1998), "Zemini neyin hazırladığına bakmaksızın [ağlamanın] amacı öncelikli olarak korunma, ikincil olarak da doyurma ya da ağrılı veya tehlikeli uyaranı ortadan kaldırmak gibi yetiştirme görevleri için bakımvereni fiziksel yakınlığa getirmektir. Bebek ağlamaları, söz öncesinde 'Buraya gel, sana ihtiyacım var,' demektir" (s. 11) gözleminde bulunur. Münzevi'nin yetişkin evlatları güdümlenmiş hissederek içerleyebilir ve annelerinin gözyaşlarını önemsemeyebilirler ancak onlar gerçektir.

Sandy kendi ihtiyaçları ile annesinin ihtiyaçlarını ayırt etmeyi giderek öğrendi. Sonunda, "Anne, acil durumlarda sana daima yardım edeceğim. Seni terk etmeyeceğim ama senin bu kadar yakın yaşamandan rahat değilim. Hayatımın bana ait olmasına ihtiyaç duyuyorum," dedi. İlk önce kendi ihtiyaçlarına odaklandığında annesini rahatlatmanın daha kolay geldiğini keşfetmişti.

Margaret Little (1993), çocuğun, aşk ve nefretin çifte açmazına kıstırıldığını ve *ister istemez* biyolojik olarak gelişebildiği ama yine de çözünemez bir mevcudiyet parçası olarak kalmasını gerektiren, katlanılamaz bir durumda olduğunu söyler. Little bunu, "yok edilmek üzere bağımlı kalmak" (s. 175) diye açıklar. Sandy kendi kişiliğine bürünmesinin annesini yok edeceği korkusuyla savaşmıştı. "Kendi kişiliğine bürünme [...] anneyi gerçekten mahvetme ve sınırsız kayıp ile suçluluk duygusuna katlanabilme [...] anlamına gelir" (s. 175).

Sınırda kişinin nesne devamlılığından yoksunluğu nedeniyle, dışsal olaylara bakmaksızın içsel, seven, onaylayan, koruyucu bir kendiliğe erişimi yoktur. Bu nedenle onu bir arada tutması için kendi çocuklarına yaslanmaya çalışır. Münzevi'nin çocukluklarının yetişkinliklerinde ne kadar vermek istediklerine, ne kadarına duygusal olarak katlanabileceklerine ve kendi hayatlarının ne kadarını feda etmek istediklerine dair seçim yapma hakları vardır.

3. Aşama: Akıbeti Netleştirin: "Şunu yapmayacağım"

"Sanırım beş yıl önce en sonunda dibe vurdum... Boşluk çok derindi ve çıkış yolumu göremiyordum. Terapiye gelmeye o zaman karar verdim. Artık, en sonunda hayatımın bana ait olduğunu hissediyorum. Mutlu olmaktan dolayı suçlu hissetmiyorum ve annem için yapabileceklerimi yapıyorum. Hayatımdan keyif almaya hakkım olduğunu biliyorum ve annemi düşündüğümde sadece

üzülüyorum. Hayatını korku içinde geçirmesi benim suçum değil ve onu koru mak benim görevim değil."

Sandy zamanla annesine ebeveynlik yapmayı bıraktı. Şaşırtıcıdır ki annesi nihayetinde dul bir komşusuyla ilişki kurdu ve iki kadın birbirlerine baktılar. Münzevi idealleştirdiği ötekinin onayına ihtiyaç duyduğundan, Sandy'nin annesi kızının beklentilerini karşılamak için yeterince güdülenmişti. Sandy sınırlarını belirledi, sonuçları tutarlılıkla uyguladı ve annesini daha bağımsız hale gel mesi için cesaretlendirdi. Annesi eleştirel olmaya başladığında Sandy sakince, "Olumsuz yorumlarını dinlemeyeceğim. Bunların hiçbirimiz için iyi olduğunu sanmıyorum," diyordu. Zamanla annesiyle daha rahat bir ilişki kurdu.

Sandy kendi hayatını feda etmeden annesiyle ilişkisinin olumlu unsurlarına sarılmak istiyordu. Annesinin çok yakında oturmasını istemiyordu. Onunla her gün konuşmak istemiyordu. Annesinin hayatını tehlikeye sokmadığı müddetçe onun fiziksel hastalıklarını duymak istemiyordu. Annesine bu sınırları açıkça, sakince ve kararlılıkla anlattı. Onu rahatsız eden veya kızdıran davranışlara, ortaya çıkmalarından sonra mümkün oldukça çabuk dikkat çekti.

Annesinin uygunsuz davranışları için doğal ve mantıklı sonuçlardan faydalandı. Zamanı oldukça kendi hayatından kısa hikâyeleri annesiyle paylaştı. Annesi olumsuz biçimde karşıladığında Sandy kendini uzaklaştırıyor ve konuşmayı sonlandırıyordu. Duygusal enerjisini muhafaza etmeyi öğrendi ve tükenmeyi önlemek için bir maraton koşucusuymuşçasına temposunu ayarladı. Verebileceğini verdi ve kendini korumaya odaklandı.

Münzevi anne acıklı biçimde yalnız bir hayat sürer. Yetişkin evlatlar onu ne mutlu edebilir ne de koruyabilir ki kontrol etmeye de çalışmamalıdırlar. Sınırda annelerin yetişkin çocukları De Becker'ın (1997) tavsiyesine kulak vermelidirler:

> Bir insan, mantıkdışı bir talebe bütünüyle boyun eğme gibi ulaşılamaz bir şart koştuğunda, pazarlığı bitirme zamanıdır çünkü kişinin doyurulamaz olduğu aşikârdır. Başlangıç konusu hakkında tartışmalara çekilmek esas meseleyi kaçırmaya neden olur. Bu, masaya gelen taraflardan birinin bir milyon dolar istemesi ancak diğer tarafın beş dolar vermeye ya da hiçbir şey vermemeye hazır olması gibidir. Böylesi durumlarda pazarlık edilecek bir şey yoktur. [s. 154]

Yetişkin evlatlar hayatlarını, akıl ve beden sağlıklarını veya refahlarını Münzevi anneyi koruma çabalarıyla feda edemezler. Yalnızca emniyetli hissettikleri kadarını verebilirler ve hayattan keyif almak için kendilerini suçluluk duygusundan kurtarmalıdırlar.

Ortalama bir insan, sınırda kişilerin ayrılma süreciyle mücadele eden çocuklarının yaşadığı kaygının yoğunluğunu hayal edemez. Yetişkin evlatlar Münzevi anneyle kaynaştıklarında yok olma kaygısı, yani hayattayken varoluşun sonlanması korkusunu yaşarlar. Anneleri yaşamaktan korktuğuna göre, Münzevi'nin çocuklarının onu yalnız bırakmaktan başka seçenekleri yoktur.

11

Kraliçe'yi Ona Kul Olmaksızın Sevmek

> Kraliçe'ye göre, bir dakikaya kadar bir sonuca varılmazsa, herkesin kafası kesilecekti, herkesin.
>
> *-Alice Harikalar Ülkesinde*[34]

"Kendi bildiğini okuyamadığında kelleler gidiyor. Rekabetçi, dediğim dedik, açgözlü ve kıskanç. Kocama kaba davranıyor ve evliliğimde sorunlara yol açıyor. Ne yapmam gerekiyor? Annemi boşayamam ki."

Robert Todd Lincoln gibi, Ellen da annesine sadakat ile eşine sadakat arasında kalmıştı. Tarihçiler Neely ve McMurtry (1986), "Mary Todd Lincoln, Robert'ın evliliğini neredeyse yıkıyordu" (s. 36) iddiasında bulunurlar. 1871'de Robert, eşiyle annesi arasındaki gerilimden dolayı yaklaşık bir buçuk yıl kadar eşinden ayrı kalmıştır.

Sınırda Kraliçeler yetişkin evlatları ile eşleri arasında yarattıkları sadakat çatışmalarından sanki bihaberdirler. Kaplan (1976), böyle çocukların anneleri tarafından nasıl kullanıldıklarını şöyle anlatır:

> [İ]nsafsız biçimde, sanki kendiliğin basit uzantılarıymış gibi; potansiyel düşmanları güdümlemek ve yıkmak için; [...] gururu [...] tecrübe etmek için kullanırlar. Öteki insanlar söz konusu olduğunda bu denli açgözlülük, istikrarsızlık içindekilerin sessiz korkusu olan daimi boşluğu doğurur. Kaçı-

34 Carroll, age., s. 106.

> nılmaz olarak, her şeyiyle mükemmel partnerleri kullanıp bitirirler, nihayetinde bu kişi zaman zaman hüsrana uğratan, büyülü arzuları doyuramayan, geliş ve gidişleri tümgüçlülükle kontrol edilemeyen sıradan biridir. [s. 43]

Ellen ve kocası, annesinin mantıkdışı talepleri hakkında sık sık tartışıyorlardı. Kocası, onun annesine "Majesteleri Amy" lakabını takmıştı çünkü kimse karşısına çıkmaya cüret edemiyordu. Ellen annesinin arzularına itaat etmeye çalışsa da onun evliliklerinde yarattığı sorunlara içerliyordu. Kocasından ayrılmak annesinden ayrılmaktan daha kolay görünüyordu.

Kraliçe'nin talepleri, bencil ve vefasız olarak görebildiği yetişkin evlatlarını tüketir. Delilik Dosyası'nın yayımlanmasından önce Robert Todd Lincoln çeşitli biyografi yazarları tarafından kötü, kalleş ve vefasız oğul olarak yaftalanmıştı. Ellen gibi, Robert Todd Lincoln de annesinin onun yetişkin yaşamına aman vermez müdahalelerinin sonucu olarak sinir boşalmalarından mustaripti.

"Asla yetmez"

Kendi hayatını yönetmesine müsaade edin, sizinkini değil

Kraliçe'nin yetişkin evlatları onun doymak bilmez ilgi ve beğeni ihtiyacını gideremezler. Çocukken alamadığı şeyi telafi edemezler. Onu memnun edemez, kontrol edemez ve değiştiremezler. Ancak ona verdikleri karşılıkları değiştirebilirler. Yetişkin evlatlar annelerinin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne geçirdiklerinde yalnızca kendilerini değil, evliliklerini de feda ediyor olabilirler.

Yetişkin evlat, Kraliçe'nin onun değil, *kendi* hayatını yönetmesine müsaade etmeli ve *annesini* yönetmeye asla kalkışmamalıdır. Tarih sınırda Kraliçe'yi yönetmeye kalkışmanın felaket sonuçlarını, gösterir; bunlar hatırlamaya değer derslerdir. Annesi akıl hastanesinden salındığında Robert Todd Lincoln şöyle yazmıştı: "Onu herhangi bir biçimde denetim altına almak için müdahale etmek konusunda, bu düşüncemi ona yazarak aktarmanızı da umarak sizi temin ederim ki ben bunu hiçbir koşul altında yapmazdım... Konuyla ilgili kendi yaşantılarımı

öngörebilseydim, hiçbir ehemmiyet beni bunu çekmeye itemezdi [...] böyle bir şeyi yaşamadan da hayatın sıradan sorunları sıkıntıları yetip artıyor" (Neely ve McMurtry, 1986, s. 122). Robert annesinin mantıkdışı davranışlarını, öfke nöbetlerini, misilleme niteliğinde tehditlerini ve zorlantılı harcamalarını önemsememeyi, belki de çok geç öğrendi. Kraliçe'nin çocukları kendilerini koruma haklarını ortaya koyarken ona da özyıkım hakkını tanımalıdırlar.

Sınırda kraliçe, onu kontrol etmeye kalkışan yetişkin evlatları dahil, bütün güçlü kişiler tarafından tehdit edildiğini hissedebilir. Topluma bir tehdit yaratmadığı halde Bayan Lincoln'ün zorlantılı harcamaları açıkça mantıkdışıydı. Kraliçe'nin "sınır-da" mantıkdışı davranışlarının doğası ona en yakın olanlara tehdit yaratır. Annesi kendi kız kardeşine Robert'ı öldürtmeyi düşündüğünü söylediğinde Robert küçük bir çocuk olsaydı, durum açıkça acil müdahaleyi gerektirirdi. Ancak Bayan Lincoln'ün oğlunu öldürtme tehdidi, Robert'ın onu kontrol etmeye kalkışmasıyla tetiklenmişti. Robert'ın hatası, basitçe kendini korumak yerine, annesini kontrol etmeye çalışmasıydı.

Kraliçe'nin beklentileri mantıkdışı veya uygunsuz olduğunda çocuklarının bunu ona söylemeleri gerekir. Ellen da annesini kontrol etmemeyi öğrendi. Annesi, kızının verebileceğinden fazlasını talep ettiğinde Ellen basitçe, "Anne, kocam önce gelir. Senin mutlu olmanı istiyorum ama senin için kocamla geçirebileceğim zamandan feragat edemem," diyebiliyordu. Annesi, "Kendinden başka kimseyi önemsemiyorsun," gibi kinayeli bir karşılık verse de Ellen annesinin mutluluğunu hakikaten önemsediğini kalpten biliyordu. Kraliçe'nin yetişkin evlatları, mantıksız beklentileri olan bir çocukla uğraşırmışçasına, verilebileceklerin sınırlarını annelerine anlatmalıdırlar.

Kendiliğe dair olumlu hislere sarılmak, ötekilere karşı olumlu hisler deneyimlemek için elzemdir. Kraliçe'nin yetişkin evlatları kışkırtılmayı reddettiklerinde kendi özsaygılarını ve itibarlarını güçlendirirler. Ellen, Robert Todd Lincoln'ün hislerini paylaşıyordu: "*[H]issetmesi ve bana ifade etmesi gereken pişmanlıktan başka, öfkesinin üzerimde bir etkisi olmasına müsaade etmedim*" (Neely ve McMurtry, 1986, s. 122, vurgu eklenmiştir).

"'Hayır'ı cevap olarak kabul etmiyor"

Yalnızca sözlerinizle değil, davranışlarınızla da "hayır" deyin

Kraliçe talepkâr olmakla er geç ötekilerden itaat elde edeceğini öğrenmiştir. Bir Kraliçe anne "insanları güdümleme" becerisindeki gururunu dile getirmişti. Duygusal güdümleme Kraliçe'nin uzmanlık alanıdır ve özsaygı ile emniyet sağlar. Bu nedenle Kraliçe'ye "hayır" demek kendi refahlarını, duygusal enerjilerini ve muhtemelen mali kaynaklarını koruma ihtiyacındaki yetişkin evlatlar için elzemdir.

Dreikurs (Dreikurs ve Soltz, 1964), yersiz ilgi talep eden çocukların ebeveynlerine "hayır" demeyi öğrenmelerini önerir: "Yerli ve yersizi ayırt etmek ilk bakışta zor görünebilir. İşin sırrı, durumun bir bütün olarak gerektirdiklerini anlama becerisinde yatar. Katılım ve işbirliği, ailedeki her bireyin ben odaklı olmak yerine durum odaklı olmasını gerektirir" (s. 59).

Ebeveynin mantıkdışı talebini doyurmak zorunda hissetmek, çocuğun mantıkdışı talebini doyurma zorunluluğu hissetmek kadar zararlıdır. Yetişkin evlatlar vefasız olarak algılanmaktan endişelenebilirler ama ilk önce kendi ihtiyaçlarıyla ilgili endişelenmelidirler. Dreikurs, aile üyelerini durumun gerektirdikleri üzerine eğilmeye ve ötekilerin ne düşündüğünün üstünde durmamaya cesaretlendirir.

Bir sınırda Kraliçe'nin kızı evleneceğini bildirdiğinde annesi, düğünü kendisininmiş gibi planlamakta diretmişti. Kız, annesinin büyük, müsrif bir düğün arzusunun tersine, sadece yakınlarının katılacağı, basit bir tören istiyordu. Kızı basit seremonide ısrar edince, Kraliçe anne geniş aile üyelerine kızının "onu hayatından attığından" yakınarak düğüne katılmayı reddetmişti.

Başka bir vakada bir Kraliçe annenin, terk edilmeyi önlemek için kızında suçluluk uyandırmak üzere hasta taklidi yapma örüntüsü vardı. Anne diyabetten mustaripti ve kızının düğün arefesinde şeker komaşı teşhisiyle hastaneye kaldırılmıştı. Kızı suçluluk duygusu ve kaygıyla dolsa da seremoniyi ertelememeye karar vermişti. Daha sonra annesinin düğünden bir hafta öncesinde insülini almayı kasıtlı olarak bıraktığını öğrenmişti. Her iki vakada da Kraliçe'nin yetişkin evlatları, "Kendi annen olmadan nasıl düğün yapabilirsin?" ve "Annen hastanedeyken nasıl balayına gidebilirsin?" gibi ifadelerle yanlış bir şey yaptıklarını ima eden ötekilerle karşı karşıya gelmişlerdi. Kraliçe'nin yetişkin evlatları, sağlıklı anneleri olanların, sınırda Kraliçe'nin güdümleyiciliğini tasavvur edemeyeceğini anlamalıdırlar. Ötekiler bu nedenle anne yerine çocuğun bencil olduğunu zannederler.

Kraliçe'den ayrılmaya kalkışmak volkanik patlamalara neden olabilir. Duman ve akan sıcak lavı görür görmez herkes tepki verir ancak pek az insan yerin altındaki, felaketi yaratan güçleri idrak edebilir. Kraliçe anne ve çocukları jeolojik fay hattındaki tektonik tabakalar gibidir. Bir zamanlar aynı bütüne aitken, çok büyük gerilimlere ve baskıya karşı savunmasız olan ince bir çizgiyle ayrılmışlardır. Yüzeyde deprem ya da volkan patlaması olarak tanık olunan şey, yılların birikiminin sonucudur. Böylesi felaketleri önlemek için hiçbir şey yapılamasa da yetişkin evlatlar ortaya çıkışlarının, ayrılık kalkışmalarıyla aynı zamana denk geleceğini tahmin etmeyi öğrenebilirler. Felaketi öngörme ve hazırlanma becerisi, yaşamak ve ölmek arasındaki farkı belirler.

Kraliçe'nin yetişkin evlatları annelerine hayır demeyi öğrenmezlerse kendi hayatlarını kontrol etmeyi de bekleyemezler. Ya kendi çıkarlarını koruyacak kararlar vermeli ya da sömürüye açık olmanın sorumluluğunu kabul etmelidirler. Ayrılık yetişkin evlat için şiddetli baş ağrıları yaratabilecek olsa da ayrılmayı beceremmemek yok olmaya götürür. Kraliçe öfkeyle patlayabilir ancak ayrılık onu yok etmeyecektir.

"Hiçbir şeyi bedavaya vermez"

Koşullu hediyelere karşı ihtiyatlı olun

Ellen'ın annesi, nezih sofralar ve aşırı pahalı masa düzenlemeleriyle konuklarından övgüler toplayan çekici bir ev sahibesiydi. Davetlerde gururla ışıldıyordu ancak misafirler gider gitmez çok çalıştığı halde ne kadar az takdir edildiğiyle ilgili yakınıyordu. Annesi ötekilere içerleyerek hediyeler verirdi ve bu hediyeler Ellen'ın çoğu kez ona borçlu hissetmesine neden olurdu.

Kraliçe'nin boşluğu, ötekilerle etkileşime dair algılarını çarpıtır. Ne kadar takdir edildiğine, sevildiğine, beğenildiğine bakmaksızın hayal kırıklığı hisseder. Kraliçe'nin hediyelerinin koşulları vardır çünkü kendilik hissine bağlıdırlar. *Kendi* ihtiyacını veya isteğini alabilmek için verir. Ötekilere kendi arzularını yansıtır ve hediyeleri takdir görmediğinde şaşırır. Bayan Lincoln'ün torununa aldığı fahiş fiyatlı kıyafetler Robert'ın karısını dehşete düşürürdü. Mary Todd Lincoln'ün gelinine yazdığı mektuptan bir bölüm (Neely ve McMurtry içinde, 1986), Bayan Lincoln'ün hediyelerinin uygunsuzluğuna dair masumane körlüğünü aksettirir:

Sevgili Mary,

...Robert senin bebek kıyafetlerini görünce epey korktuğunu yazdı; en doğal malzemelerden yapıldıklarına emin olabilirsin & eğer biraz kısaltılırlarsa hiçbir gariplik olmayacaktır... Bana evinde iki salon olup olmadığından ya da kaç pencere olduğundan hiç bahsetmedin. Ama bu mektup eline geçtiği gün gitmeni & halının rengine uyacak, kesinlikle *yünlü değil*, ipek tüller, bir piyano örtüsü... ve dantel perdelerle kornişler almanı &&& benim hesabıma yazdırmanı istiyorum. Tabii ki bunun için acele etmelisin... [Y]ılbaşında çıplak pencerelerle ziyaretçileri karşılaman hiç uygun olmaz. [Ek Bölüm, s. 174]

Bayan Lincoln'ün mektubu, Kraliçe'nin yetişkin çocuklarına ne yapacaklarını, nerede yaşayacaklarını, ne giyeceklerini ve çocuklarını nasıl yetiştireceklerini söyleme eğilimini gösterir. Kraliçe yetişkin evlatları ve onların eşlerine kendi zevkleri, değerleri ve tercihlerini dayatarak olağanüstü müdahaleci olabilir. Yetişkin bir evlat, işten eve geldiği bir gün karşılaştığı manzarayı; annesinin onun evine girip mobilyaları yeniden düzenlemiş olduğunu anlatmıştı.

Kraliçe'nin abartılı hediyelerinin, gerçekten ihtiyaç duyulanı veremeyişiyle tuhaf birleşimi, kendi şımartılma özlemini yansıtır. Ötekiler, Kraliçe'nin göremediğini görür: İlgi ihtiyacı o kadar kontrol edilemez ve acınasıdır ki bu, korkutucudur. Diğerleri onun *adına* mahcup olurlar. Kraliçe'nin davranışları tanınma, ilgi ve kontrol ihtiyacından dolayı mahcubiyete yol açar ve çocukları aşırı kabuğuna çekilmiş bireyler haline gelerek tepki verebilirler. Robert Todd Lincoln bazı biyografi yazarlarının zorlantılı biçimde kabuğuna çekilmiş (Neely ve McMurtry, 1986) olarak nitelendirdikleri bir hale gelmişti.

Kraliçe takdir görmediğini hissettiğinde hediyelerin iadesini talep edebilir ya da verdiği kişilerle iletişimi kesebilir. Mary Todd Lincoln nihayetinde oğlu ve gelinine verdiği her hediyenin iadesini istemişti. Kraliçe'nin içindeki yoksun kendiliğin verecek hiçbir şeyi yoktur ve vermeye gücünün yetemeyeceği şeyi verdiği için nihayetinde hınçlanır.

Kraliçe'nin yetişkin evlatları yalnızca onları borçluluk, rahatsızlık veya suçluluk hissiyle bırakmayacak hediyeleri kabul etmelidirler. Ellen'ın annesi ona yeni bir araba almayı önerdiğinde Ellen'ın aklı çelinmişti. Ancak kocası, annesinin gerekçelerinden şüpheliydi ve onu teklifi kabul etmekten caydırmıştı. Düşmanca bir tepkiyi tetiklemekten kaçınmak için Ellen, "Teklifine minnettarım anne ama

böylesi cömert bir hediyeyi kabul etmek Tom ile benim içimize sinmiyor. O paraya bir gün kendin için ihtiyacın olabilir," dedi. Kraliçe'nin yetişkin evlatları anneleriyle iç içe girmekten kaçınmalıdırlar. *Finansal olduğu kadar duygusal bağımsızlık sergilemeli* ve bunu korumalıdırlar.

"Ona inanmıyorum"

Hakikat payı arayın

Kraliçe anneler ilgi görmek için hasta ya da kaza geçirmiş rolü yaparak çocuklarını güdümleyebilirler. Robert Todd Lincoln annesinin hastalık bildirimlerine o denli alışmıştı ki Bayan Lincoln'ün ölümünden hemen öncesine dek durumun ciddiyetini dikkate almamıştı. Ellen'ın annesi de ilgi uyandırmak için bazen yalan söylüyordu. Ellen annesinin söylediklerinin çoğunu dikkate almasa da ne zaman doğru söylediğini bilemeyeceğinden endişeleniyordu. Annesinin özellikle migrenden, inme olarak anlattığı şeye kadar geniş bir yelpazeye yayılan fiziksel şikâyetlerinden şüpheliydi. Tutarsızlıklara dikkat ediyordu, aynı hikâyenin versiyonlarını zihnine kaydediyordu ve hikâyeleri teyit etmek için kanıtlar arıyordu. Çocuklar gerçekleri doğrulamadıkça nasıl uygun karşılık vereceklerini bilemeyebilirler. Yetişkin evlatların doktorla konuşmaları, tıbbi raporların ve testlerin kopyalarını istemeleri ve tutarsızlıkları vurgulamaları gerekir. Annelerinin ne kadar kırılabileceğine bakmaksızın sağlık ve emniyet konularına dair doğru bilgiye erişimleri olmalıdır. Tıbbi raporlar yoluyla doğrulama olmadan, Kraliçe'nin yetişkin evlatlarının, annelerinin sağlığıyla ilgili gerçeği bilmeleri pek olası değildir.

"Onun kavgalarında dövüşmekten bıktım"

Kendi kavgalarınızı seçin

Kraliçe anne kargaşa ve çatışmaya önayak olur, sonrasında gelecek kavgalarda çocuklarının da katılımını ve dövüşmesini ister. Kral ve Kraliçe arasındaki boşanmalar,

kaçınılmaz olarak çocukları arada bırakarak ebeveyne sevgilerini ve sadakatlerini ikiye ayırır. Yetişkin evlatlar Kraliçe'nin ordusuna katılmayı reddetmelidir.

Kötü davranılma iddiaları ve dava açma gibi misilleme tehditleri sınırda Kraliçelerde yaygındır. Ellen'ın annesi hizipler oluşturur ve grupları ya öfkesiyle ya da kendi gayesine bağlılık kazandırmak için bile bile abartılmış hikâyeleriyle etkisi altına alır. Kazanana kadar duramaz. Ellen'ın ebeveyni yıllar önce boşanmış olsalar da annesi Ellen'ın babasına olan sevgisine karşı kıskançlığını ve sivri dilliliğini sürdürüyordu. Ellen, annesinin bazen onu babasını görmekten kasten mahrum bıraktığını öğrendiğinde öfkelendi. Tuzağa düşürülmüş ve oyuna getirilmiş, kendisinin olmayan bir savaşta görevlendirilmiş hissediyordu. Annesine, "Senin ona dair hislerin ne olursa olsun benim babamı sevmeye hakkım var," dedi. Yetişkin evlat, kendini Kraliçe'nin mahalle, okul, ibadethane ve dahil olduğu herhangi bir grubu da içine alabilecek kavgalarından çıkarabilir ve *çıkarmalıdır.*

Dreikurs (Dreikurs ve Soltz, 1964), bunun gibi ilgi arayışı davranışlarının ardındaki motivasyonu şöyle anlatır: "Davranışı, 'Bana ilgi göstermezsen ben hiçbir şeyim. Yalnızca sen benimle meşgulken bir yerim var,' demektedir" (s. 58). Sanki olumsuz ilgi bile Kraliçe'nin boşluğunu doldurabilmektedir. Çatışmalar ve ihtilaflar adeta peşini bırakmaz. Baker (1987), Mary Todd Lincoln'ü, "Amerikan tarihinde en sinir olunan kadınlardan biri" olarak niteler (s. xiii).

"Kontrol edilmekten bıktım"

Sadece "hayır" deyin

Kraliçe anne çocuklarına ya kul gibi ya da kullanılacak veya hayranlıkla izlenecek nesnelermiş gibi davranır. Kraliçe anneyi sevmek yetişkin evlatların kendi güçlerini sahiplenmelerini ve onu yalnızca kendilerini korumak için kullanmalarını gerektirir. Kraliçe'nin çocukları hayır diyemezlerse sömürülebilirler. Ancak Kraliçe'ye hayır demek, onun çocuğu olmayanlar için bile aşırı zordur.

Yetişkin evlatların Kraliçe annelerine gerçek hislerini söylemeye cesaret bulmaları yıllar alabilir. Üzerinden tırla geçilmiş gibi, o kadar çabuk yerle bir edilmiş hissederler ki ne söyleyeceklerini düşünmeleri zor olur. Margaret Little (1990), Winnicott'la analizinin, despot annesiyle yüzleşmeye onu nasıl cesaretlendirdiğini şöyle anlatır: "[H]ayatımda ilk kez anneme *patladım*, onun

alaycı ve 'zeki' bir saçmalığına. Ona tam olarak ne hissettiğimi anlattım: onun üzerinde nasıl bir etki yaratacağını neredeyse hiç gözetmeksizin, nezaketsiz ve gülünç olduğunu, evlenmese ve çocuk yapmasa çok daha iyi olmuş olabileceğini ve benzer gerginlikte çok daha fazlasını" (s. 55). Little, "Onu, bir daha ancak iki yıl sonra, ölüm döşeğindeyken gördüysem de hiç pişman olmadım" (s. 55) diye ekler. Kraliçe'nin davranışı o kadar taşkınca olabilir ki ötekiler kendi kendilerine, "Sana inanamıyorum!" diye düşünebilirler. Yaşamlarının bir noktasında yetişkin evlatlar annelerine gerçek hislerini söylemelidirler.

Yetişkin evlatlar annelerine gerçek hislerini söyleme cesaretini bulduklarında, artık çocuk gibi hissetmezler. Ellen'ın annesi eski bir dansçıydı ve Ellen küçükken onu bale dersleri almaya zorlamıştı. Ancak Ellen'ın atletik bir yapısı vardı ve bale yerine sporla daha ilgiliydi. Ellen'ın çocukken annesinin taleplerine uymaktan başka seçeneği yoktu ve beş yıllık dans dersleri boyunca ıstırap çekmişti. Yetişkinliğinde, ne hissettiğine dair gerçeği annesine söylemek onun için bir mücadeleye dönüşmüştü.

Annesi ne kadar meşgul olduğuyla ilgili yakınmak için aradığında Ellen, "Ben de meşgulüm, anne. Esas *sen* bana yardım etsen iyi olabilir," diye karşılık verdi. Annesi kırılsa da Ellen adil muamele görme hakkına dair kendinden emindi. Annesinin onu kontrol etmek için kullandığı suçluluk kancasını zamanla yerinden çıkardı ve annesinin ihtiyaçlarının kendisininkilerden daha önemli olduğu hikâyesini yutmamayı öğrendi.

"Her şey her zaman onunla ilgili"

Ya siz?

Kraliçe, zahmeti haksızlık olarak görür ve diğerlerinin ihtiyaçlarına karşı ilgisizdir. İçinde bulunduğu koşulları eşsiz biçimde sancılı, ona has biçimde üzücü ve bilhassa adaletsiz görür. Yetişkin evlatları uygunsuz duygudaşlık ya da özel muamele taleplerinden kendilerini korumalıdır.

Ellen'ın annesi beklenmedik biçimde, bir yaz boyunca onun çocuklarıyla ilgilenmeyi önermişti. Ellen artı ve eksilerini düşünüp taşındıktan sonra annesinin gerekçelerini sorguladı. Annesinin böylesi bir öneride bulunması ona tuhaf

geliyordu. Sonra annesinin sözleri zihninden geçti: "Ben sizin eve gelirim, böylesi sizin için daha kolay olur." Ellen ona inanmıyordu. Daha sonra annesinin görüştüğü bir adamın Ellen'ın mahallesine taşınmış olduğunu öğrendi. Annesinin gerekçesini anladığında, dürüst olamadığı konusunda onunla yüzleşti ve hâlâ çocuk bakıcılığına meraklıysa bir sonraki yaz kalabileceğini söyledi.

Ellen durumla uygun biçimde başa çıkmıştı. Annesinin dürüstlük eksikliğiyle ilgili hayal kırıklığını ifade etmiş ve kendi çıkarını gözetmişti. Dreikurs (Dreikurs ve Soltz, 1964) şöyle açıklar:

> Çocuklarımızı [ebeveynimizi] memnun etmek istememiz doğaldır. Onların arzularını tatmin etmek yoğun bir doyum sağlar. Ancak korkudan dolayı yersiz olarak onun taleplerine boyun eğer ya da düzen pahasına çocuğu [ebeveyni] memnun etmeye çalışma noktasına ulaşırsak, o zaman bu eylemlerdeki tehlikelere karşı uyanık olmalıyız [...] Çocuğun [ebeveynin] arzusu ya da isteği düzenle veya durumun gerektirdikleriyle uyuşmazsa o zaman muhakeme becerimizi ortaya koyan "hayır"a tutunma cesaretimiz olmalıdır. [s. 180]

Sınırda Kraliçe'nin yetişkin evladı kendi hak sahipliği hislerini yönetebilmek için mücadele verir. Oldukça doğal olarak çoğu kez "Ya ben?" diye merak eder. Ancak bu hisleri söze dökerse bencil olarak algılanır. Baker'ın (1987), Mary Todd Lincoln biyografisi Robert Lincoln'ü bu doğrultuda resmeder. Baker, Robert'ı annesine zulmetmekle suçlar ve onu akıl hastası gibi görmesinin, "annesinin refahından çok kendi saygınlığını korumak üzere hesaplanmış hususi ve zarar verici bir savunma" (s. 278) olduğunu öne sürer. Kraliçe'nin yetişkin evlatları kazanamaz. Annelerinin akıl hastası olduğunu öne sürerlerse ona saldırmakla suçlanırlar ancak tedavi, ona olan ihtiyacı kabul etmeden başlayamaz.

Sınırda anne bireyselleşmeyi saldırganlık olarak algılamada yalnız değildir. Yetişkin evlatlar da ayrılığın annelerini yıkacağından korkarlar. "Yaşadığım için beni affet" ifadesi Kraliçe'nin çocuklarının doğmak, ihtiyaç duymak, bir kendiliğe sahip olmak nedeniyle hissedebilecekleri utancı belirtir. Çocuğun kendiliği ortaya koyma, koruma veya ifade etme çabalarının yalnızca sınırda anne tarafından değil, görünüşe göre toplumun geneli tarafından da engellenmesi ne

kadar trajiktir. Robert Todd Lincoln onu annesine ihanetle suçlayan tarihçiler tarafından henüz aklanmamıştır.

KRALİÇE YERİNE KENDİLİĞİNİZİ AYNALAYIN

Kraliçe, çocuklarını kendi ihtiyaçlarına karşılık verecekleri şekilde şartlar. Küçük çocukların davranışları, evrensel olarak, annelerinin sevgisini kazanmak için her şeyi yapabileceklerine dair hislerini yansıtır. Kraliçe'nin küçük çocukları onun sevgisini kazanmak için isteklerini şevkle yerine getirir, onu savunur, ona hayranlık duyar ve kendi ihtiyaç duyduklarını feda ederler. Sadece yetişkin evlatların kendi ihtiyaç ve arzularını Kraliçe'ninkilerden ayırma fırsatı vardır. Kraliçe'nin acımasız taleplerine boyun eğmek kendiliği teslim etmeyi gerektirir ve çocuğun ruhsal sağlığını tehlikeye atar. Masterson (1988) şöyle gözlemler:

> Normal gelişimde anne çocuğu giderek artan seviyede hüsranla tanıştırır, böylece çocuk, istediğini her zaman elde edemeyeceğini öğrenecektir. Bir noktada çocuğun benliği, nahoş olmakla birlikte hayatın normal bir gerçeği olduğu anlayışıyla bunu fark eder, kabul eder ve içselleştirir. Ancak kuşatılmış benliği olan çocuğun hüsrana tahammül etme becerileri zayıf olacaktır... Benlik gelişimine el koyulmuş kontrol içselleştirilmeyecek ve güvenilir bir benlik gücü haline gelmeyecektir. [s. 76]

Ne yazık ki hem Kraliçe anne hem de çocukları el koyulmuş benlik gelişiminden mustarip olabilirler. Kraliçe anne kendinde eksik olan bir şeyi çocuklarına sağlayamaz ve özdeğerini aynalamak için kendi çocuklarını kullanır. Ebeveynlikte bu sapma, çocuklarda ya öfkeli bir zıtlaşma ve değersizlik hisleri ya da sahte bir itaat ve boşluk hisleriyle tepki veren kendiliğe neden olur.

Kraliçe'nin yetişkin evlatları, Kraliçe'nin aynasının altında saklı kalan dışavurulmamış kendiliklerini terapi yoluyla açığa çıkarabilirler. Yetişkin evlatlar terapi olmadan boş ve yetersiz, çökkün ve ümitsiz hissetmeyi sürdürebilirler. Masterson (1988), "Duygusal ikmal için sarıldıkları kişiye karşı yalnızca edilgen, itaatkâr ve teslimiyetçi olduklarında iyi ve gerçekten 'seviliyor' hissederler [...] Duygusal hayatları süreğen öfke, hüsran ve engellenmişlik hisleriyle şekillenir" (s. 80) diye

ortaya koyar. Yetişkin evlatlar Kraliçe'ninki yerine kendi gerçek kendiliklerini aynalamayı öğrenmelidirler.

Ellen boşluk hislerine batmış, onu annesinden ayrılmaktan alıkoyan korkuyu başlarda göremez halde terapiye gelmişti. Öfkesini ve hüsranını yanlış bir hedefe, annesinin evliliklerine müdahaleciliğine içerleyen kocasına yönlendiriyordu. Annesi yerine kocasından ayrılmaya çok yaklaşmıştı. Bilinçdışı hisler ilişkilere hükmeder ve terapi olmaksızın değişmeleri pek muhtemel değildir.

Yetişkin evlatların kendi benliklerine nasıl hizmet edeceklerini ve nasıl aynalayacaklarını öğrenmek için yardıma ihtiyaçları vardır. Kraliçe'nin taleplerini doyurmaya çalışmak benlik gelişimini engeller ve boşluk hislerini kalıcılaştırır. Winnicott (1962), "Bugün gerçekten de yetişkinlerin çocuklardan, çocukların bebeklerden nasıl evrildiğine dair oldukça fazla bilgi sahibiyiz ve birinci ilke, sağlığın olgunluk olması [...] Gelişime yönelik güdünün, çocuğun içinden gelmesidir," (s. 65) diye gözlemlemiştir.

Kraliçe'nin yetişkin evlatları, hüsrandan, itaatten, içerlemelerden ve boşluktan kendilerini kurtarmak için olgunlaşma ihtiyacındadır ve bunu isterler. Atmaları gereken adımlar ise şunlardır (Dreikurs ve Soltz, 1964):

1. Kendi haklarını koruma
2. Yersiz ilgi göstermeyi azaltma
3. Sözler *ve* davranışlarla "hayır" deme
4. Sadece gerçekten ihtiyaç duyulan şeyi isteme

Bu davranışlara uymak zor olabilir. Değişim sadece yönergelerle gerçekleşemez; ancak altta yatan bireyselleşmenin kendiliği ya da anneyi yıkacağı korkusunu çözmekle ortaya çıkar. Kişisel gelişim kitapları okunduğunda kazanılmış bilgiye terapi eşlik etmezse hüsran bilfiil artabilir. Bu kitaplar ne kendiliğin içinde saklananları açığa çıkarabilir ne de bilinçdışı duygusal ihtiyaçları tespit edebilir. Ne yapacağını bilmek ve onu yapabilmek arasındaki mühim bağlantıyı terapi kurar. Bir terapistin yardımı olmaksızın aşağıdaki gelişim basamaklarının aşılması pek mümkün değildir.

1. Aşama: Ayrılığı Kesinleştirin: "Ben..."

"*Annem ben doğduğumda hayal kırıklığına uğramış çünkü babama benziyormuşum. Ta o andan beri bir kavga sürüyor. Hayatımın büyük bir kısmını ona benzememek için harcadığımdan,* benim *kim olduğuma dair bir fikrim yok...*"

Ellen kendini annesinin aynasının arkasına saklanmış halde bulmuştu. Kendiyle annesi arasına sınırlar koyarak kendi varlığını geçerlileştirmeyi öğrendi. Kraliçe'nin çocukları SKB geliştirmeye yatkındırlar çünkü kendi ihtiyaçlarını utanç verici olarak deneyimlerler. Kendilik yapılanmaları kaçınılmaz olarak ve kendilerini reddedilme ile başarısızlığa karşı hassas kılacak biçimde kaynaşmadan yoksundur. Özeleştirel ve mükemmeliyetçi olma eğilimindedirler ve kendi kimliklerini bulmakta güçlük çekerler. Kraliçe'den ayrılmayı kesinleştirmek, "ben" ve "ben olmayan" arasına sınır koymayı gerektirir.

Sınır ihlali, fark edildiği anda vurgulanmalıdır. Hisleri işlemden geçirmek zaman alır çünkü duygusal deneyimler içorgansaldır. Ellen bir gün işten eve gelip, annesini bahçesine çiçek ekerken bulduğunda midesi sıkışmıştı. Arabasından çıkmış ve "Ne yapıyorsun?!" diye sormuştu. Ellen yavaş yavaş öfkelendiğini, ihlal edildiğine dair karın ağrısını fark etmişti. Kraliçe'nin aşırı müdahaleciliği ötekileri hayrete düşürür ve yetişkin evladı hazırlıksız yakalar.

Sınırda anneler, çocukları ve kendileri arasındaki sınır çizgisinin gösterilmesine ihtiyaç duyarlar. Kuma bir çizgi çekmek gibi, "Ben..." ifadeleri kişinin ayrılığını kesinleştirir. Ellen, "Bahçeme çiçek ekilmesini isteyip istemediğimi *bana* sormadın! Belki yardımcı olmak istiyorsun ama *ben öfkeliyim*," demişti. "Şu sensin ve bu benim"i vurgulamak her iki taraf içinde koruyucu bir sınır tesis eder. Alanını ayırmak kendiliğin sahipliğini sürdürmek için elzemdir.

Kraliçe, çocuklarının onun ilgi, zevk ve değerlerini paylaştığını varsayar. Sınırlar olmadığı müddetçe Kraliçe hükmedecektir. Yetişkin evlat, annesinin davranışlarına olumsuz gerekçeler atfetmeden kendi sınırlarını belirlemelidir. Kraliçe'nin, davranışlarına olumlu (ya da tarafsız) gerekçeler atfedildiğinde geribildirime yanıt vermesi daha olasıdır. Ellen'ın annesi alaycı bir biçimde, "Yaptığım hiçbir şeyi asla takdir etmiyorsun!" diye yanıt verse de Ellen basitçe, "Bu doğru değil," demişti. Yetişkin evlatlar, Kraliçe'nin tepkisine bakmaksızın ayrılığı kesinleştirmelidir.

2. Aşama: Yapı Oluşturun: "Şunu yapacağım"

"Canımı çok çeşitli şekillerde sıkabiliyor. Ona ne düşündüğümü ya da hissettiğimi asla söylemiyorum çünkü onun gerçek beni görmesini istemiyorum. Bu, biraz kontrole sahip olabilmemin tek yolu."

Gunderson (1984), sınırda kişilerin ötekileri kendi ihtiyaçlarına göre sıklıkla güdümledikleri konusunda uyarıda bulunur. Ellen annesinin kontrol ağına düşmüş hissediyordu. Kocasıyla evliliklerinin ilk zamanlarında annesi onlara bir ev almayı teklif etmişti. Ellen annesinin onların yanına taşınmaya niyetli olduğunu anladığında teklifi reddetmişti. Kraliçe, çocuklarını iki kişiye göre inşa edilmiş tuzaklara düşürebilir.

Kraliçe'nin aşırı müdahaleciliği kısıtlanmalı, açgözlülüğü sınırlanmalı ve öfkesine katlanılmalıdır. Yetişkin evlat, kendine dürüst olmalıdır. Ellen özerklik hakkına inancını güçlendirmeye yardımcı bir mantra edindi. Yeniden annesinin kulu olmaya doğru kaydığını hissettiğinde kendine, "Ben kendimin efendisiyim. *Ben*, benim için iyi ve doğru olanı *yapacağım*. Ötekilerin beni kontrol etmesine izin vermeyeceğim," diyordu. Gerçek kendiliğe sarsılmaz bağlılık, özgürlüğün hüküm sürdüğü tek yere, kendiliğe biat gerektirir.

3. Aşama: Akıbeti Netleştirin: "Şunu yapmayacağım"

"Bir daha asla kendimi kaybetmeyeceğim. Olduğum yere gelmek için çok çalıştım ve en sonunda kendi hayatımı hak ettiğimi hissediyorum. Kocam ve çocuklarım da benim duygusal enerjimi hak ediyorlar; annem değil!"

Ellen annesinin zaman ve ilgi taleplerine yıllarca boyun eğmişti. Annesiyle alışverişte saatler harcardı; çocuklarıyla, kocasıyla ya da arkadaşlarıyla harcayabileceği saatleri. Annesine kıyafet ödünç veriyordu ve bir kısmı asla geri gelmiyordu. Annesinin doktor randevusu olduğunda, arabayla kendi başına gitmesini veya bir arkadaş ya da komşudan onu götürmesini istemesini önermek yerine işten izin alıp kendi götürüyordu. Değişimin ortaya çıkması için öncelikle Ellen'ın hislerinin geçerliliğini kabul etmeye ihtiyacı vardı. Kendi sınırlarını keşfettikten sonra annesi için akıbetleri netleştirdi.

Uygunsuz davranış için sonuçları netleştirmek güçsüzlük ve tahakküm hislerinin panzehiridir. Davranış bir tepkiden çok, bir seçenek haline gelir. Sonuçlar diğerlerine nasıl davranacaklarına dair bir seçenek verir: "A"yı seçerlerse "B" ortaya çıkacaktır. Uygunsuz davranışa karşılık olarak mantıklı ve doğal sonuçlardan faydalanılmalıdır ve bunlar kişisel sınırların farkındalığını gerektirir. "Aklımı kaçırıyorum", "Buna dayanamıyorum", "Gına geldi" ya da "Duygusal sınırlarımı zorluyorum" gibi düşünceler sınırları belirtir. Sınırları bilmek sağkalım için elzemdir ve pes etmeyle aynı değildir.

"Devam edemeyeceğim" ile "*Bu şekilde* devam edemeyeceğim" arasında temel bir fark vardır. Ellen, berbat bir evlat olduğunun söylenmesinden bıkmış usanmıştı. "Benim gibi bir evladın olduğu için şanslısın. Bir daha iyi bir evlat olmadığımı ima edersen telefonu kapatacağım," dedi. "Bana *bu şekilde* davranmana tahammül etmeyeceğim," deseydi annesi anlamayabilirdi. Kraliçe, davranışlarının ötekileri nasıl etkilediğini ya da normal olanın ne olduğunu bilmez. Kırıcı davranış, söz ya da ses tonlarının değiştirilebilmesi için öncesinde açıkça belirtilmeleri gerekir. Kraliçe, beklentilerinin gerçekdışı olduğunun farkında değildir ve ona söylenmezse *asla* bilmeyecektir. Ellen nasıl hissettiğini annesine söylemeyi öğrense de annesi onun çok fazla beklentisi olduğunu söyleyerek karşılık vermişti. Bir evlat ihtiyaçlarını ne kadar açık ve özenli ifade ederse etsin, Kraliçe uygun bir biçimde karşılık vermeyi beceremeyebilir. Hedef, Kraliçe'yi değiştirmek değildir. Hedef, kişinin ona karşılık verme şeklini değiştirmektir.

Kraliçe anne hayatını kendi aynası önünde geçirebilir. Bu nedenle çocukları da kendi aynalarını bulmalıdır. Ellen hayatının ilk otuz yılını annesinin gölgesinde harcamıştı. Margaret Little (1993) bir keresinde analisti, yaşayan bir ayna olarak betimlemiştir. Kraliçe'nin çocukları analitik tedavide kendilerini analistin gözündeki, gerçek kendiliğin yansıtıldığı ve beslendiği aynada görebilirler. Aksi halde Masterson'ın (1988) da gözlemlediği gibi, "İçsel boşluğa karşı sahte kendiliğin savunmalarıyla yönetilen bir hayat bomboş kalır" (s. 72). Terapide, kişi kendi olmanın neşe ve özgürlüğünü keşfedebilir.

12

Cadı'yla Kurbanı Olmaksızın Yaşamak

"Zamanında kötüydüm ama senin gibi küçük bir kızın kalbimi eritmeyi becerip de kötü amellerime son vereceğini hiç düşünmezdim."

-Oz Büyücüsü

"Yerlisini içmeye iten, anayurdumun ıssız enginliğidir. Otoyol boyunca yüksek otların arasına saklanmış pis kabuklar, kendi özyıkım araçlarımızın enkazları. Otoyolun az ötesinde sığ mezarlar. Yine de bizi çeken bir ses var. Toplu göçümüze eşlik eden, rüzgârın uğultusu ve arabaların sonsuz gürültüsü altında zorlukla duyulan bir ağıt. Sıkıntıdan, listelerinin ilk sıralarına yükselmiş cızırdayan şarkılardan ve parlayan, hızlıca hazırlanmış yemeklerden körelmiş beyinlerinizle bile hissediyorsunuz, biliyorum. Gök kararmış, acıtıcı güzellikte; ama benim kaçışa dair tek bir sanrım dahi yok."

Lynn henüz on üç yaşındayken yaşayan ölülerin, Komünist çalışma kamplarındaki "gidiciler"in, "kişinin varlığının kendine has çekirdeği"nden (Des Pres, 1976, s. 69) feragat etmeyi gerektiren kötülüğün kurbanlarının hislerini ifade ediyordu. Ancak Lynn'in anayurdu, Amerikan banliyösüydü. Donuk, çukurlaşmış gözleri onun solmuş ruhunu yansıtıyordu.

Cadı'nın çocukları hayattan kopmuş, içsel olarak ölmüş, "Hayata ve her tür itibar ya da direniş belirtisine düşman bir dünyaya, mutlak tahakküm dünyasında kıstırılmış" (Des Pres, 1976, s. 13) hissedebilirler. İnsan ruhu, beden kadar kolay ölmez. Susuz kalmış bir bitki gibi yavaşça pörsür ve nihayetinde "sağkalanın saflık ve değer duygusuna acımasız saldırı" (s. 60) karşısında yenik düşer. Beden

taşıması zor bir kabuğa, zihin bir çöle, gözler bozguna uğramış iradeyi yansıtan bir aynaya dönüşür. İnsan varlığı, insan faaliyeti haline gelir; varlık artık yoktur.

Terapistler, Cadı anneler tarafından tutsak edilmiş çocukları kurtarmak için ümitsizce çalışırlar. Cadı, bazen yalnızca anlık olarak ortaya çıkar ve iyi anne hemen geri gelir ama çocuklar mutlak çaresizliklerini ve kaçışın beyhudeliğini o bir an içinde görürler. Kum saatinin kumu biterken terapist, çocuklar için tutunabilecekleri bir cankurtaran halatı olur. Zaman er ya da geç onları serbest bırakacaktır. Büyüdüklerinde kendi kendilerine kaçabilirler.

Ernest Wolf (1988), kaynaşmaya aç kişiliklerin ötekileri tahakküm altına alma zorunluluğu hissettiklerini, "kontrol etme ihtiyaçlarının çoğu kez [...] sıkışma hissi gibi [...] deneyimlendiğini" (s. 74), açıklar. Sınırda Cadı gibi kaynaşmaya aç kişilikler, çocukları üzerinde tam kontrol arzularlar. Dreikurs (Dreikurs ve Soltz, 1964), şöyle anlatır: "Ebeveyn ve çocuk bir güç mücadelesine giderek dahil olduğunda ve her biri diğerini bastırmaya çalıştığında yoğun bir misilleme etkileşimi ortaya çıkabilir. Cesareti kırılan çocuk, önemli ve anlamlı hissetmek için tek aracı olan intikam arayışına girebilir" (s. 62).

Hayırsız evlat, Cadı'nın birincil öznefret haznesi olarak işlev gördüğünden, yok olma kaygısına en yatkın olandır. Cadı'nın bedeninin zayıflamış bir uzantısıymış gibi, uyuşmuş, işe yaramaz ve horlanmış hisseder. Bazı çocuklar hayat mücadelesi vererek özgürlüğe kavuşmaya çalışırlar. Nefret edilmiş hisseder ve nefret etmeyi öğrenirler. Sınırda Cadıların yetişkin evlatları sıklıkla toplama kampları, soykırımdan kaçış, insan kurban etme ve işkence rüyaları görürler. Esir alan annelerini veya kendilerini öldürme hayali kurarlar. Lynn şöyle yazmıştı: "*Zihnim bu hapishanede karanlık, leş bir hücre. Gidecek hiçbir yerim yok... yalnızca döngü... hiç neşe yok.*"

Hayırsız evlatlar hapse mahkûm edilmeyi hayal ederler. Kendilerini hastalıklı, tehlikeli, kötü ve suçlu görürler: "*Ben hastayım, hasta, kafadan hasta. Kanıt, gördüğüm rüyalarda yatıyor. Toplu katliam suçuyla hapisteydim, beni hapishanenin çok öfkeli ve çok tehlikeli mahkûmlara özel bölümünde tutuyorlardı...*"

Cadı, hayırsız evladın ruhunu yıkmaya uğraşsa da kendi yıkıcılığından bihaberdir. SS Nazi subayları gibi, tüm kalbiyle yalnızca işini yaptığına inanır. Lynn, "Benim bir annem yok. Şartlı tahliye memurum var," demişti. Mutlak sadakat ve itaat talep eden ebeveyn tarafından büyütülen Cadı anne, gücünü, bir zamanlar kendi ebeveynine iradesini teslim ettiği gibi körlemesine tahakküm

eder. Çocuğunun acısının inkârı, ona kendi acısının inkârı kadar kolay gelir. Cadı, içinde kopan savaşı hayırsız evlada yansıtır.

Cadı anne davranışlarını yıkıcı olarak görmez; dolayısıyla terapistler istismar davranışlarını bildirdiğinde ya da onu bununla yüzleştirdiklerinde savunmaya geçer. Medeia Anneler, çocuğun ölmesinin, onu daha fazla ıstıraptan esirgediği için daha iyi olduğuna inanabilirler. Bir toplama kampı sağkalanının sözleri (Klein, 1957) çocuğun ebeveynine körü körüne inancını yansıtır: "Biz neden karşılık vermedik? [...] Nedenini biliyorum. Çünkü insanlığa inancımız vardı. Çünkü insanların böylesi suçlar işleyebilecekleri gerçekten aklımıza dahi gelmiyordu" (s. 89). Cadı'nın çocukları da insanlığa karşı inançlarına kurban düşerler ve bu nedenle annelerinin yıkıcı gücünün farkında oluşlarını bastırırlar.

Çocukların ebeveynlerine inançları vardır ve onların yüce bilgeliklerine inanırlar. Hiçbir çocuk, annesinin gaddarlık yapabileceğine inanmak istemez. Alice Miller (1984), hem ebeveynin hem de çocuğun, böylesi bir muamelenin çocuğun iyiliğine olduğuna inanmaya başladığını ifade eder. Todorov (1996), toplama kamplarındaki ahlaki hayatı anlattığı kitabında, "Totaliter etikte lidere sadakat temel bir yükümlülüktür" (s. 189) gözleminde bulunur. Küçük çocukların, annelerinin doğru ve iyiyi bildiğine inanma ihtiyaçları vardır. Annenin yargı yetisini kıyaslayıp değerlendirecek başkaca deneyimleri olmadığından, güven ve sadakatleri tamamen kördür. Onun temeldeki iyiliğine, kendi iyiliklerine inandıklarından daha fazla inanırlar. *Kendilerinin* uğursuz olduğu görüşünü kabul etmek, annenin uğursuz olma olasılığı durumundaki sonuçları düşünmekten daha güvenlidir.

Lynn hasmane, tehlikeli bir ortama gömülmüştü ancak onun kendine ait ruhsal işkence dünyası bildiği tek dünyaydı. Daha doğumda hüküm giymiş masum bir mahkûmdu. Toplama kampından sağkalanların aksine Cadı'nın çocukları başka bir tür hayatı bilmezler ve böyle muamele görmeyi hak ettiklerine inanırlar. Kendi mahkûmiyetleri öncesinde sevgiyi, özgürlüğü ya da kendi düşüncelerini ifade etme coşkusunu bilmezler. Yetişkinliklerinde dahi annelerinin temeldeki iyiliğine inançları, kendilerininkine olandan daha fazla olabilir.

Çoğu yetişkin evlat, neden toplama kamplarını hayal ettiğini anlayamaz. Gündelik deneyim olarak duygusal açıdan düşmanca bir çevrede büyümek onlara normal gelir ve bu nedenle bastırılır. Ancak Lynn bir ergen olarak tutuklu kalmıştı ve intiharı ciddi düzeyde düşünüyordu:

"Anne, keşke senden ne kadar nefret ettiğimi bilseydin. Keşke kendimden ve beni böyle yapanlardan ne kadar nefret ettiğimi bir kişi olsun bilseydi ya da anlasaydı. Hayır. Artık bir insan değilim ve umurumda da değil. Kendimi öldürmek istiyorum. İşte. Söyledim. Kendimi deşip açmak ve sonunda SONUNDA özgür olmak istiyorum. Her şeyi kaybettim ve rol yapmaktan bıktım usandım."

İntihar, serbest iradenin en son eylemini temsil eder; "kişinin kendi ölümü ânını ve yolunu seçmesi, özgürlüğünü tasdiklemesidir" (Todorov, 1996, s. 63). Öfke, korku ve intikam hislerini kontrol etmek, Cadı'nı çocukları için ölüm kalım meselesidir.

Öfkenin insan sağlığı üzerindeki etkileri hakkında yazılmış çok sayıdaki kitap, süreğen öfkenin düşük düzeyde bile yıkıcı olduğunun kanıtıdır. Sınırda Cadı tarafından büyütülen her çocuk öfkenin öldürdüğünü bilir ve bastırıldığında bedene ödettiği bedeli hisseder.

Redford ve Virginia Williams (1993), *Anger Kills*'de (Öfke Öldürür) "genel nüfusun yaklaşık yüzde yirmisinde sağlığı tehdit etmeye yetecek seviyede düşmanlık mevcuttur" (s. 3) diye açıklarlar. Ancak Cadı'nın çocuklarının hissettiği öfke cinayet ya da intiharla sonuçlanabileceğinden, toplum için eşit düzeyde tehlikeli olabilir. Sizi sevdiğini öne süren birinin itibarsızlaştırması, bir yabancınınkinden nitelik olarak farklıdır. Sınırda Cadıların yetişkin evlatları, toplama kampından sağkalanların öfkelerini nasıl yönettiklerini inceleyerek öfke yönetimi hakkında çok şey öğrenebilirler. Cadı'nın çocukları nefretle yaşamayı göze alamazlar.

Totaliter rejim mensupları gibi, Cadı annelerin çocukları da iradelerini öfkeli zıtlaşmalarla ortaya koyabilir ya da korkuyla yönetilmeye devam edebilirler. Cadı'nın hiddetini kışkırtmak küçük çocuğun elindeki tek güç olabilir ve ağır biçimde cezalandırılabilse de çevresini kontrol edebiliyorken daha emniyette hisseder. Yetişkin evlatların daha sağlıklı başkaca seçenekleri vardır çünkü kaçacak güç ve özgürlüğe sahiptirler. Bununla beraber, çocuk yetişkin olsa bile, Cadı anne kontrol etme arzusunda ısrarını sürdürebilir. Duygusal tuzaklar, görülmez kapanlar ve kötücül tehditler çocuk olgunlaştıkça yoğunlaşabilir.

Toplum, sınırda Cadıların çocuklarının hissettiği öfke düzeyini önemsememeyi göze alamaz. Körü körüne itaat beklemek ya da ötekileri icabete zorlamak kaçınılmaz olarak gücenme veya nefret yaratır. Cadı'nın çocukları yetişkin olduklarında kontrol edilemeyen öfkeden mustarip olabilir ya da edilgen uyum, kinizm ve bilinçdışı düşmanlık gösterebilirler. Nefret, yıkım yaratmadan önce yok edilmelidir.

CADI'DAN SAĞ KURTULMAK

> "Cadı'nın Kötü... çok Kötü Kalpli olduğunu ve öldürülmesi gerektiğini unutma. Şimdi git ve görevini yerine getirene kadar beni tekrar görmeyi talep etme."
>
> *-Oz Büyücüsü*

Cadı cinai öfke uyandırabilse de sağkalımın anahtarı *silah bırakmada*, ona saldırmamada yatar. Cadı'ya fiziksel olarak saldırmak onu yalnızca daha ileri bir misilleme için kışkırtır. *Oz Büyücüsü*'nde Cadı'yı öldürmenin, Dorothy'nin Kansas'a dönmesine hiçbir faydası olmaz. Oz Diyarı'ndan özgürlüğünü, halihazırda sahip olduğu gücü kullanarak kazanır. Cadı'nın yetişkin evlatları da Dorothy gibi, halihazırda sahip oldukları gücü kullanarak kendilerini özgürleştirmelidirler.

Esir kamplarından sağkalanlar Cadı'nın çocuklarının bilinçdışı olarak geliştirdikleri sağkalım tekniklerini belgelemektedirler. Yazın, acı ve ıstırap yüklü dünyadan değerli bir kaçış sağlar. Günlük tutmak ve mektup yazmak anlatılamaz deneyimlerin teyidini muhafaza eder. Zihni uyuşturan işlerle uğraşmak, esirleri âna odaklar ve geleceğe dair umutsuzluğa düşmekten uzak tutar. Zaman, umudu sınar ama ruhu canlı tutmak için yalnızca ufacık bir parıltı yeterlidir.

Esir kampı sağkalanları ya yaşamları pahasına kaçar ya da nihayetinde tutsaklıktan salıverilirler. Evden kaçan çocuklar ise, çocuk mahkemeleri ve ıslahevleriyle tanışır, eve döndüklerinde çoğu kez daha ağır bir cezayla karşılaşırlar. Ne yazık ki Cadı'nın çocukları devamlı bir itibarsızlaştırma, şiddet içeren tehditler, aşağılama ve kişiliksizleştirmeyle karşılaşabilirler. Cadı'nın yetişkin evlatlarının sadık, sevgi dolu, bağışlayıcı ve itaatkâr olmaları beklenir. İstismarcı annelerinin özel günlerini kutlar, onu kucaklar, ona hediyeler verir, yemekler hazırlar ve fiziksel bakım sağlarlar. Kötü muameleye tahammül edebilirler çünkü bu normal gelir.

Cadı, üzerine gidildiğinde ya da köşeye sıkıştığında bir yılan gibi atılır. Kraliçe'nin içindeki Cadı, kontrol edildiğini hissettiğinde veya diğerleri ona hayranlık duymayı ya da özelmiş gibi muamelede bulunmayı bıraktığında gün ışığına çıkabilir. Münzevi'nin içindeki Cadı, istilaya uğramış, sorgulanmış, reddedilmiş veya kıstırılmış hissettiğinde ortaya çıkabilir. Kimsesiz'in içindeki Cadı ise suçlanmış, eleştirilmiş, reddedilmiş veya terk edilmiş hissettiğinde kendini gösterebilir. Cadı'nın ne zaman, nerede ya da neden ortaya çıkacağı

üzerinde ne yazık ki çocukların çok az kontrolü vardır. Sağkalımın anahtarı, onun kontrolünden kaçmada yatar.

Birinin annesine saldırması, özsavunma durumunda bile *asla* olumlu sonuçlar doğurmaz. Çocuk daha büyük bir süreğen istismar riski altında kalır çünkü saldırganlık durumunda Cadı'nın, çocuğunun bir tehdit olduğu yönün deki algısını pekiştirir. Cadı'nın çocukları küçükken, güvenebildikleri birine dertlerini açmadıkları sürece kaçma ümitleri olmaz. Ancak bu durumda bile eğer anlattıklarına inanılmazsa kurtarılamama riskleri vardır.

Çocuk hastanesindeki bir sosyal hizmet uzmanı, yoğun bakımdaki bir yenidoğanın annesini gözlemlemek için çağrılmıştı. Bebek yalnızca annenin var lığında beliren açıklanamaz apne atakları yaşıyordu. Sosyal hizmet uzmanı yakın gözlemden sonra annenin emzirme sırasında bebeği kasten havasız bıraktığından şüphelendi. Bu durum çocuk istismarından sorumlu yetkililere bildirilse de çocuk, annenin velayetinde kalmıştı. Beş yıl sonra anne damar içi hattına antipsikotik ilaç zerk ederek çocuğunu öldürmekten hüküm giydi. Beş yaşındaki bu çocuk, tüm hayatını onu öldürmeye çalışan bir anneyle geçirmişti. İnsanlar Cadıların yalnızca peri masallarında var olduğuna inanırlarsa bu çocuklar kurtarılamaz.

Güvenli mesafeyi koruyun

Cadı'dan sağ kurtulmak kaçmayı gerektir. Yalnızca yetişkin evlatlar anneleriyle ne kadar temas istediklerine karar verme gücüne sahiptir. Hayırlı evlat yakınlığa, Cadı'nın düşmanlığının hedefi olan hayırsız evlattan daha fazla tahammül edebilir. Cadı'nın çocukları, güvende hissetmek için ne kadar mesafeye ihtiyaç duyduklarına kendi kendilerine karar vermek üzere birbirlerine olanak tanımalıdırlar. Bazı hastalar anneleriyle sohbet etmeye tahammül edemediklerini anlatmaktadırlar. Yoğun öfke veya tiksinti hissetmeksizin onun sesine veya görünüşüne tahammül edememektedirler. Yetişkin evlatların Cadı annelerine karşı hisleri yoğundur ve bazen yönetilemezdir. Özellikle güven hususunda kişisel sınırlara saygı gösterilmelidir.

Kişinin annesiyle güvenli mesafeyi koruması, onunla yalnız kalmamak anlamına gelebilir. Başka birinin varlığı Cadı *ya da* yetişkin evlat tarafından bir saldırı olasılığını düşürebilir. Edmund Kemper, Atascadero Eyalet Hastanesi'ndeki tedavisi sırasında bir gerçeği fark etmişti: "[A]nneannemi gerçekte

annemi öldürmek istediğim için öldürdüm" (Cheney, 1976, s. 29). Kemper'ın psikiyatristleri eşduyumsal olarak "*her şeyden önce* [Edmund] annesiyle birlikte yaşamaya asla geri dönmemelidir" (s. 33) diye önermişlerdi. Bu tavsiyeye rağmen yetkililer Edmund'ı annesinin velayetinde salıverdiler. Bundan kısa süre sonra Edmund onu uykusundayken öldürdü. Mesafe yaratmayı başaramamak feci sonuçlar doğurabilir. Bazı yetişkin evlatlar anneleriyle yakınlığa tahammül edemezler çünkü *onu* incitmekten korkarlar.

Çatışmadan çekilin

Cadı'nın düşmanlığı, çocuklarıyla arasında dengesiz münakaşaları tetikleyebilir. Yetişkin evlatlar çatışma başladığı anda geri çekilmelidirler. Sesi kibirli hale geldiğinde, sözleri sivrileştiğinde veya kalbi buz kestiğinde tartışmayı bitirmek önemlidir. Cadı'nın sözlü saldırısı, zehrinin göstergesi olarak içorgansal bir mide bulantısı tepkisi uyandırır. Cadı, "Beni hasta ediyorsun" diyebilir ancak aslında onun sözleri ötekileri hasta eder. Yetişkin evlatların yalnızca bir seçenekleri vardır: Onun kışkırtma girişimlerine tepki vermeden gitmek.

Cadı anne, yetişkin evlatlarını kontrol etmek için çoğu kez tehditten faydalanır. De Becker (1997), "Kişinin tehdide nasıl karşılık verdiği, tehdidin değerli bir araç mı yoksa boş laf mı olacağını belirler. Dolayısıyla, bir tehdidin ne kadar kuvvetli olacağına söyleyen değil, dinleyen karar verir" (s. 130) diye uyarır. Bir hasta, annesinin, kız kardeşini öldürtmek için kiralık katil tutmakla tehdit ettiğini anlatmıştı. Başka bir hasta, annesinin onu evlatlıktan reddetmekle tehdit ettiğini hatırlıyordu. Böyle tehditler gerçekleştirilmeseler de yetişkin evlatlar sezgilerine güvenmelidirler. Tehlikede olduğuna inanan yetişkin evlat, kendini koruma hakkına ve sorumluluğuna bütünüyle sahiptir. Çatışmayla ilişkiyi kesmek boyun eğmek, kayıtsızlaşmak veya iradeden vazgeçmek anlamına gelmez.

Asla onu kontrol etmeye çalışmayın

Cadı'yı kontrol etmek için bütün girişimlerin ardından felaketin gelmesi mutlaktır. Bir hasta, annesine kaygısını azaltması için ilaç kullanmasını önermişti.

Hastanın annesi yardıma ihtiyacı olduğuna dair bu ufak öneride dahi kontrol edilmiş hissederek hastaya, "İlaca ihtiyacı olan sensin!" demişti. Düzenli olarak ilaç almamayı tercih ederse bu onun kararıdır. Parayı yatağının altında saklamayı tercih ederse de bu onun kararıdır. Cadı kontrolün onda olmamasından korktuğu için yetişkin evlatlar onun kendi hayatını kontrol etme hakkına saygı duymalıdırlar.

Cadı'nın yetişkin evlatları, onun tahakkümüne sağlam bir direnişle karşılık vermelidirler. Onun taleplerine boyun eğmemeli ve yalnızca kendi davranışlarını kontrol etmelidirler. Dreikurs (Dreikurs ve Soltz, 1964), tahakküm kurmadan sağlam olmayı önerir. Tahakküm, birinin iradesini diğerine zorla kabul ettirmesidir. Sağlamlık kişinin kendi iradesine inancını ifade eder. Otuz beş yaşındaki bir hasta ebeveynini akşam yemeğinde ağırladıktan sonra sofrayı toplarken annesi düşmanca bir ses tonuyla, "O tabağı bırak ve beni dinle!" diye emretmişti. Hazırlıksız yakalanan hasta, annesinin kendisinden tüm dikkatini ona vermesini beklediğini fark etti. Bunun üzerine hasta sağlam bir biçimde, "Benimle o ses tonuyla konuşmanı istemiyorum. Burası *benim* evim," diye karşılık verdi. Afallayan annesi korkmuş bir örümcek gibi odadan kaçıp evin arka odalarından birine çekildi. Sağlamlık kişiliğin gücünü, tahakküm ise altta yatan korkuyu gösterir.

Beden ve ruhu sevgi ve iyilikle arındırın

Cadı'nın hayırsız evlatları kirlenmiş, hasarlı, pis ve kusurlu hissederler. Yetişkinliklerinde pis hissetmenin kalıntılarını hissederler ve kendilerini kirletme, banyo ya da mahremiyet bulamamaya dair aşağılayıcı rüyaları olabilir. Anneleriyle temasta olmak olası aşağılanma riskini artırır. Geri çekilecek hiçbir yer bulamamaktan, onun karalamalarından saklanabilecekleri emniyetli bir köşe bulamamaktan korkarlar. Yaşları ne olursa olsun Cadı'nın onları itibarsızlaştırma ve aşağılama gücüne karşı dirençsiz kalırlar.

Toplama kampındaki bir yetişkin ya da kendi evindeki bir çocuk olarak kişinin itibarsızlaştırmadan sağ kurtulması, haysiyet ve saflık hissini sürdürmeyi gerektirir. Des Pres (1976), "Yıkanmak, sadece ritüel anlamda –ve sağlık sebeplerinden epeyce farklı olarak– esirlerin ihtiyaç duydukları bir şeydi. Tuhaf görünse de sağkalım için bunu gerekli bulurlardı ve bunu bırakanlar kısa sürede

öldüler" (s. 63) diye anlatır. Saflık ve iyilik hissini onarmak itibarsızlaşmadan çekmiş herkes için elzemdir.

Kötücül karalamaya maruz kalmanın panzehiri kendini iyilik, aydınlık ve sevgiyle çevrelemektir. Yetişkin evlatlar Cadı'nın sözlü zehrinin etkilerine kendilerini yatıştırarak, ruhu kucaklayarak, kendiliği nazikçe aydınlıkta tutarak, gerçek kendiliğini seven kişilerin arkadaşlığıyla, sevgi dolu bir kedinin veya köpeğin karşılığıyla; evindeki şöminesinin, bir bardak çayın veya sıcak bir banyonun ılıklığıyla sarmalayarak karşı koymalıdırlar.

Zarar vermeyin

Yetişkin evlatların sahip oldukları güç Cadı'nın kontrolünü tehdit eder. Çekici bir genç hasta, bir konuşmada annesinin ona fahişe demesinden sonra umutsuzluğa gömülmüştü. Seans esnasında, bu gülünç ithamı önemsizleştirebildiği anda gözyaşlarının arasından yüzünde bir gülümseme belirdi. Bununla beraber kirletilmiş olma hissini üzerinden atamıyordu. "Tekrar dört yaşında gibi hissediyorum, annemin bensiz daha iyi olacağını söylediği günkü gibi," dedi. Bu yetenekli genç kadın, iki çocuklu şefkatli bir anne ve muhasebeciydi. Ancak o başarılı oldukça annesinin onu karalama gereksinimi artmıştı. Hasta, misilleme yapmak yerine bir arkadaşını ziyaret için kısa bir seyahate çıkmaya karar verdi. Artık karalamalardan kaçma gücüne sahip bir yetişkin olduğu için ne kadar minnettar olduğunu kendine hatırlattı.

Cadı'nın düşmanlığının tırmandığı aşikâr hale geldiğinde ilişkiyi kesme zamanıdır. Ötekileri saldırmaya kışkırtmakta başarılı olursa hedefine ulaşır. Düşmanlığı önemsenmezse ya da ona tahammül edilirse devam edecek ve muhtemelen tırmanacaktır. Cadı ötekileri kışkırtma girişiminde bulabildiği her duygusal taşı fırlatacaktır. Bir anne, kızı sakince kapıdan dışarı çıkarken, onun arkasından, "Benden kaçışın yok," diye tıslamıştı. Cadı'nın sözleri, korku, belirsizlik ve kuruntu uyandırmak, harekete geçirmek için seçilmişlerdir. Ancak güçlerini ortadan kaybolmak üzere kullanan yetişkinler üzerinde etkisizdirler.

Zarar vermeme görüşü, kişinin temel iyilik hissini sürdürmesini sağlar. Bu görüşün noksanlığında, yetişkin evlatlar Cadı'nın düşmanca yansıtmalarına kar-

şılık vermeye kışkırtılabilirler. Kindarlık, misilleme ve intikam eylemleri Cadı'nın kontrolünü körükler. *En güçlü insan, misilleme itkisine; intikam ihtiyacına*, "yaşanan acıyı ötekilere de çektirmekten haz duyarak öç almaya dayalı, en derin ve en kadim itkiye," (Masterson, 1981, s. 182) *hâkim olandır.* Cadı'nın çocukları intikam ihtiyaçlarına hâkim olma yoluyla daha yüce olan güçlerini göstermelidirler. Misilleme frensiz bir itkidir ve hiçbir kişilik sağlamlığı gerektirmez. Cadı kendi inşa ettiği öznefret kafesine hapsolmuştur. Böylesi işkence görmüş bir ruha acı çektirmek manasızdır. Çocukları kendi iyiliklerine dair inançlarına sarılarak öfkelerini aşmalıdırlar. İntikam peşindeki çocuklar, iyi kendiliklerini yıkarlar.

1. Adım: Ayrılığı Kesinleştirin: Mesafe Yaratın

> "Ah, eyvahlar olsun!" diye haykırdı Dorothy. "Sen gerçek bir cadı mısın?"
> "Evet, öyleyim... Ama ben iyi bir cadıyım ve insanlar beni sever."
>
> *–Oz Büyücüsü*

Cadı'nın yetişkin evlatları, varlıklarının üç ayrı alanında mesafe yaratmalıdırlar: manen, bedenen ve duygusal yönden. Yetişkin evlatlar kendi iyiliklerini doğrulama yoluyla manen mesafe yaratabilirler. Sınırda Cadıların çocukları kendi geleceklerini, misilleme itkilerine göre eylemde bulunmanın uzun vadedeki sonuçlarını düşünmelidirler. Bu nedenle kendi temel iyiliklerinin aydınlığında, sağlamlıklarını ve kişiliklerini zarar vermeme yoluyla sergileyerek durmalıdırlar.

Helene Deutsch (Sayers içinde, 1991), annesine karşı öfkesini yönetmek için mücadele etmişti: "'Kötü bir kadındı ve onun gibi olmak istemiyordum...' annesinin onu 'zehir' gibi gördüğünü hissediyordu" (s. 25). Annesiyle manen mesafe yaratma çabası içindeki Helene, New Hampshire'daki taşra evine Lehçe "İyi Cadı" anlamına gelen "Babayaga" ismini vermişti.

Bedenen mesafe yaratma, açık bir "Ben ayrıyım" iletisi gönderir. Güç, Cadı'nın yetişkin evlatlarının söylediklerinde değil, yaptıklarında yatar. "Ben(im)" ifadelerinin Cadı tarafından alaya alınması veya çocuğu kışkırtmak için kullanılması olasıdır. Cadı'dan farklı ve ayrı olmak, onun öfkesini, nefretini, kindarlığını ve misilleme ihtiyacını içselleştirmemektir. Ayrı olma hali, yürüyüp gidebilmeyi veya Cadı'dan gitmesini isteyebilmeyi gerektirir.

Oz Büyücüsü'nün bir sahnesinde, Batı'nın Kötü Kalpli Cadısı yakut kırmızısı ayakkabıları alma tehditleri savurup süpürgesini sallarken, Kuzey'in İyi Kalpli Cadısı, Dorothy'yi kollarının arasında sarmalar. İyi Kalpli Cadı kahkaha atar ve Kötü Kalpli Cadı'ya "Toz ol... Burada hiç gücün yok!" der. İyi Kalpli Cadı'nın kendi iyiliği ve gücüne güveni vardır. Korkmaz, kendine inanır. Yetişkin evlatların da bu gücü vardır ancak kırmızı ayakkabılı Dorothy gibi, bu gücü nasıl kullanacaklarını bilmezler.

Yetişkin evlatların sahip olduğu tartışmasız en büyük güç, kaçabilme becerileridir. Tehlikenin kaynağı hakkında konuşmak onun yok olmasını sağlamaz. "Bu şekilde muamele görmeye tahammül etmeyeceğim" deyip de gitmeyi becerememek, ölümcül olabilecek bir ikircikliklik gösterir. De Becker (1997) şöyle vurgular: "'Hayır' asla pazarlığı yapılmayacak bir kelimedir çünkü onu duymamayı seçen kişi, sizi kontrol etmeye çalışıyordur [...] 'Hayır'ı duymayı reddetmek, kişinin ya kontrol aradığını ya da onu teslim etmeyi reddettiğini gösterir [...] Bir insanın sizi 'hayır' kelimesinden vazgeçirmesine izin vermenizin, alnınıza 'Kontrol sende' yazdırmanızdan farkı yoktur" (s. 73). Kişi tehlikede hissettiğinde mesafe koymanın pazarlığı edilemez.

Yetişkin evlatlar Cadı'yla dertleşmeyerek duygusal mesafe yaratabilirler. Kimse bir Cadı'ya güvenmemelidir. Cadı, ötekilerin sözlerini akıl çelmek ve kontrol için kullanır. Psikolog William James 1890'da şöyle yazmıştır:

> İnsanın potansiyel ya da mevcut kendiliğine temas etmedikçe hiçbir tehdit veya rica onu harekete geçiremez. Genellikle yalnızca bu yolla, bir başkasının iradesini "satın alabiliriz". Dolayısıyla, diplomatların, hükümdarların, yönetmek ya da etkilemek arzusundaki herkesin önceliği, kurbanlarının kendilerinde önemsedikleri en güçlü ilkeleri bulmak ve bunları, tüm hitabetin dayanak noktası haline getirmektir. Ancak kişi, akıbeti dışarıya açık olanlardan vazgeçmiş ve onları artık kendi parçalarından biri olarak görmeyi hepten bırakmışsa, onun üzerinde hemen hemen etkisizizdir. [s. 312-313]

Dolayısıyla Cadı'nın çocukları gerçek kendiliklerini, arzularını, hislerini veya fikirlerini annelerine açık etmemeyi içgüdüsel olarak bilirler.

Birçok yetişkin kadın evlat, herhangi bir şekilde Cadı gibi olmaktan kaçınarak duygusal mesafe yaratır. Kendilerinde onu hatırlatan kısımlarından nefret ederler. Annelerine benzeyen fiziksel özelliklerini değiştirmek için estetik ameliyat geçirebilir ve anne olmaktan tamamen kaçınabilirler. "Anne" kelimesi Cadı'nın çocuğu için "cadı" anlamına gelebilir.

2. Adım: Yapı Oluşturun: Sıfır Hoşgörü

"Sen kötü bir yaratıksın!" diye haykırdı Dorothy.
"Ayakkabımı benden almaya hakkın yok."
"Yine de onu elimde tutacağım," dedi Cadı, onunla alay ederek, "ve bir gün diğer tekini de senden alacağım."

–Oz Büyücüsü

Cadı'yla ilişkiyi yapılandırmanın bir temel koşulu vardır: *sıfır tahammül*. Cadı göründüğünde yetişkin evlat gitmeli, telefonu kapatmalı, etkileşimi sonlandırmalıdır. Hiçbir sınırda anne daima Cadı değildir ve bazı sınırda anneler asla Cadı olmazlar. Ancak Cadı göründüğünde yetişkin evlatların kendilerini derhal ve tamamen uzaklaştırmaları gerekir. Hazırlıksız yakalanmamak, kıstırılmamak ya da onunla köşeye sıkışmamak için bir planları olmalıdır. Tatil dönemleri özellikle zor olabilir çünkü aile üyeleri çoğu kez bir arada olmak, günü birlikte geçirmek, bir yemeği ya da öğleden sonrayı paylaşmak zorunda hissederler. Durum ne olursa olsun, Cadı göründüğünde yetişkin evlatlar gitmelidir. Bu basit adım Cadı'yı silahsızlandırmanın tek etkili yoludur ancak birçok yetişkin evlat böyle bir tavır almaktan korkar.

İncinmiş ya da tehlikede hissettiklerinde kendilerine gitme izni veremeyen yetişkin evlatlar davranışlarının, "Beni incitebilirsin," iletisi verdiğini kabullenmelidirler. "Gideceğim, kendimi koruyacağım, kendime bakabilirim," sözleri Cadı'ya söylenmemeli, yürürlülüğe konmalıdır. Kişiye kendini insandan aşağı hissettirmek için yalnızca ona yöneltilen ses tonu ve tavır yeterlidir. Kişinin ruhunu koruma hakkı, bedenini koruma hakkı kadar saygı görmelidir. Saldırı fiziksel de olsa, sözel de olsa çocukların kendilerini koruma hakları vardır.

Açık uçlu durumlar Cadı'nın çocuklarının etkileşimleri kontrol etmelerini sağlar. Yetişkin evlat, annesiyle birlikte plan yaparken, "Ne kadar kalacağıma henüz karar vermedim," diyerek kendini koruyabilir. Cadı'nın görünme ihtimaline karşı kaçma fırsatı olmalıdır. Kendi arabalarını kullanmalı ve asla başka birinin arabasıyla yolculuk planlamamalıdır. İstediğinde gelip istediğinde gideceğini belli etmelidir. Ziyaretleri kısa tutmalı, ihtilaflı konuları tartışmaktan ve annesiyle yalnız kalmaktan kaçınmalıdır.

Cadı'yla ilişki yapılandırma, onun iyi anneden çıkacağına dair işaretlere karşı uyanık olmayı gerektirir. Bir Cadı anne özlemle iç geçirip, "Seninle sohbet etmekten çok keyif alıyorum, gelecek hafta alışverişe gidelim," demişti. Yetişkin kızı ise dürüstçe, "Ziyaretlerimizi kısa tuttuğumuzda daha iyi geçiniyoruz. Alışverişe gitmemeyi tercih ederim," diye karşılık vermişti. Cadı çoğu kez yakınlık zamanlarının ardından belirdiğinden, çocukları yardım önerilerine ve yakınlık fırsatlarına karşı uyanık olurlar.

Duygusal tuzaklar her zaman aşikâr değildir. Yalnızca imalar bile korku ve suçluluk duygusunu tetikleyebilir. De Becker (1997), sezgiye güvenmenin, korku içinde yaşamanın zıttı olduğunu ifade eder. Bir hastanın annesi yaşayacak pek uzun bir ömrü kalmadığını düşündüğünü durduk yere dile getiriyordu. Bunu "iliklerinde hissettiğini" söylemiş ve kızının onunla daha fazla zaman geçirip geçirmeyeceğini sormuştu. Kızı, annesinin sesinde bir tuhaflık fark etmiş; zokayı yutmuş bir balık gibi hissetmişti. Annesinin kasten suçluluk duygusu yaratmaya çalıştığını rahatsızlık içinde anlamıştı ve kendisini iyi hissetmediğini, dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söyleyerek karşılık vermişti. Cadı'nın yetişkin evlatları annelerine değil, kendi sezgilerine güvenmelidirler.

3. Adım: Akıbeti Netleştirin: Sözlerle Değil, Eylemlerle

> Sonra, nihayet istediğini yapmakta özgür olduğundan, Batı'nın Kötü Kalpli Cadısı'nın sonunun geldiğini ve artık yabancı topraklarda tutsak olmadıklarını Aslan'a söylemek için avluya koştu.
>
> *–Oz Büyücüsü*

Yetişkin olmak, kişinin istediğini yapmakta özgür olması, kendi davranışlarının sonuçlarını kabul etmesi ve kişisel sınırları ihlal edildiğinde sonuçlarla karşılık vermesi anlamına gelir. Sonuçlar diğerlerine kişisel sınırlara saygı duymayı öğretir. Cadı'yla etkileşimin ilk kuralı onun olduğu kadar çocuklarının da güvenliğiyle ilgilidir. Yetişkin evlatlar tehdit edilmiş, kışkırtılmış ya da güvenliksiz hissettiklerinde mesafe yaratma yoluyla Cadı'dan ayrılığı kesinleştirirler. *Ötekilerin güvenliğini tehdit eden davranışın sonucu mesafe yaratmaktır.*

İkinci olarak, kışkırtmalar, tehditler, duygusal tuzaklar ya da kapanlara karşılık vermeyerek Cadı silahsızlandırılabilir. Yetişkin evlat ne tür bir bilginin paylaşılacağını, birlikte ne kadar zaman geçirileceğini ve ne kadar yakınlığa tahammül edileceğini kontrol edebilir. Cadı'yla ilişki güvenlik, mahremiyet, düzen ve nezaket ihtiyaçları üzerine yapılandırılmalıdır. Kişisel sınırları ihlalin sonuçları da tutarlı olmalıdır; bırakmak, kaçmak ve Cadı'dan özgürleşme arayışında olmak.

Bir yetişkin hasta ve kardeşleri, annelerinin evinde bayramları kutlamaktan korkuyor, her seferinde yine Cadı anneleriyle kapana kısılmış gibi hissediyorlardı. Bu orta yaşlı evlatlar Şükran Günü'nü hastanın evinde kutlamayı önerdiklerinde anneleri, "Siz benimle dalga mı geçiyorsunuz!" diye parlamış ve "Şükran Günü'ne de koyayım, size de," diyerek konuşmayı sonlandırmıştı. Çocukları oldukça saygın profesyoneller olsalar da hislerini ifade ettikleri için cezalandırılmayı bekleyerek suçluluk ve kaygı hisleriyle boğuştular. Yine de kutlamaya katılmamanın *annelerinin* seçimi olduğunu kabul ederek Şükran Günü'nü onsuz kutladılar.

Yetişkin evlatların Cadı'dan sağ kurtulmaları için korkuyla olduğu kadar nefretle de savaşmaları gerekir. Etty Hillesum (Todorov içinde, 1996), toplama kampında öldüğünde yirmi dokuz yaşındaydı ancak günlükleri baskı, kötü muamele ya da adaletsizliğe maruz kalmış kişilere ilham vermeye devam ediyor. Bu günlüklerde öfkeye karşı içsel savaştan, kişinin kendi kendine savaşıp kazanacağı tek savaştan bahseder. Cadı'nın yetişkin evlatları kendilerini kurtarmak için bu savaşı kazanmalıdırlar. Todorov, Hillesum'un nefrete karşı zaferini *Facing the Extreme*'de (Aşırılıkla Yüzleşmek) şöyle anlatır:

> Düşmandan, onun bizden nefret ettiği gibi nefret edersek sadece dünyanın kötülüğüne katkıda bulunmuş oluruz. Hillesum'a göre, işgal ve savaşın en kötü sonuçlarından biri, Nazilerin kurbanlarının onlar gibi olmaya başla-

> masıdır. "Nefretimizin bizi onlar gibi vahşi yaratıklara dönüştürmesine izin verirsek," diye yazar, "kimse için umut yok demektir." Bütün kötülüklerin ötekinde olduğuna ve kendinde hiç bulunmadığına inanan, kendisi ile düşmanı arasında hiçbir benzerlik görmeyen kişinin kaderinde trajik olarak düşmanına benzemek vardır. Ancak kendindeki kötülüğü fark ederek düşmanıyla benzerliğini keşfeden kişi, gerçek anlamda ondan farklıdır. [s. 200]

Kişi nefret etmeyi nasıl bırakır? Primo Levi, Nazi toplama kampından sağ çıktıktan sonra, müstakbel karısıyla tanışana dek anılarını açık ve kesin ifadelerle kaydedememişti. "Sevilme gerçeği onu değiştirmiş, geçmişin pençelerinden kurtarmıştı; bir başkasının nazarında ve arzularında varlığının tanınmasıyla Levi, kendi insanlığı tasdiklemiş oldu" (Todorov, 1996, s. 261). Cadı'nın çocukları ancak sevilme deneyimi yoluyla nefret etmeyi bırakabilirler. Sağaltıcı bir ilişki, vekil ebeveyn, çocuğun iyiliği ve değerine inanan bir yetişkinle ilişki, nefreti azaltabilecek tek deneyimdir. Ufacık bir ışık ya da sevgi huzmesi yorgun bir ruhu canlandırabilir çünkü tüm esirler gibi, Cadı'nın çocukları da umutla sağkalırlar.

İyileşme sürecinde sevgi dolu bir ilişkinin ikamesi bulunmamaktadır. Ötekilerden ve dünyadan uzağa, içe dönen bir yetişkin evladın geçmişten kalma yaraları asla iyileşmeyecektir. Sevgi dolu bir ilişki güvenlik ve özgürlük sağlar, özsaygıyı onarır. Öznefreti iyileştirebilecek hiçbir kısa yol, reçete ya da on iki aşamalık program yoktur. Yalnızca sevgi vardır. Kişi sağlıklı, sevgi dolu ilişkinin güvenli alanına girene kadar geriye bakmak ve geçmişin acılarını kabul etmek mümkün değildir.

Yetişkin evlatların kişisel sınırları onların Cadı annelerine bakımvermelerinin önüne geçebilir. Elli dokuz yaşındaki bir hasta kendi samimi bakış açısını şöyle paylaşmıştı:

"Anneme asla benimle yaşayamayacağını açık açık anlattım. Ona benim bakmaya çalışmam asla bir işe yaramayacaktır. Bu ikimiz için de güvenli olmaz.

"Kimse anlamıyor... Herkes, ufak tefek, tatlı bir yaşlı hanım görüyor. Annesini istismar ettiği için ihbar edilen bir kadın bakan hakkındaki hikâyeyi hatırlıyorum. Komşusu, kadının, annesine tokat attığını görmüştü. İlk düşüncem bu küçük 'tatlı' yaşlı annenin kızına kötücül, itibarsızlaştırıcı, korkunç şeyler söylediği ve kadının da en sonunda dayanamayıp patladığıydı. İnsan bir yere kadar dayanabiliyor. O ben olabilirdim ancak o duruma düşmeme izin vermeyeceğim."

Yetişkin evlatların söyleme yerine yapma ve düşünce ya da hislerini *söylememe* yoluyla sonuçları açığa kavuşturmaları gerekir. Cadı'nın çocukları kendi iç seslerini dinleyerek kişisel güçlerini ortaya koyabilirler: "Ona şunu ve şunu anlatmayacağım..." ya da "Öfkelenmeyeceğim..." veya "Benimle yaşamasına izin vermeyeceğim." Cadı'nın çocukları, esir kamplarından sağkalanların öğrendiklerini öğrenirler: Yaşanan ve belli edilen "duygu yalnızca muhakemeyi bulanıklaştırıp kararlılığı baltalamakla kalmaz, herkesin hayatını tehlikeye atar" (Des Pres, 1976, s. 131).

Cadı'nın yetişkin evlatları çocuklukları üzerine kafa yorduklarında, Dante'nin, üzerinde "Ey İçeri Giren, Bütün Umutlarını Dışarıda Bırak" yazılı cehennem kapılarından geçmiş gibi hissederler. Kişinin annesinden görüp katlandığı zalimlik, başka kimseden olana benzemez. Çocuk öfkeyi bastırabilir, kendine ya da anneyi temsil edenlere yöneltebilir. İçselleştirilmiş öfke sıklıkla otoimmün bozukluklara ve başkaca fiziksel hastalıklara katkıda bulunarak çocuğun bedenine büyük zarar verir. *Thou Shall Not Be Aware* (Farkında Olmayacaksınız) kitabında Alice Miller (1986) şunu ileri sürer:

> Çocukluk dönemimizle ilgili hakikat bedenimizde depolanmıştır ve onu bastırabilsek bile asla başkalaştıramayız. Zihnimiz aldatılabilir, hislerimiz güdümlenebilir, algılarımız karışabilir ve bedenimiz ilaçla kandırılabilir. Ancak bir gün, ruhu halen sağlam olan bir çocuğun dürüstlüğüyle, beden faturayı önümüze koyacak, hiçbir uzlaşma ya da bahaneyi kabul etmeyecektir ve biz hakikatten kaçmayı bırakana dek azap vermeyi kesmeyecektir. [s. 316]

Ruh ses bulamazsa, beden ruh yerine konuşur.

Sağkalanlar susturulamaz. Bir toplama kampı sağkalanı (Des Pres, 1976) günlüğüne, "Bu süreci yaşayıp atlatacağıma dair umut beslemeye cesaret edemiyorum ama *sözlerim* yaşayacakmış gibi çalışmalıyım" (s. 40) yazmıştı. Auschwitz sağkalanı Primo Levi (1989) de şunu hatırlar:

> Tutsaklık yaşayanlar... iki belirgin kategoriye ayrılırlar... sessiz kalanlar ve konuşanlar... sessiz kalanlar... sadelik amacıyla adına "utanç" diyeceğim rahatsızlık duyumunu daha derin hissederler,... diğerleri konuşur... çünkü...

> hayatlarının tam ortasındaki bu olayın bütün varoluşlarını iyi ya da kötü, damgalandığını idrak ederler. [s. 149]

İfade edilen, kulak verilen ve inanılan acı nafile yaşanmış halde kalmaz. Kulak verilmiş acı, bu sayede tahammül edilebilir ve iyileşebilir hale gelir.

Cadı'nın çocukları büyür. Konuşmayı öğrenirler; gerçeği hatırlarlar. Bazıları, kimsenin inanmadığı bir hakikati söylemenin dayanılamaz korkusundan kendilerini korumak için sonsuza dek sessiz kalır.[35] Konuşanlar ise çok az insanın onların söyleyeceklerini duymaya hazır olduğunu anlarlar.

35 Primo Levi (1988), *The Drowned and the Saved* de (*Boğulanlar Kurtulanlar*) şöyle yazar: "Neredeyse tüm sağkalanların ya sözlü ya da anılarında yazılı olarak hatırladıkları; esaret gecelerinde sıklıkla tekrarlayan, detayları değişen ancak özünde benzer bir rüya vardır: Eve dönmüşlerdir, geçmiş ıstıraplarını sevdikleri birine coşku ve rahatlamayla anlatırlar ve onlara inanılmaz; doğrusu, karşılarındaki onları dinlenmiyordur bile. Rüyanın en tipik (ve en zalim) versiyonunda, muhatapları arkalarını dönüp onları sessizce bırakıp giderler" (s. 12).

13

Geriye Doğru Yaşamak

"Geriye doğru yaşamak ha!" diye yineledi Alice büyük bir şaşkınlıkla. "Hiç böyle şey duymadım!"

–Aynanın İçinden[36]

"Terapinin bütün amacı düşünmek istemediğin şeyleri... ailen, hislerin ve kendinle ilgili gizli gerçekleri konuşmak. Bana söylediğiniz en faydalı, muhteşem şey; ne olursa olsun, nasıl hislerle karşı karşıya gelirsem geleyim, beni onlarla yalnız bırakmayacağınız... bunu beraberce ele alacağımızdı. Ben de çocuklarıma bunu söylerim... işte, bu nedenle annemden daha farklı bir anne olabildim."

Laura nüktedanca, kendisi için ihtiyaç duyduğu çocukluğu kendi çocukları için yaratarak geriye doğru yaşadığını söylemişti. Annesini memnun etmeye çalışırken kendini terk etmiş olduğundan bihaber büyümüştü. Aynı dinamiği kendi çocuklarıyla yinelememeye kararlıydı. Ona Alice Miller'ın (1984), *For Your Own Good* (Kendi İyiliğiniz İçin) kitabını önerdim çünkü Laura'nın kendi hislerinin tasdiklenmesine ve desteklenmesine ihtiyacı vardı. Kitabı hevesle okudu ve birçok seansa getirdi. Miller'ın sözleri onda büyük öfke ve üzüntü uyandırmıştı, özelikle de şu satırları:

> Sevgi dolu ebeveynler [...] çocuklarına bilinçdışı olarak ne yaptıklarını bilmek istemelidirler. Konudan sadece kaçınıp, bunun yerine ebeveynlik

36 Carroll, *Aynanın İçinden*, s. 79.

> sevgilerine işaret ediyorlarsa, gerçekten çocuklarının refahıyla ilgilenmek yerine itinayla vicdanlarını temiz tutmaya çalışıyorlardır. Küçüklüklerinden beri gösterdikleri bu çaba onları çocuklarına sevgilerini serbest bırakıp bu sevgiden bir şeyler öğrenmekten alıkoyar. [s. 271]

Miller, ebeveyni cezalandırmak ya da değiştirmek için değil ama hakiki bir ilişki kurmanın tek yolu olduğu için yetişkin evlatların öfke ve acılarını ebeveynlerine ifade etmelerini teşvik eder. Ancak sınırda anneleri olan çocuklar böylesi bir açıksözlülüğü göze alıp almamaya kendileri karar vermelidirler. Susturulma, hiçe sayılma tehlikesi çocuğun üzerinde sürekli ve belli belirsiz bir tehdit olarak asılıdır. En önemlisi, sınırda kişinin evladının kendi çocuklarına yaptığı ebeveynlikle SKB döngüsünün kırılabilecek olmasıdır. Sınırda kişilerin yetişkin evlatları, Margaret Little'ın (1973) nasihatine kulak vermelidirler:

> Ebeveynin dürüstlüğünün önemli bir unsuru [...] çocuğun (bilinçli bir niyetle olsun ya da olmasın) rahme düştüğü andan itibaren, onun rahme düşmeyi veya doğmayı bizzat talep etmediğini, dolayısıyla ondan duygusal bedel, bakım ya da minnettarlık beklenmeksizin çocuğun varoluş ve bireysellik hakkı olduğunu kabul ederek sorumluluğunu üstlenmeye istekli olmalarıdır. [s. 171-172]

Aynanın İçinden'deki Alice gibi, sınırda kişilerin çocukları da kendi çocukluk dönemlerinin gerçekliğini tersine döndürebilecekleri bir başka dünyanın varlığını hissederler. Masterson'a (1988) göre, sınırda kişi "afallamış halde kalır ve hayatının, düşüncelerinin, gerçekliği algılama biçimlerinin korunaklı yapılarından ötesini göremez. Hayatının merkezindeki içi boş çekirdeği hisseder ancak anlayamaz. Aldatmaca, düşlem ve sahte kendiliğin mitleri içinde uzun süredir yaşamaktadır" (s. 81). Bununla beraber birçok sınırda kişi orta yaşlardayken, yani kum saati yarı boşalmışken, zaman akıp gidiyorken ve tehlikeye açık hayat varoluşsal depresyonu tetiklerken terapiye başlarlar. Sınırda kişilerin çocuklarının da terapiye orta yaşlarda, gerçek kendiliği serbest bırakmaya dair istekle başlamaları muhtemeldir.

Terapi sınırda kişiyi tedavi edemese de içgörü, anlayış ve tasdik kazanmak, sınırda annenin bozukluğu çocuklarına geçirmesini önleyebilir. Miller (1985), "bir anne çocuğunu nasıl incittiğini hissedebilseydi, bir zamanlar kendisinin nasıl incitildiğini fark edebilir, böylece kendini geçmişi yineleme zorlantısından kurtarabilirdi" (s. 32) diye yazmıştır. Çoğu sınırda anne terapi arayışına girer çünkü davranışlarının çocukları için yıkıcı olduğunu *bilirler.* Bilmeyenler ya da bilmek *istemeyenler* bozukluğu sonraki nesle geçirme riski en yüksek olanlardır. Ancak Miller'ın gözlemlediği üzere, "insanların zorlantılı biçimde çocuklarını incitmeye, ömür boyu hasarlı bırakmaya, böylelikle geleceğimizi yıkmaya devam etmek zorunda oldukları doğru değildir" (s. 5).

YANLIŞ İNANÇLAR

James Thurber'ın (1931) güldürü masalı, "The Unicorn in the Garden" (Bahçedeki Tek Boynuzlu At), sınırda kişilerin çocuklarının oldukça sık yaşadığı akıl sağlığı savaşını anlatır. Thurber'ın hikâyesinde bir adam bahçesinde tek boynuzlu bir atın gülleri yediğini fark eder ve karısını uyandırmak için yatak odasına koşar. "Bahçede gülleri yiyen bir tek boynuzlu at var!" diye haber verir. Karısı aşağılayıcı biçimde ona ters ters bakar ve tek boynuzlu atların var olmadığını herkesin bildiğini söyler. Adam bahçeye geri koşar ve tek boynuzlu atı bir zambakla besler. Tekrar karısını uyandırmaya çalışır ve ona mucizevi olayı anlatır. İyice rahatsız olan karısı ona "ahmak" der ve onu "tımarhaneye" tıkacağını söyler. Hevesi kırılan ve aşağılanan kocası evden çıktıktan sonra kadın polisi ve psikiyatristi arayıp acele gelmelerini, yanlarında deli gömleği getirmelerini ister. Psikiyatrist ve polis geldiğinde onlara kocasının tek boynuzlu atla ilgili hikâyesini anlatır. Kocası eve döndüğünde psikiyatrist, "Karınıza bahçede tek boynuzlu at gördüğünüzü mü söylediniz?" diye sorar. Adam, "Elbette hayır," diye yanıt verir, "tek boynuzlu at diye bir şeyin olmadığını herkes bilir." Psikiyatrist adama karısının deli olduğunu bildirir ve polise onu "tımarhaneye" götürmeleri talimatını verir.

Sınırda kişinin yetişkin evlatları çoğu kez Thurber'ın masalındaki karakterler gibi hissederler. Bazen heyecan ve merakını paylaşmayı uman ancak önemsenmeyen, kuşku duyulan ve inanılmayan koca gibi hissederler. Başka zamanlarda ise çılgın hikâyelerden, uydurmaca ve kandırmacadan bıkan karısı gibi hissederler.

Duygusal labirentin hangi yönüne dönerlerse dönsünler, sonunda delirdiklerini hissederler. Hayatları yanlış inançlar, efsaneler, düşlem, uydurmaca, çarpıtma ve kandırmacayla doludur.

"Ama seni sevdiğini biliyorsun"

Sınırda kişinin içindeki iyi anne, küçük çocuğunu tutup rahatlattığı zamanlarda çocuğun iyiliği geçici olarak onarılır. Annenin, kendiliğin ve evrenin karanlığı aydınlanır. Kargaşa düzenlenir. Gece gündüzden ayrıldığı için boşluk artık biçimsiz değildir ve rüzgâr ile sular durulur. Fırtınanın dinme nedeni, iyi annenin kollarında cennete döndüğü için sadece minnettar olan çocuk için önemli değildir. Küçük çocuk oradan, bir anlığına dünyanın iyi olduğunu görür. Ne yazık ki iyi anne geçici bir benlik durumudur ve fırtına kaçınılmaz biçimde geri döner. Çocukları büyüdüklerinde iyi anneden de korkabilirler çünkü kargaşa daima geri gelir.

Toplama kampı sağkalanı Primo Levi (1989), "Tüm mantığa aykırı olarak, merhamet ve gaddarlık aynı bireyde, aynı anda birlikte var olabilirler" (s. 56) diye yazar. Sınırda kişilerin çocukları, annelerinde bir sorun olduğunu çok küçük yaşlarda anlarlar. Müzik kuramcıları (Kramer, 1998), iletişimin bir değişkeninin diğeriyle uyumsuz olduğu bir ileti almanın; örneğin, yumuşak bir zarafetle çalınmak üzere yazılmış bir müzik parçasının sertçe ve gürültülü bir biçimde çalındığını duymanın yarattığı, son derece rahatsızlık verici tecrübeyi anlatmak için *karşıt söylem* terimini kullanırlar. İnsanların eşdeğer yaşantıları, sıkıştırarak sarılma, ürkütücü bir gülümseme veya buz gibi iltifatları içerir. Beyin çatışan iki yaşantıyı işlemek için çırpınırken içorgansal tepkiye katlanmak zordur.

Bir okul öncesi öğretmeni, üç yaşındaki bir oğlanın sınıfta sakız çiğnediğini gördüğünde sakince onun yanına gidip tatlılıkla, "Tommy, ağzında bir sakız mı var?" diye sormuştu. Çocuk utanmadan yukarı, ona doğru bakmış ve dürüstçe, "Evet, Bayan Baker. Annem verdi," diye yanıtlamıştı. Halen gülümseyen öğretmen, yumuşak bir biçimde, "Tommy, sakızını ağzından çıkarmanı ve burnunun ucuna koymanı istiyorum. Bugün burnunda sakızla gezeceksin!" demişti. Öğretmenini inceleyerek karşıt söylem içeren iletiyi anlamaya çalışan çocuğun yüzü düşmüştü. İnancı derinden sarsılmış halde, sınıfta kahkaha koparken görev

bilinciyle öğretmeninin talimatına uymuştu. Küçük çocukların yetişkinlerin kötü muamelesine tahammül etmekten başka seçenekleri yoktur. Bu durumu başka birinin fark etmesi ve yardım etmesi gerekir.

Laura çocukken annesinin tuhaf davranışlarını teyzesinin fark etmesini umuyordu. Ancak teyzesi sıklıkla Laura'ya onu seven bir anneye sahip olduğu için ne kadar şanslı olduğunu söylüyordu. Onun "annesinin özsaygısını toparlaması" gerektiğini söyleyerek hastalıklı rol değişimini pekiştiriyordu. Kendi istismarcı ebeveynini idealleştirmeyi sürdüren yetişkinler, korktuğunuz birine güvenmenizi istemenin absürtlüğünü anlamaktan yoksundurlar. Hiç kimse toplama kampı tutsaklarından, onları esir alana güvenmelerini beklemez.

Sınırda kişilerin çocuklarına, incinmişliğe dair sezgilerine kulak asmamalılarmış gibi, sıklıkla, "Annen seni seviyor", "O böyle biri", "Onu kastetmedi" ya da "Elinde olmadan yapıyor" denir. Bu iletiler yalnızca meşru öfke ve acıyı bastırmayı teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda çocukları annelerin davranışlarının kabul edilebilir olduğuna inanmaya götürür. *Uygunsuz ya da istismarcı davranışa tahammül etmek kendiliğe ihaneti gerektirir. Küçük çocukların başka seçenekleri yoktur, ancak büyümüş çocukların bir seçenekleri vardır.* Büyümüş çocuk istismara tahammül ettiğinde, kendiliğin tekrar feda edilmesine neden olur. Bir umut, kendi çocuklarının zulme, aldatmaca ve kötü muameleye tahammül etmelerini asla beklemeyeceklerdir. *Bizi seven insandan korkuyorsak bir şeyler yanlıştır. Korktuğumuz bir insana güvenmemizi teşvik eden biri, bizim yararımızı gözetmemektedir.*

"Buna engel olabilir mi, olamaz mı?"

Sınırda kişilerin çocukları annelerine karşı hem acıma hem de korku hissettiklerinden, onun davranışlarına ilişkin hislerini ifade etmeye hakları olup olmadığını bilemezler. Terapiste, "Buna engel olabilir mi, olamaz mı?" diye sorabilirler. Cevap hem evet hem de hayırdır. Evet, olumsuz sonuçların doğacağını anladıklarında davranışlarını kontrol etmeyi öğrenebilirler. Öte yandan, hislerini değiştiremeyebilirler. Altta yatan umutsuzluk, korku, kızgınlık, boşluk ve öfke hisleri değişmese de davranışları değişebilir. Onun terk edilme korkusunun, yetişkin evlatlarına ilişkiyi yapılandırma gücü vermesi kaderin cilvesi gibidir.

Yaşlanan bir anne, yetişkin evlatlarına onların ona ihtiyaç duyduğundan daha fazla muhtaçtır. *Sınırda annenin terk edilme korkusu, yetişkin evlatlarına ilişkiyi kendi ihtiyaçları etrafında yapılandırarak muhafaza etme gücü verir.* Hayatı geriye doğru yaşamalıdırlar.

GERİYE DOĞRU YAŞAMAK

> Ah Kitty, ikimiz birlikte Ayna-Ev'e geçsek ne hoş olurdu! Bence çok çok güzel şeyler var orada, kesin! Tutalım ki her nasılsa oraya geçmenin bir yolu var, Kitty.
>
> *–Aynanın İçinden*[37]

Sınırda kişilerin çocukları annelerini anlamadan kendilerini anlayamazlar. Bebek ve anne birbirini aynalasa bile, bu etkileşim bebek için sağkalımsal bir meseledir. Gopnik ve meslektaşları (1999), "etrafınızdaki insanları anlamak [...] sizin belirli bir insan haline gelmenizin bir parçasıdır. Çocuklar diğer zihinlerin neye benzediğini öğrenirken kendi zihinlerinin neye benzediğini de öğrenirler" (s. 24) diye açıklıyor. Sınırda kişinin çocuğu kendi zihninin neye benzediğinden emin değildir ve annesinde gördüklerinden de korkmuştur. Gopnik ve meslektaşları ayrıca şunu da gözlemlemişlerdir: "Bazen ruhunuzu görürcesine bakan, kocaman açılmış gözler, aslında tam da bunu yaparak en derin hislerinizin şifrelerini çözerler" (s. 1). Sınırda kişilerin çocukları annelerinin karanlığını görmekten kaçınmaya çalışırlar. Annelerinin çaresizliğini, boşluğunu, korku ve kızgınlığını sezseler bile kendilerini kaygıda boğulmaktan korumak üzere savunmalar geliştirirler.

Bağlanma araştırmacıları (Shore, 1997), "çocuk kaygılı/kaçıngan bağlandığında, bakımveren odada değilmiş gibi davranma eğilimindedir" (s. 35) diye ifade ederler. Bu çalışmalar, anneleri bazen esirgeyici, bazen anaç olan çocukların aşırı bağımlı ve kaygılı yetişkinlere dönüşme ihtimallerinin yüksek olduğunu gösterir. Sınırda kişilerin çocukları, yetişkinliklerinde anneleri "odada değilmiş" gibi davranırlar. Kaygıyı azaltmak için onunla olduklarında bile onu görmezden gelebilirler ya da tüm hayatlarını onun muhtaçlığıyla tükenerek harcayabilirler.

37 Carroll, age., s. 20-21.

Ancak bir terapistin yardımıyla daha rahat bir ilişki yaratabilirler ve böylelikle artık anneleri odada değilmiş gibi yapma ihtiyacı duymazlar. Terapi yetişkin evlatların, annelerinin yanında dahi gerçek kendiliklerini korumalarına yardımcı olur.

Kendiliği Yeniden Yaratmak

Herkes bir miktar yanlış kendilik inancına sahip olsa da sınırda anneler kendi çocukluk yaşantılarından türemiş yanlış inançların özgün birleşimlerine sahiptirler. Dünyaya, kendilerine ve çocuklarına dair görüşleri ne yazık ki beyinlerine katı şekilde işlenmiştir ve değiştirilmesi zordur. Yetişkinin kendiliği hakkındaki yanlış inançlarını değiştirmenin zorluğu kısmen, yetişkin beyninin öğrenmeye çocuk beyninden daha az yanıt vermesindendir. Bu nedenle sınırda bir anneyi tedavi etmek, çocuğunu tedavi etmekten daha zordur ve daha fazla zaman alır. Gelişim araştırmacıları (Gopnik ve ark., 1999) şöyle ifade ederler:

> [Küçük çocuklar] insanların birbiriyle nasıl iletişim kurduklarının; sevgi kuramlarının sistematik görüntülerini alıp içselleştirilmiş işleme modelleri [yaratırlar]... Bunlar, bilimsel kuramlar gibi, yeterli yeni kanıtla birlikte değiştirilebilirler. Çocuklar insanların nasıl işlediği, özellikle samimi şekillerde birlikte nasıl işledikleri hakkında yeni bilgiler edindikçe kendi görüşlerinde değişiklik yaparlar. İstismara uğramış çocuklar dahi, etraflarında sırtını dönmeyen biri olduğunda, çoğu kez uzun süreli hasardan kurtulabilirler. [s. 49]

Sinirbilimciler (Shore, 1997), çocuklukta tutarlı bir sıcak ve duyarlı bakım eksikliğinin beynin biyokimyasını olumsuz etkilediğini ancak beynin esnekliğinin de yeni durumlar ve tecrübeler karşısında yeni sinirsel yolların gelişiminin sürmesini sağladığını keşfetmişlerdir.

Masterson (1988), terapistlerden "gerçek kendiliğin koruyucuları" diye bahseder. Samimi ilişkilerle ilgili uzun süreli zorluklar, kendiliğe olduğu kadar anneye dair algıdaki ayrılmadan dolayı da ortaya çıkar. İyi-ben uyumlu, itaatkâr, toy ve edilgendir. Kötü-ben büyümek, ayrılmak, dünyayı keşfetmek, özerk

ve maceracı olmak ister: "'İyi' anne 'iyi' çocuğu onaylarken, 'kötü' anne 'kötü' çocuğu onaylamaz. Çocuğun kendini ortaya koyan davranışıyla karşılaşan 'iyi' anne gerileme davranışını destekleyip teşvik ederken, 'kötü' anne düşmanlaşır, tenkit eder ve kızar" (s. 79). Çocuğun "iyi-ben"in kendini ortaya koymaması gerektiğine dair inancı, dolu yaşanmamış bir hayatla sonuçlanır.

Yanlış kendilik inançlarını değiştirmek, sinirsel yolların güzergâhlarını değiştirmeyi gerektirir. Sınırda anneler ve çocukları antidepresan ve kaygı giderici ilaçlardan fayda görseler bile, kendiliği ve dünyayı daha olumlu görmeleri için sinirsel yolları yeniden yapılandırmak üzere uzun süreli terapi gerekir. Sağaltım ilişkisinin sağladığı güven, gerçek kendiliğin yargılanma, eleştirilme veya yanlış anlaşılma korkusu olmadan yüzeye çıkmasını sağlar.

Laura'nın acısını ya da öfkesini daha fazla bastırması gerekmediğinden, artık bu hisleri kendi çocuklarına da yansıtmıyordu. Korku ve sevgi arasındaki farkı öğrendi ve çocuklarını eşduyum ve kendi gerçek kendiliklerine şefkatle yetiştirmeye kararlıydı. Kendi çocukluğunda yaşadığı kayıpların yasını hakiki bir üzüntüyle tutarken, kendi çocuklarının çocukluklarından keyif almaya çokça hakkı olduğunu hissedebildi.

Sınırda kişilerin çocukları tüm hayatlarını annelerini ve kendilerini anlamaya çalışarak geçirebilirler. Etkileşimlerin anlamlarını çözümlemekle, kendi algılarını incelemekle ve ötekilerin niyetlerini sorgulamakla meşguldürler. Freud'un Viyana Psikanaliz Derneği'nin önde gelen ilk kadın üyesi Helene Deutsch, "sahte[msi] kimlik teması" ve özgünlük eksikliği konusunu çalışmayı, kendi annesine duyduğu kırgınlıktan dolayı seçmişti (Sayers içinde, 1991, s. 35).

Sınırda kişilerin çocukları yalnızca annelerine değil, babalarına karşı yoğun öfke hislerini de etraflıca ele almalıdırlar. Masterson *Pamuk Prenses* ve *Külkedisi* masallarındaki namevcut babanın önemi üzerinde durur. Bu hikâyelerde babanın namevcutluğu, sınırda anneleri olan çocukların gerçek hayat dramlarını temsil eder. Babanın anne ve çocuk arasındaki hastalıklı dinamiklere müdahale etmedeki başarısızlığı, çocuğun süregiden duygusal sağkalım savaşından kurtarılma düşlemlerine neden olur.

Ancak baba sıklıkla eşine sadakat ve çocuklarına sadakat arasında kalır. Sınırda kadının misilleme kabilinden öfkesi ve terk edilmeye karşı duyarlılığı nedeniyle hem baba hem de çocuk korkuyla dolabilir ve sevgilerinin nesneleri arasında kalmış hissedebilirler. Sınırda kişinin çocukları sıklıkla babalarına

olan öfkelerini bastırırlar ve bu ürkütücü hisleri terapi derinleşene dek ifade edemezler. Babanın idealleştirilmesi depresyon ve öfkenin yüzeye çıkmasını önler ve çocuğu yetim kalmış hissetmekten korur.

Sınırda kişilerin çocukları tedavi olmadıkları sürece, sağkalımlarının bağlı olduğu mühim görevi asla yerine getiremeyebilir; annelerini asla anlayamayabilirler. Annesel depresyonun, beynin duyguları ifade etme ve düzenlemeyle ilgili kısmına müdahale ettiği ve süreğen gerginliğin, kronik rahatsızlıkla sonuçlanabileceği bilinmektedir (Shore, 1997). Terapistler sınırda annelerin yetişkin hayırsız evlatlarının sıklıkla lupus, skleroderma, kronik yorgunluk veya fibromiyalji gibi otoimmün hastalıklarından mustarip olduklarını belirtirler. Süreğen korku halinde yaşamaktan kaynaklı bilinçdışı kas sertliği zamanla fiziksel bir zararla sonuçlanabilir. Kişinin annesiyle kurduğu bağın doğası, kendilik üzerinde hem fiziksel hem de duygusal açıdan kati ve yaygın bir etki yaratır.

Sınırda annelerin yetişkin evlatları gelecekleri hatırına geçmişlerine dönmelidirler. Gerçek kendiliği gömülü olduğu yerden çıkarıp da kayıp coşkularını, özgür iradelerini ve kısıtlanmamış yaratıcı kendiliklerini yeniden keşfederlerse yaşamlarının son yarısı, iyi yarısı haline gelebilir. Terapiye başlayan birçok yetişkin evlat, liseye geri döndükleri, orta yaşlı olmaktan utandıkları ve zamanında öğrenemedikleri bir konuda açıklarını kapamaya çalıştıkları rüyalarını anlatır. Bu rüyalarda kimsenin onlara doğru dürüst yol göstermemiş ya da ödevi net bir biçimde açıklamamış olmasından dolayı öfkelendiklerini, içerlediklerini ve mahcup hissettiklerini belirtirler. Ergenlikte gelişimsel bir adımı kaçırdıklarını, ayrılmaya ve bireyselleşmeye yeterince hazırlanmadıklarını bilinçdışı olarak bilirler. Kaygıları ne yapacağını bilememek, kaybolmuş ve geride bırakılmış hissetmeye odaklanır.

Atılacak tek adım terapidir. Kısıtlanmamış sevgi ve neşeyle dolu bir yaşamdan daha büyük bir armağan yoktur. Terapist ve hasta arasındaki ilişki, daha parlak bir dünyaya gitmek üzere gereken diplomayı sunar.

AYDINLIĞI BULMAK

Her yeni gün bizi SKB'nin karmaşık ağını çözmeye yakınlaştırıyor. Çeşitli disiplinlerin iplerinin bir arada örülmesi sayesinde araştırmacılar, yakında SKB'ye

işaret eden bilişsel ve duygusal işlev bozukluğuna daha etkili sağaltım yollarını keşfedebilirler. Freud (1929) şöyle yazmıştır: "Geçmiş her şeyin muhafaza edildiği varsayımı, ruhsal hayatta dahi, yalnızca zihin organının bozulmadan kalması ve dokularının örselenme ya da yangıyla hasar görmemesi şartıyla geçerliliğini sürdürür" (s. 18). Sinirbilimciler, "çocukluk dönemi örselenmesine uğrayan kişilerin", beyinlerinin belirli bölgelerinde "dirençli hiperaktiviteden mustarip olabileceğini" ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu olan bireylerin beyinlerinin, depresyondan mustarip bireylerinkinden farklılaştığını artık bilmektedirler (Heit ve ark., 1999, s. 5).

SKB'nin önlenebileceğini, önlenemese bile bir gün tedavi edilebileceğini ummak için çok neden vardır. Çocukluk örselenmeleri ve kayıpları önlenemese de çocukların kederlerini tamamen ve açıkça ifade etmelerine olanak sağlamak, SKB'yi önleyebilir. Dayanılmaz duyguları ifade etmelerine olanak verilen çocuklar keder içinde boğulmayacaklardır. Lewis Carroll çocuğun hislerini *Alice Harikalar Ülkesinde*'de şöyle aktarır: "'Keşke o kadar ağlamasaymışım!' dedi; şuraya buraya kulaç atıp bir çıkış yolu bulmaya çalıştı. 'Şimdi galiba kendi akıttığım gözyaşlarında boğularak cezamı bulacağım!'"[38] Çocukların, çocukluk dönemleri boyunca ama özellikle ayrılık ve kayıptan sonra tutulmaya, aynalanmaya, yatıştırılmaya ve kontrolü bir miktar ellerine almaya ihtiyaçları vardır. Katlanılmaz acı ifade edildiğinde, işitildiğinde ve inanıldığında katlanılabilir hale gelir.

İdeal anne çocuğun gerçek hislerini, öfke dahil, hepsini sevecenlikle kabul eder çünkü kendi yetiştirilişine dair gerçek hisleriyle yüzleşmiştir. Böylesi bir anne nadir bulunsa da her yaştan çocuk onu gördüğünde tanır. Her pazar günü, kilisemizdeki seksen bir yaşındaki bir kadının etrafına doluşan küçük çocukları izlerim. Harriet'ın ışıl ışıl gülüşü, bütün çocuklara duyduğu sevgiyi ve onların temel iyiliklerine dair inancını yansıtır. Bir keresinde bana kendi annesinden bahsetmesini istedim. Dul annesinin Büyük Buhran döneminde beş çocuk büyüttüğünü anlatırken gözleri doldu. Harriet'ın evreninin merkezinde tükenmez bir sıcaklık ve aydınlık kaynağı vardı. Kısa sohbetimizden sonra Harriet bana annesinin yazdığı ve adı sohbetimize uygun bir şekilde "Annelik" olan, çok kıymetli bir şiirin kopyasını yolladı.

38 Carroll, *Alice Harikalar Ülkesinde*, s. 25.

Ey! Gençlik! Hepinize anne olabilirim!
En derin, en vahim ihtiyaçlarınızı çok iyi bilirim,
Ben ki kızlara ve oğullara analık etmiş,
Fikirleri ile amellerini anlamayı öğrenmişim.

Minnettarım hiçbir hudut olmadığına
Kutsallığa çok yakın bu âlemde
Tüm dünyayı dolaşır da meyve verir yine
İhtiyaçlarınızın benimkilerle kavuştuğu her yerde

Bunda hiçbir kan ya da toprak bağı yoktur ki
Bağlayamayacağı mübarek annelik ihsanının.
Ah! Gençlik! Hepinize anne olsam
Ve sizin şu ihtiyaçlarınızın
benimkilerle kavuşmasını sağlasam.

-Bayan Katie Martin[39]

Anneliğin bahşedilmiş kutsallığı hudut bilmez. Çocukların duygusal ihtiyaçları söz konusu olduğunda kan ya da toprak bağı yoktur. Sağlıklı sevgi bulaşıcıdır. SKB'nin sonraki nesillere aktarılması gibi, o da nesilden nesle aktarılır. Harriet'ın en kıymetli hatıralarından biri, aile çiftliklerindeki nehre daldırılarak vaftiz edildiği gündü:

> Güzeller güzeli, sıcak bir haziran gününde suya daldırılmamdan sonra ve papaz beni nehrin kıyısına getirdiğinde... işte, oradaydı; elinde yumuşak, pamuklu bir battaniyeyle harikulade annem. Beni öyle sevecenlikle sarmaladı ve öyle sıkıca tuttu ki kollarında büyük bir sevgi, tasvip ve emniyet hissettim. Hatıramın *bu* kısmının, vaftizin kendinden bile daha önemli ve anlamlı olduğuna inanıyorum.

39 İzin alınarak kullanılmıştır.

Harriet, annesinin izlediğini bildiğinden, kıyıya götürülüp suya daldırıldığında boğulma korkusu duymamıştı. Sınırda annelerin çocuklarının yaşantılarının aksine, annesine tamamen güveniyordu.

Ötekiler onları görmüyormuş gibi yaptıkları halde, hayal ürünü anneleri gerçeklikte bulmak zor değildir. Çoğu insan SKB belirtileri sergileyen birilerini tanıdığı halde pek azı müdahalede bulunmaya cesaret eder. Sınırda bir anne tarafından büyütülen bir hasta, markette bir annenin çocuğunu aşağılamasına tanık olmuştu. Hasta, anneye öfkelenmiş ve çocuğa üzülmüştü. Müdahale etmenin sonuçlarını dikkatlice ölçüp biçtikten sonra anneyi kasaya kadar takip etmiş ve "Böyle harika bir çocuğa sahip olduğunuz için çok şanslısınız. Sizi ne kadar sevdiğini ve sizin sevginizin onun için ne kadar önemli olduğunu görebiliyorum. Eminim anne olmak kolay değildir," demişti. Sonra oğlana dönüp, "Sen, iyi bir çocuksun," diye eklemişti. Annenin bir an için nutku tutulmuş, en sonunda "Teşekkür ederim," diye mırıldanmıştı ve hasta, kadın dükkândan çıkarken ses tonunun yumuşadığını, çocuğun yüzüne de bir gülümseme yayıldığını fark etmişti. Hastanın yardıma ihtiyacı olan bir anne ve çocuğa dürüst ama yine de nazik olma cesareti vardı. En azından o an için, annenin olumsuz yansıtmalarını çocuğuna dair olumlu bir algıyla değiştirdi ve çocuğa da kendine dair olumlu bir bakış açısı sundu. Böyle deneyimler hem anne hem de çocuk için karanlığın ortasında aydınlık sağlar.

Kendi çocukluğumuzda, bir yerlerde bir yetişkinin acımızı fark etmesini arzuladığımızı hatırlayabilirsek belki de bu hastanın izinden gidebiliriz. "Neden kimse bir şey yapmadı?" diye sormaktan öteye geçmeliyiz. Markette, havalimanında ya da alışveriş merkezinde gözlerimizin önünde çocuklar istismara uğrarken *bizim* neden bir şey yapmadığımızı sorgulamalıyız.

Bir ilkokulun resim öğretmeni beş yıl boyunca obez bir beşinci sınıf öğrencisinin akranlarına zorbalık yaptığını ve onların zorbalığına uğradığını gözlemlemişti. Öğrenci ve arkadaşları arasındaki şiddet dolu lisana her gün tanık oluyordu. Öğrenci, "Silahımı alıp sizi vuracağım," diye tehditler savuruyordu. Sınıf arkadaşları, "Biz de seni vururuz," diye karşılık veriyorlardı. Öğretim yılının bitimine iki hafta kala, öğrencinin mezun olup ortaokula geçmesinden hemen önce öğretmen öğle teneffüsünü onunla konuşmaya ayırdı. Küçük oğlanı odasına çağırdı ve "Damon, öğle teneffüslerimi herkese feda etmem. Ancak sana inanan bir kişi olduğunu bilmeni istedim. Akıllısın. Potansiyelin çok yüksek.

Ancak sana sataşan insanları önemsememeyi öğrenemezsen liseyi görmeden öleceksin. İsmini vefat ilanlarında okumak istemiyorum," dedi.

Altı yıl sonra yöredeki okulun yönetim kurulu, öğretmeni arayıp onu en yüksek risk altında olduğu halde liseden döneminin en başarılı yüzde onuna girerek mezun olan Damon şerefine düzenlenen kutlamaya davet etti. Damon, kutlamada hayatında fark yaratan ve kendine bakışını değiştiren tek insanın ilkokuldaki resim öğretmeni olduğunu duyurdu. Bu önemli ânı, "Beşinci sınıfın sonuna doğru öğle teneffüsündeki konuşmamız, hayatımda birinin bana inandığını söylediği ilk andı," diye anlattı.

"Sana inanıyorum" hayal ürünü anneler ve çocuklarının işitmeye ihtiyaç duydukları sözlerdir. Kendiliğe inanmak sağlıklı özsaygının ve ruh sağlığının anahtarıdır. Sınırda anneler bu armağanı çocuklarına veremezler çünkü kendileri de hiç almamışlardır. Müdahale olmazsa, boşlukları, ümitsizlikleri, öfke ve korkuları sonraki nesle geçecektir.

İngiliz filozof Edmund Burke (William Smith'e mektup, 1795), "kötülüğün zafer kazanması için gereken tek şeyin, iyi insanların hiçbir şey yapmaması" olduğunu öne sürmüştür. Sınırda anneler kötü değildir; kötülük, bihaberliğin karanlığında yatar. Ne yapmakta olduklarını göremezler. Biz *görebilenler* onları, limana doğru gemiye rehberlik eden bir fener gibi aydınlatmalı ya da annelerin kendi çocuklarını umutsuzluk denizinde boğmalarına geçit vermenin sorumluluğunu paylaşmalıyız.

Kaynakça

Adler, G. (1985). *Borderline Psychopathology and Its Treatment*. New Jersey: Jason Aronson.

Amerikan Kızılhaçı. (1968). *Lift Saving and Water Safety* (24. baskı). New York: Doubleday.

Amerikan Psikiyatri Birliği. (1994). *DSM - IV Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*. (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği. (Orijinal basım tarihi 1994).

Baker, J. (1987). *Mary Todd Lincoln: A Biography*. New York: Norton.

Balint, M. (1968). *The Basic Fault*. New York: Brunner/Mazel.

Baum, L. F. (2016). *Oz Büyücüsü*. (N. Yeğinobalı, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi. (Orijinal basım tarihi 1900).

Blum, H. (1986). Object inconstancy and paranoid conspiracy. *Self and Object Constancy: Clinical and Theoretical Perspectives* içinde (253-270). New York: Guilford.

Bowlby, J. (2014). *Bağlanma ve Kaybetme-2: Ayrılma*. (M. Günay, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1973).

Brazelton, T. B. ve Cramer, B. G. (1990). *The Earliest Relationship: Parents, Infants, and the Drama of Early Attachment*. New York: Addison-Wesley.

Call, M. (1985). *Hand of Death: The Henry Lee Lucas Story*. Los Angeles: Prescott.

Carroll, L. (2017). *Alice Harikalar Ülkesinde* (14. baskı). (T. Uyar, Çev.). İstanbul: Can Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1865).

—— (2017). *Aynanın İçinden* (4. baskı). (T. Uyar, Çev.). İstanbul: Can Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1871).

Cauwels, J. M. (1992). *Imbroglio: Rising to the Challenges of Borderline Personality Disorder*. New York: Norton.

Cheney, M. (1976). *The Co-ed Killer: A Study of the Murders, Mutilations, and Matricide of Edmund Kemper III*. New York: Walker.

Christianson, S. (1992). *The Handbook of Emotion and Memory: Research and Theory.* New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Crawford, C. (1978). *Mommie Dearest.* New York: William Morrow.

—— (1988). *Survivor.* New York: Donald Fine.

—— (1997). *Mommie Dearest: Twentieth Anniversary Edition.* Idaho: Seven Springs Press.

Dean, M. (1995). *Borderline Personality Disorder: The Latest Assessment and Treatment Strategies.* Utah: Compact Clinicals.

De Becker, G. (1997). *The Gift of Fear and Other Survival Signals that Protect Us from Violence.* New York: Dell.

Des Pres, T. (1976). *The Survivor: An Anatomy of Life in the Death Camps.* New York: Oxford University Press.

Deutsch, H. (1942). Some forms of emotional disturbance and their relationship to schizophrenia. *Psychoanalytic Quarterly, 11*: 301-321.

Dreikurs, R. ve Soltz, V. (1964). *Children: The Challenge.* New York: Penguin.

Ellis, G. (Ed.). (1999). *Blessings of a Mother's Love.* Michigan: Zondervan.

Erikson, E. (1988). *Childhood and Society.* New York: Norton. (Orijinal basım tarihi 1950).

Ferenczi, S. (1980). Confusion of tongues between adults and the child. M. Balint, (Ed.), *Final Contributions to the Problems and Methods of Psychoanalysis* içinde (156-167). New York: Brunner/Mazel. (Orijinal basım tarihi 1933).

Freud, S. (2014). *Uygarlığın Huzursuzluğu* (5. baskı). (H. Barışcan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1929).

Geleerd, E. R. (1958). Borderline states in childhood and adolescence. *Psychoanalytic Study of the Child, 13*: 279-295. New York: International Universities Press.

Geller, J. ve Harris, M. (1994). *Women of the Asylum.* New York: Anchor.

Giovacchini, P. (1993). *Borderline Patients, the Psychosomatic Focus, and the Therapeutic Process.* New Jersey: Jason Aronson.

Glickauf-Hughes, C. ve Mehlman, E. (1998). Non-borderline patients with mothers who manifest borderline pathology. *British Journal of Psychotherapy, 14*(3): 294-302.

Goleman, D. (2017). *Duygusal Zekâ* (47. baskı). (B.S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1995).

Gopnik, A., Meltzoff, A. ve Kuhl, P. K. (1999). *The Scientist in the Crib: Minds, Brains, and How Children Learn.* New York: Morrow.

Grimm Kardeşler. (2016). *Grimm Masalları.* (Kâmuran Şipal, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1989).

Grotstein, J., Solomon, M. ve Lang, J. (Ed.). (1987). *The Borderline Patient: Emerging Concepts in Diagnosis, Psychodynamics and Treatment, 2. Cilt.* New Jersey: Analytic Press.

Guiles, F. (1995). *Joan Crawford: The Last Word.* New York: Carol.

Gunderson, J. (1984). *Borderline Personality Disorder.* Washington DC: American Psychiatric Press.

Heit, S., Graham, Y. ve Nemeroff, C. (1999). Neurobiological effects of early trauma. *The Harvard Mental Health Letter, 16*(4): 4-6.

Heller, N. ve Northcut, T. (1996). Utilizing cognitive-behavioral techniques in psychodynamic practice with clients diagnosed as borderline. *Clinical Social Work Journal, 24*: 203-215.

Helm, K. (1928). *Mary, Wife of Lincoln.* New York: Harper.

Hughes, T. (2013). *Doğumgünü Mektupları* (3. baskı). (Ş. Altınel ve R. Margulies, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1998).

Hughes, T. ve McCullough, F. (Ed.). (1998). *Sylvia Plath'in Günceleri.* (Ş. Karadeniz, Çev.). İstanbul: Oğlak Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1982).

James, W. (1950). *The Principles of Psychology, 1. Cilt.* New York: Dover. (Orijinal basım tarihi 1890).

Kandel, J. ve Sudderth, D. B. (2000). *Migraine: What Works.* California: Prima.

Kaplan, L. (1978). *Oneness and Separateness.* New York: Touchstone.

Kaysen, S. (1993). *Girl, Interrupted.* New York: Random House.

Keller, H. (2016). *Hayat Hikâyem.* (M.A. Çelikel, Çev.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat. (Orijinal basım tarihi 1902).

Kernberg, O. (2012). *Sınır Durumlar ve Patolojik Narsizm* (3. baskı). (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1975).

Kissel, K. (1999). Parents left tot to die in wilderness, police say. Associated Press, *Indianapolis Star,* 9 Eylül, A14.

Kleeman, J. (1967). The peek-a-boo game: its origins, meanings, and related phenomena in the first year. *Psychoanalytic Study of the Child, 22*: 239-273. New York: International Universities Press.

Klein, G. W. (1957). *All But My Life.* New York: Hill and Wang.

Kohut, H. (2017). *Kendiliğin Yeniden Yapılanması* (4. baskı). (O. Cebeci, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1977).

Krall, H. ve Edelman, M. (1977). *Shielding the Flame.* New York: Henry Holt.

Kramer, L. (1998). *Franz Schubert: Sexuality, Subjectivity, Song.* New York: Cambridge University Press.

Kroll, J. (1988). *The Challenge of the Borderline Patient.* New York: Norton.

Lachkar, J. (1992). *The Narcissistic/Borderline Couple: A Psychodynamic Perspective on Marital Treatment.* New York: Brunner/Mazel.

Lash, J. P. (1980). *Helen and Teacher: The Story of Helen Keller and Anne Sullivan Macy.* Massachusetts: Addison-Wesley.

Lax, R., Bach. S. ve Burland, J. (Ed.). (1986). *Self and Object Constancy: Clinical and Theoretical Perspectives.* New York: Guilford.

Le Doux, J. (2006). *Duygusal Beyin.* (A. Uysal, Çev.). İstanbul: Pegasus Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1996).

Lee, R. ve Martin, J. (1991). *Psychotherapy after Kohut: A Textbook of Self Psychology.* New Jersey: Analytic Press.

Levi, P. (2016). *Boğulanlar Kurtulanlar* (2. baskı). (K. Atakay, Çev.). İstanbul: Can Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1989).

Lewis, D., Pincus, J., Feldman, M. ve diğer. (1986). Psychiatric, neurological, and psychoeducational characteristics of 15 death row inmates. *American Journal of Psychiatry, 143*: 838- 845.

Linehan, M. (1993a). *Skills Training Manual for Borderline Personality Disorder.* New York: Guilford.

—— (1993b). *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder.* New York: Guilford.

Little, M. (1990). *Psychotic Anxieties and Containment: A Personal Record of an Analysis with Winnicott.* New Jersey: Jason Aronson.

—— (1993). *Transference Neurosis and Transference Psychosis.* New Jersey: Jason Aronson.

Mason, R. ve Kreger, R. (2016). *Diken Üstünde Olmayı Bırakın.* (Y. Alogan, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi. (Orijinal basım tarihi 1998).

Masterson, J. (1980). *From Borderline Adolescent to Functioning Adult: The Test of Time.* New York: Brunner/Mazel.

—— (2014). *Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları: Bir Bütüncül Gelişimsel Yaklaşım.* (B. Açıl, Çev.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1988).

—— (2012). *Gerçek Kendiliği Ararken: Çağımızın Kişilik Bozukluklarını Ortaya Çıkarma.* (A. Çamkerten, Çev.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1988).

Miller, A. (1984). *For Your Own Good: Hidden Cruelty in Childrearing and the Roots of Violence.* New York: Farrar, Straus and Giroux.

—— (1985). *Banished Knowledge: Facing Childhood Injuries.* New York: Anchor.

—— (1986). *Thou Shalt Not Be Aware: Society's Betrayal of the Child.* New York: Penguin.

Miller, J., Lewis, L. ve Basye Sander, J. (1999). *Mothers' Miracles: Magical True Stories of Maternal Love and Courage.* New York: William Morrow.

Money, J. (1992). *The Kaspar Hauser Syndrome of "Psychosocial Dwarfism."* New York: Prometheus.

Moskovitz, R. (1996). *Lost in the Mirror: An Inside Look at Borderline Personality Disorder.* Teksas: Taylor.

Mosley, L. (1980). *Blood Relations: The Rise and Fall of the du Ponts of Delaware.* New York: Atheneum.

Neely, M. E. ve McMurtry, R. G. (1986). *The Insanity File: The Case of Mary Todd Lincoln.* Illinois: Southern Illinois University Press.

Nelson, J. (1998). The meaning of crying based on attachment theory. *Clinical Social Work Journal, 26*(1): 9-22.

Paul, D. (1987). The analysis of autistic character structure in a borderline patient: a clinical case presentation. J. S. Grotstein, M. Solomon ve J. Lang, (Ed.), *The Borderline Patient: Emerging Concepts in Diagnosis, Psychodynamics, and Treatment, 2. Cilt* içinde (149-171). New Jersey: Analytic Press.

Putnam, S. W., Guroff, J. J., Silberman, E. K. ve diğer. (1986). The clinical phenomenology of multiple personality disorder: review of 100 recent cases. *Journal of Clinical Psychiatry, 47*: 285-293.

Rekers, G. (1996). *Susan Smith: Victim or Murderer.* Colorado: Glenbridge.

Rogers, C. (2011). *Kişi Olmaya Dair.* (A. Babacan, Çev.). İstanbul: Okuyan Us Yayın. (Orijinal basım tarihi 1961).

Rule, A. (1987). *Small Sacrifices.* New York: Signet.

Santoro, J. ve Cohen, R. (1997). *The Angry Heart: Overcoming Borderline and Addictive Behaviors.* California: New Harbinger.

Sayers, J. (1991). *Mothers of Psychoanalysis.* New York: Norton.

Schacter, D. (2017). *Belleğin İzinde: Beyin, Zihin ve Geçmiş.* (E. Özgül, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1996).

Shore, R. (1997). *Rethinking the Brain.* New York: Families and Work Institute.

Silverman, R. (Ed.). (1994). *Helen Keller: Light in My Darkness.* Pennsylvania: Chrysalis.

Simmons, D. (1970). *A Rose for Mrs. Lincoln.* Boston: Beacon.

Smith, D. (1995). *Beyond All Reason: My Life with Susan Smith.* New York: Kensington.

Smith, S. B. (1999). *Diana in Search of Herself.* New York: Times Books.

Stein, M. (1995). *Jung on Evil.* New Jersey: Princeton University Press.

Stern, D. (2017). *Bebeğin Kişilerarası Dünyası.* (Ö. Karakaş, Çev.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1985).

Stevenson, A. (1989). *Bitter Fame: A Life of Sylvia Plath.* Boston: Houghton Mifflin.

Stone, M. H. (1977). The borderline syndrome: evolution of the term, genetic aspects, and prognosis. *American Journal of Psychotherapy, 31*: 345-365.

Thomas, B. (1918). *Joan Crawford.* New York: Simon&Schuster.

Thornton, M. (1998). *Eclipses: Behind the Borderline Personality Disorder.* Alabama: Monte Sano.

Thurber, J. (1999). "The Unicorn in the Garden." *The Thurber Carnival* içinde (310-311). New York: Random House. (Orijinal basım tarihi 1931).

Todorov, T. (1996). *Facing the Extreme: Moral Life in the Concentration Camps.* New York: Henry Holt.

Turner, A. M. ve Greenough, W. T. (1985). Differential rearing effects on rat visual cortex synapses: synapse and neural density and synapses per neuron. *Brain Research, 329*: 195-203.

Turner, J. ve Turner, L. L. (1972). *Mary Todd Lincoln: Her Life and Letters.* New York: Knopf.

Vaughan, S. (1997). *The Talking Cure: Why Traditional Talking Therapy Offers a Better Chance for Long-Term Relief Than Any Drug.* New York: Henry Holt.

Wallace, R. (1990). *The Agony of Lewis Carroll.* Massachusetts: Gemini.

Werner, E. (1988). Resilient children. E. M. Hetherington ve R. D. Parke, (Ed.), *Contemporary Readings in Child Psychology* içinde (51-57). New York: McGraw-Hill.

West, M. L. ve Sheldon-Keller, A. (1994). *Patterns of Relating: An Adult Attachment Perspective.* New York: Guilford.

Williams, R. ve Williams, V. (1993). *Anger Kills: Seventeen Strategies for Controlling the Hostility That Can Harm Your Health.* New York: Harper.

Winnicott, D. W. (1965). The capacity to be alone. *The Maturational Processes and the Facilitating Environment* içinde (29-36). New York: International Universities Press. (Orijinal basım tarihi 1958).

—— (1965). Ego distortion in terms of the true and false self. *The Maturational Processes and the Facilitating Environment* içinde (140-152). New York: International Universities Press. (Orijinal basım tarihi 1960).

—— (1965). Providing for the child in health and in crisis. *The Maturational Processes and the Facilitating Environment* içinde (64-72). New York: International Universities Press. (Orijinal basım tarihi 1962).

—— (1965). From dependence towards independence in the development of the individual. *The Maturational Processes and the Facilitating Environment* içinde (83-92). New York: International Universities Press. (Orijinal basım tarihi 1963).

—— (2017). *Oyun ve Gerçeklik* (4. baskı). (T. Birkan, Çev.). Istanbul: Metis Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1971).

Wolf, E. (1988). *Treating the Self: Elements of Clinical Self Psychology.* New York: Guilford.

Young, S. P. (1953). *The Women of Greek Drama.* New York: Exposition.

Dizin

A

acıma, Kimsesiz annenin çocukları, 169-172

Adler G., 65, 79, 98, 109, 111

ağlama nöbeti, Kimsesiz anne, 57-58

ağrı agnozisi, hayırsız evlat, 132-133

ağrı, ve hastalık, aşırı tepki, Münzevi anne, 73

akıbetin netleştirilmesi

Cadı annenin çocukları, 223-227

Kimsesiz annenin çocukları, 172-174

Kraliçe annenin çocukları, 208-209

Münzevi annenin çocukları, 184-185, 191-193

alkol

Kimsesiz anne, 51-53

Kurbağa Prens, 141-142

Münzevi anne, 73-74

Amerikan Kızılhaçı, 166, 172

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), xiii, 27-28

annelik. *Bkz.* çocuk yetiştirme

aşırı kontrol davranışı, Münzevi anne, 67-68

aşırı müdahalecilik (*intrusiveness*)

Cadı anne, 112

Kraliçe anne, 87-88

aşırı sezgisellik (*perceptiveness*), Münzevi anne, 71-72

Avcı, peri masalı babalar, 143-146. *Ayrıca bkz.* peri masalı babalar

aynala(n)ma ihtiyacı

Kraliçe anne, 83

Kraliçe annenin çocukları, 205-206

ayrılma

Cadı annenin çocukları, 220-222

Kimsesiz annenin çocukları, 167-170

Kraliçe annenin çocukları, 207

Münzevi annenin çocukları, 187-190

B

baba

aile dinamikleri, 236-237

ihtiyacı, 136

bağımlılık davranışı, Kimsesiz anne, 51-53. *Ayrıca bkz.* alkol

bağlanma kuramı, 234-235

Baker, J., 12, 82, 84, 86, 87, 89, 91, 138, 202, 204

Balıkçı, peri masalı babalar, 150-154. *Ayrıca bkz.* peri masalı babalar

Balint, M., 34

batıl inanç, Münzevi anne, 72

Baum, L. F., 211

Bedell, S., 30

beğeni ihtiyacı

Kral, 149

Kraliçe anne, 83-84
beklenti, hayal ürünü anneler, 4-5
beyin
biyokimyası, 235
ve sınır kişilik bozukluğu, 38-39, 237-238
biyokimya, beyin, 235
Blum, H., 178
borderline. *Bkz.* sınırda anne; Sınır Kişilik Bozukluğu
boşluk (hissi), Kraliçe anne, 80-81
Bowlby, J., 35, 122, 134
bölme (*splitting*), hayal ürünü çocuklar, 123-125
Brazelton, T. B., 123, 166
Burke, E., 241

C

Cadı anne, 93-117
Balıkçı baba, 152-153
dönüşü, 103-106
genel bakış, 93-97
kişilik profili, 29-30
Medeia Anne, 97-100
nitelikleri, 107-115
aşırı müdahalecilik, 112
çatışma, başlatma, 110-111
düşmanlık ve korku, 111-112
karalama, 109-110
kıstırılma korkusu, 114-115
öfke, 109
sadizm, 107-109
sağaltım sınırlılığı, 115
savaş olarak hayat, 116-117
uğursuzluk, 113-114
yıkıcılık, 112-113
öfke, 100-103
öztiksinti, 106-107
Cadı annenin çocukları, 211-227
akıbetin netleştirilmesi, 223-227
ayrılma, 220-222
çatışmadan çekilmek, 217
genel bakış, 211-214
güvenli mesafe, 216-217
kontrol, 217-218
sağkalım, 215-216
sevgi ve iyilik, 218-219
yapı, 222-223
zarar, 219-220
Call, M., 108
Carroll, L., 1, 5, 24n19, 229, 238
Cauwels, J. M., 38, 40
cezalandırma, Cadı anne, 107-109
Cheney, M., 14, 100, 102, 105, 106, 108, 110, 217
Christianson, S., 8
cinsellik
Kimsesiz anne, 51-53
Münzevi anne, 73-74
Clark, C., 27
Clay, H., 87
Cohen, R., 2
Cramer, B. G., 123, 166
Crawford, C., 2, 4-5, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 23, 32, 86, 95-96, 110, 113, 115
Crawford, Christopher, 32
Crawford, J., 2, 4-5, 19, 30, 31, 32, 35, 82, 115

Ç

çalışma
hayırlı evlat, 128-129
ve yetkinlik, Kimsesiz anne, 50-51
çalışmama, ve yetkinlik, Kimsesiz anne, 50-51

çaresizlik, Kimsesiz anne, 46-47
çatışma
Cadı anne, 110-111
Cadı annenin çocukları, 217
Kraliçe annenin çocukları, 201-202
çekilme (*withdrawal*), Kral, 149-150
çocuk yetiştirme. *Ayrıca bkz.* hayal ürünü çocuklar
Cadı anne, 107-109, 116-117
günlük hayatta müdahaleler, 240-241
Kimsesiz anne, 54-55, 59-60
Kraliçe anne, 85-87, 89-91
Münzevi anne, 74-76
Sınır Kişilik Bozukluğu, 229-231
ve sevgi, 238-239
çocuklar
Cadı annenin çocukları, 211-227 (*Ayrıca bkz.* Cadı anne)
Kimsesiz annenin çocukları, 157-176 (*Ayrıca bkz.* Kimsesiz anne)
Kraliçe annenin çocukları, 195-209 (*Ayrıca bkz.* Kraliçe anne)
Münzevi annenin çocukları, 177-193 (*Ayrıca bkz.* Münzevi anne)
SKB hastası annenin çocuğunun iletimi, 229-231
tedavi sıkıntıları, 234-237

D

Dante, 226
De Becker, G., 100, 104, 127, 186, 192, 217, 221, 223
depresyon (çökkünlük)
annesel, 237
hayırlı evlat, 127-128
Kimsesiz anne, 57-58
Des Pres, T., 211, 218-219, 226
Deutsch, H., 30-31, 220, 236
Diana, Galler Prensesi, 2, 30, 31, 46
Downs, C., 95, 120
Downs, D., 95, 98, 99-100, 115, 142-143
Downs, S., 142-143
Dreikurs, R., 169, 172, 198, 202, 204, 206, 212, 218
Du Pont, C., 3, 44-45, 52, 55-58, 158
duygulanım kontrolü, Avcı, 145
duygusal kısıtlılık, Kurbağa Prens, 141-142
duygusal tasdik, Kimsesiz annenin çocukları, 163-164
düşlem, Kimsesiz anne, 56
düşmanlık, ve korku, Cadı anne, 111-112

E

ebeveynlik. *Bkz.* çocuk yetiştirme
Edelman, M., xiv
edilgenlik, ve müsamahakârlık, Kimsesiz anne, 49-50
Ellis ,G., 27
emniyetli mesafe. *Bkz.* tehlike
entrikacılık, Münzevi annenin çocukları, 183
Erikson, E. H., 4
Euripides, 97-98

F

Ferenczi, S., 50
fiziksel sağlık. *Bkz.* hastalık
Freud, S., 136, 236, 238

G

Geleerd, E., 83, 103
gelişimsel etkenler, Sınır Kişilik Bozukluğu, 33-38

gerçekliği sorgulamak, Münzevi annenin çocukları, 182
Glickauf-Hughes, C., 17, 128
Goldberg, D., 122
Goleman, D., 102, 123, 135
Gopnik, A., 234
Grant, U. S., 87-88
Greenough, W. T., 38
Guiles, F. L., 15, 32
Gunderson, J., 31, 40, 55, 74, 88, 113, 208
günlük hayat, müdahaleler, 240-241
güven
  hayal ürünü anneler, 5-7
  Münzevi anne, kişilik profili, 29

H

hafıza
  hayal ürünü anneler, 8-10
  Kimsesiz annenin çocukları, 162
hak sahipliği, Kral, 148-149
hakikat, Kraliçe annenin çocukları, 201
haset, ve yoksunluk, Kraliçe anne, 81-83
hastalık
  Kimsesiz anne, 51
  ve ağrıya aşırı tepki, Münzevi anne, 73
hayal ürünü anneler, 1-24
  beklenti, 4-5
  genel bakış, 1-3
  güven, 5-7
  hafıza, 8-10
  kargaşaya uyum, 22-24
  kaygı, 12-13
  normallik maskesi, 14-16
  olumsuzluk, 17-19
  öfke, 14
  ölüm ve sağkalım, 21-22
  psikotik nöbetler, 19-20
  suçluluk duygusu, 13-14
  terk edilme korkusu, 10-11
  utanç, 11-12
  ya hep ya hiç durumu, 16-17
hayal ürünü çocuklar, 119-136
  bölme, 123-125
  genel bakış, 119-122
  hayırlı evlat, 125-131
    genel bakış, 125-126
    iletiler, 129-131
    kaygı, depresyon ve suçluluk duygusu, 127-128
    mesleki başarı, 128-129
    Sınır Kişilik Bozukluğu geliştirmemiş, 126-127
  hayırsız evlat, 131-134
    ağrı agnozisi, 132-133
    genel bakış, 131
    iletiler, 133-134
    lanetlenmişlik hissi, 133
    Sınır Kişilik Bozukluğu geliştirmiş, 132
  kayıp çocuk, 134-136
  normallik arayışı, 122-123
hayırlı evlat, hayal ürünü çocuklar, 125-131. *Ayrıca bkz.* hayal ürünü çocuklar
hayırsız evlat. *Ayrıca bkz.* hayal ürünü çocuklar
  hayal ürünü çocuklar, 131-134
  sağaltım sorunları, 236-237
hediyeler, Kraliçe annenin çocukları, 199-201
Heit, S., 9, 38, 238
Helm, K., 78, 80, 84, 87
hırs, Kraliçe anne, 89
Hillesum, E., 224-225
histeri, Kraliçe anne, 86-87

hoşgörü, ve ihmalkârlık, çocuk yetiştirme, Kimsesiz anne, 54-55
Howe, S. G., 135-136
Hughes, T., 62, 63, 64, 65, 66-67, 68, 69, 70-71, 72, 73, 74
huzur, Kimsesiz annenin çocukları, 167

İ

ihmalkârlık, ve hoşgörü, çocuk yetiştirme, Kimsesiz anne, 54-55
ilgi ihtiyacı
  Kral, 149
  Kraliçe anne, 83-84
inkâr, Avcı, 145
intihar
  Cadı annenin çocukları, 214
  hayal ürünü anneler, 18-19
  Kimsesiz anne, 53-54
  Kimsesiz annenin çocukları, 173-174
  Kraliçe anne, 89
  Münzevi anne, 88-89
intikam, Cadı annenin çocukları, 219-220
irade, yoksunluğu, Balıkçı, 152-153
iyilik
  Cadı annenin çocukları, 218-219
  Kimsesiz anne, 56-57
  Kimsesiz annenin çocukları, 164-165

J

James, W., 221
Jung, C. G., 15-16

K

kaçınma, Avcı, 145
Kandel, J., 9, 10
kandırma, yaş seviyesi ve tanınması, xi-ii-xiv (yeni eklendi)
Kaplan, L., 56, 96, 151, 195-196
karalama, Cadı anne, 109-110
kardeş farkları, sınırda anneler, 31-33
kargaşa, uyum sağlama, hayal ürünü anneler, 22-24
karışık iletiler, ve sınırda anneler, 232-233
karşıt söylem, 232
kavga. *Bkz.* çatışma
kaygı
  hayal ürünü anneler, 12-13
  hayırlı evlat, 127-128
  ve suçluluk duygusu, Münzevi annenin uyandırdığı, 74
kayıp çocuk, hayal ürünü çocuklar, 134-136
Kaysen, S., 103
Keller, H., 135
Kemper, C., 100-101, 105-106
Kemper, E., 102, 106, 108, 110, 112, 216-217
kendilik, yeniden yaratımı, 235-237
kendine zarar verme, hayal ürünü anneler, 18
kendini yatıştırma
  Kimsesiz anne, 51-53
  Münzevi anne, 73-74
kendini yoksun bırakma, Kimsesiz anne, 55-56
Kernberg, O., 10n8, 55, 88, 104-105, 115
kıskançlık, Münzevi anne, 70-71
kıstırılma korkusu, Cadı anne, 114-115
Kimsesiz anne, 43-60
  çaresizlik, 46-47
  genel bakış, 43-46
  kişilik profili, 29
  kurbanlaştırma, 48-49

nitelikleri, 49-58
ağlama nöbeti, depresyon ve panik atak, 57-58
bağımlılık davranışı, 51-53
çocuk yetiştirme, hoşgörü ve ihmalkârlık, 54-55
düşlem, 56
edilgenlik ve müsamahakârlık, 49-50
hastalık, 51
intihar, 53-54
iyi şeyler, 56-57
kendini yoksun bırakma, 55-56
yetkinlik ve çalışmama, 50-51
zorluk (zorlanma), 59-60
Kimsesiz annenin çocukları, 157-176
akıbetin netleştirilmesi, 172-174
ayrılma, 167-170
büyümek, 174-176
duygusal tasdik ihtiyacı, 163-164
genel bakış, 157-159
hafıza, 162
huzur, 167
iyi ve kötü özellikler, 164-165
kriz yönetimi, 160-161
muhakeme, 165-167
pekiştirme, 165
suçluluk duygusu, 162-163
tepki erteleme, 161-162
yapı, 170-171
kimyasal bağımlılık. *Bkz.* alkol; madde
Kissel, K., 137
Klein, G. W., 213
Kohut, H., 188
komplo teorileri, Münzevi annenin çocukları, 183
kontrol
Cadı anne, 107-109
Cadı annenin çocukları, 217-218
Kraliçe annenin çocukları, 202-203
Münzevi anne, 67-68
korku
Münzevi anne, 63-65
Münzevi annenin çocukları, 179, 184-185, 186-187
ve düşmanlık, Cadı anne, 111-112
koruyuculuk
Avcı, 144-145
noksanlığı, Balıkçı, 153-154
köken aile, peri masalı babalar, 154-155
Kral, peri masalı babalar, 146-150. *Ayrıca bkz.* peri masalı babalar
Kraliçe anne, 77-91
boşluk hissi, 80-81
genel bakış, 77-80
kişilik profili, 29
nitelikleri, 83-89
aşırı müdahalecilik, 87-88
aynalanma ihtiyacı, 83
hırs, 89
histeri, 86-87
ilgi ihtiyacı, 83-84
kural ihlali, 88
narsizm, 89-91
sadakat ihtiyacı, 84-85
teşhirdeki çocuklar, 85-86
yoksunluk ve haset, 81-83
Kraliçe annenin çocukları, 195-209
akıbetin netleştirilmesi, 208-209
aynala(n)ma, 205-206
ayrılma, 207
davranışlarla hayır, 198-199
genel bakış, 195-196
hakikat, 201
hediyeler, 199-201
kavgalar, 201-202

kontrol, 202-203
narsizm, 203-205
özyönetim, 196-197
yapı, 208
Krall, H., xiv
Kramer, L., 232
kriz yönetimi, Kimsesiz annenin çocukları, 160-161
Kroll, J., 2, 5, 17, 113
kural ihlali, Kraliçe anne, 88
Kurbağa Prens, peri masalı babalar, 139-143. *Ayrıca bkz.* peri masalı babalar
kurbanlaştırma, Kimsesiz anne, 48-49

L

Lachkar, J., 47, 79, 101, 133, 138, 140, 147, 148, 149, 150
lanetlenmişlik hissi, hayırsız evlat, 133
Lash, J. P., 135-136
Le Doux, J., 38
Levi, P., xiv, 225, 226-227, 232
Lewis, D. O., 96n29
Lincoln, A., 78, 138
Lincoln, M. T., 11-12, 78-79, 80, 81, 82, 84-86, 87, 89, 90, 91, 138, 195, 199-200, 202, 204
Lincoln, R. T., 78, 84, 88, 91, 111, 195, 196, 197, 201, 205
Linehan, M., 15, 21, 23, 36, 37, 41, 55, 112, 124, 158
Little, M., 188, 191, 202-203, 209
Long, F. Jr., 137
Lucas, H. L., 108-109, 113
Lucas, V., 108-109

M

Macy, A. S., 135
madde (kullanımı)
Kimsesiz anne, 51-53
Kurbağa Prens, 141-142
Münzevi anne, 73-74
Manheim, R., 144, 151
Martin, K., 239
Masterson, J., 28, 41, 47, 104, 107, 121, 132, 133, 136, 138, 147, 153-154, 205, 209, 220, 230, 235
mazlum, Kurbağa Prens,140-141
McCullough, F., 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 74,
McMurtry, R. G., 85, 86, 87, 88, 195, 197, 199, 200
Medeia Anne, 30, 97-100. *Ayrıca bkz.* Cadı anne
Mehlman, E., 17, 128
Merwin, D., 70-71
mesafe, güvenli, Cadı annenin çocukları, 216-217
mesleki başarı, hayırlı evlat, 128-129
Miller, A., 22n16, 122, 154, 213, 226, 229-230, 231
Miller, M. M., 78
Money, J., 132, 137
Moskovitz, R., 87
Mosley, L., 45, 51, 52, 55, 57, 58
muhakeme, Kimsesiz annenin çocukları, 165-167
müdahaleler, günlük hayatta, 240-241
Münzevi anne, 61-76
genel bakış, 61-62
kişilik profili, 29
korku, 63-65
nitelikleri, 67-74
ağrı ve hastalığa aşırı tepki, 73
aşırı sezgisellik, 71-72
batıl inanç, 72
kendini yatıştırma, 73-74
kıskançlık, 70-71

münzevilik, 68
reddedilme korkusu, 68-69
ruminasyon, 69-70
sahiplenicilik, 67-68
uyandırdığı suçluluk ve kaygı, 74
tehlike, 75-76
zulüm (*persecution*), 65-67
Münzevi annenin çocukları, 177-193
akıbetin netleştirilmesi, 191-193
ayrılma, 187-190
genel bakış, 177-179
gerçekliği sorgulamak, 182
komplo teorileri, 183
korku değerlendirmesi, 179
korku yönetimi, 184-185, 186-187
öğün planlama, 183-184
özgüven, 180
özsaygı, 180-181
reddedilme ve yakınlık, 181
sınır koyma, 185-186
sosyal hayat, 182-183
yapı, 190-191
münzevilik, Münzevi anne, 68
müsamahakârlık, ve edilgenlik, Kimsesiz anne, 49-50

N

narsizm
Kraliçe anne, 29, 89-91
Kraliçe annenin çocukları, 203-205
Neely, M. E., 85, 86, 87, 88, 195, 197, 199, 200
Nelson, J., 191
normallik, arayışı, hayal ürünü çocuklar, 122-123

O

olumsuzluk, hayal ürünü anneler, 17-19

Ö

öfke
Cadı anne, 29, 100-103, 109
hayal ürünü anneler, 14
öğün planlama. *Bkz.* yiyecek
ölüm, ve sağkalım, hayal ürünü anneler, 21-22
özgüven, Münzevi annenin çocukları, 180
özsaygı
Avcı, 145-146
Balıkçı, 153
Münzevi annenin çocukları, 180-181
olumsuzun pekiştirilmesi, Kimsesiz annenin çocukları, 165
öztiksinti, Cadı anne, 106-107
özyönetim, Kraliçe annenin çocukları, 196-197

P

panik atak, Kimsesiz anne, 57-58
paranoya
Kraliçe anne, 87
Münzevi annenin çocukları, 183
Paul, D., 69, 114
pekiştirme, olumsuz özebakışı, Kimsesiz annenin çocukları, 165
peri masalı babalar, 137-155
Avcı, 143-146
duygulanım kontrolü, 145
genel bakış, 143-144
koruyuculuk, 144-145
özsaygı, 145-146
Balıkçı, 150-154
genel bakış, 150-152
irade, yoksunluğu, 152-153

koruyuculuğun noksanlığı, 153-154
özsaygı, 153
genel bakış, 137139
köken aile, 154-155
Kral, 146-150
çekilme, 149-150
genel bakış, 146-148
hak sahipliği, 148-149
ilgi ihtiyacı, 149
Kurbağa Prens, 139-143
duygusal kısıtlılık, 141-142
genellikle, 139-140
mazlum, 140-141
Sınır Kişilik Bozukluğu, 142-143
Plath, S., 3, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70-71, 72, 73-74
psikotik nöbetler, hayal ürünü anneler, 19-20

R

reddedilme
Münzevi anne, 68-69
Münzevi annenin çocukları, 181
Rekers, G., 94, 98, 99
ritüel, Cadı annenin çocukları, 218-219
Rogers, C., 174, 175
Roosevelt, F. D., 177
Rule, A., 95, 98, 99-100, 142
ruminasyon, Münzevi anne, 69-70

S

sadakat ihtiyacı, Kraliçe anne, 84-85
sadizm, Cadı anne, 107-109
sağkalım
Cadı annenin çocukları, 215-216
ve ölüm, hayal ürünü anneler, 21-22
sahiplenicilik, Münzevi anne, 67-68
Santoro, J., 2
savaş, olarak hayat, Cadı anne, 116-117
Sayers, J., 220, 236
Schacter, D., 8, 39, 76, 105
sevgi
Cadı annenin çocukları, 218-219
ve annelik, 238-240
ve sınırda anneler, 232-233
Shakespeare, W., 138
Sheldon-Keller, A., 55
Shore, R., 234, 235, 237
sınır koyma, Münzevi annenin çocukları, 185-186
sınırda anne, 25-33
belirti kümeleri, 27-28
karakter profilleri, 28-30
Cadı anne, 29-30 (*Ayrıca bkz.* Cadı anne)
Kimsesiz anne, 29 (*Ayrıca bkz.* Kimsesiz anne)
Kraliçe anne, 29 (*Ayrıca bkz.* Kraliçe anne)
Münzevi anne, 29 (*Ayrıca bkz.* Münzevi anne)
kardeş farkları, 31-33
normallik görünümü, 30-31
özerkliği, 233-234
tanıma, 30
tedavisi, 40-41
ve sevgi, 232-233
Sınır Kişilik Bozukluğu
ebeveynlik ve iletim, 229-231
gelişimi, 33-38
günlük hayatta müdahaleler, 240-241
hayırsız evlat, 132
kapsamı, xv, 2-3

Kurbağa Prens, 142-143
saptanması, xv-xvi
tanımı, xiii
ve beynin işleyişi, 38-39, 237-238
yanlış tanılama, 2
sınırlar
Cadı anne, 112
Kraliçe anne, 87-88
Simmons, D., 78-79, 81, 86, 88, 89
Smith, D., 94, 97, 114
Smith, S. *Bkz.* Vaughan Smith, S. L.
Smith, S. B., 3, 30, 31, 35, 46
Soltz, V., 169, 172, 198, 202, 204, 206, 212, 218
sosyal hayat, Münzevi annenin çocukları, 182-183
Stein, M., 15-16
Stern, D., 31, 94n27
Stevenson, A., 62, 66, 69, 70,71, 74
Stoddard, W. O., 78-79
Stone, M. H., 38
suçluluk duygusu
hayal ürünü anneler, 13-14
hayırlı evlat, 127-128
Kimsesiz annenin çocukları, 162-163
ve kaygı, Münzevi annenin uyandırdıkları, 74
Sudderth, D. B., 9,10

Ş

şöhret ihtiyacı, Kraliçe anne, 83-84

T

tahakküm, Cadı anne, 112
tanınma ihtiyacı, Kraliçe anne, 83-84
tehlike
Cadı annenin çocukları, 216-217
Münzevi anne, 29, 75-76
tepki erteleme, Kimsesiz annenin çocukları, 161-162
terk edilme korkusu
hayal ürünü anneler, 10-11
Kimsesiz anne, 53-54
sınırda anneler, 233-234
Thomas, B., 11, 35
Thornton, M., 16, 31
Thurber, J., 231-232
Todorov, T., xiv, 213, 224, 225
Travma Sonrası Stres Bozukluğu, 39, 72, 238
Turner, A. M., 38

U

uğursuzluk, Cadı anne, 106-107, 113-114
utanç, hayal ürünü anneler, 11-12
uyumsuzluk, tanınması, ve yaş seviyesi, xiii-xiv

V

Vaughan, S., 40,
Vaughan Smith, S. L., (Susan Smith), 2, 93-97, 97-99, 114

W

Wallace, R., 24n19
Werner, E., 34
West, M. L., 55
Williams, R., 214
Williams, V., 214
Winnicott, D. W., 5, 121, 168, 175, 189, 206
Wolf, E., 77, 107, 212

Y

ya hep ya hiç durumu, hayal ürünü anneler, 16-17
yakınlık, ve reddedilme, Münzevi annenin çocukları, 181
yanlış inançlar, 231-234, 235-237
yapı
  Cadı annenin çocukları, 222-223
  Kimsesiz annenin çocukları, 170-171
  Kraliçe annenin çocukları, 208
  Münzevi annenin çocukları, 190-191
yetkinlik, çalışmama ve Kimsesiz anne, 50-51
yıkıcılık, Cadı anne, 112-113
yiyecek
  Münzevi anne, 73-74
  Münzevi annenin çocukları, 183-184
yoksunluk, ve haset, Kraliçe anne, 81-83
Young, S. P., 98

Z

zarar, Cadı annenin çocukları, 219-220
zorluk (zorlanma), Kimsesiz anne, kişilik profili, 29, 59-60
zulüm (*persecution*), Münzevi anne, 65-67

İnsanın hayattaki ilk sevgi nesnesi annedir. Onun yüzünü, sesini, duygudurumlarını ve ifadelerini tanımak sağkalım için elzemdir. Dr. Christine Ann Lawson bu kitapta, sınırda kişilik bozukluğundan mustarip annelerin, güvenlik arayışıyla onlara sığınmak için beyhude yere çabalayan ve yetişkinlikte dahi bocalayan çocuklar yetiştirdiklerini çarpıcı örneklerle anlatıyor. Farklı semptom kümelerinden Kimsesiz, Münzevi, Cadı ve Kraliçe olmak üzere dört sınırda karakter profili tanımlayan Dr. Lawson, sınırda annenin çocuğunun da bizzat karmaşık ve yıkıcı kişilik bozuklukları geliştirme riski taşıdığını vurguluyor.

Sınırda ebeveynin yetişkin çocuklarıyla çalışan terapistlere olduğu kadar, bu kitaptaki vakalarda kendini ve annesini görecek okurlara da hitap eden Dr. Lawson daha sağlıklı anne-çocuk ilişkileri kurmak için her soruna özel öneriler sunuyor; Kimsesiz'e onu kurtarmaksızın bakmanın, Münzevi'yle korkusunu beslemeksizin ilgilenmenin, Kraliçe'yi ona kul olmadan sevmenin ve Cadı'yla kurbanı olmadan yaşamanın yöntemlerini aktarıyor.

"Kapsamlı bir araştırmanın sonucunda özenle kaleme alınmış bu kitap, sınırda annenin çocuğuyla ilişkisindeki muğlaklığı çözmek için çarpıcı, belirgin ve klinik detaylarla dolu bolca kanıt sunuyor. Sınırda hastalarla çalışan tüm terapistler için faydalı bir kaynak."

-**Dr. James F. Masterson**, Masterson Psikanalitik Psikoterapi Enstitüsü'nün kurucusu; *Kişilik Bozuklukları ve Narsistik* ve *Borderline Kişilik Bozuklukları* kitaplarının yazarı

sfenkskitap.com

9 786056 800504